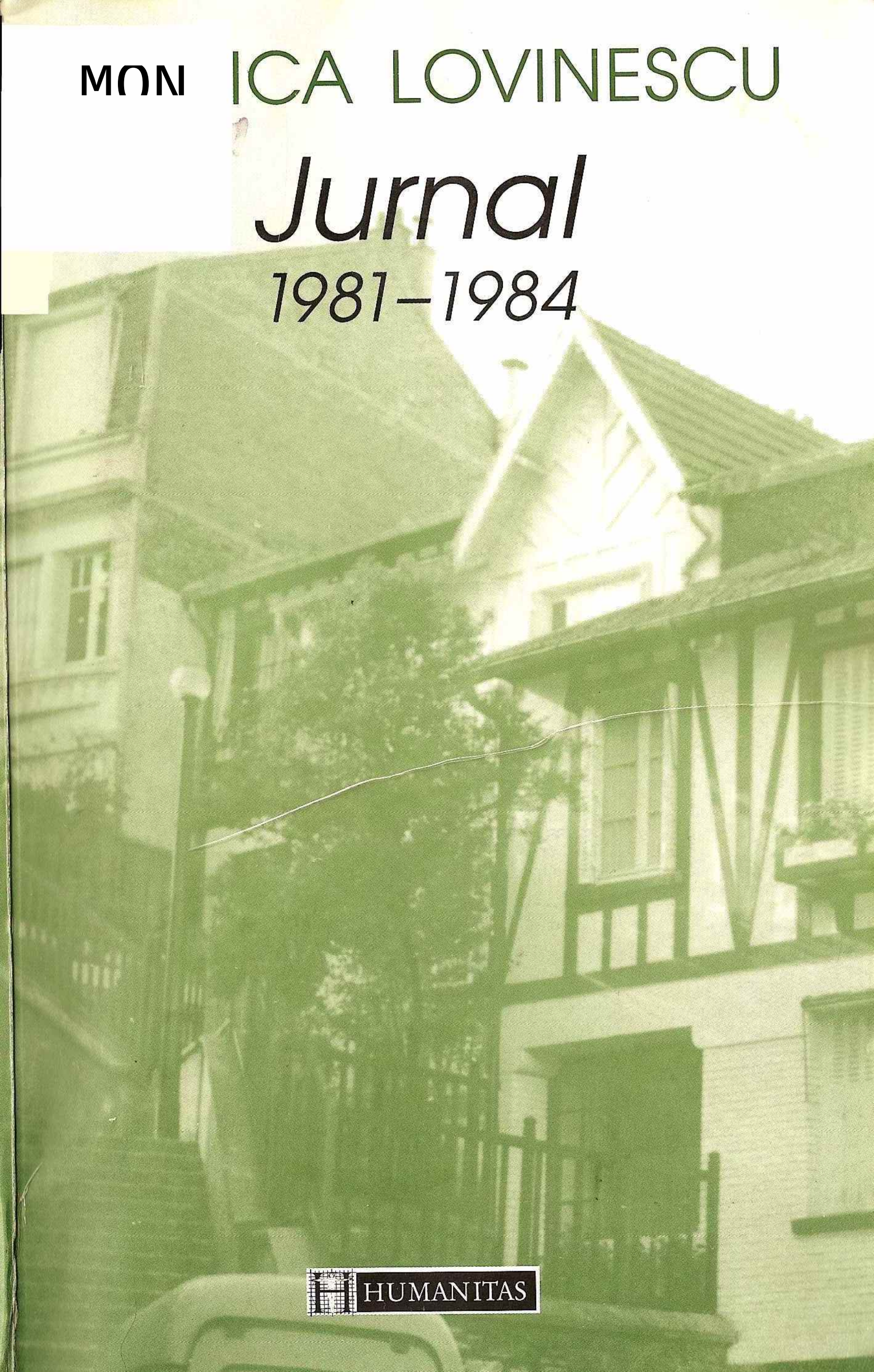

MON ICA LOVINESCU
Jurnal
1981–1984
HUMANITAS

COLECȚIA

memorii / jurnale / convorbiri

MONICA LOVINESCU

În România. Licență în litere la Universitatea din București. În afara unui basm scris în copilărie, la vreo 7–8 ani, și publicat în *Dimineața copiilor*, își reneagă cu vehemență debuturile literare. De pe la 15 ani publică proze scurte în *Vremea, Kalende* etc., ca și un roman în mai multe numere consecutive din *Revista Fundațiilor Regale*. Le găsește pe toate sofisticate și artificioase. Imediat după război deține cronica dramatică la *Democrația* lui Anton Dumitriu. Tot atunci e asistenta lui Camil Petrescu la Seminarul său de artă dramatică.

În Franța. Pleacă la Paris în septembrie 1947 ca bursieră a statului francez, iar în primele zile ale lui 1948 cere azil politic. La început face parte din tinere companii teatrale și semnează regia unor piese de avangardă. Situația din țară îi reține apoi integral atenția. Colaborează cu articole și studii despre literatura română și despre ideologia comunistă în numeroase publicații: *East Europe, Kontinent, Preuves, L'Alternative, Les Cahiers de L'Est, Témoignages, La France Catholique* etc. Semnează capitolul despre teatrul românesc în *Histoire du Spectacle* (Encyclopédie de la Pléiade, Gallimard). Traduce cîteva cărți din românește sub pseudonimele Monique Saint-Côme sau Claude Pascal.

Colaborează și la revistele în limba română din exil: *Luceafărul, Caiete de Dor, Ființa Românească, Ethos, Contrapunct, Dialog, Agora* etc.

Din 1951 pînă în 1975, emisiuni literare și muzicale la Radiodifuziunea Franceză. Își începe colaborarea la „Europa Liberă" în 1962. Din 1967, emisiunile de mai mare ecou sînt „Teze și Antiteze la Paris" și „Actualitatea culturală românească".

Volume: *Unde Scurte*, I (ed. Limite, Madrid, 1978 și Humanitas, București, 1990); *Întrevederi cu Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Ștefan Lupașcu și Grigore Cugler* (Cartea Românească, București, 1992); *Seismograme. Unde scurte*, II (Humanitas, București, 1993); *Posteritatea contemporană. Unde scurte*, III (Humanitas, București, 1994); *Est-etice. Unde scurte*, IV (Humanitas, București, 1994); *Pragul. Unde scurte*, V (Humanitas, București, 1995); *Insula șerpilor. Unde scurte*, VI (Humanitas, București, 1996), *La apa Vavilonului*, I (Humanitas, București, 1999), *La apa Vavilonului,* II (2001).

Traducere din Ion Luca Caragiale: *Théâtre* (*Une nuit orageuse, M'sieu Leonida face à la réaction, Une Lettre perdue*) adapté du roumain par Eugène Ionesco et Monica Lovinescu, L'Arche éd., Paris, 1994.

MONICA LOVINESCU

JURNAL

1981–1984

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coperta
IOANA DRAGOMIRESCU MARDARE

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LOVINESCU, MONICA
Jurnal / Monica Lovinescu - București: Humanitas, 2002
368 p.; 20 cm. (Memorii. Jurnale. Convorbiri)
ISBN 973-50-0264-7
Vol. 1: 1981-1984. – 2002. - Index. – ISBN 973-50-0314-7

821.135.1-94

ISBN 973-50-0264-7
ISBN 973-50-0314-7

Cuvînt înainte

Jurnalul acesta nu reconstituie o existenţă, ci o agitaţie. Am revenit la acest «gen», abandonat la sfîrşitul anilor '50, în 1981 numai pentru că foile de agendă, oricît de încăpătoare ar fi fost ele, nu mai puteau adăposti cantitatea de notaţii — emisiuni, telefoane, apeluri şi urgenţe de la Bucureşti, manuscrise, corespondenţă, vizite. De mai totdeauna ciuruită, memoria mea era incapabilă să înmagazineze totul. Aş fi intitulat aceste însemnări — ce merg din 1981 pînă în 2001 — «Agende» dacă n-aş fi ales titlul pentru jurnalul zilnic şi «sburătorist» al lui E. Lovinescu.

Chiar, dacă jurnalul meu, — pe care n-aş îndrăzni să-l compar cu al tatei — nici ca valoare, nici ca interes — are şi alunecări personalizate, «pactul autobiografic» se anulează de la sine din moment ce paginile de faţă sunt scrise *despre* şi *pentru* alţii.

Cum exilul a luat nişte proporţii necunoscute în istoria noastră, cum fenomenul e aproape inedit, aceste notaţii (de fond sau de detaliu) mi s-au părut utile cercetătorului de mîine. Într-adevăr, cei de azi par împărţiţi în două categorii distincte şi chiar antinomice: unii, rarisimi, pentru care tot ce ţine de exil este excepţional, alţii — mai numeroşi — nedispuşi să-l ia în seamă şi să-i confere sens şi valoare. O bună parte din scriitorimea română pare a evita cît mai sistematic orice referire la exilaţi. În general, memoriile şi jurnalele semnate de scriitori şi apărute în ultimul deceniu nu ţin seama de legăturile — uneori foarte strînse şi active, mergînd pînă la complicitate în mai multe cazuri — care se stabiliseră între scriitori din ţară şi alţii din exil. Mai curios, unii dintre aceşti negatori cu orice preţ sunt uneori aceiaşi de la care primeam mesaje stăruitoare. Presupun că şi din acest punct de vedere ca în atîtea alte domenii — punerea la zi a trecutului reprezintă o condiţie esenţială a supravieţuirii.

În sprijinul nepredominării Eului (inevitabil, dar cu insistență evitat) mai văd o dovadă. În prima jumătate a lui 1981 făcusem o călătorie aparte. Nu spre rădăcini, ca în Grecia sau în Israel unde ne îndreptasem spre izvoare, fie contemplînd Partenonul cu gîndul la Socrate sau plîngîndu-i pe atrizi, fie cutreierînd prin Biblie în jurul Ierusalimului. De data aceasta ne loveam de necunoscut: New York şi Mexic. Ciocnirea între ceea ce aşteptam şi ceea ce ne aştepta fusese atît de puternică încît orice jurnal ar fi înregistrat-o şi comentat-o pînă la saţietate. Nici o urmă a acestei schimbări de viziune în jurnalul ce urmează: eul este suprimat aici cu bună ştiinţă.

Totuşi şocul a fost puternic. New York-ul mi-a oferit cea mai exactă ilustrare a Turnului Babel, nu atît prin mozaicul de limbi şi de etnii, cît prin verticalitatea sa de unic reprezentant al utopiilor arhitectonice din vremea noastră. Desigur, credeam că-l cunosc din cinematograf şi albume, de unde însă lipsea scara între propria şi mărunta fiinţă şi nemăsurata lui înălţime. Noaptea nu mai puteam dormi privind de la etajul 20-30 la turnurile ce mă înconjurau. Iar ziua sufeream de un torticolis fizic dar şi de unul cultural. Dacă mă bucuram, fără să mă mir de *Măiastra* lui Brâncuşi (dimpotrivă, mă readucea acasă), sau de Marcel Duchamp, Man Ray, Max Ernst, Yves Tanguy de la Muzeul de Artă modernă, sau de *Guernica* (aceeaşi impresie ca în reproduceri, deşi intensificată), dacă la Galeria Guggenheim deplîngeam absenţa provizorie a lui Brâncuşi din colecţie, dacă ascultîndu-l în sala mică de la Carnegie Hall pe compatriotul nostru Dino Ghezzo dirijînd *Pierrot Lunaire* de Schönberg îmi aminteam de versiunile înregistrate pe disc din aceeaşi compoziţie, dacă mi se părea că mă plimbam prin filme ori de cîte ori dejunam, cinam sau treceam prin China Town, Greenwich Village, Wall Street, Little Italy, înstrăinarea nu era mai puţin obsedantă, prin verticalitatea neasemuită a oraşului. Unul dintre cele pe care mi se pare că-l cunosc cel mai bine tocmai fiindcă n-am stat în el decît vreo săptămînă. Am rămas cu amintirea acută a New York-ului privit de la fereastra hotelului nostru, de pe 7-th Avenue, ale cărei jaluzele nu le coboram nici noaptea, lăsînd oraşul să ne năpădească trezia şi somnul. Din fericire, n-am stat acolo îndeajuns ca să ni se dezmorţească uimirea şi astfel New York-ul este mai departe pentru mine locul unde seco-

lul al XX-lea se poate recunoaşte în elanurile sale cele mai puţin îndoielnice.

În vreme ce New York-ul mi s-a părut deci un fel de prezent al viitorului, Mexicul şi-a propus parcă să-mi relativizeze, deformeze şi răpească trecutul. Dracii împeliţaţi din frescele ortodoxiei sau chiar monştrii de pe faţadele catedralelor Apusului nu mă pregătiseră în nici un fel să înfrunt rînjetul de smoală al măştilor aztece sau maya. Urcînd pe piramidele de la Teotihuacan sau Chichen Itza nu te puteai sprijini pe nici o referinţă cunoscută. Erai nevoit să domesticeşti alte forme ale violenţei. Din moment ce soarele se opreşte din mers dacă nu i se oferă inima extrasă dintr-un om viu, altele sunt — sau ar trebui să fie — razele sale. Că soarele şi-a abandonat adoratorii de atunci şi că violenţei aztece i-a urmat, devastatoare, cea spaniolă şi catolică, nu uitasem, desigur. Formele de fanatism sau nihilism european le cunoşteam prea bine. Cele descoperite aici nu le completau şi nici nu le scuzau. Mi se păreau cu totul diferite. Din această vertiginoasă înstrăinare, cînd ne petreceam zilele la Mexico în admirabilul Muzeu antropologic, ne-a scos N. Petra propunîndu-ne un drum pînă la Pueblo, unde îşi avea reşedinţa de vară. Înconjurată de case de tip colonial spaniol, la poalele vulcanului, într-un peisaj de pe altă lume, îşi construise o casă copiată întocmai după cea a bunicilor de la Sibiel. Izolată, conştientă parcă de fragilitatea propriei durate — a mai evocat-o şi Virgil Ierunca — ea ni s-a părut simbolică pentru un exil asumat pînă la absurd. Totul era românesc în ea, pînă la ştergare sau la cărţile din «Biblioteca pentru toţi». Pentru a duce paradoxul pînă la capăt, Virgil a citit, înainte de culcare, *Păr de Lup*, dramă de C. Rădulescu-Motru...

După astfel de întîlniri mă întorceam la Paris cu cel puţin cîteva metamorfoze ale gustului. Or, la Jurnal revin — după mai bine de 20 de ani întrerupere — cu însemnări oarecare, omiţînd în schimb tot ceea ce ar fi putut ţine de «pactul autobiografic».

Intram din nou în «agitaţie». Al cărei martor destul de fidel este acest Jurnal ce n-ar fi văzut lumina tiparului fără generoasele insistenţe ale lui Gabriel Liiceanu. A-i mulţumi mi se pare prea puţin....

Paris, martie 2002

1981

Miercuri 2 septembrie

L'Homme de Fer: Wajda.
Wajda în *Le Monde* (18 aug.): „Je me suis senti l'ombre des possibilités fantastiques me déléguant devant l'histoire, quelque chose de beaucoup plus fort à transmettre que l'art cinématographique lui-même"*.

Joi 3 septembrie

Tele: *Domicile conjugal*
Truffaut (încă o dată dovedind stilul ne-esenţial al filmului de tip francez). Nuanţe nesemnificative. Nici măcar fantezia din *La Nuit américaine*.

Vineri 4 septembrie

La Congresul Solidarităţii, nu este primită televiziunea poloneză care trebuie să-şi ia reportajele de la confraţii străini de la faţa locului.

Dan Hăulică încîntat, a fost ales preşedinte al Asociaţiei Internaţionale a Criticilor de Artă. Ascult la FE pe V. la moartea lui Saşa Pană.

Sîmbătă 5 septembrie

Fără prea mare interes — altul decît a completa filmografia — şi a da cîteva reacţii ale lui Wajda la întrebări mai insolent politice

---

* M-am simţit umbra unor puteri fantastice care mă delegau în faţa istoriei cu transmiterea a ceva mult mai puternic decît cinematografia însăşi.

— cînd nu le eludează: *Întrevederea lui cu Jean-Luc Douin*, apărută recent şi pe care o citesc pentru masa rotundă de luni.

Marie-France (Ionesco) telefonează: a plîns la *Omul de fier*. Mîine noapte voi afla tot prin telefon că au plîns şi Rodica Iulian (care va participa la masa rotundă) şi Oana Orlea.

Duminică 6 septembrie

Găsesc într-o scrisoare a tatei către Rebreanu (din *Scrisori şi documente*, ed. Nicolae Scurtu, Bucureşti, 1981, p. 271), adresa şi anul cînd am stat cu tata şi mama la Paris dec.– ianuarie 1929, 19–21 rue Pasquier. Dintr-altă scrisoare, aflu că mergeam şi la şcoală şi îmi aduc brusc aminte cum am udat, ţinîndu-le în gură, ca să-mi îmbrac haina, „les bons points“ (mici cartonaşe) pe care le primisem în clasă.

P. S. Tata scria la *Memorii I*.

Tele: *Messia* lui Roberto Rossellini — sacrilegiu.

Luni 7 septembrie

FE

1.30 Masa rotundă *Omul de fier*.

Rodica Iulian, Virgil (Ierunca) şi Virgil Tănase.

Cu Ioana Cantacuzino, Oana Orlea, Rodica I., şi cei doi căţei ai lor, acasă, pentru a le da primele două caiete din *Agenda Sburătorului*. Şedinţă homerică: descifrarea scrisului tatei în lătrat de cîine şi cu Kiki (pisicul nostru, n. n.) închis în camera mea.

Marţi 8 septembrie

Goma pe la 2 cu cartea ieşită din tipar. Spre seară ne aduce şi scrisoarea către Reagan co-semnată de Bukovski, Gorbanevskaia, Vl. Kostov, Kuzneţov, Maximov şi — se speră şi se aşteaptă — Soljeniţîn (!?).

Seara Greg (Ctin Grigorescu) cu Irène — *Retrouvailles*? Nu se compară cu întîlnirea de prin ’70 şi ceva. Detalii de la Conferinţa Scriitorilor (unde luările de cuvînt au fost extrem de îndrăzneţe). Moartea Sabinei care s-a lăsat ucisă de cancer fără ca nimeni

în afara preotului Avramescu (n-a putut-o convinge să se îngrijească) — să știe pînă la generalizarea lui.

Și din trecut, scena cînd mama, la ora cînd, la Paris, ne căsătoream V. și cu mine a invitat acasă (pe masă un buchet de *mariée*) pe Irène, pe tatăl lui Greg, pe Cioculescu, să le spună. Încîntarea lui C(ioculescu) cînd a auzit că e V. „Va fi mai mare ca Lovinescu" a conchis el elogiile despre V.

Revenind la scriitori, Deșliu neliniștit să știe ce credem despre el. A fost printre cei mai tari (*écuries d'Augias*) alături de Manolescu, I. Mălăncioiu, Jebeleanu, Doinaș, Zaciu. Grupul celor 20 nici n-a fost prezent (nici Barbu, nici Paul Anghel) doar Marcea care l-a susținut pe Lăncrănjan. Tare și Bogza.

Joi 10 septembrie

A murit Lacan azi noapte.

Telefon Lucian Pintilie: filmul Caragiale blocat mai departe. A scris 500 de scrisori (adică aceeași trasă în 500 ex.) și trimisă peste tot: de la *Scînteia* și șeful Securității la ziarele „anti" (gen *Echinox*). Va mai aștepta și apoi va scrie 1 000 de scrisori. Sporirea aceasta cantitativă în circuit intern nu e o soluție. O știe și el, dar ce să facă? Clody Berthola a pierdut un ochi și poate fi amenințată oricînd cu orbirea completă. În clipa cînd ar fi atins al doilea, trebuie să plece imediat în Statele Unite — unde e Ciulei, să i se încerce o operație cu laser. Deci îi trebuie un pașaport imediat pe care i-l dă... Dumitru Popescu. Poate deci Pintilie să facă scandal? Va trece săptămîna viitoare să ne sfătuim pentru o strategie.

Vineri 11 septembrie

Dan Hăulică cu soția să „sărbătorim" alegerea lui ca președinte al Asociației Internaționale a Criticilor de Artă. Puțin mai tîrziu Nicodim care a venit din țară cu mașina cu L. Pintilie și spune că una din cele 50 de scrisori (finalmente sînt puțin diferite unele de altele) pe care i-a citit-o P. e de o violență fără nume.

După Hăulică, blocarea filmului ar fi opera lui Eugen Florescu ce vrea astfel să-l pună în încurcătură pe Dumitru Popescu la

origina deblocării fondurilor pentru film. Alte ecouri de la Conferință. La Asociație, Nichita Stănescu ar fi fost mai cuminte, văzînd de unde bate vîntul. Afolați cei din grup nealeși delegați au fugit la Neptun să se plîngă șefului. Marea luptă pe care scriitorii o credeau cîștigată a fost dată pentru menținerea lui Macovescu. Surprize numirea lui D.R.P. care nu fusese nici măcar printre cei votați în cap cu Consiliul.

Seară la Eliade (reveniți din Italia) cu Marie-France și un văr prin alianță de-al ei venit din București. Multe povești cu șerpi. La Ascona Mircea a omorît un șarpe. Realizînd apoi că nu era o viperă, cum bănuise, ci un șarpe inofensiv, a avut coșmaruri mai multe nopți, mama șarpelui venind să i-l ceară în somn.

Mai plicticos: la Roma a stat de vorbă cu Al. Căprariu: să nu mai iasă vreun interviu ca în cazul Cioran.

Vor de-acum înainte să-și petreacă verile la Eygellière, la Ileana Cușa, venind la Paris, numai să-și vadă prietenii. E și Corina (Eliade-Alexandrescu) cu ei.

Sîmbătă 12 septembrie

Telefon Pintilie după ce a văzut *L'homme de fer*. Înnebunit nu numai de film dar și de ratarea a ceea ce ar fi putut și vrut să facă el: „În acest timp eu fac procesul bășcăliei românești..."

Toată ziua lacanizez.

Duminică 13 septembrie

Începe azi la televiziune, cu Versailles, un serial Barbăneagră intitulat „Geographie sacrée". Barbă nu știe dacă va trece ultimul, despre Paris, prea „reacționar".

Superlacanizez pentru emisiune. Nu știam că soția lui Lacan, care fusese mai înainte aceea a lui Georges Bataille, era de origine română.

Parisul pierde un guru, mai curînd parizianismul. Nu mai avusese de la Gurdjieff. Care va fi următorul?

Între *Les Précieuses ridicules* și mitologie, ce va mai rămîne din lacanieni?

Seara la televiziune, *Autour d'une enquête*, versiunea franceză a filmului lui Robert Siodmak din 1931, greu de suportat prin naivitatea-i și încetineala sistematică, dacă nu expresionistă. Cîteva planuri anunță totuși pe cineastul de mai tîrziu: acela al anchetei cu primul plan ocupat de anchetat, iar al doilea de mersul obsedant al judecătorului de la un calorifer la altul.

Luni 14 septembrie

Socialiștii propun ca dată istorică ziua încetării războiului din Algeria. O palmă pe cîte obraze? Francezii mai sînt încă dispuși să încaseze multe. „Starea de grație“ șchioapătă dar persistă.

Eu: emisiunea Lacan.

V. înregistrează prima emisiune cu *Patimile după Pitești*. Sosește la studio și Goma. Apoi Rodica Iulian cu Oana Orlea și primul ei manuscris în franțuzește. Seara tîrziu începem să-l citim V. și cu mine: a găsit tonul și a scăpat de prima încercare: să nu mai scrie sub cenzură. Îi telefonez pe la 11 să i-o spun.

Mai înainte la cafenea cu Dan Lăzărescu.

La Tele: *Sur les quais* de Elia Kazan, pe care nu-l văzusem în 1954. Mare păcat de a-l vedea dublat. Pentru prima oară Marlon Brando mi se pare un mare actor.

În *Télérama* se vorbește de ambiguitatea acestui film pe seama delațiunii, cînd și Kazan, și Brando își „denunțaseră“ colegii în vremea maccarthysmului. Nu-i știam atît de anti-comuniști! De aceea să fie justificată „denunțarea“ celor „răi“ în acest film admirabil?

Miercuri 16 septembrie

Telefon de la L.P.: se reunește la București o „comisie“ pentru avizul asupra filmului său. Rezultat al scrisorii. Așteptăm deci rezultatul comisiei.

Mihnea (Berindei) cu eternul articol (în șpalt) asupra literaturii române tot amînat în *L'Alternative*. Rescris de Marie-France după cel din *Continent* e acum iscălit de mine și mai trebuie să-i adaug ceva despre Conferința Scriitorilor. La București i-au refuzat mamei lui Mihnea pașaportul după masa rotundă a istoricilor la FE.

Telefon Mihai Brediceanu venit din Elveția unde a dirijat un *Oedip* (triumf, zice el). Se justifică — sau se laudă: în fața hemoragiei de valori, ce trebuie să facem noi, să rămînem și să salvăm ce mai e de salvat.

Joi 17 septembrie

Reacție violentă a Comitetului Central în Polonia împotriva Solidarității.

Colonelul Argoud în *Le Quotidien* referitor la ziua acordurilor de la Evian: dată istorică franceză: „je ne suis plus qu'un Français administratif". Nu-mi place Argoud — îmi place replica.

Sfîrșesc prima parte din manuscrisul Oanei Orlea, excelenta impresie din primele rînduri se confirmă.

La „La Rage de Lire" — Philippe Soupault (ultimul mare martor — cu toate că e mediocru — al suprarealismului, alături de Aragon). Aragon pentru care e de o părtinire vinovată. I se citează versurile în gloria GPU-ului, îl apără mai departe. În schimb e sever cu Dali nu numai din pricina lui „Avida dollar"*, dar și pentru că a spus odată că-i plăcea Hitler. Nu e singurul motiv pentru care mă dezamăgește.

Vineri 18 septembrie

Seara Alexandru George. Rămîne peste noapte aici pentru că îi e frică (sau nu știe — e doar de ieri în Paris și pentru prima oară în Occident) să se întoarcă la gazdele lui de-o noapte, cam ciudate. Am vorbit cu Marie-France și de luni va sta pînă la 1 oct. în camera lor de la mansardă pe care de-abia a părăsit-o Țepeneag.

A. G. deconcertant. Ni se spusese că e ascuns, tăinuit, confuz și monosilabic: e deschis, logoreic (cum spune și se scuză el) și... obiectiv. Interesat de toate așa încît literatura nu ocupa locul dintîi în convorbire. E și păgubos. Ca să-l lase să plece, tot felul de anchete cu generali și colonei de Securitate pentru care — ne confirmă — părem a fi inamicii numărul 1. După Conferința Scriitorilor nu se prea mai dau vize scriitorilor. Au fost refuzate pînă și

* Anagrama numelui lui Dali inventată de Breton.

pentru Iugoslavia şi pînă şi... Ana Blandiana... Sorescu în schimb e în Mexic! Calamburul lui Cioculescu către Eugen Barbu „Deci tu neapărat să fii numit preşedinte *de oroare* al scriitorilor?" Ar exista la Bucureşti corespondenţa de iubire a tatei cu Alice Sturdza (!?) S-ar aştepta moartea generalului (?) Sturdza pentru a fi publicată.

Sîmbătă 19 septembrie

La cafea Goma cu care citim scrisoarea primită de V. din Israel, în care i se cere să vină acolo la o adresă din Nazareth pentru a primi o valiză de manuscrise printre care Testamentul mareşalului Antonescu (?!) Cursă?

Reuniune zilele acestea la *Ciel* rămas fără bani. Raymond Aron optimist: experienţa socialistă în Franţa nu poate ţine mai mult de doi ani. De ce?

Seara Christinel şi Mircea Eliade. Eliade deprimat: l-a văzut la Roma pe Tucci după o operaţie de colul femural, imobilizat în pat. Şi probabil fără remisiune. Are 84 de ani. E primul an cînd am senzaţia că E. îmbătrîneşte şi-o simte. Ne vorbeşte de frigul „senectuţii" referindu-se la articolul lui Manolescu cu „Glorioasa senectute". Acum îi e frig.

Duminică 20 septembrie

În toate lucrările studenţilor sînt citaţi Eliade şi Cioran.

Seara Mihai Zamfir. Cu noi detalii despre Conferinţa Scriitorilor. Ileana Mălăncioiu a fost cu adevărat îndrăzneaţă. „Se tot vorbeşte de obsedantul deceniu — a spus ea. Dar s-ar putea ca al nostru să nu pară mai tîrziu ca mai puţin obsedant şi să ni se ceară socoteală pentru felul în care am trecut prin el." Doinaş a produs senzaţie citînd pe Guţă Popândău (din Topîrceanu) vinovat de tot ce nu merge — aluzie (înţeleasă de toată lumea) la şef. Dezvoltînd aluzia lui Dumitru Popescu care spusese că trebuie curăţate *les écuries d'Augias*, Deşliu a spus c-a văzut şi el crescători de cai pe vremuri, şi ce n-ar da ca scriitorii să fie trataţi precum caii aceia. Mircea Dinescu luptă mai departe împotriva grupului şi mentalităţii Eugen Barbu. Jebeleanu cu premiile Academiei — Bogza început bine (Goebbels şi cultura) şi final penibil cu refe-

rire la Ceauşescu. Primul „act“ de preşedinte al lui DRP: n-a plătit la timp pensiile, a vrut să verifice el însuşi fiecare caz (!?). Mircea Dinescu a mai spus că i-e frică să nu fie numit preşedinte „de la Istanbul“. Se zvonise c-ar „candida“ Ion Brad!

Nimeni nu ne spune nimic de Dorin Tudoran. Probabil că n-a fost prezent.

Luni 21 septembrie

Jurnal V. Scrisoare de la Gheorghe Ursu. Desfăşurarea Conferinţei.

Ştiri despre Calciu: a declarat a cincea grevă a foamei, atît pentru a protesta cît şi pentru a se dezintoxica: i se pun droguri în alimente. E la Jilava, la spitalul închisorii. E deseori bătut, ultima oară pe degete. Refuză să facă cererea de graţiere sugerată de senatorul american de Pensylvania (Schwartz) care ar fi obţinut promisiunea lui C. că-i dă drumul cu această condiţie. Refuză şi din demnitate, şi din prudenţă, şi-ar recunoaşte implicit vinovăţia şi s-ar expune unui nou proces. Soţia lui e disperată. Urmărită, prigonită, visul ei — irealizabil, e să ajungă pînă la Ambasada Statelor Unite.

Marţi 22 septembrie

Telefon Nicolae Balotă: e numit la Tours şi se stabileşte pe un an la Paris.

Ieri, Cismărescu la telefon îmi spusese că Bernard s-a întors la München dar ar fi în clinică. Încerc, fără rezultat, s-o găsesc pe Ioana (Măgură-Bernard) la telefon. Fără rezultat şi cu frică.

Dejun la Cella Minart care nu mai are emisiunea cu Suffert decît pînă la sfîrşitul anului („La Rage de Lire“). Nu mai au timp să-l invite pe Goma, ea va vorbi despre el în emisiunea cu E. Ionesco şi Kundera.

Acasă curier de la Stockholm: darea de seamă in extenso a Conferinţei Scriitorilor cu mirarea că n-am „dezvăluit“ încă ce s-a întîmplat acolo, cînd noi am făcut-o expres pentru a nu fi triumfalişti (scriitorii au făcut exact ce spuneam prin radio c-ar fi bine de făcut) şi a-i expune astfel din nou şantajului grupului celor 20: că sînt agenţii noştri!

Miercuri 23 septembrie

Citesc o carte de debutant care l-a entuziasmat de M. Eliade: *Marginea Imperiului* de Tudor Dumitru Savu. De la început mult prea vizibile şi masive influenţele Bănulescu, Eliade şi Marquez.

Din *Jurnalul* tatei: la botezul meu din 17 februarie 1924 au participat 60 de persoane (!).

Joi 24 septembrie

Telefon de la Breban cu veşti proaspete de la Bucureşti: Dumitru Popescu ar fi fost transferat la Ştefan Gheorghiu. Dacă se confirmă, o dată cu Ilie Rădulescu mutat la Televiziune, „şefii" culturii sînt astfel pedepsiţi pentru tonul şi stilul Conferinţei Scriitorilor. Dacă, în plus, Eugen Florescu se va instala în locul lui Dumnezeu...

Îi telefonez lui Cismărescu, sperînd că-mi poate confirma ştirea. Dau peste Stroescu care-mi spune că veştile de la şi despre Bernard sînt încă ... — e expresia lui — „confuze". Expresie de prost augur.

Telefon de la Tănase anunţîndu-mi că Dorin Tudoran se pregăteşte să vină la Paris de Crăciun. Deocamdată soţia e încă după operaţie.

Seara la Puşa cu Eliazii. Mircea foarte favorabil impresionat de Alexandru George. Ne dă cartea cu dedicaţie să i-o transmitem.

Vineri 25 septembrie

Seara la Barbăneagră (recepţie pentru Eliade dar şi pentru filmul lui *Paris*, pe care-l vedem după ce pleacă o bună parte din cei vreo 50 de invitaţi) în noua sa locuinţă din rue Payenne. Locuinţă e un fel de a spune: un apartament într-unul din acele *hôtels particuliers* care fac faima Marais-ului. Singurul element de decor, statui de artă neagră sau extrem-orientală. Muzeu. În astfel de palate poţi reconstitui istoria Franţei, îmi dau seama cît îmi este de indiferentă după lipsa mea de freamăt. Nu însă şi pentru casă, care e extraordinară. Printre români, Lupaşcu (entuziasmat de un articol care s-a scris despre el în *Cronica* din Iaşi), Jianu (neliniştit de o operaţie proximă a Margăi — şi căruia dna Ressu i s-a

plîns că de ce nu sărbătorim centenarul lui Ressu (!), Cioran plictisit de atîția vizitatori (nici pe Shakespeare nu l-ar primi). Vedem filmul lui Barbă, care nu știu dacă va trece la Televiziune: pune în chestiune Revoluția franceză și toate modurile de progres, ducînd la Apocalips. Mai riguros în comentariu (Phaure redus la minimum) nu totdeauna însă în imagine, deseori, prea deseori, năpădită de apusuri de soare incendiare. I-o spun. Replică: e concesia făcută marelui public. Spre a-l tămădui de simplificarea didactică, de certitudinea unui determinism absolut (imediat ce părăsești sacrul intri pe axa Apocalipsului — de la Notre Dame la Beaubourg sau La Défense) i-ar trebui lui Barbăneagră o baie de nuanțe. Dar fanatismul lui e senin și bine intenționat.

Sîmbătă 26 septembrie

Foarte nuanțat, în schimb, — de ce în schimb? — articolul lui Eugen I. În *Le Nouvel Observateur* despre Beckett.

Duminică 27 septembrie

V. la Passeron la țară — recepția anuală.

Seara, telefon trăsnet de la New York: Cornel Dumitrescu. Doctorii americani i-au spus lui Bernard că are cancer, că medicii germani doar s-au făcut că-l operează, că mai are două pînă la șase luni de viață. Bernard s-a întors la München să facă scandal medicilor, să-și pregătească un volum, din cronici, iar Vlad Georgescu e din ianuarie numit șef. De ce ne temeam mai mult, și în privința lui Noel și a postului de radio s-a întîmplat deci. Catastrofă. Nici nu îndrăznim să-i telefonăm lui Noel acasă...

Luni 28 septembrie

La telefon Cismărescu: un ascultător, după prima emisiune despre Pitești, le-a spus că are copia decretului prin care Ceaușescu, în '71, decora pe Nikolski. Va încerca să ne-o trimită. Nu pare a ști nimic despre Bernard. Nu insist.

La radio Maria (Brătianu) trece să lase Comunicatul Ligii pentru Calciu (trimite o fotocopie la München). Vine și Paul Goma de la avocatul său (procesul împotriva lui C. V. Gheorghiu).

După aceea Mihai Pupăzan cu un catalog de litere, să alegem pentru coperta *Piteştiului*, ce trebuie să apară la Ion Dumitru (e din martie acolo).

Marţi 29 septembrie

Goma vine după carte pentru masa rotundă la mine şi cronica la Deutsche Welle.

Dejun şi toată după-amiaza Alexandru George. Vorbeşte fără întrerupere de la 2 la 7. Şi nu e nici o clipă inutil. Dar pînă şi el se întreabă — el, care e exemplar ca intransigenţă etică — dacă atitudinea morală a scriitorului are vreo importanţă (Ce ştiu eu dacă a existat Mallarmé?) Trebuie să-i explicăm pînă şi lui de ce pentru prima oară — presiunea unui regim introducîndu-se în cuvîntul scriitorului — pe care-l forţează să-i denatureze sensul, să mintă deci — atitudinea etică devine atitudine literară — opera lui „Mallarmé", în acest caz e pătată şi răspunde. Totul pornise de la Radu Petrescu cu imposibila lui izolare în literatură (*Părul Berenicei*).

Seara la Televiziune: excelent film de Sydney Lumet, *Un après-midi de chien* cu un actor se pare celebru pe care-l văd pentru prima oară: Al Pacino.

Miercuri 30 septembrie

Tîrziu sună Pupăzan cu coperta (de un bun gust perfect) pentru *Piteşti* de trimis urgent la München.

Seara, excepţional reportaj asupra Afganistanului pe TF 1. Două echipe intrate clandestin acolo, făcînd 1 000 de km pe jos (fără să întîlnească ruşi), văile ca şi munţii în mîinile rezistenţilor. Imagini-cheie: coloana de tancuri sovietice pe care-o priveşte de-abia mascată de doi-trei salcîmi scheletici echipa de la televiziune lîngă rezistenţi, atacurile împotriva sovieticilor noaptea, copilul cîntînd ceva împotriva lui Lenin şi peste toate nădejdea nebună că această îndîrjire săracă ar putea fi mai tare. Cu titlul (fals) „Les fous d'Allah" reportajul prezentat de J.P. Cavada e semnat de Jean Bertolino şi Olivier Warrin.

Joi 1 octombrie

După-masă Mihnea Berindei pentru șpalturile la *L'Alternative* cu scurtul adaos Conferința Scriitorilor.

Seara la Mircea Eliade. Pleacă poimîine la Chicago. Vrea să se întoarcă înapoi în mai și să renunțe la catedră. Nu știe cui să dea cărțile de orientalistică. Le-ar dona Academiei Române, dar ar ajunge pînă acolo? Dacă da, în ce stare ar fi ținute (pivnițele sînt umede, ziarele dintre cele două războaie pulbere în curînd, din *Caietele* lui Eminescu nu s-au făcut decît puține microfilme). Casa memorială la Corina, altă nesiguranță cînd se vede ce se întîmplă cu ele la București (vezi Enescu). Un fond „Eliade" îl va depune în parte la Paris în apartament, alta, poate în turnul lui Cușa de la Eygellière. Ușoară sfîșiere: pentru prima oară, anul ăsta, dă, sau are senzația de bătrînețe.

Vineri 2 octombrie

Lucrez toată ziua, prost, la emisiunea cu Afganistanul (emițătoarele duse de Bernard Henry Lévy și Marek Halter în Afganistan pentru Radio Cabul Liber și reportajul de la Televiziune).

Sîmbătă 3 octombrie

Lucrez tot la emisiunea asupra Afganistanului. Încerc să-mi temperez entuziasmele și mai ales optimismul. Tot arătîndu-le cum rezistenții sînt stăpîni pe munți și văi, iar rușii retranșați în cazărmi, să nu dau iluzia celor din țară că mîine, poimîine se și eliberează Afganistanul. Insist deci mereu asupra disproporției în material, armament și oameni. Dar nu prea cred cînd o scriu. În noi, speranța mereu deszisă și care se tăinuie din ce în ce mai adînc, ca să n-o putem stîrpi. Orice s-ar întîmpla. Știu că n-o să mă mai întorc niciodată în România, de pildă, dar *speranța mea n-o crede.*

Duminică 4 octombrie

Cronici despre Panait Istrati pe marginea volumului alcătuit de Talex *Cum am devenit scriitor* și a mărturiei lui Boris Souvarine *P.I. et le communisme* (ed. Champs libre). Niciodată n-am scris mai mult despre un scriitor care — estetic — mi-e mai străin.

Delors prezintă devaluarea francului hotărîtă la Bruxelles ca o consecință nu a politicii economice socialiste (care după un tipar sulfurico-doctrinar merge din aberație în aberație), ci a gestiunii guvernului — mai bine spus regimului precedent. Socialiștii francezi încep să semene într-adevăr cu comuniștii: aceeași dezinvoltură în minciună, demagogia acoperind realul și nețiînd seama de el. Diferențele — din fericire — mai există și sînt mari, în primul rînd: libertatea. Amenințată? Mi-e greu a crede, dar cum faptele se încăpățînează să le contrazică teoriile, mai știu ce se poate întîmpla cu acești doctrinari înguști care dispun de toată puterea? În orice caz: sîntem invadați de institutori, trăim sub domnia lor de cap pătrat.

Pe RF 3 filmul lui Barbăneagră din ciclul *Architecture sacrée Reims*. Același tip de obiecții, dar mai bun ca *Paris*.

Luni 5 octombrie

Știre de la FE: Haig l-a convocat pe Ștefan Andrei să-l ceară pe Calciu. S-a ajuns la soluția: să recunoască C. că ideile lui le contrazic pe cele ale regimului. Foarte onorabil. Dar va semna?

Cu Ioana Bernard la telefon. Bernard știe acum tot. Și că noi știam de atîta vreme. I se face chimioterapie. Deocamdată — cum mi a spus și Cismărescu care l-a văzut zilele astea — are un moral de fier. Dar tratamentul e extrem de dureros și trebuie să-l mai facă încă trei săptămîni. Îi vom telefona miercuri seara înainte să-l înceapă din nou.

După emisiune. Novacovici care vrea pentru cartea lui de mărturie o prefață, a mea sau a lui V. Și cum ar face s-o traducă în franțuzește (?!) În românește, i-o publică Ion Dumitru care promite tot la toată lumea.

Seara la Ella Munteanu. Articol al lui Panaitescu în *Steaua* despre *Corespondențele* lui Basil (Munteanu) în care face aluzie și la masa noastră rotundă pe FE.

Marți 6 octombrie

La Mămăligă — ședință Hyperion mai întîi. — Mămăligă ne citește cel mai încîlcit „editorial“ (pentru buletinul de carte) pe care l am auzit vreodată.

Apoi Cenaclu: Tănase cu o piesă (mister politic) pe care-a scris-o direct în franţuzeşte (crede că o ştie mai bine decît o ştie, jonglează cu limba prea dezinvolt). *Clişeizarea* şi *mecanizarea* limbajului nu provoacă rîsul: deriziunea rămîne programatică, iar simbolismul creştin de la sfîrşit se suprapune stingheritor peste cel politic — din tot restul. Însă ca totdeauna talent. Tot ce ratează o face din prea mare siguranţă de sine.

Breban vine şi se întoarce la Bucureşti, unde-i iese *Don Juan*. Ilie Constantin ne dă un roman al lui în manuscris.

Miercuri 7 octombrie

După-amiaza Nicolae Balotă cu soţia şi copilul. Rămîn un an la Paris — el e numit la Tours. S-au întors înfioraţi din România (ca ieri Ioana Andreescu întîlnită la Mămăligă) „nu se poate să nu izbucnească ceva". Ba se poate, din nefericire, se poate.

Seara, după mari pregătiri interioare, telefon, împreună cu V. lui Bernard. E uimitor. Că el e un om raţional, ştie că tot trebuie să mori (!?) nu-i e frică deci de moarte, ci doar de durere (pe care va şti s-o suprime la timp — adică să se suprime). La sfîrşitul lunii doctorii vor vedea dacă chimioterapia are efect, dacă nu, o vor opri. Are de ales, cum spune el, între cimitirul imediat şi cîţiva ani de amînare cu chimioterapie insuportabilă.

Joi 8 octombrie

Haig s-a găsit ieri să declare că atentatul împotriva lui Sadat nu e nici opera ruşilor, nici a lui Gaddafi, că nu sînt probe (!?) Asta înainte ca ancheta celor prinşi să se fi încheiat. Americanii sînt cu toţii (chiar şi cei „buni") nişte naivi congenitali.

Concert Enescu organizat la Salle Cortot, de Comitetul Centenarului lui Enescu. Cu Piso, dar mai ales cu fostul quartet Atheneaum, care alesese (toţi patru) libertatea în Franţa în 1979 şi care şi-a schimbat altistul. Ansamblu de prim-plan (o surpriză) şi îndeosebi violoncelistul Dorel Fodoreanu. Mergem cu V. să-i felicităm şi să le propunem o emisiune.

În sală, *le temps retrouvé,* exilul îmbătrîneşte. Tomaziu ne spune că I. Caraion e tot în Elveţia. Definitiv?

Vineri 9 octombrie

La *Apostrophes*, Jacques le Goff cu *la Naissance du Purgatoire* (ideea nu s-a născut decît în secolul al XII-lea), Anthony Burgess cu *Puissances des Ténèbres* (se vorbeşte de capodoperă), George Steiner cu *Le transport de A. H.* (A. Hitler) şi neinteresant Alain Daniélou *qui a l'Inde facile* cum ar spune Cioran. Pe tema „Binelui şi Răului".

Foarte interesantă remarca lui le Goff: predispoziţia actuală la Apocalips nu i se pare justificată: celelalte epoci n-ar fi fost mai lipsite de groază, oroare şi rău — dar azi, progresele dementiale ale informaţiei ne pun în fiecare zi la curent cu ele. Remarcabil şi George Steiner, pentru care răzbunarea postumă şi crima cea mai mare a lui Hitler este de a fi provocat naşterea statului Israel, de a-i fi scos pe evrei (e evreu el însuşi) din statutul „ales de victimă" pentru a-i aduce în starea normală de stat provocînd ei înşişi victime şi refugiaţi (palestinienii).

Telefon de la L. Pintilie întors din Elveţia şi care pleacă în România pentru a-şi termina filmul.

Sîmbătă 10 octombrie

După-amiaza Părintele Stăniloae cu fiica lui. A ţinut să ne aducă ultima lui carte şi a avut curajul să scrie o dedicaţie (nu toţi îl au). Parcă visez la un alt timp, în care l-aş fi putut avea aproape şi aş fi învăţat şi eu ceva din ortodoxie şi despre Dumnezeu.

Mare căldură, pace — amară — (timpul i se pare a merge spre sfîrşitul lui), o umilinţă cinstită (ne-excluzînd sentimentul valorii sale). Cuvinte simple, de toate zilele. Nici o emfază, nici o retorică. Prin Nicu Steinhardt (şi poate altădată Yvonne Rossignon) aş fi putut să cred. P. St. m-ar fi putut învăţa ce e credinţa.

Duminică 11 octombrie

La Televiziune — prima emisiune din trei *Raymond Aron, spectateur engagé.* Spectacolul e el: al inteligenţei angajate în bună credinţă şi luciditate. Pură încîntare.

De la Ioneşti mă întorc spre seară cu un extras din *Manuscriptum* (nr. 1, 79) despre *Jurnalul* lui Anton Holban. Deschi-

zîndu-l, înțeleg de ce mi l-a trimis Barbu Brezianu: o fotografie din august 1924, la nunta bunicilor, în care sînt și eu (de cîteva luni) în brațele mamei. Descopăr deci că ceea ce crezusem eu era fals: Bunicul din partea Lovineștilor nu murise înainte de nașterea mea. — Fîșii de trecut restituite brusc. Astfel odată, fără să știu de ce, mi-am amintit numele exact al bisericii pe care e fresca înaintașilor din partea mamei: Hurezani, iar nu Hurezul, cum fals îi indicasem Ilenei Vrancea pentru a identifica niște personaje din *Mălurenii*. — Iar Cella Delavrancea mi-a amintit că pe primul meu pisic nu-l chema Kiki (era al doilea) ci Cașu. (El era mereu pe biroul tatei.)

Zilele trecute, dar ne-producînd de data asta vreo rememorare — o scrisoare a lui Steinhardt mi-a atras atenția asupra unei alte fotografii din *Secolul 20* ultimul număr — pe biroul tatei o fotografie a mea la vreo 12 ani. Ce complot trebuie să fi fost și ce dovadă de curaj ca s-o lase în loc să taie această fotografie (cu Jebeleanu în spate), ca pe coperta din spate a volumului de *Corespondențe* Lovinescu în care colțul de birou cu portretul meu e tăiat.

Luni 12 octombrie

Filmul lui Barbăneagră *Paris* a trecut: cenzura n-a intervenit.

Marți 13 octombrie

Alexandru George la dejun. Plec mai devreme și-l las cu V. Despărțire aproape „patetică“ neașteptată din partea lui.

Seara la televiziune — prima parte din singurul film al lui Coppola pe care nu-l văzusem, celebrul *Le Parrain*. Mult mai eficace aici decît în dezlănțuirea estetizantă din *Apocalypse Now*. Descopăr de ce Al Pacino e considerat un mare actor.

Ciudat, sistematic și de mare efect: secvențele nu sînt explicate în întregime, se topesc una într-alta — sau se contrastează — înainte să le deslușești în întregime sensul sau locul în economia generală. Și totuși această economie e viguroasă.

Miercuri, *14 octombrie*

Cu toții la Oana Orlea și Rodica Iulian.

Sîntem prea mulţi ca să se discute ceva serios. Spre seară, începem oarecum să vorbim de *parti-pris*-urile estetizante de la Bucureşti pe marginea *Jurnalului* lui Radu Petrescu *Părul Berenicei*, în care înaintez (în ciuda culturii şi scrisului lui) cu o enervare crescîndă: nimic din contextul politic sau social al anilor '60 nu trece în aceste pagini rezervate exclusiv literaturii. Dar poate fi literatura o „rezervaţie"?

Joi 15 octombrie

Continui *Părul Berenicei*. Enervată (deşi mai puţin) deoarece nu voi putea scrie pentru radio exact ce cred. A-l ataca pentru „turnul său de fildeş" ar însemna să dau argumente troglodiţilor neorealişti socialişti. A nu pune însă problema unui „jurnal" (doar nu e un roman) de-realizant, nelăsînd să filtreze nimic din teroarea asupra literelor (cel puţin asupra lor) ar fi un non-sens. Impas.

Seara, partea a doua din *Le Parrain*.

Vineri 16 octombrie

Îi voi trimite lui Mihnea ştirile sosite la FE şi o telegramă *Associated Press* despre incidentul de la Timişoara — o luptă între miliţie şi oamenii care voiau să ajungă la aeroport şi să fugă cu un avion (evadaţi din închisoare şi înarmaţi cu puşti mitraliere — cum spune o versiune?). În orice caz au fost morţi. Asta la 22 august. La 23, la paradă, manifestanţii au scandat „Ceauşescu — carne" şi parada a fost întreruptă. Iar la sfîrşitul lui septembrie, la Ploieşti, au explodat două bombe, una în faţa vitrinei unei librării cu operele complete ale lui Ceauşescu, a doua la un sediu local de partid. Cismărescu vrea să le dăm în presa franceză să le poată transmite şi ei.

Téléciné Club pe A 2: *Les portes de la nuit* (Carné – Prévert). În ciuda semi-eşecului, o intensă nostalgie: era una din Franţele spre care venisem eu.

Duminică 18 octombrie

Al doilea R. Aron, mai puţin impresionant ca primul — prea multe tăieturi.

Grég și Odile (Grigorescu) la cafea, întorși din America încîntați. Greg venise să ne arate *Jurnalul II* al lui Mircea Eliade, pe care nu l-am primit încă. L-am citit înainte de publicare și după multe ezitări i-am scris lui E. să scoată cel puțin paragraful în care plînge pe scriitorul român cenzurat în însăși persoana... cenzorului suprem, Vasile Nicolescu, venit să-l vadă, și să adauge măcar cîteva rînduri cu Goma, ciudat absent acolo unde sînt prezenți — mereu — emisarii regimului: de la Cândea la Paul Anghel. Din aceeași dorință — sau obsesie — de a nu se pune rău cu autoritățile din România, spre a continua să fie publicat, evită sistematic în *Jurnal* să citeze lungile noastre conversații imediat ce sosește la Paris pentru a-l pune la curent cu ce e nou în litere la București. Se preface că află totul de la „vizitatori". Pe V. și pe mine ne numește bineînțeles, dar numai cînd nu e esențial.

Marți 20 octombrie

Grevă la Gare de l'Est, V. care urma să plece astă-seară la München e nevoit să decomande totul.

Grecia a imitat Franța (*L'état de Grèce* — cum ironizează *le Quotidien*). Reagan face o gafă monumentală privind războiul tactic nuclear numai în Europa, dînd o armă nouă pacifiștilor din Germania și o lovitură lui Schmidt, Mitterrand la Mexico face oratorie pentru a susține subversiunea în America Latină, Hania e înlocuit în Polonia (dar după Walesa primit în Franța și de sindicate, dar și de Mauroy — e mai bine) Europa a început să valseze. Bineînțeles pe margini de prăpăstii. Cu scadențe care fac din Orwell un profet. Experții militari prevăd într-adevăr posibilitatea unui război atomic pentru... 1984 (!).

Joi, 22 octombrie

De la tînărul Papilian — două romane. Persoana care ni le transmite ne indică și paginile de citit neapărat într-unul din ele. „Miceli" — un personaj-reporter vorbește în termeni oarecum cuminți — dar vorbește de greva de la Lupeni și se gîndește ce-ar putea reprezenta — organizată — forța muncitorească (!?!). De citit pînă

la capăt pentru a vedea prin ce concesie se răscumpăra — sau dacă se răscumpără. Dar altfel cum ar fi putut fi publicată cartea?

Dan Brătianu ne anunță că ne trimite un englez care vrea să scrie un roman cu ororile comunismului în România (!?). A protestat la ziarele scoțiene cînd a sosit acolo (ieri–alaltăieri), o echipă *Pitești* spunînd că e o rușine ca un nume ce acoperă reeducarea sinistră de acolo să fie purtat de o echipă sportivă. Dan are și el de gînd (cînd va ieși curînd la pensie) să-și scrie amintirile din închisoare în mai multe limbi.

Vineri 23 octombrie

Telefon Karin Rex (n-am mai revăzut-o de la Seminarul lui Camil (Petrescu) și nu știam (sau uitasem) că e soția lui Țoiu.

Ion Cocora la noi (cronicar dramatic la *Tribuna*). Îl văzusem în 1979. Interesant ca și atunci. Numai că acum situația e mai interesantă. Alte amănunte de la Conferință: Daniela Crăsnaru remarcabilă, ca și Radu Dumitru care face direct Partidul responsabil. Dan Culcer se ridică să se plîngă că i s-au luat cărțile la vamă și o citează pe a mea (!?). Cocora ne aprobă toate comentariile, nu reușim să obținem de la ei critici. Cel mai încîntat e de cel al lui V. despre Ursachi, și al meu despre conferință. Cum e prieten cu D. R. Popescu, crede că e bine că l-am pus în fața răspunderilor lui de scriitor, și mai crede că D. R. e conștient. Cronica despre Savu a produs senzație la *Tribuna* unde a fost discutată pe față ca și cum — spune el — ar fi apărut în *Scînteia.* Autorul încîntat. Ne descrie o regie a *Scrisorii* la Brașov de Mircea Marin: Caragiale într-o viziune Jan Kott. Tipătescu are puterea militară (casa împînzită de soldați), Cetățeanul turmentat tratat ca un spion (dar al cui?) cu un pumnal în buzunar, la sfîrșit dispărînd cu Dandanache (pe care-l va omorî). Gratuită pentru Caragiale, viziunea nu e gratuită și pentru epocă. Entuziasmat de alți doi regizori: Alexa Visarion și tînăra care a montat *Maestrul și Margareta* — Cătălina Buzoianu. Humoristic: Ion Horea în al nouălea cer că în comparație cu *Scrisoarea* lui Beligan l-am găsit mai puțin rău pe el. Faci uneori fericit pe cine n-ai vrea.

Sîmbătă 24 octombrie

Seara *Macbeth*-ul lui Orson Welles. Dacă n-ar curge prea multă apă pe pereții cavernelor — ca în cel mai pur decor naturalist, textul lui Shakespeare și talentul lui Orson Welles ar trece mai bine.

Isterie „revoluționară" la Congresul socialiștilor la Valence. Din pricina afacerii Paribas (filiala cumpărată de elvețieni) vor „des têtes" și se referă la Robespierre. Ridicoli. Sînt clipe (aceasta și altele) cînd se simte bine trunchiul comun cu comunismul: dulcegăria și demagogia pe de o parte, pe de alta: dogma, aversiunea față de realitate și chiar ura adversarului.

Duminică 25 octombrie

A treia și ultima emisiune Raymond Aron. De la război și pînă prin 1975 — cînd s-au mai trezit intelectualii — a avut mereu dreptate împotriva tuturor.

Luni 26 octombrie

De mai mulți ani nu mai culeg o floare, nu mai rup o frunză, șovăi să calc un gîndac dintr-un fel de complicitate înfiorată cu tot ce este viață. Am experimentat-o din nou astă-vară la Megève (că la Paris cum să-ți pese de flori?)

Cînd sosesc la Radio, mă așteaptă ofensiv, cu planuri mari (ca să-l „lanseze" în Occident pe taică-su), cu tonele de manuscrise cu care mă amenință, cu emisiuni la FE pe care îmi cere să le fac, fiul lui Victor Ion Popa. Nu-mi ascund enervarea — puternică. Iar pretinde că i s-au furat bani (așa l-a tapat pe Eliade). Îl lichidez în zece minute, deloc politicoasă. Dar sigur că n-am scăpat de el și rămîn enervată toată după-amiaza.

Marți 27 octombrie

Avalanșă telefonică. De-abia reușesc să plec la 2.20. Korne care vrea neapărat să salveze *Bire* (că e cel mai vechi ziar al exilului...!) Ascultă cuminte toate argumentele, îmi dă dreptate în tot, dar de salvat tot vrea să-l salveze. Din încăpățînarea aceasta, un singur avantaj: o va lua pe Antonia (Constantinescu) să bată și să amelioreze cel puțin gramatical *cette feuille de chou* care face („obiec-

tiv“ cum se spune la comuniști) jocul regimului și se lasă intoxicată sistematic cu toate versiunile Securității (ultima: Theo pretinde în scris că nu Securitatea l-a agresat pe Emil Georgescu).

Mămăligă cu alte proiecte pentru Hyperion și cu darul lui inefabil de a complica totul. Și așa mai departe.

Opoziția la *Quotidien de Paris* e atît de corozivă încît fac ce n-am făcut cu nici un ziar: îl citesc din cap la coadă, cum aș lua un antinevralgic ideologic.

Miercuri 28 octombrie

Cu V. la Beaubourg două zile înainte de închidere, pentru expoziția *Paris – Paris*. Cum majoritatea pieselor expuse corespunde cu tinerețea noastră la Paris aveam simpla impresie de a ne fi întors acasă (nu din străinătate, ci din timp).

Seara la Sanda (Stolojan) cu Constantin Țoiu și Karin Rex (soția lui și fosta mea colegă la Seminarul lui Camil), încep bineînțeles prin a ne întreba dac-am citit *Intrusul* — pe care ni l-au trimis. N-am făcut-o încă, dar va trebui să mă grăbesc. E. Barbu l-a denunțat ca „dușmănos“ într-un memoriu către Comitetul Central (romanul a fost atacat în septembrie de C. Sorescu). Echipa Barbu încurajată de dubla mazilire Dumitru Popescu și Ilie Rădulescu (pedepsiți din pricina Conferinței) ridică din nou capul. Enache vine de la cadre în locul lor și e o enigmă încă. Țoiu a fost ales la Asociația București pentru că Manolescu a cerut să se voteze între Chiriță (de la partid) și altul propus de ei: Țoiu. A ieșit, spre marea surprindere a Partidului: Țoiu.

Dar să revin la Popescu-Dumnezeu. Oamenii lui Barbu au pus un anunț mortuar în *România liberă* la decese „S-a stins dintre cei vii D.P.“ (numele complet). Scandal — anchetă — s-a înăbușit. De la Conferință aceleași detalii. Dar Țoiu e singurul căruia Deșliu nu i e simpatic (stalinist restaurat) și care nu aprobă ieșirea lui contra D. Popescu pe care-l pusese el, Țoiu, mai înainte la punct la întrevederea dinainte de Conferință. Dispreț și față de Jebeleanu (aproape îi venise să-i pupe mîna lui Ceaușescu cînd i-a dat premiul e grozav mai ales la cafenea). „Disidența“ lui Păunescu era mai ales ca să-l aleagă scriitorii — făcuse și un articol patetic cu breasla în *România liberă*. Sîntem în toate de acord, în afară

— dar e fundamental — asupra unui punct: muncitorii, massa amorfă, doar ei, scriitorii... Cînd e invers. Lungă şi foarte amicală discuţie.

Joi 29 octombrie

Telefon de la Hăulică; a prezidat întîlnirea de la UNESCO pentru Picasso şi a tot telefonat să ne invite. Îl vom revedea cînd se întoarce V.

Seara V. pleacă la München.

Vineri 30 octombrie

Seara la *Apostrophes*, Glucksmann întărîtat de prezenţa unui comunist, fulminant. Frază a lui Glucksmann despre „noua filozofie" care „a măturat marxismul", de reţinut pentru emisiunea despre cartea lui.

Orson Welles în *Mr. Arkadin*. Mai puţin extraordinar decît îmi aminteam sau mă aşteptam. prea căutat în situaţii şi personaje.

La telefon Barbăneagră: dacă e împotriva noastră (adică va fi) Vlad Georgescu, să-i spunem lui, că ridică „tot exilul"(!) Îşi face iluzii dar e mişcător. Nu vrea discuţie cu Cazaban despre filmele lui, ci masă rotundă despre „tradiţie". Cine să-i dea replica? „Stareţul" — adică V.

Duminică 1 noiembrie

Lung chin ca să scriu cronica despre Radu Petrescu *Părul Berenicei*. Cînd o termin: respir — am încheiat o obsesie de cîteva săptămîni.

Marţi 3 noiembrie

La telefon Hăulică: în *Luceafărul* notă veninoasă şi transparentă asupra fotografiei mele de pe biroul tatei apărută în grupajul lui Jebeleanu din *Secolul 20.*

Miercuri 4 noiembrie

V. întors de la München. Cu *Piteşti* apărut (foarte frumoasă coperta lui Pupăzan) şi cu veşti *foarte proaste*: l-a găsit pe Noel în ulti-

nul bal de sfîrşeală şi vorbindu-i de nişte „metastaze" la ficat care s-ar fi cicatrizat în urma tratamentului. Ar fi deci şi mai grav decît credeam.

Liiceanu i-a scris lui V. şi i-a trimis cartea. Nego, altă scrisoare, să intervenim la Cioran – Eliade – Ionesco pentru bursa Humboldt a lui Liiceanu.

Joi 5 noiembrie

La telefon cu Cioran pentru Liiceanu. Intervenise deja deoarece îi scrisese Imre Toth spunîndu-i că L. e cel mai mare filosof din România. Cioran a rectificat în scrisoarea pentru bursa H. — „cel mai mare din generaţia sa" — altfel se supăra (şi pe bună dreptate), Noica (între timp C. s-a împăcat cu el). Lui Imre Toth Cioran nu-i refuză nimic. Pentru că-i ungur, îi replic eu. Acceptă.

Vineri 6 noiembrie

Cu Dan Hăulică la Nicodim. Tapiseriile soţiei sale (care pregăteşte o expoziţie) extrem de interesante.

Hăulică, pe cît e situaţia în România mai încordată, pe atît e mai destins. E drept că afirmîndu-se aici, devine intangibil acolo. De unde şi nonşalanţa.

Confirmă: tabăra lui Barbu ridică fruntea o dată cu mazilirea lui D. P. Eugen Florescu mai departe la presă. Trebuie atacat pentru articolele proaste — pe care le scrie. Prin Uniune nu se mai obţin paşapoarte. Ne-o confirmă şi Marino printr-o scrisoare de la Madrid, de unde îi transmite mulţumiri şi lui V. E bucuros că s-au transmis ecouri despre *Hermeneutică*. La Madrid — ne spune Hăulică, Ivaşcu ar fi avut un atac şi a fost adus înapoi la Bucureşti cu avionul. Cine, în locul lui, la *România literară*? Probabil D. R. Popescu, care ar avea astfel şi leafă în capitală.

Duminică, 8 noiembrie

Centenar Lovinescu în toate ziarele literare din ţară. O actualitate polemică, patetică, de urgenţă, care — sînt sigură — l-ar fi încîntat pe tata. În *România literară* Eugen Simion, Dimisianu, Şerban Cioculescu — dar, mai neaşteptat pentru mine, aproape

liric, Lucian Raicu. În acest timp, în *Luceafărul* Piru face nazuri (e drept că în acelaşi ziar, alţii nu-i urmează exemplul), iar în *Săptămîna,* Constantin Sorescu îi dă note, de sus... În ordinea firească a lucrurilor.

Fac trei cronici despre *Jurnalul* lui M. E. Extrag doar întîlnirile cu românii — şi mai ales — cei din ţară. Care vor fremăta. Începînd cu Noica...

Luni 9 noiembrie

Seara după emisiune filmul lui Jean-Louis Comolli: *L'Ombre rouge*. Nu-l ştiu pe acest cineast, dar sigur a fost comunist, altfel n-ar pune — pe de o parte — atîta fervoare în a arăta dramele de conştiinţă şi de trezire ale intelectualilor comunişti lichidaţi în Occident de Stalin în timpul războiului din Spania, iar, pe de alta, n-ar avea aşa de mult senzaţia că e vorba de o revelaţie. Ceea ce dezvăluiseră toţi anticomuniştii aproape de la început, descoperă de abia acum cei din ceasul... al cîtelea. Tot e bine şi aşa. V. şi cu mine sîntem atît de puţin obişnuiţi cu asemenea subiecte la cineaştii francezi, că ne precipităm de fiecare dată. Corect, bine jucat, puţin polar, puţin spionaj, *ni chef-d'œuvre, ni navet*. Teroarea stalinistă la distanţă şi geografică şi în... timp.

Marţi 10 noiembrie

Cismărescu telefonează — din surse serioase s-a aflat la FE — în bazinul carbonifer Motru, minerii de la suprafaţă şi ţăranii au aruncat cu pietre în elicopterul lui Ceauşescu şi l-au sechestrat — pe un şantier de lucru — pe Bobu (însărcinat cu agricultura).

– În regiunea Giurgiu, mulţimea a atacat pe primul secretar de partid şi pe adjunctul său. Acesta din urmă ar fi murit.

– După incidentele de la Timişoara şi bombele de la Ploieşti, situaţia explozivă se confirmă. Telefonez lui Mihnea B. şi lui Goma să încerce a da ştirile la ziare.

Seara, *Staline est mort*, telefilm de Yves Ciampi pe un scenariu de Elleinstein. La Dossier de L'Ecran, dezbatere apoi: în ciuda întrebărilor fie cretine, fie orientate stalinist ale unor telespectatori care au rămas la vechile clişee staliniste — dezbaterea — la

care au invitat şi un comunist mărginit — să fie! — nu e total neinteresantă, în ciuda faptului că fostul secretar al lui Stalin (Bajanov, pe care Soljeniţîn l-a determinat să reintre în luptă la cei peste 80 de ani ai săi) e aproape ignorat. Teza asasinării lui Stalin foarte confuz susţinută de Avtorkhanov autor al unui *Stalin asasinat, complotul lui Beria*. Hélène Carrère d'Encausse, cea mai bună. Georges Bortala corect, Jean Cathala nesituabil. Ne verificăm aceeaşi pasiune (V. şi cu mine) pentru istoria trăită, suferită, suportată — insuportabilă: am vedea cu orele astfel de filme. Acesta al lui Ciampi şi Elleinstein — în ciuda mediocrităţii lui şi faptului că e vorbit la Kremlin în franţuzeşte (!) ne fascinează.

Joi, 12 noiembrie

Masă rotundă despre expoziţia de la Beaubourg *Paris – Paris*. Cu Rodica Iulian, Cazaban, V. şi Oana Orlea. Ele cu manuscrisul *Jurnalului* tatei — peste 500 de pagini bătute la maşină, eu cu noi caiete.

Vineri 13 noiembrie

Toată ziua telefoane — enervante; Goma ar vrea s-o trimită pe Annie Daubenton Danei Dumitriu, eu nu sînt de această părere, şi mai ales nu „fetele" care mă înştiinţează că Manolescu le-a telefonat: vine totuşi în jur de 26. Nici vreunui alt scriitor n-avem cum s-o recomandăm: care dintre ei nu s-ar speria şi care ar şti ceva în plus despre incidentele de la Motru faţă de ceea ce au aflat de la FE? Poate doar Dorin Tudoran, dar cum vrea să se întoarcă în Occident cu soţia şi fiica, mai ştiu eu dacă nu l-ar stingheri? Goma e cam nervos, dar nu e nimic de făcut: intelectualii noştri nu sînt de speţa poloneză.

Seara telefon de la Mihnea B. cu detalii pe care le va completa a doua zi printr-un alt telefon lui Goma.

La 16 oct. după decretele lui Ceauşescu, primul interzicînd celor din localităţile rurale să se aprovizioneze în cele urbane, al doilea cu interzicerea stocării de alimente (cu pedepse de închisoare) au început grevele din regiunea Motru (minerii fiind în cea mai mare parte ţărani navetişti). Mişcarea începe la Mătăsari (la nord-est de Motru), la minele Leurda, Lupoaia, Orăşti. La 19 oct.

intră în grevă termocentrala de la Rogojelu (la sud de Tîrgu-Jiu, confluența Jiului cu Tismana). În orașul Motru, manifestație cu ocupare de clădire oficială (probabil sediul de partid). Reacție brutală a miliției.

Nu se știe care (arestări, răniți?) C. îl trimite pe Bobu care e sechestrat și după ce crede regiunea „pacificată", vine să-l „recupereze". Atunci se produce incidentul cu elicopterul (în jur de 6 nov.).

Telefonez imediat lui Cismărescu acasă.

Apoi Nicolettei Franck pentru ziarul ei belgian. Îmi telefonează Pol Mathyl (ungur) de la *Le Soir* — Bruxelles. Vrea confirmări și surse. N-am. Focke îi telefonează lui Goma că presa germană e plină de știrile din România: răzmerițe, înjunghieri de milițieni și membri de partid (la Giurgiu cel atacat era Vasile Mușat) din mai multe regiuni. Focke pretinde că Deutsche Welle dă presa germană, FE nu?

Cismărescu zice că da și a făcut un articol într-un ziar german și Victor Meier. Din nou Goma: n-a auzit nimic pe FE și din reportajul lui parizian au tăiat fraza cu cele trei baloane purtând numele celor doi asasinați pe Valea Jiului și al lui Vasile Paraschiv. Două zile numai de telefoane și enervări: Americanilor le e probabil frică să nu „incite" la revoltă. Muncitorii noștri au rămas niște țărani care iau, ca în 1907, furca; datul cu pietre în elicopterul lui C. e o metaforă care acoperă totul. Dacă s-ar da prin radio știrile imediat și s-ar asigura astfel legătura de la o regiune la alta (ca la cutremur), situația e atît de explozivă încît într-adevăr 1907 s-ar putea repeta.

Guetta va pleca de la Varșovia la București. Vrea să plece și un gazetar de la *Libération*.

Nici nu mai știu cum îmi fac emisiunile într-o astfel de atmosferă de... urgență. Aproape ca în 1977.

Duminică 15 noiembrie

Un film de Richard Brooks din 1952 (*Le cirque infernal*). Se poate deci face film de război (cel din Coreea) și cu sentimente bune!

Luni 16 noiembrie

Bernard vine la Paris pentru un tratament la Villejuif (sau la Israel).

Succes deplin: o pagină în *Libé*, un articol pe trei sferturi de pagină din *Le Monde* (Amber Bouzoglu pe care Mihnea a terorizat-o liniştit la telefon o jumătate de oră). Cu toate detaliile asupra grevelor şi răzmeriţelor din România — în *Libé*.

Îi telefonez de la birou lui Mike (Cismărescu) încîntat c-a ieşit în *Le Monde*, mai puţin cînd îi transmit reproşurile că n-au trecut presa germană. Pretinde că da.

Tot la FE, mesaj de la Brown, mă va vedea (pe mine şi pe ungur) vineri. Geneviève îi spune — după-amiaza doar! Şi în fond bine face.

Am refuzat o invitaţie la un colocviu organizat de nu ştiu ce Corporation care patronează şi Vocea Americii şi FE şi RL şi care la Paris nu ne-a fost trimisă decît lui Mirsky şi mie. (Suzy Ovadia era şocată, şi pe drept cuvînt.) Era însă la 9 dimineaţa!!!

Marţi 17 noiembrie

Cu *Les Intellocrates* toată ziua pentru masa rotundă de mîine şi cu *La Rive Gauche* a lui Lotmann. Prin amîndouă se poate urmări (aici stă şi singurul interes al discuţiei) dezideologizarea şi demarxizarea la care a ajuns azi „la haute intelligentzia" de la Paris. Citit intensiv pentru a termina amîndouă cărţile începute mai demult.

Ieri la emisiune Dan Cernovodeanu, cu naivităţile sale „regale" Dar şi cu ştirea că Vlad Georgescu a fost numit pe un an „de încercare" în funcţia desk-ului.

Miercuri 18 noiembrie

Vine să ne ia de la emisiune Rita Rojers, profesoară de psihiatrie la Universitatea of California — Los Angeles (americancă de origine română) şi care-mi scrisese recomandîndu-se de la Luli August şi de la Harry Barnes — fostul ambasador american la Bucureşti. Luptă şi vrea s-o ajutăm (Goma şi cu noi) pe mai multe planuri: pentru listele de cazuri şi spitale psihiatrice speciale în România (îi dau adresele Mihnea, Liga, Ion Vianu, Comitetul lui Brutus Coste de la New York etc.) şi să găsim metode de convingere a intelectualilor americani cu toţii anti-Reagan şi anti-rachete atomice. Cum? Scriind, la nivel de *story* pentru *Washington Post*

unde are intrările ei. Prima parte realizabilă; a doua utopică. Goma îi promite — moale — un articol. E directă, simpatică şi „entuziasmată" de masa rotundă la care a asistat. Aşa ceva — ne spune — n-a mai auzit de cînd a plecat din... România. 1945 (!!)

Joi 19 noiembrie

Telefon dimineaţă Noel Bernard. Intră azi după-amiază în clinica doctorului Israel şi-i va urma tratamentul cu chimioterapie două–trei luni. Are metastaze.

Seara *Casanova* lui Fellini, de un baroc delirant, la limita dintre pornografie şi oniric. Are o extraordinară paletă pentru monştri şi bătrîni: Goya, Bosch italianizant sau Ensor tras din expresionism spre suprarealism?

Seara V. îmi aduce de ziua mea *L'Art du Mexique ancien* a lui Soustelle, ultimul Glucksmann, *Cynisme et passion Les Conceptions politiques du XX s.* de François Châtelet şi Evelyne Pisier-Kouchner, şi un disc cu muzică de... Pasternak!! Plus alte „obiecte" ne literar-muzicale. Din fiecare aniversare îmi face şase–şapte la un loc.

Vineri 20 noiembrie

Telefon Pintilie — demoralizat: filmul e stopat şi nici una din cele cinci sute de scrisori de protest şi scandal trimise din Bucureşti „personalităţilor" politice din România n-a sosit la destinaţie: în afară, bineînţeles, de aceea către şeful Securităţii. Care l-a chemat să ştie ce vrea. Plîngîndu-i-se de povestea cu scrisorile, acesta i-a răspuns că de asta se ocupa Poşta, apoi, la insistenţa lui P., i-a dat numărul biroului de Securitate „respectiv" (cum s-ar spune la Bucureşti). P. zice că românii nu sînt buni de nimic. Îi amintesc răzmeriţele recente. Rectifică: intelectualul român. Îi amintesc Conferinţa Scriitorilor. Bref, după ce la început voia să lase filmul baltă şi să se ocupe doar cu ce poate în Franţa, în final se vede în rolul unui nou Goma. Îl sfătuiesc, mai *terre à terre*, să mobilizeze pe scriitori în jurul filmului şi să nu-i creadă pe cei de la Secu care-i spuseseră că se aşteaptă la scandalul la FE — ca şi cum nu le-ar păsa. Le pasă! Zice că am dreptate.

Seara Ioana Măgură direct de la Noel de la spitalul lui Israel unde e internat. Cinăm cu ea, pe la 10 vine şi Goma. Noi detalii asupra dizgraţioasei opacităţi americane pe planul reacţiilor lor la terorism şi a prudenţelor „obiective". Şi cum se luptă Bernard cu ei. Noel n-ar mai avea metastaze la ficat. Amîndoi aşteaptă de la Israel o minune. Aşteptăm şi noi. Mai greu nu e de aşteptat, ci de crezut în ea.

Ioana ne povesteşte cum a ţipat Noel la Breban invitat în '77 la masă la ei şi care-l ataca pe Goma: că n-are talent şi n-a acţionat bine!

Tot repertoriind cu Ioana şi Goma aceste reacţii americane (atentate, Emil Georgescu etc.) mi-am adus aminte brusc de impresia de *malaise* pe care mi-a lăsat-o în 1945–'46 nunta uneia dintre noi (destul de aproape din moment ce eram domnişoară de onoare, nu era oare Marie-Jeanne Ţăranu?) cu un ofiţer american. Noi, toţi tinerii bucureşteni de la această nuntă, eram cu sute de ani mai bătrîni, mai rafinaţi, mai inteligenţi decît naivii şi bravii cetăţeni americani, reduşi la universul strict al *prezentului* lor. Mă înfioram — de asta cel puţin mi-aduc precis aminte, la gîndul transplantării fetei aceleia peste Ocean, printre astfel de oameni, de parcă o floare de seră avea să fie plantată printre scaieţi. Convingerea că nu se poate exista decît în Europa şi care m-a împiedicat în momentul războiului din Coreea, să particip la panica cvasigenerală printre refugiaţii de la Paris şi să-mi caut un loc aiurea. Dar în această seară de vineri îmi amintesc exact nunta antiteză între două civilizaţii.

Duminică 22 noiembrie

Kiropol la cenaclu îi spune lui V. că Ion Caraion, cu ai lui, a rămas în Elveţia. Prevedeam.

Şedinţa ieri seara la Mămăligă. Surpriză: Sorin Titel (care şi citeşte). A dat curajul în el. Tot aştepta (din 1979) să scriu despre romanul lui *Clipa cea repede*. Remuşcări văzîndu-l pe Reichmann acolo (s-a înfipt şi aici). Cristovici provoacă un mic scandal, plecînd ostentativ, şi arătîndu-l cu degetul. Nu-l iartă, pe drept cuvînt, pentru ce a scris despre Goma („un non-talent") plus alte potlogării (elogiul Mariei Banuş).

V. distribuie *Piteşti*-ul şi n-a adus destule exemplare. E mai multă lume ca nicicînd.

În prima parte deschiderea lui „Hyperion“ — jos — cu o comunicare a lui Poghirc care ni-l prezintă pe un tînăr protejat Mihai Vornicu.

Luni 23 noiembrie

După emisiune, acasă la cină Ionițoiu care vine încărcat de Dumitru de la München (unde și-a corectat propria-i carte) cu 20 de exemplare din *Pitești.* O memorie fabuloasă pentru tot ce e închisoare, aproape ca a lui Cotruș, dar fără posibilitățile lui de sinteză. În orice caz, în două ore cît stă, ne aruncă de pe soclu cîteva exemple de intransigență în pușcărie. Despre Paul Dumitriu — mai filtrate. Dar și Krasnoselski, dar și Din Din (Dan Cernovodeanu), să fi cedat cu toții în ultima reeducare? Ce mare oboseală trebuie să fi fost pe ei toți. Cine să-i judece? Noi n-avem dreptul. Ionițoiu, alții ca el, da.

Marți 24 noiembrie

Citesc *La Grâce de l'Etat,* pamfletul lui Revel. — Pentru a se arăta că n-are dreptate — cel puțin în domeniul vizualului. Revel e invitat azi de Jurnal pe A2.

Miercuri 25 noiembrie

Ioana B. ne telefonează: toată după-amiaza, Noel — extrem de deprimat — nu i-a vorbit decît de sinucidere.

Masă rotundă asupra ciclului lui Barbăneagră de la televiziune (*Architecture sacrée*) cu Barbă, Cazaban și Cristovici (ca pe vremuri). Nici nu am prilejul să mă enervez de determinismele implicate în orice viziune atoateordonatoare într-atîta Barbă le enunță cu înțelepciune și cu o voce inegalabil de calmă.

Seara, la cină în cartier și apoi acasă Sorin Titel — tot despre Conferința Scriitorilor.

Vineri, 27 noiembrie

Ioana Bernard la telefon: Noel nu mai vrea să continue chimioterapia la Israel, se va întoarce probabil la München, renunțînd la orice tratament.

Exasperant de multe telefoane de la 12 şi jumătate pînă la 4, cînd reuşesc să dejunez. Exasperant de multe dar nu neinteresante. De la Mike, în Plenara de la Bucureşti, Ceauşescu a evacuat (sistem ţapi ispăşitori) pe o serie de personalităţi de prim-plan din Secretariatul CC, nu numai „culturalii" noştri (Dumitru Popescu şi Ilie Rădulescu, dar şi primul secretar Gorj, pe directorul general al combinatului Oltenia, pe Trofin etc.). Discurs în care a criticat pe toată lumea, a vorbit de „statistici falsificate", l-a susţinut... pe Reagan (în problema rachetelor). Străinătatea îl va crede, presupun că nu şi românii.

Anne Planche la ştiri (acum că Mihnea e în America) îmi povesteşte *black-out*-ul socialist la TF 1 şi A 2 asupra criticilor aduse ţărilor „socialiste" din Est. Pe linia comunistă.

Seara *La Tragédie de Carmen* a lui Peter Brook la Bouffes du Nord. (Bizet transformat în muzică de cameră de Marius Constant.) Pură şi emoţionantă perfecţie.

Sîmbătă 28 noiembrie

Întreaga zi pentru scrierea a două cronici-bilanţ cu Conferinţa scriitorilor. Am întins hărţile cu note pe masă ca pe nişte hărţi strategice. Şi într-adevăr de strategie e vorba, singura soluţie pentru a nu se zdrobi solidaritatea manifestată la Conferinţă ar fi un discurs de tipul următor: Partidul care avea scriitorii cei mai cuminţi, şi i-a radicalizat asmuţind asupra lor grupul Barbu, acum pedepsind Uniunea şi răpindu-i rînd pe rînd prerogativele, riscă să-i îndemne să transgreseze limitele problemelor de breaslă şi să-şi unească nemulţumirea cu cea generală. Pentru a închipui ce ar însemna această transgresare, vezi cazul Poloniei. Inaplicabil în România?

Duminică 29 noiembrie

Lăsînd telefonul deschis după ce vorbim cu Manolescu sosit azi dimineaţă şi ne luăm *rendez-vous* pe mîine, sună Doinaş, care ne căuta de vineri. Cinăm împreună. Întrevedere patetică nu prin expresie ci prin reţinere. Doinaş încordat, gata de explozie. D.R. Popescu încearcă să guverneze acordînd cîteva avantaje celor mai

redutabili adversari ai lui. (Călătoriile lui Doinaş sau Manolescu.) În rest, nici o reuniune nu mai poate avea loc la Uniune fără ca ordinea de zi să fi fost mai înainte aprobată de CC. Obţinînd cîteva avantaje care tot ar fi venit pentru scriitori (mărirea pensiilor, mai multă hîrtie), D. R. presimte că le va înmuia rezistenţa şi va putea guverna singur (adică partidul prin el). Victoria scriitorilor a fost transformată în eşec de reuniunea finală, cînd Partidul a impus celor din Consiliu (convocaţi ad-hoc) Biroul şi Preşedintele.

Pentru un memoriu de răzvrătire în caz grav, D. va telefona lui Cristovici cerîndu-i să-i trimită „cărţile" (un gazetar) acasă, unde să-l cheme după 3 după-amiaza şi să vorbească doar cu el. Memoriu de publicat, cu scandal, în presa socialistă şi reluat apoi la FE „Ar trebui să murim în picioare", spune la capătul exasperării. Dar nu crede că se vor găsi destui scriitori pentru un astfel de memoriu şi de gest.

Deşliu, care-şi depusese carnetul de partid cînd se desfiinţase organizaţia de bază de la Uniune, *a fost exclus*. E printre cei care exasperează cel mai mult partidul.

Înţeleg şi mai bine văzîndu-l, de ce Doinaş e considerat de toţi ceilalţi ca un posibil şef al opoziţiei scriitorilor. Ţoiu e — sau se crede — mai tactician şi, reproşîndu-i radicalizarea — încearcă să-l liniştească.

După cei de la Iaşi — Enache nu atît de rău.

Luni 30 noiembrie

Cred că după întîlnirea de azi cu N. Manolescu (de la 5 la 3 şi jumătate dimineaţa) pun un punct final Conferinţei Scriitorilor. Tacticianul ei — şi motorul — M. e precis, concis, fără paranteze şi literatură, obiectiv, interesant şi la curent cu toate. De la el aflăm că minerii de pe Jiu veniseră să facă joncţiunea cu cei de la Motru — securitatea le-a oprit camioanele. Tot de la el, că temperatura maximă în case e de 14°, apă caldă numai de două ori pe zi (şi nu prea caldă), şcolile şi spitalele neîncălzite. Chirurgii strănută şi tuşesc cînd operează.

Ce mai înseamnă scriitorii într-un astfel de context de ciumă a lui Caragea? Înseamnă. Sau ar putea însemna. A reuni zece scriitori pe un memoriu care să depăşească problemele breslei pen-

tru a atinge principiile — chiar şi ale breslei — i se pare greu de *conceput*.

Ne întîlnim după emisiune cu „fetele“, venim acasă, cinăm, fumăm şi vorbim pînă pe la 3 dimineaţa. De fum şi oboseală, probabil, mai mult decît de mîncare mi-e rău toată noaptea (sau ce mai rămîne din ea).

Bernard din nou cu speranţă, îndelung la telefon. Asistenta lui Matté — care e româncă — crede că la plămîni cancerul e secundar. Speră şi el. Moralul destul de ridicat.

Marţi 1 decembrie

Bolnavă azi, marţi. Îl las pe V. să meargă la B. cu M. şi rămîn acasă. Telefonez Annettei Laborey. Trebuie să ne întîlnim pentru a revedea „dosarul românesc“. Tot anul nu s-a ocupat decît de Polonia. Era şi normal.

Pregătesc moale masa rotundă de mîine. *Carmen* a lui Brook, şi refac prima din cronicile „bilanţ-conferinţă“.

Miercuri 2 decembrie

Masa rotundă *Carmen* – Peter Brook cu V., Banu şi Tănase.

După aceea la cafenea cu Vladimir Brânduş (recomandat de Paxino) al cărui studiu de estetică îl fruzăresc apoi în autobuzul ce mă aduce acasă, surprinsă mai mult favorabil (nu-i citisem cronicile din *Steaua* şi *Tribuna*). E prieten cu Andrei Pleşu şi vag învăţăcel al lui Titus Mocanu. De origină germană, a putut pleca şi s-a stabilit la Bochum. Vrea să se sfătuiască pentru cariera sa viitoare în Occident.

Joi 3 decembrie

Ioana B. la telefon: împărtăşeşte (cu temere) speranţa lui Noel.

Aseară Manolescu după ce-i telefonase lui Goma (care-i răspunsese cam sec sau ursuz) şi luase întîlnire pe azi cu el, îmi spusese c-ar fi preferat să-l vadă la noi. Dar la sugestia mea, am simţit că Goma se rebifa — se bucura în fond să-l primească la el. I-am lăsat în pace. Azi la 5, cînd să plec la expoziţia de tapiserii a Arianei Nicodim, telefon de la Goma: Manolescu şi cu el nu se mai despărţeau şi voiau — cam tardiv — să vină la noi.

La expoziţia Arianei N., Istrati, Natalia Dumitrescu, Gigi Tomaziu, Pupăzan.

Imperial de rafinate, tapiseriile ei mă duc cu gîndul la *Cartea Milionarului* a lui Bănulescu. Pomenesc şi de Shakespeare (aş vedea un Rege Lear pe un astfel de fundal de barbarie ce se pregăteşte de propria-i decadenţă). Iar cozile de funie mă îndreaptă spre Melisanda. V. ironic pe drept cuvînt în faţa unui asemenea flux de referinţe literare.

După aceea la St. Germain-des-Près să vedem *Stalker* de Tarkovski. Mi-aduce aminte de butada lui Soloviev cînd pe la 3 dimineaţa nişte prieteni voiau să plece de la o reuniune, „Cum să plecaţi, n-am discutat încă de nemurirea sufletului." Se discută, se insinuează, se simbolizează, cu cuvinte mari (cum numai în Răsărit se poate face) şi imagini admirabile, doar despre nemurirea sufletului. Cineast mereu excepţional, spirit profund religios, Tarkovski nu mai regăseşte totuşi suflul din *Roubliov*. Să fie de vină prestigiul pe care îl are la el inconştientul, sau o cultură devenită provincială prin izolare? Facem sau nu o masă rotundă?

Sîmbătă 5 decembrie

Pauză în întrevederi şi telefoane.

Lucrez, prost şi grăbit, la emisiuni.

Nu văzusem nici un film de Ozu. O revelaţie deci o dată cu *Un voyage à Pékin*. Imobilitate (aproape nici un *travelling*), pudoare, discreţie, cotidianul devine la el mereu semnificant.

Duminică 6 decembrie

După masă mă duc să-l văd pe Noel. E ras în cap, cu figura înjumătăţită, dar nu spectacular (poate pentru că mă aşteptam). Speranţele i-au scăzut mult. Insistă din nou să-i facă V. necrologul. L-a ascultat pe acela al lui Sergiu Al-George. Discutăm un ceas jumătate de radio, Vlad Georgescu etc. Atît de impresionată încît nici nu-mi dau seama că nu fumez (nu suportă bineînţeles fumul). Spune: ca în Monteverdi, îmi vine să zic *lasciate mi morir*.

Seara nu ajung să adorm pînă la 5 dimineaţa. Evident se apropie sfîrşitul — prin boală sau sinucidere.

Marți 8 decembrie

Telefon cu Ioana Bernard. Noel e din ce în ce mai rău. N-are decît un gînd: să plece cît mai repede la München, să moară acasă.

Miercuri 9 decembrie

Cu N. Manolescu seară mai lungă la noi (doarme aici). Tur de orizont nu numai literar. Are privire de romancier (detaliile semnificative) și capacitatea de analiză (sau de sinteză) a unui critic: diagnostic exact. Ne întîlnim în toate, doar într-o anume fervoare intelectuală nu. Poate și pentru că nu avem timpul — sau pofta — să discutăm literatură.

Un articol al lui Balotă despre Centenarul Lovinescu, pe care ni-l trimite Cismărescu. Excelent despre prezența lui *azi* — mai polemică poate ca oricînd.

Joi 10 decembrie

Reacții din lumea întreagă la greva foamei pe care o fac Saharov și soția lui.

Ioanițiu mă anunță că a fost arestată și condamnată la șase ani închisoare Carmen Popescu (o juristă?) (București, Str. Sf. Constantin) din Sindicatul Liber (defunctul SLOMR). Ar fi declarat greva foamei. Voi telefona mîine lui Cismărescu care azi e în Elveția la Caraion (care după ce a dat un interviu într-un ziar elvețian de mîna a patra, vrea să pună condiții pentru unul la FE). Oare am notat în acest *Jurnal* că V. a rupt (în scris) cu el, înainte ca I.C. să „aleagă libertatea“ la Lausanne?

Vineri 11 decembrie

Manolescu — ne spun „fetele“ — a plîns la *Omul de fier*. Și eu care îndrăzneam să spun că nu coincidem în fervori!

Nu-l găsesc pe Cismărescu. Vorbesc pentru Carmen Popescu cu Stroescu care mă înștiințează că, în raportul său semi-anual despre nerespectarea acordului de la Helsinki, raport ce n-are în tot decît vreo 10–20 de rînduri, Reagan îl numește pe Calciu și menționează și felul în care guvernul de la București vrea să-l silească să semneze o cerere de grațiere!

Seara la Théâtre de la Ville, un neaşteptat de catastrofal *Peer Gynt* al lui Patrick Chéreau. Actorii sînt lăsaţi să urle (insuportabilul retorism al actorului francez cînd nu e strunit), decorurile frumoase slujesc unor „maşinării“ de genul fie al începutului de secol, fie Châtelet. Cînd mă gîndesc că Chéreau şi Planchon sînt *singurii* regizori francezi de anvergură!

Sîmbătă 12 decembrie

Telefon Ioana Bernard. Noel din ce în ce mai rău. Trebuie să-l hrănească dîndu-i în gură. Are din ce în ce mai multă apă la plămîni. Nici nu ştie cum îl va transporta vinerea viitoare cînd se întorc la München, unde va continua tratamentul hormonal despre care, însă, nimeni nu mai pare a-şi face mari iluzii.

El care voia să se sinucidă înainte să înceapă durerile!!

Seara din nou la Théâtre de la Ville pentru a doua parte din *Peer Gynt*. Regăsim „fetele“ cu Manolescu, de data asta şi cu Lucian Ştefănescu, despre care din mai multe părţi ni s-a atras atenţia că n-ar fi chiar atît de „sigur“.

Cît despre Chéreau, ratarea merge pînă la capăt. Renunţ la masa rotundă proiectată.

Duminică 13 decembrie

Seara la ultimul jurnal pe A2, printre comentatori, un Polanski brusc maturizat, ca şi cum demonii interiori ar fi fost exorcizaţi de tragedia din Polonia. Nu ştiam că a stat recent şase luni în Polonia.

V. mă trezeşte cu ştirea de care ne tot temem de mai bine de un an: *starea de asediu* a fost *decretată în Polonia*, şefii Solidarităţii arestaţi, în afară de Walesa cu care s-ar negocia — armata ia puterea. Din două una: fie ruşii fac astfel economia unei intervenţii şi normalizarea va merge pînă la capăt, fie cum i-a spus un polonez lui Goma la manifestaţia de azi dimineaţă (au fost toată ziua manifestaţii în faţa ambasadei poloneze) ar fi doar o „paradă“ pentru ruşi. Dar nu cred. Toată ziua la televiziune (întreruptă doar de dejunul cu Christiane şi Ella M.). La reacţii, socialiştii sînt de data asta foarte bine (şi ca guvern şi ca partid), cum n-ar fi fost Giscard, Sindicatele la fel (în afară de CGT bineînţeles). Mîine iar manifestaţie sindicală de la Montparnasse la Invalides.

Mi-aduc aminte de cele pentru revoluţia maghiară şi mă înfior: tot în acelaşi sacrificiu inutil se va termina?

Luni 14 decembrie

Ieri, Ella mi-a adus o tăietură de presă: la Bucureşti *a murit*, la 91 de ani, Pica Dona. În fiecare seară îmi închid ochii pe portretul mamei făcut de ea pe cînd erau amîndouă tinere la Institutul Delavrancea, portret pe care mi l-a trimis Cella (Delavrancea).

La Radio aflu că München-ul m-a căutat toată ziua de ieri. Cismărescu îmi telefonase azi înainte să plecăm la studio, dar nu îndrăznise să-mi spună că voise o corespondenţă asupra reacţiilor la Paris. Vine (Theodor Cazaban) şi cu cele cîteva minute pe care i le ceruse lui. Mathias polonezul vrea de la V. o declaraţie în numele scriitorilor din exil — şi în limba română pe care o traduce în poloneză şi o înregistrează împreună. Pe culoar soţii Kehayan cu un program pentru ruşi. El îmi povesteşte experienţa sa sinistră cu vama românească în 1971 cînd era delegat al PCF (control anal!! să vadă dacă n-are microfilme). Se întîlnesc cu Goma (care-l ştie de la reuniunile Amnesty). Vine şi George Barbu cu proiectul lui de grevă pentru părintele Calciu.

Cismărescu povesteşte întrevederea cu Caraion căruia i-a luat o declaraţie. Acesta pretinde că n-a primit scrisoarea de ruptură de la V. şi aşteaptă un semn de viaţă de la noi.

După emisiune telefonez Ioanei B. Noel tot vrea s-o convingă să-l omoare (!) ca să nu mai sufere.

Sînt singura care nu mă duc la manifestaţie, abcesul la dinte, care-mi umflă faţa, n-a cedat şi mi-e destul de rău. Ajunsă acasă văd manifestaţia la televiziune: 50 000–60 000 de persoane; toată lumea în afară de comunişti şi CGT.

La cină Hăulică, la acelaşi restaurant de pe rue Manin, pentru prima oară aflu că patronul e de origină poloneză. Din pricina insignei „Solidarnosc“ pe care o port pe haină ne vorbeşte lung de Polonia.

Acasă, Hăulică e ultimul pe care-l mai aud temîndu-se că dacă Ceauşescu cade, nu ştiu ce fac ruşii.

Marţi 15 decembrie

Primele ştiri despre greve şi rezistenţă în Polonia. Cînd mă întorc de la dentist (abcesul) îl găsesc acasă pe Gabriel Liiceanu. Mă

aşteptam la un filosof desprins de realitate şi dau peste cineva infinit mai aproape de noi decît îmi închipuiam. Punîndu-şi întrebări asupra pedagogiei (altfel fertilă) a lui Noica şi gata de răzmeriţe interioare. Îi e greu să mai continue a fi doar în carte şi nu în act. Pleşu a scris un articol împotriva patriotismului, el, de cînd e în Germania, n-a putut scrie un rînd de filosofie. În acest timp Noica, irealist, sublim şi îndărătnic străbate ţara în lung şi-n lat pentru a găsi genii, a-i educa şi a salva România prin cultură. Liiceanu, o revelaţie.

Miercuri 16 decembrie

45 000 arestări şi nouă morţi în Polonia.

Polonia, mereu Polonia. Ca altădată pentru Budapesta, stăm agăţaţi de radio, citim toate ziarele, de data asta ascultăm şi televiziunea. Socialiştii la putere, mai fermi ca cei de ieri. Declaraţie mai tare a lui Mitterrand ca a Washington-ului. Edmond Maire agitaţie patetică. Vifor la Adunarea Naţională. Stînga în fierbere. Cît vor mai putea rămîne comuniştii în guvern? Pentru prima oară în presa franceză de stînga Yalta repusă în chestiune. B. H. Lévy scrie în *Le Matin* „La Honte de l'Occident". Într-un număr special din *Le Nouvel Observateur*, Jean Daniel pledează pentru antisovietism, J. Julliard reclamă renunţarea la împărţirea de la Yalta. Mai inteligentă de cînd este în opoziţie, „aşa-zisa dreaptă" reacţionează şi ea. Chirac la televiziune vrea să se revină asupra acordurilor de la Helsinki etc. etc.... Cel mai mare risc era ca Polonia să fie „normalizată" ca Cehoslovacia. Grevele şi primele semne de rezistenţă din Polonia deschid o altă cale — poate spre intervenţia sovietică, dar nu spre tăcere. Prima o cred mai puţin gravă decît a doua. Nu ştiu care sînt posibilităţile rezistenţei, dar singurele şanse ale Poloniei stau în această rezistenţă, chiar fără nici o perspectivă de succes. Altfel, cu complicitatea Occidentului (primele declaraţii de la Washington NATO trecînd prin Cheysson) „ordinea ar fi domnit la Varşovia".

Joi 17 decembrie

Radio-Varşovia captată aici, declanşează antisemitismul. Geremek, unul din consilierii Solidarităţii, denunţat ca evreu.

Nu mă interesează decît Polonia.

Vineri 18 decembrie

Mă chinui de la începutul săptămînii să găsesc un mijloc de a vorbi de Polonia într-o emisiune (Teze) care nu poate trece înainte de 2 ianuarie. Or, pînă atunci situaţia poate să evolueze în toate sensurile. Reacţiile franceze şi ele se pot atenua sau pot lua alte forme. Pe de altă parte, e de negîndit emisiunea intitulîndu-se „Teze şi Antiteze la Paris" să nu mă ocup de Polonia cînd toată lumea s-a înflăcărat de parcă am fi în Franţa lui Michelet. Şi apoi eu însămi sînt incapabilă să mă gîndesc la altceva: între televiziune, *flash*-uri la radio şi telefon îmi petrec zilele cu o singură obsesie: Polonia.

Sîmbătă 19 decembrie

Am găsit soluţia pentru Polonia: reacţiile de aici îmi vor servi de revelator pentru marea fisură dintre puterea de stînga şi intelighentzia de stînga demarxizată în sferele ei înalte şi în opoziţie cu intelighentzia medie de profesoraşi marxişti care a luat puterea. Pot astfel vorbi şi de pamfletul lui Revel *La Grâce de l'État* şi de poziţia unor „noi filosofi" (Glucksmann, Lévy) pentru care socialiştii francezi sînt „anacronici".

Lucrez cu frenezie toată ziua.

Ger, ninsoare — Bernard dus cu ambulanţa la aeroport, a trebuit să aştepte două ore decolarea. A ajuns la München într-o stare deplorabilă. În vocea Ioanei nu mai e nici o speranţă.

Duminică 20 decembrie

Christiane soseşte la dejun fără suflu. De cîteva săptămîni îşi pierde suflul. Dar doctorul e senin — sau dezinvolt? — o uşoară insuficienţă coronariană fără nimic grav. O lasă să bea cafea, să mănînce sărat, să umble cît poate. Sosirea ei e atît de spectaculară încît îl chem prin telefon pe Greg la cafea s-o ducă înapoi cu maşina. Sînt foarte îngrijorată.

Seara *L'Homme de Marbre* a lui Wajda la televiziune — pe care-l revăd cu alţi ochi. Tot atît de admirativi, dar infinit mai înfioraţi (ochii înfioraţi — o imagine detestabilă!).

Telefon Ioanei B. şi apoi lui Cismărescu: Bernard a fost internat în spital. E începutul sfîrşitului?

Luni 21 decembrie

Parcă într-adevăr se apropie 1984: Polonia unde curge sîngele şi se pietrifică teroarea şi în jurul meu se strîng ameninţările: Christiane mai întîi, care nu e bine, Bernard apoi, fără speranţe şi, pe deasupra prieteniei pe care i-o purtăm — soarta acestui post de radio. Dar, evident, Christiane înainte de toate.

Marţi 22 decembrie

Moartea lui Noel Bernard.

Christiane dusă cu ambulanţa (şi Odile) la Spitalul Foch, unde soţia lui Dan lucrează (ca internistă?). Vorbesc cu ea acasă înainte să plece, seara însă n-o am decît pe Odile la telefon: de-abia dacă ajung să aflu că Ch. avusese un infarct care nu se manifestase (?) că inima e foarte obosită şi că speră s-o scape (!!) E deci atît de grav? Coşmarul se precizează. De duminică trăiesc în spaima asta.

Seara cu Manolescu. Ascult, vorbesc, dar toate pleacă şi ajung la mine ca printr-o pînză de absenţă.

Pe la 1–2 noaptea, telefonul Ioanei: *Noel Bernard a murit* lăsînd prin testament ca V. să-i scrie necrologul.

Miercuri 23 decembrie

La spitalul Foch, Ch. e într-un fel de cameră-laborator, cu ecrane de televiziune care redau o electrocardiogramă permanentă. Are un tub în nas pentru oxigen, altul în braţ (pentru transfuzie). Vorbeşte tot suflînd. Îi duc un mic pom de Crăciun, cum nu-i plac (adică acoperiţi cu zăpadă sintetică), dar n-am găsit altul. Nu stau decît vreo zece minute, să n-o obosesc. Duc coşmarul cu mine de la dentist (infecţia continuă) la Foch, de-acolo acasă şi nu telefonul sibilinic al Odilei sau acela cu Rodica Iulian care-mi spune că „inima pulmonară“ poate doar cu aparatura modernă să fie salvată, mă pot calma.

V. care a petrecut o noapte albă şi o zi cu migrenă în faţa foii albe, scrie totuşi spre seară un necrolog pe care Noel l-ar fi ascultat fericit.

Joi 24 decembrie

La Ch., la Foch. Au mutat-o într-o cameră (cu un fel de arătare ca de la azilul de nebuni) dar mai puţin spectaculară. A ieşit astfel

din cartierul de *haute surveillance* şi dealtminteri suflă mai puţin. I-au dublat oxigenul şi are mină mai bună. Stau tot ca ieri, foarte puţin, să n-o obosesc.

Dar la prînz, înainte de a pleca, îmi telefonase Greg: are embolie pulmonară. Rodica Iulian, căreia îi telefonez să mă liniştească, îmi spune dimpotrivă, că embolia e şi mai rău...

Întoarsă acasă de-abia pe la 6 şi jumătate (fac cam o oră şi jumătate dus şi tot atîta întors de la Suresnes?) Îl găsesc pe V. care tocmai a ascultat la FE necrologul lui Bernard, înregistrat azi dimineaţă.

Vineri 25 decembrie

Pe la 6 cu V. la Ch. unde îi întîlnim pe Greg şi Odile. Ch. are mină şi mai bună ca ieri şi Gregii (cu care ne întoarcem în tren) îmi confirmă ameliorarea.

Pentru prima oară, de trei zile, mai uşurată.

Duminică 27 decembrie

Fără prea multe ştiri din Polonia. Reuşeşte „normalizarea"?

Christianei puţin mai bine. De două zile sînt blocată să-mi fac emisiunile, n-o voi putea vedea decît marţi. Telefonez în fiecare zi Odilei pentru ştiri. Ch. are telefon la capul patului dar e (încă?) prea obosită să răspundă.

Telefonînd aseară Ioanei, dau de o prietenă a ei care-mi spune ce efect a făcut necrologul lui Bernard scris de V. la FE: toată lumea cutremurată, „electrizată", cum spunea ea.

Telefon de la Mihnea, întors din Statele-Unite: a găsit New York-ul tot atît de frumos ca Istanbulul! A sosit din România mama lui, fiica lui Hudiţă, fosta mea colegă la Facultate şi care, la prima ei trecere prin Paris, mi-l „recomandase" pe fiul ei, nici ea nu ştie pentru ce colaborări.

Manolescu atacat în *Luceafărul* (şi în legătură cu Rodica Iulian). Îl apăr.

Luni 28 decembrie

Polonia începe să treacă pe planul al doilea al ştirilor la Televiziune.

Seara la noi, după emisiune, Claudia Dumitriu cu o tînără de la Timişoara şi *Orizont*, dna Babeţi, din fosta echipă a „telejurnaliştilor“ români. Cu ea vine nu numai toată Timişoara (unde sînt marile expoziţii de pictură...), dar şi Tîrgoviştea, deoarece e biografa „Grupului de la T.“: Radu Petrescu, Mircea-Horia Simionescu, Ţopa şi Costache Olăreanu. Cînd îmi spune ce a însemnat pentru Radu Petrescu (care suferă de marginalizare) cronica pe care i-am făcut-o la *Părul Berenicei*, nu mai regret zilele de enervare cu care am plătit-o. Portret savuros şi al lui Alexandru George, întocmai cum ni s-a părut şi nouă. Confirmă şi „turneul“ de descoperiri al lui Noica. Nu caută genii, ci destui tineri (pînă la 28 de ani) pe care el i-ar învăţa greaca iar Şora germana şi pentru a salva cultura română. Patetic pariul lui. Vrea să înlocuiască singur universităţile distruse acum unele după altele.

Marţi 29 decembrie

Reagan hotărăşte sancţiuni economice împotriva URSS. Le va respecta?

Ch. mi se pare din ce în ce mai bine. Pentru prima oară are lîngă ea radioul şi cărţi. Dar imediat ce i se scoate tubul de oxigen (ca azi-dimineaţă pentru analize) e opresată. Merg s-o văd la Foch după dentist.

Reîncepe campania de presă împotriva noastră. În *Săptămîna*, Eugen Barbu cu „Mămica Lovinescu“ şi alte găselniţe de Ferentari. Îl atacă pe Caraion (interviul său a trecut de două ori) ca... legionar şi pe noi ne ameninţă cu „pensionarea“ că l-am „introdus“ la FE! În *România literară*, Vasile Băran îl atacă pe Tănase (şi pe noi). Mai înainte Lăncrănjan îl atacase pe Manolescu (insinuări cu Rodica Iulian), iar în *Luceafărul* un „colocviu“ de „critici“ în frunte cu Ungheanu, la fel. Acestora din urmă le-am răspuns în cronica înregistrată ieri. Presupun că noua campanie a pornit de la „bilanţurile“ pe care le-am făcut (Conferinţa scriitorilor) şi de la insistenţa cu care am revenit asupra rolului lui Eugen Florescu.

Miercuri 30 decembrie

Seara telefon de la Odile: Ch. e azi mai rău şi a făcut febră (38 cu 5). Doctorii sînt incapabili să se pronunţe, poate evolua şi înspre bine şi înspre mai rău. Reîncepe coşmarul atenuat o clipă.

Toată ziua la noi, G. Liiceanu.

Totul în jurul lui Noica cu *Jurnalul de la Păltiniş* pe care l-a ţinut L. Fabulos dialog socratic şi nu mai puţin fabuloase sofisme. Dar chiar cînd e greşit, eronat, primejdios prin capacitatea intelectuală de a susţine orice, Noica din acest Jurnal seduce, subjugă şi-ţi lasă regretul de a nu-l fi întîlnit cînd aveai între 25 şi 28 de ani, singura vîrstă cînd admite să-ţi fie „antrenor“. L. se zbate de fapt acum între recunoştinţă şi o rebeliune amară. Impresia pe care ne-o face L. continuă să fie covîrşitoare.

Joi 31 decembrie

Seara telefon Odilei. Ch. merge mai prost. Tot febră şi opresată. Doctorii (în fond internul, presupun) cam neliniştiţi. Îmi telefonase şi Henriette, patetică şi foarte emoţionantă. Eu trebuie s-o liniştesc, de parcă aş avea de unde.

Nu mai mergem la revelion, nici la Barbăneagră — care tot insistă —, nici la Maria B. care a înţeles mai demult.

V. toată ziua migrenă cruntă.

Lucrez la emisiunea (masa rotundă) cu filmele lui Barbă. Ca într-o stare secundă. De parc-aş fi amorţită.

1982

Vineri 1 ianuarie

Azi la ora zece seara *a murit Christiane.*

Întoarsă din oraș, unde cinasem la Doina (Tănase) cu Marie-France, priveam cu V. un Hitchcock, la Televiziune, cînd au sunat Odile, Grég și Laura pe la 11 și jumătate. Veneau să mi-o spună.

Fusesem după-amiaza la Foch, la Christiane Sufla greu și obosea imediat, dar nu părea în pericol. Avusese un coșmar (sau o dereglare datorită proastei circulații la creier) și îi spusese internului că „vin rușii" și ceva cu Polonia. Subconștientul ei era plin de obsesiile noastre. Mai era puțin speriată și de „arătarea" din camera ei, o bătrînă fără minți. „Să ajung ca ea?" — îmi spusese. Nu cred că-și presimțea moartea, dar îi era frică să trăiască diminuată. O consolare cînd mă gîndesc la ea. Dar pentru mine — ruină.

Duminică 3 ianuarie

Pană de curent în cartier de la 6 dimineața la 7 seara. De pe la ora 2, lucrătorii se tot perindau sub ferestre, incapabili să ne spună cînd și dacă se va termina. Fără căldură, fără lumină.

Lucrez mai întîi la lumina zilei (cam mohorîtă), apoi la aceea a unei amărîte de lumînări pînă ce nu mai e nimic de făcut: dau telefoane, între altele lui Lucie (Rosetti) pentru florile la înmormîntarea Ch.

Cinăm imediat ce revine curentul, apoi mă pun pe lucru demențial pînă la 4 și jumătate dimineața.

Scriu două emisiuni. Ca să mă abrutizez, să n-am cînd gîndi. În a doua anunț — sub pretextul că era în editură și se interesa de literatura română — și moartea Christianei. Să știe cei din țară care-i scriau pentru noi.

Luni 4 ianuarie

Înregistrare cu Jeanne Hersch.

La emisiune Rodica Iulian cu noi pagini bătute la maşină din Jurnalul lui Lovinescu (eu îi dau un nou caiet) şi cu depresiunea ei. Sanda Stolojan cu articolul din *Le Monde* despre exilul românesc.

Seara la Mimi şi Rainer (Biémel), întîlnire cu Jeanne Hersch şi interviu mai mult sau mai puţin improvizat. Ne-improvizaţia ţinea doar în faptul că adusesem magnetofonul, în rest nu pregătisem nimic — cum aş fi fost în stare?

Lipsei mele de inspiraţie i se datorează oare nivelul mediu al convorbirii (mă aşteptam la mult mai mult) sau tehnicii ei pedagogice, de a simplifica pentru a fi înţeleasă şi de cei care n-au formaţie filosofică. Păstrăm din intervenţiile ei la Collège de France amintiri mai prestigioase. Dar emisiunea va ieşi bine.

Marţi 5 ianuarie

Ne sculăm în zori de zi (pentru noi zori de zi...): avem întîlnire cu Odile şi Greg la Ch. acasă pentru a ne alege cei dintîi — ce vrem ca amintire. Luăm nişte cărţi, icoana la care ţinea mama şi pe care i-o dăruisem ei, darurile pe care ni le pregătise de Crăciun.

Era, la Paris, casa permanenţei mele. M-am tot mutat, dar din toate locuinţele succesive, aici veneam să regăsesc — şi regăseam — un fir, o continuitate.

Acum parcelele de trecut zboară în toate sensurile.

Ne întoarcem pe la 2 după-amiaza acasă şi toată ziua nu sînt în stare să fac nimic.

Miercuri 6 ianuarie

Înmormîntarea Christianei.

Treziţi la 8 dimineaţa, întîlnire cu Lucie la Pont de Neuilly la 10 şi un sfert, ajungem la Funerarium pe la 11.

Înainte de închiderea sicriului sîntem duşi s-o vedem. E intolerabil. Nu mai e ea. S-a dus de pe faţă lumina, dăruirea către ceilalţi pînă la uitarea de sine. Tot ceea ce făcea din Christiane un fel de

sfîntă laică. Pentru ea (mi-o mărturisise odată), preceptul „a-ţi iubi aproapele ca pe tine însuţi“ era fals; se iubea prea puţin pe sine şi prea mult aproapele — pentru un echilibru existenţial ar fi trebuit inversat. Acum, trăsăturile dacă nu schimonosite, cel puţin bruiate, şi o expresie ciudată o transformă nu-mi vine să cred că a murit chiar aşa senin în somn, cum spusese infirmiera.

De acolo în furgon la cimitirul Montparnasse, un văr de-al ei, Michel Gonin, spune o rugăciune şi cîteva cuvinte din care se simte că habar n-a avut cine era Ch.

V. pleacă apoi la dicţionarul lui de estetică (întîlnirile cu Mme Brion), eu cu Lucie şi Biémeli la Montparnasse să luăm o cafea. Umblu apoi singură pe străzi (şi năucă). Mă întorc acasă pe la 3. Nimic, bineînţeles, nu va mai fi ca înainte.

Joi, 7 ianuarie

Cu Gabriel Liiceanu toată după-amiaza şi seara.

Mereu acelaşi acord profund. Vorbim de data aceasta mai puţin de Noica şi mai multe de Eliade şi Cioran. Despre primul, rezerve comune: Noica le citea (lui şi lui Pleşu) scrisorile lui E. de la primul rînd la ultimul vorbind numai despre el: de la cel mai mic semn de boală pînă la cel mai infim rînd scris despre el. În plus, în România trimite scrisori tuturor celor ce-l adulează: Răzvan Theodorescu se plimba prin tot Bucureştiul cu o scrisoare a lui E. în care-l asigura că este cel mai mare medievist contemporan (!?) Foarte prost văzut la Bucureşti şi „Albini“ prototipul filosof al securistului din nuvelele lui E. Liiceanu pleacă înapoi în Germania.

În *Săptămîna* atac abject al lui Corneliu Vadim Tudor împotriva tatei. O nouă dovadă — jalnică — a actualităţii lui. Jenează mai departe pe rinoceri.

Vineri 8 ianuarie

Seara la Mihnea s-o vedem pe mama lui, şi fosta mea colegă de facultate (Ioana Hudiţă) venită la copii după nouă ani. Poziţia ei între atitudinea lui Mihnea şi naţionalismul ceauşist al lui Dan Berindei e dintre cele mai delicate. O suportă cu tact.

În afară de toate ziarele asupra Poloniei, citesc, înainte de a adormi, cîteva pagini din *Le Paradis perdu* al lui Michel le Bris. Fostul stîngist (director la *Cause du Peuple* şi la *France Sauvage* — cu J.P. Sartre) cunoaşte trezirea cea mai radicală, *la gauche est morte*. Dar nici etica-i exemplară, nici lirismul efervescent, nici talentul literar nu suplinesc rigoarea necesară. Confuzia-i filosofică e patetică.

Sîmbătă 9 ianuarie

Aflu de la Cella Voinescu, căreia îi telefonam să-i spun de moartea Christianei — că Siegfried e cu un edem pulmonar în spital.

Duminică 10 ianuarie

Scriu — fără poftă, dar ce aş putea face în clipa de faţă cu pofta? — despre romanul lui Alexandru Papilian *Micelii*, din care am primit două exemplare — unul înainte de cenzurare şi altul după. Citez pagina cu greva de pe Valea Jiului — cenzurată.

Mi-e din ce în ce mai greu fără Christiane.

Luni 11 ianuarie

Poghirc, la cafenea, după emisiune, cu un arhivist — Popescu-Cadem care publică în *Manuscriptum* (e sub tipar) actul de deces al mamei. Cum va fi actul, nu ştiu, el încurcă toate datele (a murit în '57, a fost arestată în '54!!). Act fals sau memorie deficientă?

Seara, după emisiune, acasă, Ion D. Sîrbu cu Goma. Cu totul altfel decît mi-l închipuiam din scrisori (firav şi plîngăreţ). Un munte de om, fiu de miner, pasionat de mineri (are şi teatru, şi povestiri cu ei), şi o viaţă aventuroasă chiar şi pentru România unde s-a mers din închisoare în închisoare, adică din aventură în aventură. Comunist din clandestinitate (în sfîrşit întîlnesc şi eu această ficţiune obsedantă), evadînd mereu în timpul războiului, dar nu şi după. Arestat din pricina unei piese cu mineri pe care a rescris-o apoi punînd piesa în 1941 (ceea ce nu-i împiedică pe securişti să-l reţină ori de cîte ori se petrece ceva în Valea Jiului). Ultima în '77. Are şi teorii interesante despre reabilitarea prostiei, calitate indispensabilă pentru a ocupa locuri în ierarhie, despre limba

română care se „retrage“ — asediată de vulgaritate — despre satul românesc, devenit un mister (nimeni nu se mai duce pe acolo fără misiuni şi sarcini...).

Terorizat la ideea că la întoarcere s-ar putea să-l ia din nou la Securitate. Ar fi în stare să rămînă numai din frica asta.

Îmi amintesc că la colocviul de la Cluj fusese dintre cei mai îndrăzneţi.

Miercuri 13 ianuarie

Ieri telefon de la Breban. A venit cu romanul său proaspăt apărut *Don Juan*. Terorizată de a-l avea o seară întreagă acasă obligaţi să-i ascultăm teoriile, aranjez pe săptămîna viitoare o cină la Aurora. În mai mulţi îmi face chiar plăcere să-l văd (exagerez).

N-am scris aici c-am început să primim *Limite* pe noiembrie 81 (32–33) şi pe ianuarie 82 (34–35). Şi pline de greşeli de tipar.

Nici că afară de cîteva zile e ger şi gheţuş.

Seara, la Cristovici (care are magnetoscop) vedem filmul lui Michael Cimino *Voyage au bout de l'Enfer* (*Vînătorul de cerbi*). Dacă nu l-aş fi ratat atunci cînd a rulat la Paris, nu mi-ar mai fi plăcut probabil atît *Apocalypse Now*-ul lui Coppola pe care-l surclasează.

Joi 14 ianuarie

Citesc cu încîntare romanul lui Costache Olăreanu *Ficţiune şi infanterie* — romanul imposibilităţii de a rescrie un roman. De fapt un eseu despre roman, un „roman al romanescului“ (cum scria Al. Călinescu). Nu mai puţin temeinic ca Radu Petrescu dar infinit mai puţin infatuat. Umorul salvează aici totul.

Vineri 15 ianuarie

Scriu cronica (poate prea entuziastă) despre Olăreanu.

Seara un Hitchcock, mai grav şi mai laborios, *La loi du Silence*. De fapt, nu laborios, dar fără contrapunctul umorului, fie el feroce.

Mihnea cu nişte documente de la un colocviu asupra expansionismului sovietic. Telefonez în faţa lui la München lui Mike: Maria B. a înnebunit pe toată lumea cu o veste, aflată de la un emi-

sar secret, că părintele Calciu, după intervenția lui Reagan, ar fi fost dus la Aiud și schingiuit. Știre improbabilă, seamănă mai curînd a provocare. Mike nu știe nimic. Grăbit să meargă la o ședință cu șeful nou numit al B. I. B.-ului (organismul de care depind posturile de radio oficiale americane) și pe care-l cheamă... Shakespeare!!

Duminică 17 ianuarie

Toată ziua, într-un ritm precipitat, pregătesc emisiunea Jeanne Hersch.

Seara tîrziu aflăm rezultatul (nesperat de bun) al celor patru alegeri de deputați: triumf al opoziției. Dar atunci cum se explică toate sondajele care dădeau mereu impresia că „starea de grație" continua?

Luni 18 ianuarie

După emisiune, la Aurora cu Breban și Tacou. Breban ne dă *Don Juan*-ul lui, despre care va trebui să scriu repede. E același, cu teorii politice pe care le dezvoltă îndelung, neadmițînd ca cineva să-l întrerupă. Sub aparență doctă, tot ce spune e în bună parte fals. Parcă mai agreabil ca de obicei. Dacă n-ar crede că are idei...

Aurel (Cornea) ne descrie confuzia „socialistă" de la televiziunea franceză și oportunismul nezăgăzuit al jurnaliștilor.

Marți 19 ianuarie

În textul lui Caraion (la pag. 23): anchetatorul care a participat cel mai activ la moartea mamei, Bistran, are azi și mai mari funcții în Securitate.

Tocmai cînd mă pregătesc să scriu bine despre *Don Juan*-ul lui Breban, N. Manolescu în *România literară* adoptă în parte criticile noastre: îi reproșează în substanță de a teoretiza în loc să povestească. Continuu lectura cu temeri sporite.

De la Cismărescu primim interviul pe care plănuia să-l dea Caraion la FE: peste treizeci de pagini de fiere, venin, și pastișe de pamflet arghezian. Chiar justificată în principiu, polemica e sub orice nivel: pînă și a talentului. Îl face pe E. Barbu un Țurca-

nu II — ceea ce înseamnă că nu ştie cine a fost Ţurcanu. Pe Marin Preda îl dă... asasinat. Numai el e erou absolut. De netrecut nu numai la FE, dar şi altfel.

Miercuri 20 ianuarie

Telefon de la Cismărescu: a refuzat interviul şi s-a trezit cu o scrisoare drastică de la Caraion care ne scrie şi nouă să se plîngă. E drept că Mike îşi justificase fără abilitate refuzul: „aşteptam de la d-ta“ — îi scria în substanţă lui Caraion, texte „senine şi fără polemică“. Trebuia spus: polemică fără pamflet.

În *Săptămîna*, o pagină întreagă a histrionului Dan Zamfirescu care se plînge că Alex. Ştefănescu, într-un bilanţ al deceniului opt publicat în *Cronica*, nu face decît să reia tezele „tandemului“ de la FE. În schimb, în *Secolul 20*, textul aşteptat (şi excelent) al lui Andrei Pleşu împotriva literaturii patriotarde.

Iar în *Manuscriptum*, actul de deces al mamei n-a apărut. (Evident!) Doar cel de divorţ şi data morţii fără precizări penitenciare. Iar evident!

Joi 21 ianuarie

Vasile Paraschiv — înviat.

Mihnea mă caută — în stare de urgenţă, de două ori (deşi ştie că nu răspund seara) pentru a ne sfătui: a telefonat, mai întîi lui Paţi Doicescu, apoi lui Anne Planche. L-a sunat Vasile Paraschiv, care era dat mort de vreo doi ani de zile. N-a fost oare pus de Securitate (a doua convorbire n-a fost deloc întreruptă) care are interesul (dar de ce atît de brusc) să se ştie că e în viaţă? Mihnea, Anne şi ceilalţi au hotărît să nu spună nimic la nimeni şi să trimită la Bucureşti, repede, două persoane, dintre care una din Sindicatul corectorilor CGT care a fost mereu alături de Paraschiv. După cîte spunea la telefon, P. ar vrea să vină în Occident.

Merg cu V. să luăm pachetele cu *Limite* de la poştă, iar restul zilei corecturi la *Ethos* (ultimul număr după moartea lui Cuşa).

Vineri 22 ianuarie

Început de zi cu telefoane neîntrerupte: Mihnea cu afacerea Paraschiv. Trebuie colectaţi banii pentru două bilete de avion.

Sindicalistul CGT şi un mexican anticomunist visceral (la Bucureşti la studii a devenit anti din pro ce fusese) se duc să-l vadă pe Paraschiv. De la München apoi: Nicolae Munteanu e excitat de cronica despre cenzurarea cărţii lui Papilian şi de atacul lui V. împotriva antisemitismului lui C. Vadim T. (L-a atacat şi Norman Manea în *Familia*). Miron: Lupasco vrea neapărat o casetă cu emisiunea despre el: păstrează se pare absolut tot.

Scriu cronica despre douăzeci de ani ai *Secolului 20*, de fapt despre articolul antipatriotard al lui Andrei Pleşu.

Sîmbătă 23 ianuarie

Cenaclu şi „colocviu“ (cum îi spune pretenţios Mămăligă) Hyperion. Citeşte Mămăligă şi — apoi — Breban care din păcate *gîndeşte* şi face teorii din ce în ce mai plate în romanele sale (de data asta începutul din *Bunavestire II*). Dacă va continua pe această cale şi va părăsi singurul domeniu pentru care e făcut (instinctual, mlaştina senzaţiilor şi acumularea lor barocă pînă la graniţa dintre real şi fantastic) va pierde totul. Impermeabil — în cursul discuţiilor — la argumente. Se crede „intelectual“ şi basta! Nici măcar nu-şi mai pune „ideile“ în gura personajelor: le asumă mîndru şi inconştient!

Duminică 24 ianuarie

Corecturi toată ziua la *Ethos*.

Seara *Agostino* de Bolognini, cineast pe care-l descoperim cu încîntare graţie cineclubului de la Televiziune.

Franţa semnează cu URSS contractul cu gazul sovietic. Toate luările de poziţie pentru Polonia au fost deci pură demagogie socialistă. Iar cînd Mitterrand a spus că trebuie ieşit din Yalta, se gîndea poate să intre şi Franţa în zona hegemoniei sovietice. Deoarece, în cîţiva ani, vom fi dependenţi cu 30 la sută de URSS pentru gaz. Contractul fusese gîndit sub Giscard. Dar Mitterrand îl parafează *după* Polonia!

Luni 25 ianuarie

O schimbare la FE — Mike e numit, oficial, director (în urma vizitei lui Shakespeare?). Mike îmi spune la telefon că vor trece

largi fragmente din articolul-bășcălie al lui Tănase despre familia Ceaușescu.

Acasă, vedem mai întîi *Rosemary's Baby* de Polanski pe care-l ratasem în 1968. După *Chinatown*, a doua revelație, dar mai rece, mai fabricată. Apoi ascultăm piesa lui Breban *Culoarul șoarecilor* (a înregistrat-o pe casete) care e lipsită de toate defectele actualei sale proze. Ambiguitate între real și un baroc ce merge pînă la fantastic, lipsă de teorii (sau cvasilipsă), un fel de amintire palidă a lui Caragiale (Pristanda) dar cu rîsul lui Gogol. V. se gîndește la Pintilie pentru regie.

Marți 26 ianuarie

Îi telefonez lui Breban, încîntată că pot în sfîrșit să-i spun sincer că mi-a plăcut cu totul un text al lui. Și mai încîntat e el. S-a gîndit și el la Pintilie. Dar brusc îmi aduc aminte că Pintilie voise să facă film după *Animale bolnave* și Breban — pe atunci în culmea puterii — îl făcuse singur, tot singur mergînd la eșec. Era în 1971...

Miercuri 27 ianuarie

Seara îl caut pe Cismărescu acasă. Să-l conving să rămînă cît mai mult timp „director" (are rol „istoric", cum spune V.). Să-l întreb, mai ales, dacă „Shakespeare" a anunțat vreo linie mai dură. Răspunde și nu prea. De fapt, îl cred: americanii nu vor anunța niciodată că s-a schimbat „linia". Ar însemna că cea precedentă a fost greșită. Dar sînt mai supli. Au început atacuri împotriva „cultului" (la „Actualitatea românească", N.C. Munteanu, ieri). Și ar fi trecut și fragmente din articolul lui Tănase (*Actuel*) împotriva familiei regale de ziua Elenei C.

Joi 28 ianuarie

Astă-seară la Jurnalul televizat, pe A2, Kristina Janda despre care nu se știa pînă în ultima clipă dacă i se va da drumul să vină la premiera unui film francez în care joacă. Răspunde cinstit la toate întrebările, nu le eludează (nici ea, nici Wajda n-au fost arestați), dar ce-a rămas în ea din îndîrjirea — cu care la urma urmei poate că numai Wajda o înzestrase? Cînd mă gîndesc cum devenise ca

o imagine a Poloniei, ca un termometru al ei, atît în *Omul de fier*, cît şi mai înainte, în cel „de marmoră", am ca un şoc. Ah, da, o singură întrebare a eludat-o: dacă era membră a Solidarităţii. Nu mai e decît o actriţă. Rănită, dar o actriţă. Iar Wajda, cînd au ajuns primii gazetari occidentali la el, a refuzat să vorbească.

Mereu vor fi artiştii cei mai laşi?

Vineri, 29 ianuarie

De la o doamnă sau dră Manuela Albu-Schreyer, o teză de doctorat în germană asupra scrierilor de tinereţe ale lui Cioran. Citatele din Cioran şi numai ele sînt în româneşte şi pot să le citesc. Destul cît să-mi dau seama că dacă cineva n-ar fi fericit (eufemism) ştiind c-a fost scrisă o astfel de teză, ar fi Cioran el însuşi.

Seara „Apostrophes" cu Raymond Aron şi Galbraith. R. Aron îl surclasează pe americanul amorţit în teoriile lui abstracte cu facilitatea nu numai a agilităţii sale intelectuale dar şi cu statura lui „europeană".

Raymond Aron lui Kenneth Galbraith care declară la „Apostrophes" că nu e comunist, dar nici anticomunist: „pentru mine cineva care nu e comunist şi n-a ajuns anticomunist e un orb".

Sîmbătă 30 ianuarie

Pentru a face cîteva rectificări la „dosarul Lovinescu" al lui Popescu-Cadem din *Manuscriptum*, mă *hotărăsc să vorbesc despre închisoarea mamei*. La urma urmei, discreţia mea exagerată o deserveşte: *vorbesc de orice deţinut politic, numai de ea, care a avut* o atitudine exemplar de intransigentă şi care s-a lăsat să moară ca să nu fiu eu şantajată, nu. Jumătate de zi în căutare prin arhive: găsesc caietul din Israel, unde în 1962 am cules mărturiile co-deţinutelor ei, dosarul cu prozele Monicăi Alfandari (Sevianu) pe care mi le-a adus fiul ei după ce murise. E lucrul cel mai „inteligent" ce s-a scris asupra ei de cineva care i-a fost alături la Jilava.

Au trecut peste douăzeci de ani şi nu suport mai uşor. Scriu o cronică probabil proastă pentru că e îngheţată. Dacă mi-aş da drumul, ar şiroi microfonul de lacrimi.

Duminică 31 ianuarie

Livada cu vişini, retransmisie la televiziune după spectacolul de anul trecut al lui Peter Brook la Bouffes du Nord, pe care-l ratasem. Nu atît din lene cît din credinţa că între Brook şi Cehov nu puteau exista fuziuni exemplare. Îl socoteam dotat mai curînd pe Pintilie pentru astfel de întîlniri. Complet greşit: acolo unde Pintilie se răsuceşte — şi răsuceşte textul — pentru a se exprima pe sine — şi o face de altminteri pasionant — Brook se dezbară şi pe el şi îl dezbară şi pe Cehov de tot ce nu este esenţial. Nimic „rusesc". Nici umbră de cehovisme. A dispărut şi plictiseala — tot în sensul cehovian. O direcţie de actori cum nu cred că mai există alta în clipa de faţă. Şi o rigoare care în loc să usuce e o zi întîi a creaţiei. E prima oară cînd mă simt total implicată într-un text cehovian. Fusesem surprinsă văzînd *Carmen*. Credeam că e o stare de graţie aparte. (Nu-l mai văzusem pe Brook de la un *Timon din Atena* în care îşi lăsase actorul principal să ţipe în stilul Comediei Franceze). Mă înşelasem. *Livada cu vişini* dovedeşte că starea de graţie e la el, dacă nu permanentă, cel puţin repetitivă.

Luni 1 februarie

După o emisiune punctată de telefoanele cu München-ul, Breban la cafenea să-i dau înapoi casetele cu piesa. Începem discuţia despre *Don Juan*. Repet aceleaşi argumente (discursivitatea care înghite ţesutul epic, ideile şi teoretizările aproximative, nedistanţarea suficientă a autorului faţă de personajele în gura cărora le pune, compromiţîndu-se intelectual — de fapt e mîndru de cugetările sale); el reia aceleaşi contraargumente. Dialog de surzi. Repetă vechiul lui reproş: că nu-mi place ce scrie, cu atîta sinceră durere încît pentru prima oară tonul devine uman — din moment ce e rănit. Are o remarcă exactă: de cîte ori spun ceva favorabil despre proza lui, e urmat de un „dar" sau „însă". Frecvenţa lor „semantică" (e cult!) dezvăluie dezaprecierea mea fundamentală. Dar — repet — pentru prima oară vorbeşte şi altfel: de nesiguranţa lui, de sărăcie etc.... de nişte zile, nopţi şi săptămîni în Germania cînd era sigur că va veni — pentru cine ştie ce pact al orgoliului — diavolul, încît îşi umanizează megalomania. Probabil mă mişcă,

din moment ce, la plecare, îi promit că voi vorbi cu Pintilie despre piesa lui care ne-a plăcut, de altfel, şi lui V., şi mie.

De acolo, cu un taxi, îl regăsesc pe V. la Cosmos să vedem *Sayat Nova*, filmul pentru care a fost arestat Paradjanov. *Enluminures* preţioase — uşor manieriste — dar de o bogăţie de compoziţie şi culoare rar întîlnită. Un onirism mistic şi ortodox de o originalitate mai intensă încă decît *Les chevaux de fer* care, totuşi, îmi plăcuse mai mult.

Miercuri 3 februarie

Telefon lui Pintilie de „condoleanţe". (A ars într-un incendiu scena de la Théâtre de la Ville şi trebuie să se mute cu spectacolul în repetiţie la alt teatru.) Îl găsesc în plină formă. Îi recomand — călduros — şi piesa lui Breban (care — spune P. — i-a jucat multe feste).

Ieri soseşte *Săptămîna* cu articolul lui Barbu pe care ni-l anunţă — excitat, Mike de luni încoace. În ceea ce mă priveşte, merge cel mai departe în plastografie punînd pe ministrul Justiţiei de pe atunci, Adrian Dimitriu, să declare c-am depus la procesul de la Berna (Beldeanu şi grupul liberal ce atacase ambasada română) o depoziţie „iritată" deoarece fusesem arestată în 1945 în ţară. E evident că numele Adrianei Georgescu a fost „pour les besoins de la cause" — înlocuit cu al meu — iar grupul lui Beldeanu a fost transformat în „legionari". Evident, la *Săptămîna* sînt înnebuniţi de atacurile lui V. dezvăluind antisemitismele lui Corneliu Vadim Tudor (care de două numere nici nu mai apare), dar mă întreb dacă nu e şi altceva: speranţa lui E. B. că prin astfel de enormităţi mă/ sau *ne* (deoarece şi V. e atacat) forţează reacţia. Să intru (intrăm) în polemică cu el, ceea ce pînă acum reuşisem să evităm. (Tăcerea noastră îl înnebunea în cel mai înalt grad. Şi într-un fel a cîştigat deoarece contraatac.) Dar nu intrînd în polemică cu E. B. (nici nu-l numesc) , ci ameninţînd municipiul Bucureşti, de care depinde revista, cu un proces internaţional de calomnie. La urma urmei, arhivele de la Berna nu pot fi măsluite ca cele de la Bucureşti. În treacăt îi ironizez şi cu fotografia lui V. în „cămaşă verde", a cărei publicare o tot anunţă de doi ani... şi cu I. Caraion (căruia îi publică nişte poeme legionare de la liceu) şi care deci

pînă acum a dejucat vigilenţa nu numai a Securităţii, ci a lui Ceauşescu însuşi (au fost colegi la *Scînteia Tineretului*...).

Vineri 5 februarie

Telefon de la Mihnea şi detalii prin Goma care vine la cafea („clandestinizat", Mihnea nu voise să le dea prin telefon). Delegatului sindicatului corectorilor parizieni CGT — care-l cunoştea personal pe Paraschiv, n-a mai plecat pînă la urmă la Bucureşti — îi era frică să fie omorît (!?) Abundă eroii prin Occident. În schimb, Mihnea l-a convins să plece pe Bernard Poulet de la *Le Matin*, dar cum nu ştie boabă româneşte, trebuia dublat de cineva care să poată vorbi cu Paraschiv. Tot Mihnea l-a găsit: un tînăr mexican care a fost la studii la Bucureşti şi vorbeşte perfect. A ajuns, pe vremuri la Bucureşti, comunist înflăcărat şi a plecat de acolo anticomunist visceral. Clasic. Dar, în cazul de faţă util. Numai că n-are bani. A avansat Liga o parte din biletul de avion, o parte a avansat Anne Planche (care a scris un excelent studiu despre situaţia explozivă din România în ultimul număr din *L'Alternative*, sub pseudonimul Anne Colas — şi nu se mai poate duce în România. — V. l-a retransmis în „Povestea vorbei"). Cotizăm să-i rambursăm.

Duminică 7 februarie

Mare serbare mare la Uniune pentru aniversarea lui Ceauşescu: versuri de Deşliu, de Daniela Crăsnaru (cei doi mai înfipţi la Conferinţa de astă-vară, mai radicali). Printre recitatori: Cristina Tacoi. La discursuri D. R. Popescu (inevitabil) şi Bălăiţă (Cartea Românească *oblige*). Intermitenţele curajului sînt la scriitorii români clinice.

Obosită de eforturile depuse pentru a găsi tonul exact la cronica despre *Don Juan*-ul lui Breban. Dar am terminat-o?

Luni 8 februarie

V. îmi aduce *La Pensée des anciens Mexicains* de Laurette Séjourné. Atît aş fi vrut s-o citesc în Mexic, acum vreun an. Totul era însă epuizat. Cînd voi reuşi acum s-o fac? Şi cum, cînd orice lectură nu-mi este decît utilitară?

Am aflat zilele trecute — dar de la cine? — că Paul Dimitriu are un birou juridic (probabil cel al lui Cosăcescu) prin care face „afaceri“ (moşteniri etc.) cu Bucureştii, unde se duce din timp în timp. De aceea nici nu mai îndrăzneşte să telefoneze. Toţi cei convinşi că de ani de zile e un agent (în închisoare, în 1964, făcea reeducare marxistă) pot fi încîntaţi de confirmare. Noi sîntem trişti. Ducea o mizerie neagră aici: plimba cîini, făcea pe plasatorul într-un cinematograf: n-a mai rezistat. De unde şi apropierea lui de Veniamin. Îl plîngem deci, dar nu văd ce contact am mai putea avea cu el.

Marţi 9 februarie

V. se întoarce cu un sac de la poştă. Ziare cu campanii de presă a grupului, care se înteţesc, dar şi o veste care ne loveşte neaşteptat de tare: moartea lui Radu Petrescu. Nu-l cunoşteam, *Părul Berenicei* m-a enervat îndeajuns, dar era şi un păgubos, şi un conştiincios: servea literatura — pentru care intrase în sărăcie — şi nu se servea de ea. *Rara avis* la Bucureşti.

De la Liiceanu primim *Jurnalul de la Păltiniş* — întrevederile lui şi ale lui Pleşu cu Noica. Sînt luni — poate chiar ani de cînd o lectură nu m-a mai pasionat atît. Cum s-ar spune Păltiniş pe greceşte? Acolo, în orice caz, s-a refugiat un neo-Socrate în veacul nostru şi în Balcani.

Uit pentru această lectură — căreia îi ofer toate orele şi clipele smulse de la emisiuni şi lecturi utile — imaginea sîcîitoare a lui N. din ultima (mai ales) întrevedere pariziană cu el, protocronismele, naţionalismele — chiar ceauşismele lui, uit c-am îndrăznit chiar să ţip la el (cît trebuie să mă fi scos din minţi!) şi freamăt de imposibile nostalgii. Cum să nu-ţi închipui existenţa intelectuală transformată, dacă „Păltinişul“ ar fi existat pentru tine la 20 de ani? Mă bate un vînt de blîndă şi lucidă autodepreciere. Mi se pare că nimic n-are sens din toată agitaţia noastră în faţa acestui spectacol al ideii pure. Îmi va trece, desigur, deoarece totdeauna sfîrşim prin a reveni în cotidian şi în iluzii...

Nu e mai puţin adevărat că atunci cînd Noica coboară în cetate, farmecul dispare, chiar şi pentru Liiceanu, a cărui răzvrătire se desenează în ultimele pagini.

Joi 11 februarie

În *Jurnalul de la Păltiniș* (va putea fi publicat vreodată?) N., dar mai ales Pleșu și Liiceanu sînt de o duritate fără nume față de Eliade, exasperați nu numai de egoismul său, dar și de vidul gîndirii sale. Ce-ar zice dac-ar vedea interviul pe care-l dă acum în *Tribuna* lui Al. Căprariu (știa totuși că acesta îl măsluise odată pe Cioran) și în care e pus să-l laude pe Drăgan și să se felicite de fostul interviu al lui Păunescu — împotriva căruia protestase prin EL și *Limite*?

Marcel Petrișor îi telefonează lui Marghescu. Are timp să-i spună că Secu îl omoară pe Calciu — după care e — bineînțeles tăiat. Îi telefonez lui Mike. Sceptic — nu crede că s-ar putea întîmpla așa ceva cînd Haig e la București (vineri). Va avertiza totuși Ambasada Americană la București.

Vineri 12 februarie

La cină la Barbăneagră (îi sărbătorim 53 de ani). Telefon de la Goma care mă caută: Bernard Poulet de la *Le Matin* a fost aseară bătut măr la Ploiești, cînd ieșea din casa lui Paraschiv, i s-au luat magnetofonul și aparatul de fotografiat, și a fost lăsat leșinat în stradă. La spital i s-au pus treisprezece copci. Acum e la Ambasada Franței la București. Duminică seara va fi înapoi la Paris. (Știrea a fost dată pe TF 1, unde s-au încurcat însă și au spus un ziarist de la *Le Quotidien*. Băieții de la Secu au făcut-o lată. Nu știau că au de-a face cu un ziarist străin? Telefonez de la Barbă lui Mike să știe cînd primește telegrama de la AFP mîine dimineață; și apoi lui Mihnea care se întreabă (mai în glumă, mai în serios) pe cine e oare mai furios Poulet acum, pe comuniștii care l-au bătut, sau pe noi care l-am trimis. În orice caz, gafa Securității trebuie exploatată cît mai mult.

Sîmbătă 13 februarie

Haig face declarații lamentabile: a fost sedus de „independența" lui Ceaușescu.

Zi trudnică, pentru a înmănunchea toate asalturile neo-proletcultiste dirijate în mare parte împotriva lui N. Manolescu, dar evident nu numai a lui. La ploaia de articole din *Săptămîna* (Eugen

Barbu mai ales şi Dan Zamfirescu) împotriva celor care se „inspiră" din EL (D. Z. mă şi numeşte), replică neaşteptat Păunescu în *Flacăra* care se ridică drastic împotriva acestui stil de delaţiune, dar, în restul articolului, îl atacă şi el pe Manolescu. Sînt *cu toţii exasperaţi de replicile date „noilor dogmatici"* de Alex. Ştefănescu, Gh. Grigurcu — sau în *Ramuri* de E. Simion, Cioculescu. Zarvă încîlcită în care pun ordine fără har nici chef.

Coeckelberghs — care era să dea faliment — îmi cere articolul din *Limite* despre Marin Preda pentru revista lui. Bietul Preda numai pe această cale va ajunge tradus în suedeză!

Duminică 14 februarie

Se întoarce Bernard Poulet din România: în stare şi mai lamentabilă decît se anunţase.

De la 11 dimineaţa, Mihnea, Maria B. şi Anne Planche aşteaptă la aeroport pe Bernard Poulet al cărui avion, deturnat spre Bruxelles din pricina ceţii, nu soseşte decît la 4! De-acolo Poulet, în ciuda stării lui jalnice, se duce — cu Mihnea — direct la *Le Matin* să-şi scrie articolul pentru mîine. La Ploieşti, la Paraschiv acasă n-a găsit decît soţia, fata, o vecină. Apoi a venit un tînăr care s-a dat drept „vecin" şi i-a spus să se întoarcă la 8 seara. Occidental naiv, Poulet s-a executat, dar la a doua sosire, a fost cules de pe stradă după ce fusese bătut măr (cu picioarele în cap) pînă a leşinat. La spital, unde l-a dus un miliţian speriat, toţi s-au purtat admirabil şi au alertat ambasada Franţei. A venit imediat de la Bucureşti consulul, care a făcut un scandal monstru, l-a luat pe Poulet şi l-a dus din nou la Paraschiv acasă: de data asta un baraj de miliţie nu i-a lăsat să treacă. La Bucureşti, în faţa lui Athénée Palace, ca din întîmplare, se „plimba" şi tînărul „vecin" ce-i întinsese cursa. Consulul a făcut imediat un protest diplomatic. Mîine apare articolul lui P. în *Le Matin*. Miercuri — conferinţă de presă. Deci Paraschiv se află mai departe în mîinile lor şi telefoanele erau comandate de Secu pentru a se zvoni în Occident că trăieşte. România va avea deacum înainte acces la *Le Matin* prin fiecare dintre punctele de sutură ale lui Poulet: cincisprezece!

Luni 15 februarie

Versiunea de ieri prin dubla prismă Mihnea — Goma, uşor deformată — dar în nici un punct esenţial. O rectific azi — Luni — ascultînd pe cele trei reţele de televiziune declaraţiile lui Poulet: vecinul suspect era o vecină, consulul francez a venit şi cu ataşatul de presă, şi alte detalii de acest fel. Articolul din *Le Matin* al lui Poulet (excelent) în afară că vorbeşte de Paraschiv ca de „le Walesa roumain". La Radio destulă agitaţie: e afacerea zilei şi aud numele lui Paraschiv în toate corespondenţele de presă. Îi trimit lui Mike declaraţia lui Poulet de pe A 2 (la jurnalul de la prînz) şi mă ocup de restul emisiunii + pachete (Geneviève e absentă) + fotocopii de trimis lui Caraion (cronica mea în care-l „apăr" de legionarismele tinereţii ce-i sînt imputate de E.B.), lui Eliade (interviul păcătos), lui Mike (toate atacurile din *Săptămîna*, n-au primit tocmai acel număr). Măruntişurile astea care ar cere un secretariat mă exasperează şi mă epuizează mai mult decît emisiunile pe o săptămînă. Mă liniştesc doar la o cafea cu Rodica Iulian cu care schimbăm manuscrisele Jurnalului E. L. şi ştirile bucureştene. Eugen Florescu e din ce în ce mai ofensiv: vrea distrugerea Uniunii Scriitorilor. De unde şi campaniile...

Miercuri 17 februarie

Conferinţa de presă Bernard Poulet.

Michèle Cotta, în semn de solidaritate cu B. P., boicotează o întrunire de jurnalişti europeni la Bucureşti şi nu mai trimite pe nimeni de la France Culture.

Conferinţa lui B.P. e organizată de Ligă, deci aceeaşi sală mică de la Muzeul social (Las Cases) şi cam aceleaşi figuri: Cesianu, Mihnea, Anne Planche. CFDT nici nu s-a obosit să trimită un reprezentant: sînt numai reprezentanţi de la FEN şi FOE, reprezentată şi Amnesty, şi Comitetul Psihiatrilor francezi împotriva utilizării psihiatriei în scopuri politice (prin care l-am scos pe Ion Vianu din ţară) şi Federaţia Internaţională a Drepturilor Omului (Michel Calef vorbeşte în numele lui Daniel Meyer). În plus, un comitet Paraschiv organizat de un român anarhist (?) Trifan (sau aşa ceva). Presa: Amber Bouzoglu (*Le Monde*), Kristich (*Le Point*), Lacontre cu Lebeau (*Le Figaro*), alţii de la *Libération* şi *Inter-*

national Herald Tribune, mai toţi aduşi de Goma şi Suzy Ovadia (Münchenul cere corespondenţă pentru toate secţiile), iar pentru Radio Liberty, Fatima.

Bernard Poulet mă recunoaşte (dar eu nu-mi amintesc a-l fi cunoscut) şi-mi vorbeşte de agresiunea împotriva mea din '77. E cu tot capul bandajat şi ochii tumefiaţi şi privindu-l de aproape îmi dau seama că în '77 funcţionarul de la poştă care la ţipătul meu i-a pus pe fugă pe agresori, m-a scăpat într-adevăr de la ceva mult mai grav. Mă întrebasem de-atunci mereu dacă voiseră să-mi dea doar o lecţie, sau să mă suprime. Răspunsul îl am acum: să-mi dea o lecţie — ca lui Poulet — dar mult mai tare şi pe care paşii cuiva fugind spre ei pe stradă a scurtat-o. Bietul Poulet şi el a strigat, dar cine să vină la Ploieşti cînd poliţia de la putere e cea care bate? Strigase chiar „Haig“ în loc de ajutor, gîndindu-se că-i va impresiona cu vizita de a doua zi a lui Haig care s-ar fi putut să afle şi să protesteze (!!) Haig ar fi fost însă mult prea ocupat să se congratuleze cu Ceauşescu.

Conferinţa de presă (urmare) sau cum îşi face regimul de la Bucureşti propagandă. Paraschiv s-a uitat de mult. Agresiunea împotriva lui Poulet îl aduce în titlurile ziarelor şi pe ecranele de TV din Franţa. Întrebarea — singura interesantă — este de ce ei se comportă politic din România (ca şi în Cehoslovacia şi URSS) de parcă n-ar fi la putere făcînd terorism de stradă. Panică, eşec, presimţirea sfîrşitului?

Sîmbătă 20 februarie

Toate zilele acestea ştiri despre represiunea în Polonia care se înteţeşte. Primele acte de terorism: unul într-un tramvai împotriva unui miliţian (sau securist?). O predică de o extraordinară virulenţă a unui preot — Drzeweski — care a fost apoi anchetat de securitate — şase ore — pînă la criza cardiacă ce l-a dus în spital. Dezvăluită presei occidentale o lună mai tîrziu de membri ai Solidarităţii refugiaţi la Paris. Şi pe ziduri la Gdansk, inscripţia: „iarna a fost a voastră, primăvara va fi a noastră“. Cu toate că n-a rămas urmă din încrederea mea în istorie, cu toate c-am trăit uitarea Budapestei şi a Pragăi, cu toate că n-am nici un motiv — dar abso-

lut nici unul — să dau speranței ce-ar fi trebuit să fie al ei — nu ajung să cred că „normalizarea“ Poloniei este cu putință.

Dar oare nu așa gîndeam și despre cea cehoslovacă?

Duminică 21 februarie

Nu mai notez aici alergia mea totală la stilul socialiștilor de cînd sînt la putere. Și înainte bineînțeles, de cînd și-au ales strategia comună cu comuniștii, iar ca șef pe Mitterrand. Dar acum au tot. Au făcut naționalizările, etatizează elanurile, instituționalizează demagogia și își instalează — în numele „culturii“ — pedagogia pe toate ecranele televiziunii.

Luni 22 februarie

Masă rotundă Besançon (*Présent soviétique passé russe)* cu Matei Cazacu care trebuind să țină un curs neprevăzut la Sorbona, mă forțează într-un fel să încep cu concluzia și să dau dezbaterii un ritm mai nervos (ceea ce nu va fi rău); cu V. foarte polemic — ceea ce iar nu e rău (pe marchizul de Custine îl tratează într-un acces de teribilism adolescentin de „jurnalist grăbit“ pentru a-și apăra rușii lui), cu Th. Cazaban și Goma.

După aceea la cafenea cu Neagu Djuvara venit din Africa să aducă la Hachette un manuscris cu „la vie quotidienne chez les Moldo-Valaques“ și cu toți ceilalți — în afară de V. care fuge spre librăriile lui.

Marți 23 februarie

Wolf von Aichelburg la Rainer.

Tot azi scrisoare de la Caraion, încîntat de cronica prin care-l apăram împotriva lui E. B. Cade bine!

Cea mai dezgustătoare pagină — atac din *Săptămîna*. Un așa-zis „jurnal“ lăsat de Caraion în România (!) — cu pagini fotocopiate în așa fel încît să nu se vadă nimic și consacrat lui V. și mie. De fapt, presupunem, depoziții de-ale lui Caraion la ancheta celei de a doua arestări, larg completate de E. Barbu, el însuși. Tema principală: nu sînt fiica tatei; mama m-a făcut cu unul Paul Lahovary (un gazetar care trebuie de fapt să aibă vreo cinci-șase ani mai

mult ca mine); între mama şi mine era o iubire cam anormală care explică fanatismul meu actual etc. etc. Uitam: tata era... neputincios.

Îmi vine să vărs. Ies cu greu din această murdărie pentru a petrece seara la Rainer cu Wolf von Aichelburg. Venit din Germania, cel care mi-a făcut cînd aveam vreo douăzeci de ani un horoscop uimitor este cu adevărat un domn.

Miercuri 24 februarie

Scrisoare de la Mircea Eliade. Christinel are o tumoare malignă. Nu ne spune unde, de cînd. Doar că doctorii sînt foarte optimişti, şi-i fac raze. Mai adaugă să nu răspîndim vestea: să nu afle Corina.

Ştirea mă răvăşeşte. (Te poate răvăşi o ştire? Nu ştiu, dar starea mea seamănă cu aşa ceva: o dezordine de lucruri rele.)

Goma la noi să citească *Săptămîna*. Dezgustat şi el. Dar vrea să „răspundă" prin FE. Numai să nu se sperie Mike.

Joi 25 februarie

Renunţ la cronica ce era programată pe săptămîna viitoare (era cu rectificările la *Manuscriptum*, cu moartea mamei în închisoare şi deci ar fi părut un răspuns lui E. B.) şi scriu neinspirată şi posacă alta despre cei 75 de ani ai lui Mircea E. Spusesem la FE că nu vom face nimic (dezgustaţi de interviul din *Flacăra*). Are noroc Mike Cismărescu care nu ştia cui să ceară „comemorarea".

Vineri 26 februarie

Manifestaţie organizată de „grupul Paraschiv" în faţa Ambasadei. Vreo treizeci de persoane doar. Famelică deci. Dar decisă. Urlăm lozinci de parcă am fi vreo sută. În afară de anarhistul român şi prietenii lui din „grupul P.", noi aceiaşi: Mihnea, Anne Planche, Goma, Paruit.

Ştirile negre nu mai contenesc, chiar dacă mă ating mai puţin: Karin Rex are şi ea cancer, a venit la Paris cu Ţoiu şi a şi făcut un prim tratament. N-au nici un ban şi locuiesc la... Ambasada României. Lung telefon de la Hăulică: cum să le găsim bani?

Alte ştiri:

— E. Barbu l-a atacat violent pe D. R. Popescu. Articolul n-a trecut la cenzură dar a fost de ajuns pentru a-l solidariza pe D.R. cu scriitorii.

— „Jurnalul" apocrif al lui Caraion publicat de E. Barbu e considerat ca o dublă gafă: mai întîi recunoaşte că are documentele de la Secu (cui altcuiva i-ar fi „lăsat" Jurnalul C.?) şi apoi arată că mama a fost închisă — pe nedrept.

Sîmbătă 27 februarie

Telefon cu Pintilie. Singurul care reacţionează cum trebuie la pagina *Săptămîna*.

Seara la Hyperionul lui Mămăligă consacrat literaturii despre şi din închisori, cu D. Bacu, pentru partea din urmă şi Goma, pentru cea dintîi. Cum „prezidez" dezbaterea, trebuie să-mi înfrînez momente de enervare sau să suport pe cele de ridicol (bietul Boutmy care a fost eroic în închisoare, recită poemele urlînd — aşa se recitau în închisori, îmi spune Goma). Dar ţinuta generală acceptabilă.

Luni 1 martie

Telefon cu Cismărescu foarte impresionat (panicat ar fi probabil termenul mai exact) de urmarea „jurnalului" apocrif Caraion în *Săptămîna* (noi n-o primim decît mîine). Nu vrea deloc să-mi spună ce e, dar o găseşte mult mai gravă. Au şi început să aibă la radio reacţii indignate împotriva lui Caraion. Deci sînt şi unii care se lasă prinşi — Chihaia se pare că e printre ei. Dacă nu cumva unele „indignări", sub formă de scrisori, vor fi orchestrate de Bucureşti.

Marţi 2 martie

Primim *Săptămîna*. Se putea ca Mike Cismărescu să nu le vadă de-a-ndoaselea! Vine şi Goma: şi are aceeaşi reacţie ca noi. Din moment ce se „ocupă" de noi şi nu de părinţi, ne e lesne să rîdem în loc să ni se facă greaţă. Mă întreb de ce E. B. s-a oprit numai la doi pe lista „amanţilor" mei posibili (Camil P. şi C. V. Gheor-

ghiu). E modest. Şi cu „va urma". Numai că I. Caraion ar cam trebui să reacţioneze. Montate bineînţeles, fotocopiile sînt totuşi mai clare şi i se vede scrisul.

De la Mircea Eliade scrisoare disperată: Christinel e din nou în clinică şi îi e foarte rău.

Miercuri 3 martie

Seara îi telefonez lui Christinel la Chicago. Tocmai se întorcea din clinică. E mai bine acum. Sînt 95 la sută şanse de însănătoşire. E emoţionată. Şi noi. Brusc îmi dau seama că între vocile noastre se află un ocean şi mi se pare de necrezut.

Aseară la Nicodim cu Hăulică şi L. Pintilie. Imbroglio cu Ţoiu: îi e frică să se întîlnească cu Goma — se crede urmărit — mai bine renunţă la bani. Hăulică va mai face o încercare. Ţoiu se simte primejduit şi pentru că a ţinut piept la *România literară* lui E. Florescu, dezlănţuit la modul stalinist. H confirmă că bate un vînt de nebunie peste „grupul celor douăzeci". E. B. voise să publice o fotografie a lui Sorescu la Paris, în faţa sediului unei loji masonice! Aflăm că vreo treizeci de scriitori au redactat un memoriu cu privire la acuzaţia de „xenofilie deplasată" adusă lui E. Lovinescu în *Săptămîna.*

Telefon cu Ileana Cuşa la prînz. Christinel Eliade mai bine, îi telefonează la fiecare două zile, fusese o infecţie. Cancerul e incipient, de ce n-o operează?

Telefon de la Mike: a primit şi el scrisoare cu ameninţare de omor. E păzit. Nu ştim dacă speriat sau nu. Caraion nu pare a vrea să răspundă. E dezgustat. Cam facil, nu?

Vineri 5 martie

Telefon de la Marghescu. I-a scris Eliade. I-a vorbit bineînţeles de Christinel (tuturor le spune să nu „răspîndească" vestea, dar el...). A trimis lui Cândea un apel pentru Calciu avertizîndu-l de campania ce s-ar putea dezlănţui împotriva României oficiale dacă moare Calciu. Lui Virgil Cândea, ca însărcinat (cf. *Tribuna României*) cu prestigiul oficial. Foarte bine a procedat. Deşi va fi fără rezultat. Nu vor să-i dea drumul lui Calciu. Din experienţă: au văzut ce-a putut face Goma în străinătate? Sau, dimpotrivă,

din nebunie, tot ce face Bucureşti în ultima vreme pare a se naşte din panică? De mărturia directă a lui Calciu asupra Piteştiului, nu cred să se mai teamă după apariţia romanului lui Goma şi a documentului lui V. Dar mai ştii?

Sîmbătă 6 martie

Telefon Pupăzan: un arhitect prieten a fost la Bucureşti în week-endul trecut, tot oraşul era străbătut în lung şi-n lat de baraje pentru controlul maşinilor; dimineaţa dintr-un automobil fuseseră aruncate manifeste pe Bulevardul Magheru.

Îi telefonez lui Stroescu (Cismărescu e în vacanţă), care se va interesa la ambasada americană (presupun). Vorbim îndelung de „jurnalul" lui Caraion. Simt — îmi şi spune — că-l crede autorul cel puţin al unei părţi din ce-a publicat E. B. (restul asezonat de el). Îi explic impresia noastră (rapoarte de la Secu) şi-l împing să obţină o punere la punct radiofonică de la Caraion.

Total indignat pe Caraion (trebuie să-l calmez) îmi telefonează Chihaia care vrea să i se refuze microfonul E. L. pînă nu se explică public. Pînă şi cei care „nu sînt de acord cu noi" (probabil cei de la *Apoziţia*) — spune el — sînt indignaţi. Îi fac şi lui aceeaşi teorie ca lui Stroescu. Dar chiar dacă într-un fel cade în cursa întinsă de E. B., Caraion l-a ajutat totuşi să întindă plasele, ceva-ceva e scris de el, Chihaia mă mişcă prin admiraţia cu care îmi vorbeşte de mama, prin mînia lui de om cinstit.

Rezultatul? Mă montez şi eu din ce în ce mai mult împotriva lui Caraion. Nu credem în continuare că e „Jurnalul" lui, dar la baza reconstituirii murdare a lui E. B. sînt *rapoarte la Secu* şi *nu numai din timpul procesului lui, ci şi apoi, după întoarcerea lui de la Paris*. Cum poate sta, fără să reacţioneze, fără să ne scrie? Ce „rîmologie" (de la rîme, se poate spune?) care răspunde „şobolanocraţiei" lui Zinoviev.

Bine că plec la Megève.

Duminică 21 martie

Întoarcere la Paris la 12 noaptea: îl găsesc pe V. ascultînd rezultatele cantonalelor: al doilea tur îl confirmă şi întăreşte pe primul: majoritatea devine minoritatea. Primul eşec socialist.

În vraful de scrisori care mă aşteaptă, de la Dorin Tudoran: memoriul indignat al scriitorilor împotriva articolelor din *Săptămîna* cu „xenofilia deplasată“ a lui Lovinescu — şi un studiu asupra unui plagiat masiv al lui Ion Gheorghe.

Telefon pe la 1 dimineaţa lui Mihnea: ţine neapărat să ne vadă pe V. şi pe mine Vidraşcu, socrul lui Nego şi mare comunist din ilegalitate. Luăm rendez-vous pe mîine seară.

Christinel Eliade va fi operată în aprilie.

A murit Penescu.

Luni 22 martie

Titlu în *Le Quotidien* despre alegeri: „L'affront populaire“ (după Le Front populaire).

Înregistrez la radio cronica despre M. Nasta.

Cu Poghirc apoi la o cafea, îmi povesteşte şi el scandalul de la cenaclul lui Mămăligă provocat de Aurora susţinută de Breban şi V. Tănase. Aurora îl întrerupea mereu pe un (biet?) tînăr ce citea o piesă proastă, şi punea în chestiune nivelul „profesional“ al cenaclului. Poghirc aprobînd replica lui V. care ar fi spus în substanţă că într-un cenaclu putem fi necruţători cu textul, dar sîntem obligaţi la politeţe elementară — faţă de autor.

Cu Vidraşcu la Mihnea. Pentru prima oară am impresia că văd, în carne şi oase, un personaj din romanele realist-socialiste: erou pozitiv, comunist cinstit şi autodidact. Şi bineînţeles dezamăgit. Deci există şi această speţă! N-am mai întîlnit-o. Mai atentă cu această revelaţie decît la argumentele şi zbaterile lui.

Marţi 23 martie

Ieri cu Stroescu la telefon (Mike încă în vacanţă) îndelung despre problema „Jurnalului“ apocrif al lui Caraion care continuă în *Săptămîna*. E şi el de părere că trebuie să răspundă. E. B. a cîştigat de data asta: mai toată lumea îl crede vinovat pe Caraion.

V. aduce de la poştă şi noua *Săptămînă*. Data trecută fusese atacat Goma (şi în paranteză E. Ionesco), mai înainte V. Acum din nou Goma, şi eu, şi iarăşi V. Dar pentru prima oară seamănă a jurnal. Împreună cu Goma citim, comentăm, ascultăm şi benzile trimise de la München cu interviul lui Caraion.

Ne dezolăm cu toții că I. C. nu răspunde în nici un fel. După plecarea lui Goma, V. răsfoind emisiunile de la München (primite tot azi) dă la „Actualitatea românească" din 12 martie, și peste acest răspuns pe care I. Caraion l-a făcut așa cum se putea face: evocînd declarații făcute, sub presiune, la Securitate, pritocite, aranjate, combinate cu manuscrise confiscate la percheziții. Mai mult ce putea spune cînd de fapt, după detalii, noi ne dăm seama că cea mai mare parte îi aparține? Dar important nu e ce credem noi despre Caraion (credem mai de mult) ci să nu izbutească manevra lui E. B. Or, a reușit cu atît mai puțin (să ne despartă în văzul lumii de Caraion) cu cît în aceeași emisiune cu răspunsul lui C., V. își închide revista presei cu o frază în care refuză să înregistreze „documente de arhivă ale Securității pritocite de E. B.". Deci atitudinea e unitară și fațada e salvată. Cît despre rest...

La cimitir (Montparnasse) la Christiane, cu Greg și Odile.

Pentru prima oară văd și mormîntul lui Brâncuși.

Joi 25 martie

Telefon de la Mihnea: a murit Hudiță. Aș vrea să scriu ceva despre el, dar în ciuda listei cu titlurile lucrărilor pe care mi-a adus-o mama lui Mihnea, n-aș avea cu ce să umplu spațiul unei cronici. Totuși: după ce a fost arestat (fără proces) aproape zece ani, a refuzat în orice fel colaborarea și i-au rămas patru cărți în manuscris. Iar fata lui și-a născut copilul în închisoare (pe sora lui Mihnea). Revăd ca într-o fotografie mișcată un curs al lui la Universitate, dar îi revăd mai ales pe Ioana cu Dan Berindei.

Cînd îmi telefonează — pentru altceva — Cazacu, găsesc soluția: îi comand lui un necrolog.

Vineri 26 martie

Mike Cismărescu foarte agitat: a rămas un fond special — necheltuit — pentru mese rotunde. Vrea să-i fac la Paris cît mai multe și să invit și din străinătate pe cine vreau. Vintilă H. de pildă.

Agitat și plictisit: luni vine la München Caraion, care are rubrică fixă și salariu privilegiat, de „personalitate". Nu știe cum să se dezbare de el.

Seara telefon la Jacqueline: Christinel Eliade va fi operată la 19 aprilie.

Excepţional — ca de obicei — articol al lui Liiceanu despre Noica pentru un ziar german. Orice rămăşiţă de sofism dispare din filosoful de la Păltiniş interpretat de L. Sînt convertită la imaginea lui ideală. Idealizată?

Sîmbătă 27 martie

Lucrez toată ziua, — rescriind în fond — la articolul lui Dorin Tudoran despre plagiatul lui Ion Gheorghe — pentru a-l face de nerecunoscut, slujindu-mă de ficţiunea unui intelectual refugiat care mi-ar fi trimis acest studiu. Cînd termin mă apucă îndoiala: dacă *domnişoara* care *ni* l-a trimis (ne-a confirmat prin telefon că e de transmis prin radio) s-a înşelat, dacă e vorba de un articol ce a fost dat şi refuzat la vreo publicaţie din ţară?

Telefonez lui V. Tănase: îl va chema mîine pe D. T. încercînd să obţină o confirmare. În aşteptare, sînt blocată.

Duminică 28 martie

Şoc: Dorin Tudoran vrea să-i fie transmis articolul cu plagiatul lui Ion Gheorghe, dar... sub numele lui. A vorbit cu Virgil Tănase la telefon, soţiei şi copilului li s-au respins viza de ieşire, lui nu i se dă răspunsul, şi nici hotărîrea de excludere din redacţia *Luceafărului*, de unde a fost dat afară. Şi toate articolele pe care ni le-a trimis i-au fost refuzate. Ion Gheorghe grăbeşte cît poate ieşirea cărţii sale *Zicere din ziceri*, în care sînt şi versurile copiate din Lao Tse dar în care îşi recunoaşte sursa. (Ceea ce nu făcuse cînd le-a publicat în *România literară* — 1978.) Pentru ca apoi să-i poată face proces de calomnie lui D. T. Trebuie deci ca articolul lui D. T. să treacă repede, cît mai repede la FE. Îi telefonăm lui Mike. Îl programează pe vineri. Rup versiunea pe care o pregătisem / anonimizată şi fac doar un *chapeau* pentru textul lui (primit de la un ascultător prin poştă din România). Dar tot ne e frică pentru el. Şi-a dat înapoi şi carnetul de partid... Îi telefonează din nou joi seara lui Tănase. Mike ne-a promis că dacă reuşeşte să iasă, îl angajează la FE.

Luni 29 martie

Accident taxi V.

Azi, soseşte la FE Vlad Georgescu.

La radio, Sanda Sto care descoperă în *Săptămîna* pe care i-o dau că e atacată şi ea în jurnalul apocrif al lui Caraion. Seara acasă tîrziu, venind de la un concert, V. scapă ca prin minune teafăr dintr-un accident de taxi care ar fi putut fi foarte grav. E doar puţin rănit la o unghie.

Marţi 30 martie

V. s-a dus la poştă după curier — a revenit cu încă o *Săptămînă* şi cu un Caraion cu „va urma". De data asta, jurnal cu adevărat cu scriitori din ţară cărora E. B. nu le dă numele. Dar nu mai puţin dezgustător. Smerdiakov?

Joi 1 aprilie

Încep, cu greutate, emisiunea despre al treilea volum din „dogmatica" părintelui Stăniloae: *Spiritualitatea ortodoxă*. Cu greutate, pentru că am rămas dezamăgită. Mi-e cu adevărat dificil în acest secol în care Malraux şi Bernanos (şi nu numai ei) îl vedeau pe Satana punînd stăpînire pe lume, să enumăr cu Sfinţii Părinţi, şi chiar pe „mirifica scară" a lui Ioan Scărarul, păcatele în forma lor pietrificată de secole şi nezgîlţîită de nici un cutremur contemporan. Mă aşteptam fără îndoială ca un fir (dacă nu şi fior) reinterpretativ să străbată paginile părintelui Stăniloae, cum le străbate pe acelea ale lui Bruckberger (comentariile la Evanghelia tradusă de el). Mă înşelam şi, în plus, probabil că nici n-aveam dreptate, primul e teolog, al doilea, în ciuda preoţiei, doar eseist. Mă consolez cum pot: cu limpiditatea gîndirii, cu frumuseţea limbii (frumos arhaică în traducerile din Sfinţii Părinţi), cu „pocăinţa" şi „smerenia" — cu atît mai ispititoare literar cu cît îmi sînt mai străine. Voi ilustra cu slujba de Înviere de la Mînăstirea Xenofontos de pe Muntele Athos. Emisiunea m-a obligat cel puţin să ascult atent aceste admirabile discuri (Archive P.), iar mînăstirea am văzut-o cu vaporaşul de pe jos, cînd V. era sus, pierdut pe inospitalierul Munte Athos.

Sîmbătă 3 aprilie

O scrisoare de la Anne Planche, împreună cu ultimul număr din *L'Alternative*: CFDT şi FEN tot n-au primit răspuns la cererea lor de a merge în România să-l întîlnească pe Paraschiv. Al doilea secretar de la Ambasada României le-a propus în schimb să se întîlnească cu... sindicatele din ţară.

Scriu pentru Vinerea mare din nou despre Părintele Calciu reluînd, în mare parte, ce spusesem acum doi ani. Deoarece dacă s-a schimbat ceva, e doar în rău.

Tănase a vorbit la telefon cu Dorin Tudoran, care nu auzise bine emisiunea dar se ducea s-o asculte. A spus: i-am anunţat că aşa se va întîmpla dacă nu le vor publica (articolele lui). Şi-a pregătit deci apărarea. A insistat asupra faptului să se transmită două articole (Ion Gheorghe şi Tănase). Deci lui Hăulică, despre care scrisese al treilea i s-a făcut frică. D. T. a avut o „întrevedere" mai favorabilă pentru paşaport. Pleacă pe două săptămîni la ţară. Numai să nu-l „ducă" altundeva... Deşi nu cred.

Duminică 4 aprilie

Walter Biemel la Rainer. Nu stă decît două zile şi nu-l putem vedea. Vorbim la telefon. Entuziasmat de Liiceanu.

Luni 5 aprilie

La Radio, Sergiu Grossu venit să ia de la V. manuscrisul trimis din ţară (şi difuzat în „Povestea vorbei") asupra monumentelor istorice distruse sau ameninţate cu distrugerea în ţară. Vorbim cîteva minute de Adriana (Georgescu) care, ieşită din criză, va reveni la ei pe la sfîrşitul lui aprilie — şi despre Radina care-şi cheltuieşte cei 500 fr. pe lună cît primeşte de la o asociaţie prin Grossu, dînd la alţii şi chiar propunînd lui V. ...un abonament la *Limite*!

După emisiune, la cafenea cu Culianu venit la Paris pentru o săptămînă. Deşi recomandat de Eliade care promitea şi o prefaţă şi avînd două rapoarte de lectură favorabile, romanul i-a fost refuzat la Gallimard.

Marţi 6 aprilie

La *Dossiers de l'Ecran*: „25 de ani de crize în Est" cu un film de televiziune britanic după cartea lui Mylnar asupra invaziei '68 la Praga (foarte corect) şi o discuţie din păcate destul de orientată la stînga (socialismul nevinovat, vina sistemului rusesc — crize născute în sînul partidelor comuniste pentru a îndeplini în sfîrşit idealurile socialismului etc. etc.) din pricina unui Arthur London (schizofrenia fidelităţii) sau unui Spire (care tocmai a rupt cu P. C. francez). Alain Besançon scurtat cînd voia să spună esenţialul sau să-l atace pe Lenin, Smolar (foarte bine despre România: punere la punct şi la zi: regimul cel mai stalinist din Est) şi Kende restabilesc cît pot adevărul. Altfel ar fi fost o emisiune de „eurostînga". Bună şi asta.

Miercuri 7 aprilie

Telefonez lui Alain Besançon care e plecat la ţară. Dau la telefon de băiatul lui: şi mai anticomunist decît taică-său!

Joi 8 aprilie

Seara Culianu cu soţia. Mă duc cu ei doi la restaurant (V. e la regim), apoi ne întoarcem acasă unde vin şi Goma cu Ana. Ca totdeauna cînd e la noi cu „intelectuali" români, Goma în plină formă, povestindu-ne lucruri pe care credea că ni le-a spus demult; de data asta: bulbii de lalele pe care i le-a trimis prin şoferul ambasadei regina Iuliana cînd a fost la Bucureşti. Îi citise cartea. Rămîne şi după plecarea celor doi Culianu pînă pe la trei dimineaţa, în casa năpădită de fum. Cu toate că am contribuit intensiv la el, fumînd ţigară de la ţigară, mă simt intoxicată nu de fumul meu, ci de al celorlalţi.

Vineri 9 aprilie

Scrisoare de la Steinhardt: a fost operat de vezica biliară. E bine.

Seara, după ce toată ziua am lucrat — prost — la emisiune, la Televiziune un program special închinat Poloniei, cu concursul Ministerului Culturii (!) şi îndeosebi cu un montaj închinat lui Wajda de către Alain Resnais.

Revedem mai ales *Le journal d'un curé de campagne* (Bresson–Bernanos) care ne înfioară tot atît ca în anii '50. V. își amintește că a scris despre film în *Caiete de dor*, eu măsor șansa pe care am avut-o de a ne vedea tinerețea pariziană, coincizînd cu Bernanos și Bresson (acela din *Le Journal*... deoarece pe urmă s-a pierdut în rigoarea lui glacială) iar nu cu sferturile de măsură de azi. Emoție albă.

Sîmbătă 10 aprilie

V. Tănase avertizat de DST că Bucureștiul trimite agenți să-l ucidă.

Pe cînd lucram fiecare la cronica noastră (eu despre Noica) fac irupție V. Tănase cu Marghescu. Tănase a fost avertizat de DST că Ceaușescu trimite pe cineva să-l omoare (din pricina articolului din *Actuel*) și sfătuit să plece undeva la țară cu întreaga familie pe vreo trei luni. *Și asta cît mai repede.*

Flammarion i-a dat 20 000 de franci, *Actuel* îi caută un refugiu. Secretul trebuie păstrat deoarece „sursa“ din preajma lui Ceaușescu care a dat informația DST-ului nu trebuie compromisă. Facem, cam năuciți cu toții, un plan de război, căutăm soluții. De fapt, nu e mai nici una pînă nu dispare Ceaușescu. A înnebunit.

Îi dăm lui Tănase un revolver cu gaz cumpărat după agresiunea mea din '77.

Duminică 11 aprilie

Scriu despre cartea lui Mircea Martin *G. Călinescu și complexele literaturii române*, pe care am citit-o la Megève. Complexele nu sînt numai ale literaturii române („izolarea provincială“, „nerecunoașterea pe plan universal“) dar și ale lui Călinescu însuși, justificînd concluzia lui Mircea Martin: Călinescu inventă o tradiție literară pentru a putea scrie despre autori minori (cei dinaintea lui Eminescu) ca Sainte-Beuve sau De Sanctis. „Avem impresia — scrie M. M. — că tendința secretă a lui C. în *Istoria literaturii* este aceea de a fi nu numai autorul cărții propriu-zise, dar și al literaturii pe care o prezintă, unicul ei autor, în zeci și sute de ipostaze.“

Marți 13 aprilie

Cu Pupăzan toată după-amiaza după Kiki. Îl luăm de la clinică, unde așteptăm un ceas și plătesc enorm și-l ducem la doctorul Caranica.

Acolo *coup de théâtre*, Kiki (pisicul nostru) n-a avut diabet, ci numai o glicemie provocată iar cei de la clinică s-au înșelat inadmisibil în diagnosticul stabilit totuși, după analize și l-au tratat inutil cu insulină. În plus are acum și un soi de guturai și un ochi infectat. Cu doctorii cu tot, îl readucem acasă. Sper că-l vom salva dar în orice caz mi s-a luat o piatră de pe inimă: ideea că vom avea de hotărît poate moartea lui m-a paralizat o săptămînă, ca să nu mai vorbesc de V. Acum ne rămîne să ne străduim să-l scoatem și din boala asta. E cu totul altceva.

Miercuri 14 aprilie

La FE unde înregistrăm azi în loc de luni, ieri o amenințare cu bomba, transmisă prin Radio France Internationale din partea grupului terorist... israelian *Irgun* (care nu mai există din 1949!) O farsă de un gust...

În *Luceafărul* (10 aprilie) „răspuns" al lui Artur Silvestri la articolul lui Dorin Tudoran cu plagiatul lui Ion Gheorghe. În afară de insulte împotriva FE, nici un argument. Ba da: nu e plagiat, fiindcă n-a fost publicat decît într-o revistă și revista e un „laborator al procesului creator în plină acumulație". Să citești și să nu crezi!

Joi 15 aprilie

Goma, și el chemat la DST: un ucigaș vine de la București pentru el (același ca pentru Tănase). Vede mîine pe „marele director" de la DST. Încerc, fără să-i spun direct, să-l conving pe Tănase să ia contact cu el. E stupid să nu știe nimic unul de altul, noi, legați prin cuvînt, să știm de amîndoi. Situația devine cel puțin incomodă. Spre deosebire de Tănase, Paul și Ana admirabil de calmi.

Scrisoare de la Ugică cu detalii despre persecutarea lui Dorin Tudoran. Pe 18 aprilie începe greva foamei: nu i se dă înapoi postul la *Luceafărul* (în locul lui e Artur Silvestri), i s-a propus unul la *Contemporanul* — a refuzat. A scris în *Steaua* (nr. 2, 82) un articol — se pare violent împotriva lui Noica — ce bine va

cădea peste o săptămînă!—, şi-a dat înapoi carnetul de partid (i se refuză viza de plecare în străinătate pentru soţie).

Vineri 16 aprilie

Scrisoare de la Liiceanu (tot veni vorba de Noica). E indignat de articolele din *Săptămîna*. S-a împrietenit cu Ugică.

„Fetele" la noi joi la prînz. I s-a refuzat viza mamei Oanei. Plan de bătălie.

Telefon Mihnea: Liga pregăteşte o manifestaţie în faţa Ambasadei pe 29 pentru Calciu, Paraschiv, Carmen Popescu etc.

Ana ne aduce veşti de la întrevederea cu DST. Top secret pînă la 1 mai. Omul trimis de Ceauşescu să-l otrăvească pe Goma s-a predat la poliţie. Cu o otravă fără urme: mori ca de infarct. Exact ce i s-a întîmplat recent în Germania unui tînăr pe care-l chema ... Ceauşescu.

Duminică 18 aprilie

Goma şi Ana cu detalii: romanul poliţist e de cel mai prost gust, dar e sigur macabru: cei de la DST spun că în afară de Gaddafi n-au mai văzut şef de stat care să se ocupe direct cu astfel de lucruri. Deoarece *le tueur* a fost trimis de Ceauşescu însuşi! Vor ca Paul să organizeze (adică să inventeze) un cocktail în care ucigaşul să se prefacă că-i dă un pahar pe care o agentă de-a lor să-l răstoarne. În aşa fel, cel care s-a predat ar fi acoperit şi ar încerca să-şi aducă familia din România... Deci tăcerea ar trebui să fie respectată cîteva luni de zile. Aberant. Cum între timp, Ceauşescu, iritat de „neîndeplinirea" planului, va trimite alţi ucigaşi (dacă n-a şi făcut-o), riscurile sînt enorme. La DST au analizat otrava: într-adevăr nu lasă nici o urmă şi are efectele crizei cardiace. Paul s-a interesat dacă nu sîntem şi noi pe listă: nu. Îi vor da un însoţitor lui Goma la conferinţa de presă de la München, după procesul lui Emil Georgescu. Cum Tribunalul a primit scrisori de ameninţare, procesul produce vîlvă şi gazetarii se precipită: azi la Goma a telefonat pentru interviu un ziarist de la NSD. E sigur că Ceauşescu a înnebunit! Dar cît timp vom mai avea noi toţi — din ţară şi acum din afară — să-i suportăm nebunia?

Marţi 20 aprilie

Telefon de la Ileana Cuşa: operaţia lui Christinel s-a petrecut foarte bine.

Goma trece înainte de plecarea mîine la München, la procesul Emil Georgescu, cu noi detalii. A obţinut ca DST să trimită pe cineva la proces şi el însuşi va fi însoţit mîine pînă la avion de un om al lor. Au aranjat şi cocktailul în cursul căruia se va juca mascarada la Pen Club — joi 29. Goma tot n-a înţeles — şi nici noi — de ce DST are nevoie de cîteva luni de secret înainte de a lăsa scandalul să izbucnească — numai ca cel ce s-a predat lor să-şi obţină familia din România? Dar cine i-o va da mai ales dacă l-a „ratat“ pe Goma?

Goma a dus manuscrisul Renatei Kebak (sau Nasimento) — la Hachette — primit cu entuziasm în cîteva zile!

Joi 22 aprilie

Îi telefonez lui Alain Besançon că nu putem veni la nunta fiicei sale din pricini gripale. E dezolat: voia să ni-l prezinte pe „Mişa“ (Heller) şi-mi recomandă călduros cartea — *L'utopie au pouvoir* — pentru o masă rotundă. (E deja programată.) Altfel, politic, mai pesimist ca oricînd.

Vineri 23 aprilie

Explozia de pe rue Marbeuf. Sînt expulzaţi doi diplomaţi sirieni. Rapiditatea reacţiei şi faptul că sursa actului terorist a fost astfel clar indicată e un semn bun pentru noi. Poate că Bucureştiul nu va mai îndrăzni...

Barbă a vorbit cu Mircea E. la telefon: radios: Christinel e din ce în ce mai bine.

Telefon de la Hăulică care a întîrziat peste prevederi, tot organizînd pentru Bienala de la Veneţia ceva cu Brâncuşi. Îmi spune că din Bucureşti nu se mai poate telefona în străinătate decît o singură dată pe trimestru! Unic chiar şi în ţările comuniste!

Sîmbătă 24 aprilie

Goma întors de la procesul lui Emil Georgescu (cu Ana şi Filip). Ştiri dezolante. Cu toate că tribunalul e înconjurat de tancuri, că

avocaţii lui E. G., ameninţaţi prin scrisori, au renunţat să pledeze, că E. G. e păzit de un poliţist în casă şi un altul în faţa porţii, germanii nu vor să dea procesului o coloratură politică. Nici măcar n-au arestat pe un neamţ de origine poloneză, Boris şi nu mai ştiu cum, care s-a dus de două-trei ori în România şi care a plătit avocatul ucigaşilor, pretinzînd că nu-i cunoaşte şi că i-a telefonat cineva din Paris s-o facă. Cine? Nici asta nu ştie. Victor Frunză, martor şi el, a fost urmărit de nişte români care-l ameninţau pe stradă şi-au intrat după el pînă în tribunal.

Iar E. G. era mereu încolţit de avocatul ucigaşilor cu afacerile lui dubioase (blănuri etc.) şi care, de altfel, vor fi poate reale. Dar nu asta-i problema. În urma lipsei de ecou a conferinţei de presă, E. G., cu nervii tociţi, declara că se sinucide.

25 aprilie

Fac o cronică despre „sociologia plagiatului". Îl atac numai pe Artur Silvestri care i-a luat cu argumente ridicole apărarea lui Ion Gheorghe dar şi a lui Lăncrănjan şi Săraru. Din nou grupul!

Marţi 27 aprilie

Scrisoare de felicitare de Paşti de la... Patriarhie — cu *en-tête* cu tot, semnată de doi preoţi — Vasile şi D. Soare. Rezultatul emisiunii de Paşti — dar ce curaj! Prin poştă, din România.

Lung telefon cu fetele să-mi citească scrisoarea lui Manolescu sosită din Canada unde e la un colocviu (trimis de Uniune).

Confirmă gravitatea atacurilor concentrate ale grupului împotriva Uniunii, confirmă şi intuiţia lui V. cu suplimentul *Scînteii Tineretului* trecut în întregime în mîinile grupului. Tot aşa cu impresia dezolantă lăsată de „apărarea" lui Caraion prin radio. Ori nega violent totul, ori analiza şi explica în ce circumstanţă a dat la Secu declaraţiile publicate acum. S-a creat ca o psihoză printre scriitori: se feresc unii de alţii şi mai ales de cei care au fost închişi. A reuşit E. B.! Se vor schimba directorii şi redactorii şefi de la reviste. La *România literară* se prevede D. R. Popescu flancat de Lăncrănjan (!?) sau Paul Anghel (tot una). Manolescu crede că-şi va pierde cronica. Dimisianu va fi mutat.

Manolescu n-a fost chemat la întoarcere la Secu. Sorin Titel, chemat, a refuzat să se ducă.

Dorin Tudoran, încolţit, a avut o întrevedere cu Pană. A ameninţat că pe 1 Mai începe greva foamei. M. crede că merge prea departe (Hăulică crede la fel).

În ce-l priveşte pe M., e acuzat de-a fi „agentul Europei Libere". Totuşi cînd l-am apărat împotriva grupului (colocviul de la *Luceafărul* împotriva lui) atacurile au încetat.

Se pare că şi ştiau multe din ce a făcut aici (dar nu spune ce) şi că avem „turnători" în vechiul exil. Să ne ferim de foştii deţinuţi politici (dar asta ar putea face parte din „psihoza" provocată de declaraţiile publicate ale lui Caraion). M. ţine să-l convingem pe Caraion să „clarifice" totul. N-o vom face. N-avem cum s-o facem.

Joi 29 aprilie

Masă rotundă: „complexele literaturii române" pornind de la cartea lui Mircea Martin, dar încercînd să ne menţinem în actualitate (obsesia scriitorului de la Bucureşti de a fi... cunoscut la Paris...). Spun „încercînd", deoarece Cazaban care nu ştiu în ce diagonală a citit de data asta cartea, se leagă de Alecu Russo. Discuţie mediocră. Îl regret pe V. Dar pregăteşte lucrarea lui de mîine la *Recherche Scientifique* „Pound şi Dubuffet... compozitori" şi e înfundat în cărţi şi discuri acasă.

De la radio — după un popas la cafenea, unde ascult nu cu prea multă răbdare doleanţele lui Din Din Cernovodeanu (venit şi el să înregistreze necrologul lui Hudiţă) — la manifestaţia organizată în faţa Ambasadei, de Ligă, pentru Calciu, Paraschiv şi ceilalţi deţinuţi, printre care Carmen Popescu.

De cînd nu mai dau rezultate (Calciu e de vreo trei ani în închisoare — în ciuda protestelor), manifestaţiile au gust de cenuşă. Uitasem: o întîlnesc şi pe fata lui George Silviu care e acum la Amnesty. Fără tatăl ei, n-aş fi putut probabil pleca din România şi azi ar fi altcineva.

Sîmbătă 1 mai

Voicu a scris în *Era Socialistă* un articol împotriva lui Eliade şi acum e din nou interzis să fie citat în ţară. Dac-ar şti-o... Are destule cu boala lui Christinel ca să i-o mai spun.

Nu mergem la Barbă la prînz (de sfințirea casei: avem prea mult de lucru). Scriu două cronici despre *Viața lui G. Călinescu* de Ion Bălu și-mi vărs indignarea pe toți cei care se slujesc de labilitatea lui etică drept model pentru noi compromisuri.

Duminică 2 mai

Telefon de la Giza Tatarescu s-o chem pe Christinel întoarsă acasă. Telefonez spre seară ca la ei să fie măcar ora prînzului. Voce slabă, mai are dureri, dar rezultatul analizelor e bun, ca și acela al operației. Cere vești de la toți și e îngrijorată de Mircea, extenuat de încercare. O chem și pe Ileana Cușa fugită la Egaylières să-și intensifice durerea și depresiunea (în mai va fi un an de la moartea lui Cușa). O îndemn și pe ea să-i telefoneze lui Christinel, care era îngrijorată de tăcerea ei.

Printre telefoane, montez masa rotundă și fac încă un „Teze".

Luni 3 mai

Treizeci de ani de la căsătoria noastră. E nuntă de argint sau de aur?

Remarcabilă *masă rotundă despre tracomanie* cu Poghirc, Mihnea B. și Matei Cazacu. Exemplele delirului tracoman sînt atît de irezistibile încît trebuie să ne străduim ca întreaga emisiune să nu devină doar prilej de haz și ca amenințarea acestei „Cîntări tracice" să fie analizată și serios.

Janos îmi aduce numărul din *Népszabadság* despre care îmi vorbise Mike la telefon, cu articolul împotriva lui Ceaușescu și caricatura lui cu doi regi daci în chip de coroană pe cap. Parcă e o ilustrație la masa rotundă de azi. Bucureștiul a protestat — pare-se.

Marți 4 mai

Ieri Mihnea: Botez cu alți intelectuali au trimis un memoriu-protest lui Ceaușescu.

Aseară la jurnalul de la 11, bomba cu Polonia: manifestații monstru ale Solidarității la Varșovia și în alte orașe (Gdansk din nou izolat). Parcă plutim pe alt pămînt și pînă și atacul englez pentru insulele Malvine ni se pare a dobîndi un sens.

Din nou la radio pentru a înregistra emisiunile (ieri era masa rotundă). Fără V., rămas acasă să-şi scrie cronica despre Liviu Ioan Stoiciu. Mi-o citeşte seara tîrziu şi prin acest text remarcabil L.I.S. mi se impune un poet. Poezia lui n-are totuşi anvergura textului lui V. despre ea. Disproporţia e însă... generoasă.

V. Tănase l-a căutat toată ziua pe Dorin Tudoran la telefon (i s-a oprit volumul de poezie). Fără rezultat. Tănase a aranjat la *Nouvelles Littéraires* (dezbărate de istericul de Kahn) un interviu prin telefon cu Dorin T. Numai de l-ar găsi! Tănase mă lasă să înţeleg că Ceauşescu va primi o mare lovitură în legătură cu atentatul împotriva lui. Misterios prin telefon. Nu insist. În orice caz nu mai pleacă cu întreaga familie. „Au" găsit (cei de la DST) altceva...

Joi 6 mai

Mike: după o telegramă UPI, destituiri la Bucureşti (printre care tovarăşa Spornic) pentru a fi făcut parte dintr-o „sectă": „Meditaţia Transcendentală"!!

Telefon exasperant de la Leti Turdeanu. Pentru un biet articol pe care i l-a dat lui V. pentru *Ethos*, ne scrie la cîte trei-patru luni, tot cerînd corecturi şi schimbări. Nu sînt deloc amabilă şi-i sugerez să şi-l retragă. (*Ethos* e în faza punerii în pagină — nu se mai pot face corecturi.) Emil intervine şi mai calmează lucrurile. Povestea cu articolul durează de vreo trei ani şi e pe cale de a deveni opera completă a lui Leti.

Vineri 7 mai

Scandalul: „Meditaţia Transcendentală."

Telefon de la Nicodim destul de năucit. Hăulică (prudentul, optimistul, niciodată alarmatul Hăulică) i-a spus azi prin telefon de la Bucureşti că e „foarte grav" acolo, că sînt excluderi, că Ariana N. să nu se întoarcă în ţară.

Telefonez lui Stroescu la FE. Îmi repetă, dar cu mai multe detalii, ce-mi spusese în treacăt Mike: tovarăşa Spornic şi alţi vice-miniştri şi „înalţi funcţionari" au fost „demişi" pentru lipsă de vigilenţă. Scandalul „Meditaţia Transcendentală" pare ieşit din-

tr-o caricatură a unei nuvele de Eliade. (Şi noi care îi reproşăm că inventează situaţii de negîndit în România!) În cadrul Institutului de Psihologie, un grup făcea yoga şi tehnici de meditaţie. Organizatorul — Nicki Stoian — a fost expulzat în Elveţia. Organul MAI (*Apărarea Patriei*) a revelat faptele — *United Press* le-a reluat. Să fie numai atît, sau şi un pretext sau o provocare pentru radicalizarea poziţiilor înainte de Plenara ideologică de la sfîrşitul lui mai?

În orice caz, Dorin Tudoran nu mai dă interviul promis la *Nouvelles Littéraires*. I s-a promis plecarea, sau e din pricina situaţiei?

Rocambolesc, scenariul DST-ului devine din ce în ce mai mult. Goma a trecut ieri să-mi spună data la care e fixată recepţia cu mimarea otrăvirii — la 18 mai — la o dezbatere UDF.

Dar şi mai extravagant e scenariul pentru Tănase. Vor să-l facă să dispară şase luni — în care timp agentul bucureştean să se întoarcă, să-şi ia răsplata că l-a suprimat — şi mama care e acolo, şi să se întoarcă înapoi în Franţa unde îi e restul familiei. (E ofiţer de Securitate şi naturalizat francez.) Atunci ar reapărea şi Tănase şi ar izbucni scandalul, şi al lui, şi al lui Goma. Ceauşescu ar fi direct pus în cauză. Deocamdată, Deferre şi Mitterrand sînt ţinuţi la curent. Tănase ar vrea să-i transmitem în acest timp un roman la FE ca să aibă din ce să trăiască. E imposibil: nici n-avem bani, nici nu se transmite literatură atît de „onirică“ în serial.

Romanul poliţist inventat de DST ni se pare (lui V. mai ales) şubred şi primejdios. (Şi dacă trimit pe altcineva să-l execute pe Goma?) Deocamdată lui T. i-au spus de G., dar nu şi invers.

Alt telefon de la Nicodim: de data asta Tacou a vorbit cu sora lui de la Bucureşti: Marin Sorescu, tot în contextul „Meditaţiei Transcendentale“, dat afară de „peste tot“. Şi academicianul Milcu, şi un medic psihiatru, Săhleanu. Las telefonul deschis după ce-l chem pe Mike la FE.

Şi spre seară, telefon de la Hillerin (soţul Sandrei Vulcănescu) întors — înspăimîntat, de la Bucureşti. „E ca în 1952.“ Ar fi fost daţi afară din posturi nu o sută ci trei mii de persoane — mai bine zis personalităţi (pînă şi din Comitetul Central), vice-ministru etc. Printre intelectuali e implicat şi Andrei Pleşu. Acum sînt cu toţii anchetaţi. Cea mai monstră anchetă a Securităţii. Institutul de Psi-

hologie s-a suprimat. Cineva din cercurile Securității ar fi avansat că în realitate era vorba de un complot pentru a scoate România din lagărul socialist. Telefonez peste tot şi cred că Mihnea are explicaţia cea mai bună: e un argument al lui Ceauşescu să convingă pe ruşi cît le e de necesar. S-a servit de acest pretext (Meditaţia Transcendentală) să lichideze pe intelectuali, să lase impresia Rusiei că a salvat-o de un nou caz polonez şi, pentru că nu e în stare să soluţioneze criza alimentară, să facă saltul în teroare. Pretext neverosimil: toţi membrii „sectei" — o mafie internaţională — ar fi semnat că se angajează să ţină secretul. Îl vede cineva pe Sorescu semnînd aşa ceva? Hillerin, înspăimîntat şi de alt serial Caraion, în care (cu fotocopie) dă lista celor ce scot manuscrise din ţară — Marie-France, Sanda Sto., Mona Ţepeneag, Arlette Dave, Dampierre, Michel Dard. Retelefonez lui Mike. FE a dat depeşa UPI în noaptea de joi spre vineri.

Tot după Hillerin: Marin Sorescu ar fi fost scos şi de la Uniune!

Luni 10 mai

La Radio, telefoane lui Mike şi-apoi, în absenţa lui — lui Stroescu să grăbească obţinerea de informaţii asupra „Meditaţiei Transcendentale". Tot Bucureştiul se ocupă numai de asta şi de joi seara, de cînd a dat telegrama UPI — FE e mută! Promisiuni. L-au trimis pe Krasnoselski să ia un interviu la Geneva la sediul „Meditaţiei". De trei zile!

Trebuie să provocăm ceva de la Paris. O convoc pe Sanda Sto după emisiune (care vine cu Vlad) şi-i dau toate elementele pentru a-i sugera lui Amber Bouzoglu un articol în *Le Monde*.

Marţi 11 mai

Mihnea mi-o luase înainte (sau în acelaşi timp). Cînd Sanda i-a telefonat lui Amber B., Mihnea se şi anunţase pentru azi. Seara mă înştiinţează prin telefon: a stat două ore la ea: articolul va apărea mîine. Ca de obicei, extrem de eficace.

La dejun, Vlad Georgescu. Deschis (neaşteptat) şi cu planuri mari: schimbări de oameni şi emisiuni. Cîteva deja începute şi bune: Matei Călinescu şi Nemoianu într-o „scrisoare din Ame-

rica". Speră să obţină şi colaborarea lui Titus Mocanu. Se comportă ca şi cum Mike ar fi deja plecat.

Miercuri 12 mai

Aseară, căutîndu-l pe Barbăneagră, dau de Rosy care-mi povesteşte că i-a telefonat un necunoscut care s-a dat drept polonez (că şi ea are origine poloneză) s-o avertizeze că a „căzut" într-un grup de „spioni" români: Barbă, noi doi, Goma, Sanda Sto. etc. Şi-a dat nume şi adresă falsă: Moro, 24 rue de Berri.

S-au prostit „băieţii"... *N'importe quoi.*

Marino îmi lasă nişte „daruri" de la Teohar Mihadaş la Sanda. E cu soţia lui la Paris pentru ieşirea cărţii lui despre Etiemble, la Gallimard. Şi e din nou supărat pe V. din pricina vechiului comentariu cu „imperialismul hermeneuticii".

După telefonul cu bomba de azi dimineaţă (mai marii Securităţii daţi afară — pe noul ministru îl cheamă Stamatoiu Vasile Aristotel!) las telefonul deschis toată ziua, pe care mi-o risipesc în comunicaţii cu München-ul (Vlad G. îmi spune că Şora a fost dat afară din partid). Mihnea, rapid şi eficace, telefonează la *Le Monde* (apare mîine şi cu vestea de la Securitate), la *Le Quotidien* (apare poimîine) şi seara aştepta un telefon de la Poulet să-l instructeze tot pentru poimîine.

Joi 13 mai

Tot ieri telefon de la Liiceanu, la Paris. Catastrofat cînd îi spun de Pleşu. Vine la noi astă-seară.

Nicodim a vorbit — tot aseară — din nou cu Hăulică. Mai calm. I-a spus doar că situaţia e foarte serioasă.

Aseară i-am scris în sfîrşit lui Caraion. Ferm. Atrăgîndu-i atenţia că e prima campanie a lui E. B. care prinde, iar scriitorii aşteaptă de la el un răspuns precis.

Succesul lui Mihnea: apare în *Le Monde*, pe aproape o pagină, articolul lui Amber Bouzoglu, cu foarte mici excepţii (E. Barbu pe care Ceauşescu l-ar fi vrut preşedinte al Uniunii, de pildă) excelent. Bernard Poulet care se dusese expres la Mihnea, cam dezamăgit de a nu avea nici un material nou. Numai să nu se supere bietul de el, care şi-a rupt capul (la propriu) pentru noi.

Seara — Liiceanu mereu (hai să nu ne ferim de cuvinte mari) entuziasmant. Acum se torturează întrebîndu-se dacă n-ar trebui să se întoarcă pentru Pleşu. Telefonează de la noi lui Polac (german din România şi care dă burse la toţi românii bine), la care a sosit Cornel Regman. Veşti mai potolite parcă. Epitetele aceleaşi: panică, disperare, dar faptele mai puţin grave: nici Pleşu, nici Sorescu n-ar fi sub anchetă, cu toţii (Şora confirmat), au fost daţi afară din partid în genul de şedinţe pe care-l ştim. Sorescu dat afară de la *Ramuri*, nu şi din Uniune. În schimb e în „Meditaţie“ şi Sorin Dumitrescu.

Liiceanu ne povesteşte cum a început toată povestea cu cei doi veniţi din Elveţia (Stoian provocator?) iar la prima şedinţă de la Institutul de Psihologie, au venit vreo 40 de persoane, din curiozitate mai mult mondenă, au semnat cu toţii că-şi vor ţine „mantra“ secretă (!) pînă şi-au dat seama că la toţi li se dăduse aceeaşi „mantră“ şi a început o băşcălie bucureşteană care se termină acum în dramă. Dacă se termină...

La FE dau joi un interviu cu directorul Meditaţiei de la Geneva. Luni — se pare — o cronică a lui Titus Mocanu.

Vineri 14 mai

Cu Vlad G. la telefon despre Stoian şi articolele din *Le Monde*, *Le Quotidien*, *Le Matin*. Îşi dă oare seama că totul se face de la Paris?

Sîmbătă 15 mai

Aseară, pe cînd stam de vorbă cu Paul şi Ana, telefon de la Bernard Poulet: a vorbit cu N. Stoian. E de origină română, de naţionalitate franceză, stă în Anglia şi se ocupă de o „mişcare“ al cărei sediu e la Geneva. Un *jeune illuminé* — cum i-l prezintă un prieten lui Poulet. Nici o noutate: vorbea confuz şi divaga asupra „Meditaţiei transcendentale“. La Bucureşti prima oară a fost acum cinci–şase ani. Pe Ştefan Milcu l-a întîlnit acum un an, iar ultima oară a fost în ţară vara trecută. Deci n-a fost expulzat. N-a pus pe nimeni să semneze că-şi ţine mantra secretă ci că-şi ia angajamentul să nu profeseze. Restul, fără interes.

Americanii de la FE, care numai gazetari nu sînt, ci tot felul de funcţionari declasaţi care se ocupă cu „poliţia ştirilor“ — expresia e a lui V. — şi le verifică mereu, ezitau — îmi spune Mike — pînă şi cu *Le Monde*, întrebîndu-se cu umor sau nu dacă Amber Bouzoglu nu sînt oare eu (!?). În orice caz, ce au transmis din cele trei articole au tradus fărămiţat şi răspîndit. Chiar şi sub domnia lui Noel era o luptă grea pe care o duceam să fim la zi şi la febra aşteptărilor. Acum devine din ce în ce mai greu. Tot Bucureştiul aşteaptă comentariile cu „Meditaţia“ şi noi le spunem bazaconii! Am făcut cu Mihnea efortul acesta de a avea pagini întregi în trei mari ziare şi acolo (la München) nu ştiu să se servească aşa cum trebuie de ceea ce le oferim.

Duminică 16 mai

După ce toată ziua lucrasem — laborios — la o cronică despre „Meditaţia T.“ (cînd ştii prea multe...) pe la 10–11 noaptea, Liiceanu (adus cu maşina de vărul lui), după o întrevedere cu cineva „sigur“ sosit din Bucureşti, completează scenariul şi restrînge, dacă nu şi răstoarnă unele ipoteze (ungurii – ruşii – complot etc.). De reţinut esenţialmente:

— Securitatea nu se ocupa aparent de „afacere“, ci doar partidul prin organizaţia de bază care exclude pe cel vinovat — în ce condiţii, cu cîţi recalcitranţi şi în ce isterie finală sînt duse aceste şedinţe o arată ce s-a petrecut cu Pleşu la Institutul de Arte Plastice, unde a fost nevoie de două (sau trei?) şedinţe înainte de a-l zdrobi pe el şi a convinge pe participanţi (ameninţaţi de tovarăşii de sus cu eliminarea) să-l lichideze. Unul singur a pus înverşunare personală — Sorin Ulea;

— După excludere, se desface automat contractul de muncă şi — cel mai important — toţi cei daţi afară nu mai au dreptul să lucreze calificat. Se urmăreşte deci lichidarea lor ca intelectuali;

— Marin Sorescu total interzis;

— criteriul unic al epurărilor: participarea la şedinţe (chiar dacă veniseşi să-ţi iei un prieten) pe baza tabelelor cu semnături de la intrarea sălii;

— consecinţă: la Bucureşti se crede c-a fost o capcană a Securităţii;

— scopul: o lecţie dată intelectualilor pentru a le arăta că e inutil să viseze la modelul polonez: între ei nu exista Solidaritate (probă şedinţele de excludere);

— exploatarea la culme a afacerii la Consiliul Educaţiei şi Culturii Socialiste;

Întrebarea: Numai atît?

Nume noi: Corneliu Mănescu, Rădoi şi Ovidiu Maitec dat de Nicodim.

Luni 17 mai

Canetti de la France-Presse i se plînge lui Suzy O. că ei nu i-am dat deloc ştiri.

Lung telefon de la birou cu Vlad Georgescu.

Primise şi el o scrisoare cu nume. Facem schimb de liste şi îi rezum ultima versiune pentru editorialul lui (Cismărescu e în spital, se operează de un chist). S-ar fi sinucis Virgil Trofin — în legătură cu „secta“? Mereu agitaţie telefonică intensă: noroc că V. are de înregistrat mai mult — şi eu doar cronică adăugită ieri noapte pînă pe la 5 dimineaţa.

Seara la restaurantul românesc cu Petra, soţia şi cele două mătuşi ale sale.

Marţi 18 mai

A murit Siegfried. Ieri noapte. Embolie pulmonară ca şi Ch. Vorbesc cu Cella Voinescu. Mîine mă duc la ei. Înmormîntarea e vineri la 8 dimineaţa. Nimeni mai bine ca el nu imita babele la înmormîntare. O reală părere de rău care nu ia forma unui şoc. De mult eram departe.

Ziua „J“ a înscenării otrăvirii ratate a lui Goma. Îl caut pe la 12 noaptea. A mers. Detalii mîine. Nu le dă prin telefon. La această cină-dezbatere „asasinul“ urma să-i ceară un autograf şi altcineva să-i dea cu mîna peste paharul care ar fi trebuit să conţină otrava (aceasta din urmă se află în laboratoarele DST-ului...). Ceauşescu se crede pe un tron de Renaştere... Ce-o fi aflat şi el că e Renaşterea: morţi violente prin otravă... Ce-a ajuns ţara asta!

Două telefoane cu Vlad Georgescu. Emisiune excelentă la FE cu scrisoarea unui corespondent din România asupra „Meditaţiei T.“

Telefon de la BBC (Rupnik). O eroare în cronica din *Le Monde* (A.B.) a dat ipoteza complotului pentru ieşirea din Pactul de la Varşovia drept un citat din *Apărarea Patriei*. Dau vina pe UPI şi încerc să-l calmez pe acest Rupnik pe care nu-l cunosc. (E prieten cu Mihnea.)

Cină Liiceanu. Tot despre Pleşu, Meditaţia şi perspectiva rămînerii lui aici care începe să i se pară greu evitabilă. Chiar posibilă dacă soseşte viitoarea lui soţie (Carmen) şi se decide să plece din ţară Pleşu. Calitatea lui umană (cea intelectuală nu mai avea nevoie de verificări) mereu fără greş.

Miercuri 19 mai

Înainte de a merge la Cella Siegfried, *rendez-vous* ratat cu Tănase la Châtelet din pricina *embouteillage*-ului. Tot Parisul nu mai pare a fi decît un imens stop. Descopăr cu acest prilej — şi cu cîtă enervare — că sîntem în ajunul unui imens week-end (*Ascension*). Toată lumea pleacă din oraş.

Tristă reuniune la Sieg. Ca să ajung la ei, trebuie să trec prin faţa străzii Christianei. Parc-aş merge la tăiere. La ei reuniune de tot felul de cucoane în frunte cu Baroana care a nenorocit-o pe Monique de la B. Iau de la Paxino care se clatină pe picioare date despre piesele lui Sieg., asist la rugăciunea preotului şi fug înapoi acasă unde vine Goma să ne povestească scenariul de ieri şi întîlnirea cu „călăul" care, după părerea lui, fie încearcă să se treacă drept mai mare decît e, fie face o diversiune, ascunzînd adevărata lovitură care va veni de-abia după aceea. Ni se pare mai plauzibilă prima ipoteză — poate şi pentru că e mai liniştitoare.

După plecarea lui Goma, telefon cu Tănase (acum ştiu unul de altul). Mîine, joi, e *kidnapping*-ul lui (mimat). De luni de cînd se va şti, vom începe noi să jucăm mirarea, alarma etc.... Rol teribil de displăcut. Ce zi!

Joi 20 mai

Sculat în zori. Parastasul lui Cuşa la Biserică. Ileana pămîntie. Plecăm de-acolo cu Goma, Cioran şi Simone (Boué) la ei acasă.

Rezumăm „Meditaţia T“ şi ce se întîmplă în ţară. Cioran într-o formă de zile mari.

Seara — pentru a încerca să fac o pauză de nonsens în toată oboseala ultimelor săptămîni, mergem să vedem un Hitchcock la Cristovici.

Vineri 21 mai

Remanierea guvernului la Bucureşti.

Dispariţia lui Tănase.

Zi cu adevărat demenţială în care telefonul nu se opreşte nici cît să ne lase să dejunăm sau cinăm. Şi nici nu-l putem închide, veştile fiind prea importante. Cînd în jur de 12 noaptea încetează, îmi vine să caut cui să-i telefonez, într-atîta gestul a devenit mecanic.

Încep cu „bomba“ lui Mihnea. O telegramă France Presse de la Viena anunţă remanierea guvernului român. Cad Verdeţ (înlocuit cu Dăscălescu) şi Burtică. Convocare a Marii Adunări Naţionale. Comentariul lui Mihnea: cad „oamenii“ ei. Luptă pentru putere între ei doi. Ceauşescu şi soţia. Telefonez urgent lui Vlad Georgescu să-şi revizuiască editorialul (nu în sensul comentariilor ci al ultimelor ştiri pe care mi le confirmă), apoi patru telefoane cu Poulet. Cînd se mai calmează, telefon de la Cella Minart: o altă depeşă France Presse dă noile numiri în guvern: reapariţia Anetei Spornic ca secretară de Stat la Plan şi numirea ca vice prim a surorii şi fratelui Elenei C.: Alexandra Găinuşă şi Gheorghe Petrescu.

Pe la 5–6 începe a doua afacere a zilei cu un gazetar de la *France Soir*, cu ştirea, încă incertă („un colaborator al dv. care locuieşte în bd. de la Bastille“), a dispariţiei lui Tănase. După care toate se precipită: France Presse; iarăşi *Le Matin*, din nou Cella, iar la Goma care se precipită acasă la Tănase şi nu găseşte pe nimeni, sosesc toţi gazetarii. Iar la noi, cine nu telefonează!! Cel mai mişcător Greg: vine de la Courbevoie (telefonul fiind mereu ocupat) să ne spună că noi şi Goma trebuie să purtăm la noi un aparat care să ne semnaleze peste tot prezenţa. Ştirea la toate jurnalele de radio şi televiziune, cu fotografia lui Tănase în fundal.

Sîmbătă 22 mai

*Aseară telefonez lui Geneviève s-o avertizeze pe Suzy (Ovadia)** de Tănase. Azi vine la birou dimineață (deși e week-end) și furnizează tot materialul Münchenului. Perfect.

Aseară i-am telefonat lui Vlad Georgescu știrea cu Tănase, mă mir azi de rapiditatea lui: FE a dat-o în buletinul de la 8. Altă mirare — și încîntare — programul pe care-l face azi: editorialul cu epurările și remanierile de la București — excelent și ferm. Apoi masa rotundă (a doua a zilei) în care e inclus și Tănase, bună și ea. Vlad Georgescu îl numește în editorial și pe Goma, fără de care nimic n-ar fi început în România și care a deschis și drumul grevei de pe Valea Jiului, SLOMR etc.

O surpriză bună se plătește evident: seara Stroescu căruia îi telefonez să am știri de la Mike, îmi spune că tumoarea a fost trimisă la o a doua analiză la un institut specializat iar Mike nu va ieși decît pe la mijlocul săptămînii viitoare.

Toate ziarele cu dispariția lui Tănase, televiziunea (TF 1 și A 2) la fel. La noi, cînd nu tăiem telefonul sună neîntrerupt. Nu se poate lucra.

Duminică 23 mai

La 12 telefon de la Goma: vine cu echipa de la TF 1 aici, să găsim și pe alții (Mihnea) să ne ia interviuri despre Tănase — situația din România. V., cu migrenă, nu vrea.

Înainte de sosirea lor, telefonează Sanda, revenită de la țară: fac prostia s-o invit. Sosește cu Vlad după ce echipa instalase tot și face cea mai mare gafă cu putință: că Tănase i-a spus ei acum vreo două luni că nu-i merge material nimic, că nu poate face carieră, că e foarte deprimat și mai că s-ar întoarce în România... Sîntem cu toții siderați. După filmare, Goma convinge pe gazetar să nu treacă acel fragment. Vlad, dar în afara înregistrării, completează și el tabloul: *Le journal du Dimanche* ar fi spus că Tănase e agent al DST-ului. Ridicăm din umeri, dar n-avem dreptate: Cella îmi telefonează de la Radio că o depeșă AFP susține același lucru, din „izvor bine informat". „Izvorul" nu poate fi, prin persoane

* Redactora la FE din Paris (n.n).

interpuse, decît ambasada, singura căreia îi convine versiunea. Şi într-adevăr la A 2 seara, afacerea Tănase e prezentată ca o luptă între „servicii secrete". În ciuda eforturilor lui Goma şi ale lui Mihnea (conving pe Bouzoglu, pe Poulet, pe Dupoy de la *Quotidien*) cred că *„le mal est fait"*.

Luni 24 mai

„Le Mal n'a pas été fait". Datorită, în mare parte, telefoanelor date aseară de Goma şi Mihnea ziariştilor, ziarele nu-şi întemeiază comentariile pe telegrama AFP, chiar cînd o citează. *Le Quotidien* (cel mai bun) vorbeşte de „murdărirea" personalităţii lui Tănase şi se întreabă „qui a intérêt à brouiller les pistes?" Doar *L'Huma* publică depeşa fără comentarii — ceea ce în sine e o indicaţie de unde vine ea.

După radio, la Palais de Justice unde sînt convocată să dau o declaraţie despre Tănase. E prima oară cînd văd Quai des Orfèvres altfel decît în filme. Vine să-mi vorbească întîi unul de la DST care a anchetat asupra agresiunii mele (Simon) şi care-mi spune că a fost confirmat caracterul ei politic şi că agresorii erau... sirieni! Apoi un biet comisar, tot scuzîndu-se că ei nu au de-a face cu intelectualii, bate la maşină rezumînd cu greutate şi zbătîndu-se să se descurce printre referinţele „culturale". Totul ţine mai bine de un ceas.

Acasă, unde V. e cu Liiceanu, iar telefoane. Goma a făcut cu Doina o declaraţie punînd la punct depeşa AFP şi îi primeşte pe Poulet (care o trece mîine în *Le Matin*) şi pe Annie Daubenton (pentru *Nouvelles Littéraires*"). Mihnea a făcut şi el o listă de protest a intelectualilor originari din Răsărit (cu ruşi, unguri, români etc.). Semnăm şi noi.

Seara pe TF 1 (jurnalul de 11), interviurile luate ieri. Cîte o frază fiecare.

V. a vorbit cu Breban, atît de impresionat de dispariţia lui Tănase că pleacă din Franţa. Va călători spre Germania cu... Liiceanu.

Vor discuta pe drum... filozofie?!

Marţi 25 mai

În *Le Matin* interviu luat de Poulet lui Paul Goma care explică de ce un disident ameninţat se poate pune sub protecţia DST fără

a fi informatorul ei. În schimb articol prost în *France Soir* în care o „personalitate" din exil (fără nume), asigură că Securitatea *„n'est pas dans le coup*" (trebuie să fie C. V. Gheorghiu). Tot teza nefericitei depeşe AFP reluată în *Le Figaro*. Fejto (ne spune Mihnea seara) a intervenit la AFP unde sînt foarte încurcaţi. Ar fi avut ştirea că Tănase e agent al DST de la „un gazetar român de dreapta" (?!) Fejto e de părere să facem un protest. Am semnat, în aşteptare, un altul — al emigranţilor politici din Est împotriva terorismului ce ţinteşte în disidenţi, iniţiat tot de Mihnea şi semnat, între alţii, de Bukovski, Pierre Emmanuel, Guinzbourg, Fejto, Kende, Maximov, Siniavski, Gorbanevskaia, Goma, Tigrid, Yannakakis, Cella Minart, S. Stolojan, Christof Pomian, Smolar, Poghirc, Barbăneagră etc.

Ca o pauză vedem singurul Hitchcock de nerecunoscut: *Le faux coupable*. Pauză desigur, dar dezamăgitoare.

Miercuri 26 mai

Telefoane aproape toată ziua, dar mai potolite.

Mihnea a dus protestul celor din Răsărit la *France Presse*, *Le Matin*, *Le Monde*. La *Le Quotidien* i se spune lui Mihnea că în povestea telegramei AFP, totul a pornit din anturajul lui C. V. Gheorghiu. Dar nu ştim încă cine-i „gazetarul de dreapta" care a dus ştirea. La AFP sînt din ce în ce mai plictisiţi. Au primit şi proteste de la Flammarion unde a telefonat Cella. Tot Cella i-a îndreptat pe cei de la *L'Express* spre Mihnea. Uniunea scriitorilor francezi (!?) cu Jean-Pierre Faye şi Guy de Bosschère vor să facă şi ei un protest. Trebuie să le trimitem presa despre Tănase. Fejto tot un protest: să-i fotocopiem telegramele France Presse incriminate.

În timpul ăsta, Vlad Georgescu îi reproşează lui Mihnea că nu ajungem la ziarele importante!!

Joi 27 mai

Manifestaţie în faţa Ambasadei împotriva dispariţiei lui Tănase. O sută de persoane (cam) şi nu toţi români. Ruşii cu Natalia Gorbanevskaia, Borissov şi Feinberg, polonezi, cîţiva francezi — prin-

tre care avocatul lui Goma şi Thierry Wolton. Gazetari: televiziunea (suedeză?), France Inter (îmi ia, probabil la insistenţele lui Goma, un lung interviu, după care se aruncă asupra lui... Greg să-i explice că Tănase a putut fi îmbarcat pe un cargo străin et *autres fariboles*). Cîmpeanu în căutare de gazetar, n-a găsit. Maria, convinsă de Goma, vine şi ţine cuminte pancarta. La celălalt capăt al ei: Korne rupt între argumentele raţionale ale Antoniei, insistenţele lui Mihnea şi disperarea lui Theo care încearcă să acrediteze teza „spionajului" şi se luptă să nu treacă în „Bire" semnatarii apelului redactat de Mihnea. E sau nu, împreună cu C. V. Gh. la origina telegramei France Presse? Ella, soţia lui Poghirc, Boutmy, Ioaniţiu, Radina etc.... Şi isterizat George Barbu care mă repede cînd vreau să-l fac să-şi înceteze urletele, ceea ce îmi va îngădui să scap de el cînd va îndrăzni să-mi mai telefoneze. Poliţiştii ne-au speriat cu „*Ordre Nouveau*": cîţiva tinerei în bluzoane de piele care au împărţit cuminţi cîteva manifeste. Nişte „polonezi" aduşi de „Ana Ipătescu" cu flamuri Solidarnosc.

Vineri 28 mai

Masă rotundă despre „Exil şi Literatură" pentru care a venit Vintilă Horia de la Madrid, şi cu Barbă, Cazaban, V. În afară de V. care le ţine piept, toţi se aruncă într-un fel de val teologico-tradiţionalist, negînd în cultură tot ce nu ţine direct de D-zeu. Inutil să adaug că sînt cu totul de partea lui V. — care se bate cam politicos — şi nu-i stă în fire. Să nu-l mîhnească pe Vintilă (căruia i-a murit tatăl, la 95 de ani, şi comuniştii nu l-au lăsat să vină în Spania să-şi vadă fiul). Ca de obicei, contact bun pe plan uman cu el — şi nu pe plan intelectual. Ca să nu mai vorbesc de cel politic. (Îmi face un elogiu nebun al Argentinei — la care nu mai răspund, e inutil.)

Sîmbătă 29 mai

Telefon de la Sanda Sto: l-a întîlnit pe Theo care i-a spus: „Uită-te în ochii mei, vei vedea că nu mint: nu fi naivă, nu te face de rîs: Tănase e bine sănătos, pus la adăpost de DST (mi-au spus ei) pînă trece vizita lui Reagan, pe urmă va reapărea."

Telefonez imediat Anei (Goma) (agramatul ăsta vanitos, invidios şi guraliv) le distruge planul. Ana îi caută la telefon şi nu dă decît de o permanenţă. (Nefericiţii nu numai că dezvăluie astfel de secrete unor informatori netrebnici, dar mai şi pleacă în *week-end.*)

Seara, destul de tîrziu, dau de Marghescu. Înţelege repede, intră în joc şi pleacă la Doina. Restul, probabil, pe mîine... Nu ştiu dacă le cade scenariul baltă, dar măcar să se debaraseze odată de acest imbecil care face mereu servicii (gratuite?) Ambasadei şi Securităţii.

Noroc de amănuntul cu Reagan care face totul incredibil...

Duminică 30 mai

Lung telefon de la Pintilie: sigur pentru prima oară că nu mai are mult Ceauşescu. Pînă şi el îşi ia dorinţele drept realitate. Exasperarea e atît de mare încît sînt aşteptaţi ruşii să vină în ţară. Oamenii — depăşiţi de nebunia lui C. — nu se mai gîndesc că ar putea face ceva. „Propria lor viaţă le-a devenit o ficţiune." Pentru a fi scos din „complotul Meditaţiei T" Sorescu s-a milogit peste tot şi a căzut în genunchi. Dar nici de el nu e prea satisfăcut Lucian Pintilie — familiar de altminteri cu astfel de auto-devorări şi masochisme: e prima oară — spune el — la dispariţia lui V. Tănase, că şi-a dat seama că P. Goma e un om liber — gata de protest — şi el nu.

Are generala cu *Flautul fermecat* la 13 iulie.

Luni 31 mai

Telefon închis pentru lucru: pentru prima oară integral de vreo trei săptămîni încoace: de la „Meditaţia".

Telefon de la Tertulian, venit din Italia şi căruia trebuie să-i povestesc tot ce se întîmplă în ţară. Se plînge de campania împotriva lui Lovinescu, el care l-a tratat drept „valet al imperialismului" (sau aşa ceva).

Scriu cu mare caznă un articol despre cartea lui Caraion (prima în exil, apărută la Ion Dumitru, la München) *Insectele tovarăşului Hitler.* De fapt, cazna a fost înainte: pînă m-am hotărît să dau eu serialului din *Săptămîna* răspunsul pe care nu poate să-l dea el. (Ne-a scris o lungă scrisoare în această privinţă — dar poate

am mai semnalat-o.) Nu-i puteam lăsa interminabil această victorie lui Eugen Barbu, dar nici nu puteam să mă prefac a crede ceea ce nu cred: că totul ar fi o invenţie şi o pritoceală. Dacă n-a scris despre noi, de pildă, toate rîndurile ce-i sînt atribuite, majoritatea sînt sigură că da şi acestea sînt sentimentele (resentimentele) lui faţă de noi. Cred că am găsit tonul şi măsura. Cu atît mai greu cu cît *Insectele* sînt o carte nu slabă, ci inexistentă: interviuri şi articole repetitive cu cîteva interjecţii şi sudălmi. E bolnav de sine. Orice scrie i se pare menit operelor complete, chiar mărunţişurile.

Marţi 1 iunie

Despre Tănase articol excelent (poate cel mai bun ca orientare politică) în *Le Point* şi un întreg paragraf în cronica lui Bernard Henry Lévy din *Le Matin*. Pe de altă parte, cînd sosim la radio, Geneviève îmi dă transcrierea cronicii lui Dominique Jamet de pe France Inter, azi dimineaţă pe la 7, ca şi un comunicat al Secretariatului central P. S. (reluat de AFP) în care P. S. îşi exprima „foarte grava sa nelinişte" şi doreşte „ca întreaga lumină să fie făcută cît mai repede cu putinţă" asupra dispariţiei lui V. T. Comunicatul e semnat de Jacques Huntzinger.

Cu Vlad Georgescu la telefon. E încîntat de Rodica Iulian (înseamnă că are gust). Mike n-are încă rezultatul biopsiei. Cam lung. Mult prea lung.

Cu Sanda Sto la cafenea. Îi dau, ca să-i potolesc pornirea împotriva lui Caraion, cronica înregistrată azi din care i-am trimis şi lui o fotocopie.

Miercuri 2 iunie

Zi care începe mai liniştit dar se zbîrleşte pe seară.

Mai întîi Cismărescu. La telefon Vlad G. destul de îngrijorat: doctorii i-au prelungit concediul medical. Îi telefonăm lui Mike acasă: va intra într-o nouă clinică pentru un tratament special şi pronunţă cuvîntul „sarcom". Deci asta e şi ştie! Să mai descriu efectul asupra noastră?

Cînd mă instalez pe la 8 să lucrez, telefon de la Mihnea: o trimite pe Catherine să ia un articol şi o telegramă AFP pe care nu

le avea, mîine dimineață la 9 îl vede prin și cu J. F. Kahn pe Mauroy. Tot de la Mihnea, gazetarul de la *Le Quotidien* i-a spus că Badea de la ambasadă l-a chemat pe directorul sau redactorul șef de la *Le Quotidien* pentru a se plînge de articolul lui Dupoy (nu despre Tănase ci asupra României, Meditația etc.) găsind că versiunile rău-voitoare din *Le Monde, Le Matin, Le Quotidien* trebuie să aibă aceeași sursă. „Nu cumva Elysée-ul?" — întreabă el, fin. Botez (matematicianul disident) a trimis la *l'Alternative*, un manuscris în românește: o carte politică.

Vineri 4 iunie

Telefon Nicodim: artiștii români nu mai merg la Bienala din Veneția, nu mai e sigur că românii vor trimite operele promise pentru retrospectiva Brâncuși (etc.). Hăulică își vede eforturile reduse la neant. Din țară nu se mai pot cumpăra bilete pentru a călători în străinătate.

Sîmbătă 5 iunie

Dimineața Claudia Dumitriu mă anunță că Pleșu a avut un infarct. Noroc că nu-l găsesc imediat pe Liiceanu la telefon la Heidelberg, Hăulică infirmă zvonul, nu Pleșu a avut infarctul, ci Săhleanu.

Încetează Parisul (e un fel de a vorbi), începe Veneția. Nicodim mă sună să-i telefonez la Bienală lui Hăulică, care a sosit azi dimineață, fără secția românească și fără Brâncuși, din țară. Se luptă încă pentru ei. *Rendez-vous* telefonic pe luni, să vedem cum evoluează și dacă facem scandal. De făcut, facem în orice caz: rămîne de văzut dacă doar pentru pictorii români care n-au fost autorizați să vină cu operele, sau și pentru Brâncuși. În țară, Hăulică se luptă acum pentru Pleșu, după ce a reușit pentru Sorescu.

Seara: Marghescu: Doina cu ai ei a plecat din Paris, dar nici Brigada Criminală nu știe unde. Încurcături în perspectivă. Cîte!?

Duminică 6 iunie

De la George Banu: În Iugoslavia, de unde a sosit, se spune, în sferele de sus, că rușii vor acum capul lui Ceaușescu. B. pleacă la Sofia (la Teatrul Națiunilor) și mă roagă să nu-i transmit cro-

nicile înainte de 7 iulie: vrea să se ducă două zile să-şi vadă părinţii în România.

Banu: se va duce la Aix (Pintilie) în 22 şi va trimite cronica scrisă prin poştă.

În timp ce scriu despre romanul-parabolă al lui Octavian Paler (prea abstract pentru un roman, prea transparente simbolurile, dar excepţională atitudinea şi dezbaterea etico-politică — rechizitoriul împotriva lui Robespierre exemplar), izbucneşte o furtună cum n-am mai văzut de cînd locuim aici şi care ne obligă pe amîndoi să întrerupem lucrul şi să încercăm să facem faţă mini-inundaţiei din pivniţă. Zeci de cărţi probabil distruse.

În rest, linişte, deoarece din pricina furtunii s-a stricat telefonul.

Luni 7 iunie

A apărut *Dictionnaire général du surréalisme*, în care românii au fost prezentaţi de V. (în afara lui Perahim — scris de Passeron — şi a vreo doi pe care nu i-a reţinut el şi au fost daţi soţiei lui Perahim).

La emisiune: „fetele" cu ultimul caiet (bătut la maşină) din Jurnalul tatei.

Ultimele zvonuri: că Tănase, sub ameninţări, s-ar fi auto-răpit şi se ascunde, Doina e în spital etc. Marghescu îmi telefonase şi el de dimineaţă, Mămăligă, întors de la München, îi spusese aceeaşi versiune care circulă...

Pe la 2 noaptea acasă telefon de la Mihnea de la care tocmai plecase Dupoy de la *Le Quotidien* lăsîndu-i „dosarul" ce a fost adus la ziar împotriva lui Tănase (acelaşi de la France-Presse?). Misterul se dezleagă: e vizibil dosarul cu resturile de la procesul lui C. V. Gheorghiu: tăieturi din *Bire* şi notiţe din alte ziare împotriva lui Goma în primul rînd, dar şi a unora dintre noi: eu, părintele Boldeanu, Marie-France Ionesco, Liga etc. Un *charabia* de nedescris, din care reies totuşi cîteva idei. Că atentatele atribuite Secu n-au fost săvîrşite de ea (eu, Emil Georgescu) şi că „disidenţii" (Goma – Tănase) sînt suspecţi. Iar cel care a dus dosarul la ziare, e acelaşi Lebeau care a luat interviul lui C. V. Gheorghiu în *Figaro-Magazine*, a fost dat afară de la ziar cînd a intentat Goma procesul, şi acum se răzbună. Dar se prezintă ca „de origine română". Afacere de urmărit.

Dezgust citind presa după discursul lui Ceauşescu. Marin Sorescu se reabilitează scriind în *Flacăra* un poem — pe prima pagină — „Tricolorul". D. R. Popescu: o cuvîntare prostituată. Ca să luăm doi scriitori. Deoarece de delirul unui Păunescu pentru care discursul lui C. la Plenară reprezintă cît bătălia de la Călugăreni, cine se mai poate mira? Sînt zile în care mi-ar veni să citesc literatură în altă limbă decît cea română.

Caraion îi trimite lui V. o serie de articole din *Libre Belgique.* Nul.

Miercuri 9 iunie

Mitterrand în conferinţa de presă vorbeşte de V. Tănase.

Cînd deschid telefonul pe la 10–11 seara, Suzy foarte excitată, care mă căuta de pe la 6 şi jumătate: îndemnat de ea, Dominique Jamet a pus o întrebare cu Virgil Tănase. La care a răspuns Mitterrand:

„Je n'ai rien négligé de cette affaire, je la suis de jour en jour. Si quelque chose de grave se passait, si V. T. ne réaparaissait pas, cela changerait la nature des relations entre la France et la Roumanie."*

Şi M. a anunţat că în septembrie se duce la Bucureşti (!) O fi confundat cu Budapesta. Independent de ce ştiu, trebuie să recunosc c-am fost impresionată. De mult n-am mai fost obişnuiţi cu un astfel de limbaj. Chiar dacă nu s-a schimbat decît limbajul — e enorm.

Suzy trage concluzia că V. T. trăieşte şi se duc negocieri. Mihnea îmi spune la telefon că Poulet şi alţi ziarişti au ajuns cam la aceeaşi concluzie.

Îmi telefonează tot seara tîrziu Doina să-mi spună că şi-a pus copiii la adăpost la ţară. Probabil alertată. Îi spusesem şi Anei că ieri, la concertul Mariei B., se transmiteau zvonurile că ar fi plecat în România. Mă roagă să transmit la toată lumea că e la ţară.

---

* N-am neglijat nimic din această afacere. Am urmărit-o zi de zi. Dacă se petrece ceva grav şi dacă V. T. nu apare, aceasta ar schimba natura relaţiilor dintre România şi Franţa.

Joi 10 iunie

Rezultatul conferinţei de presă a lui Mitterrand. TF1 telefonează lui Mihnea, apoi mie: vor, înainte de manifestaţie, interviu asupra cazului Tănase. Şi fraza ne-uzitată a gazetarului (Robert Werner) „et surtout ne mâchez pas vos mots!“ Nu le „mâchez“ deloc deoarece cînd sosesc acolo la 5, nu mai au loc pentru V. T. în jurnalul de seara: a mîncat Libanul tot.

Mai înainte, acasă, gazetara italiană trimisă de Tacou (Marmori) înregistrează aproape o oră.

La manifestaţie, care se va ţine în parte sub umbrele, Natalia Gorbanevskaia, Maximov, Marek Halter, elevii lui Tănase, în rest aceiaşi, dar galvanizaţi de intervenţia lui Mitterrand şi zbierînd mai cu însufleţire. După-masă, Ambasada dăduse un comunicat prin AFP, negînd orice amestec al României şi răstindu-se la provocatori. TF1 trece, filmează, dar nu dă la jurnalele de seară.

Le Matin, o pagină de Poulet. Printre ipotezele emise, şi aceea că poliţia a pus mîna pe ucigaşul trimis, dar din frica de complicii lui în libertate, l-a ascuns pe Tănase. *Fuite*? În *Les Nouvelles Littéraires* două pagini.

Vineri 11 iunie

Telefon aseară de la un prieten al lui Dorin Tudoran din München: nu i se dă viză, nu mai are nici carnet de partid, la reuniunea Pen-Clubului de la Londra unde era invitat, a fost trimis altcineva să-l „scuze“ şi... să facem ceva. Ce?

Toată după-amiaza la *Ciel* (*Troisièmes assises nationales*) la Hotel Hilton. V. şi cu mine la Comisia I „L'Europe devant la menace totalitaire“ în timp ce Alain (Paruit) înregistrează la Comisia a II-a — „Socialisme, l'expérience française“ unde „vedeta“ e Annie Kriegel. La noi, sub preşedinţia — foarte sumbră — a lui Revel, cei mai interesanţi: Michel Heller, cu teze foarte zinovieviene, insistînd asupra limbii care creează o realitate particulară (nu degeaba se înţelege atît de bine cu Besançon), şi, precis, dar fără idei originale, Branko Lazitch.

În pauză, Besançon, dezolat că israelienii încetează focul şi se opresc la porţile Beirutului. Raymond Aron încearcă să-l consoleze făcîndu-i un curs de diplomaţie care vizibil nu-l convinge. Jean-Marie Benoist ar mai vrea să facem o emisiune împreună, iar Jean-Claude Casanova nu primise încă răspunsul pe care V. i l-a dat de vreo şase luni pentru un inedit incert de Istrati.

Ajunşi acasă la Jurnal: israelienii au fost mai diplomaţi decît cei care-i îndeamnă să facă diplomaţie — au încetat focul doar cu sirienii, nu şi cu palestinienii...

Sîmbătă 12 iunie

După-amiază, continuare şi concluzie *Ciel*. Michel Crozier dezamăgitor, o ciudată mediocritate binevoitoare, André Bergeron situîndu-se pe alt portativ prin tonul discursului sindicalist, deşi nu e demagog; excelent Bourricaud, care se declară de dreapta şi discipol al lui Raymond Aron; mai potolit Ravennes deşi mimînd mai departe pe Malraux, declară *Ciel*-ul aronian („donc il n'exclut rien sauf ce qui l'exclut“, Marcel Landowski inutil — ca şi muzica lui; Jean-Marie Benoist adevărat limbaj intelectual dar vorbeşte de parcă socialismul în Franţa ar fi deja în faza lui totalitară („pédagogie de l'amnésie“, „mutilation progressive de l'État de droit“, „abolition du contradictoire“ etc.): Le Roy Ladurie restabilind, corectînd, relativizînd, de-dramatizează: reproşează socialiştilor ceea ce li se poate cu adevărat reproşa: maniheismul viziunii, ştiinţa infuză şi mai ales intrarea comuniştilor în guvern; diferenţa pe care o face între dictatură, al cărei centru este Kremlinul, şi cele de periferie, centrul fiind cel mai important; Sollers a ajuns cu paradoxul cel mai departe: nu vede schimbare în Franţa, adevărata dată nu e 10 mai '81, ci 13 mai, cînd Papa a scăpat de atentat. Important e doar principiul transcendental şi renaşterea religioasă. Propune să se facă o redefinire stînga–dreapta, după cum este sau nu pentru Israel în Liban (şi are dreptate). Concluzie remarcabilă a lui Raymond Aron, de-dramatizînd şi el: guvernul socialist nu e autoritar şi nu pune în primejdie libertatea, ci doar situaţia economică. *Ciel* n-are de ce să fie o opoziţie politică, ci doar una intelectuală. Atîta vreme cît americanii sînt în Europa, ruşii nu vor avansa etc. etc.

Duminică 13 iunie

Telefon de la Christinel şi Mircea (Eliade), care au sosit ieri. Şi-au păstrat prima seară pentru noi, dar nu putem, avem emisiunile de făcut. Luăm *rendez-vous* pe mîine.

Luni 14 iunie

La radio vorbesc cu Stroescu (Vlad Georgescu e plecat la Londra) şi aflu că Mike va fi operat a doua oară. Dar cancerul n-ar fi atins nici un alt organ şi nici osul. Sîntem totuşi foarte neliniştiţi. Are concediu pînă în 15 iulie.

După emisiune, la cafenea cu un scriitor americano-francez Curtiss Cate care-mi telefonase şi după agresiunea împotriva mea şi vrea acum să facă (Tănase plus situaţia în România) un studiu mai lung pentru *Reader Digest* şi *Encounter*. Două ore la cafenea (n-are nimic din superficialitatea gazetărească), unde trece şi Maria B.

Apoi la Christinel şi Mircea. Ch. obosită, are dureri mari, dar nu mai e nici un pericol de cancer. Nu mai are nevoie nici de raze.

Mircea lasă, în sfîrşit, să scape ceea ce nu ne spusese încă: promisese, sau lăsase să se înţeleagă (şi cui: lui Sorin Popa!) că dacă Bucureştiul l-ar propune (oficial, prin Uniunea Scriitorilor) pentru premiul Nobel, s-ar întoarce într-adevăr în ţară, dar numai pentru a pune o floare pe mormîntul mamei lui şi alta pe mormîntul lui Nae Ionescu. Romantic dar neconvingător. Noroc — e chiar singurul noroc — că e din nou interzis în România.

Sînt înfioraţi de dispariţia lui Tănase. Mircea, pe de altă parte, nu s-a putut opri să-l invite să colaboreze la enciclopedia lui americană pe Virgil Cândea, cu toate că-l ştie general de securitate. Nu-i nimic de făcut. Absolut nimic.

Miercuri 16 iunie

După-amiaza, dna Istrati cu Talex. Ea foarte bolnavă nervos: se întreabă în fiecare dimineaţă unde se află şi cine este Talex (pe care o clipă nu-l mai recunoaşte). Pentru el, tot universul continuă să se întoarcă în jurul lui Panait Istrati — din fidelitate fără margini, acum e şi *garde-malade*.

Telefoane de la Mihnea:

— la Conferința de presă a Ligii (prezidată de Daniel Meyer s-a deschis în fața presei „dosarul Lebeau — Gheorghiu" împotriva lui Tănase;

— Mîine dimineață, studenții lui Tănase, cu Catherine (Berindei) în frunte, merg să „ocupe ambasada" după modelul de acum vreo doi ani care a reușit perfect. După aceea, multă vreme, nimeni nu mai putea intra în ambasadă: dădeau formularele de completat la intrare;

— Joia viitoare, nouă manifestație în fața ambasadei organizată de „Droits socialistes de l'homme" Aida (Défense des artistes, asociația lui Mickhine și Patrick Chéreau), Liga și studenții lui Tănase. Aceștia din urmă sînt plini de idei „teatrale". Vor să facă o manifestație la Trocadero, pe tărgi;

— Mihnea și Poulet pleacă mîine la Geneva invitați de Suisse Romande pentru o oră de televiziune pe tema Tănase și dispariția;

— Azi Mihnea cu Sanda Sto și Cazacu au făcut prima emisiune în românește la *Radio Univers* — un radio liber consacrat Estului. Cazacu e „responsabil" cu emisiunea. Românii au miercurea seara de la 10 la 11 în românește: în cursul zilei vor fi mese rotunde cu celelalte „nații", în franceză. Luni seara trebuie să mergem pentru „constituire". Întrebat de ce nu publică mai mult despre Tănase, Jean Daniel a spus că a primit asigurări de sus (guvern sau direct Mitterrand) că Tănase e în viață și că se va „rezolva".

Primim o scrisoare de la Bruxelles (Iancu Dumitrescu?) despre felul în care a fost numit (anti-statutar) noul președinte al Uniunii Compozitorilor.

Joi 17 iunie

Succes cu „ocuparea" ambasadei, cu toate că n-au fost decît vreo șapte–opt dintre elevii lui Tănase. La 11 fix și-au desfășurat banderolele (în timp ce o avalanșă de telefoane, aranjată de Mihnea, cerînd vești despre Tănase, bloca liniile). La coada de vize, românii s-au ridicat, slugarnic, împotriva manifestanților! De la 11 la 13 ai noștri au ocupat localul. Ghișeele se închiseseră, ușa ce da în ambasadă fusese baricadată. Poliția i-a evacuat și începuse să le controleze identitatea, într-un *panier à salade*, cînd au primit un

telefon de la Prefectură, au devenit super-amabili, n-au mai controlat nimic şi le-au spus „à très bientôt".

Telefonez la München să le anunţ reportajul. În afară de ştiri, nu e nimeni: iar e sărbătoare!

Vineri 18 iunie

Jianu, revenit dezolat de la Veneţia: nu numai că Marga a fost bolnavă, dar dezbaterea despre Brâncuşi i s-a părut lamentabilă (Istrati şi Natalia D. venind din nou cu detalii domestice de genul: cînd şi cum făcea baie Brâncuşi etc.). Tot ei au făcut o copie în bronz după *Cocoşul*, pe care au adus-o la Veneţia. Iarăşi ei interzic apariţia oricărei noi cărţi despre Brâncuşi — nedînd dreptul de reproducere — pînă nu apare a lor la Flammarion.

Hăulică, telefonînd de la Arles, aduce altă versiune: dezbaterea n-a fost proastă, şi nici expoziţia. Pînă la sfîrşit au sosit din România şi pictorii români cu operele lor şi piesele lui Brâncuşi — deplasarea fiind plătită de italieni! Îl găseşte, în schimb, pe Jianu cam obosit şi „didactic". N-a putut face încă nimic pentru Pleşu.

Tot vineri, Camil Petrescu (fiul). Şoc totuşi cînd i-am auzit numele la telefon. Ce are de la tatăl lui? Probabil pofta — dacă nu şi fervoarea — discuţiei.

Sîmbătă 19 iunie

În *Nouvel Observateur*, scurtă notă ce confirmă cele spuse de Jean Daniel. Nu numai că se insistă asupra răspunderii României în dispariţia lui Tănase — aşa cum a lăsat-o să se înţeleagă Mitterrand — dar se anunţă că s-ar putea să avem „o surpriză".

Duminică 20 iunie

Mihnea revenit foarte mulţumit din Elveţia după emisiunea despre Tănase, unde s-a introdus şi filmul belgian cu Goma şi Tănase.

Ieri şi azi au trecut la FE: prima emisiune a lui V. cu romanul lui Tănase, *Apocalipsa unui adolescent de familie* şi „Teze" cu fraza lui Mitterrand şi slogane de la manifestaţia de joi, înainte de a doua din cronicile lăsate de Tănase despre antologia lui Marin Mincu din semiotica italiană.

Telefon de la Cella Voinescu: iarăşi albumul cu reproduceri din „opera“ lui Siegfried pentru care vrea soluţii de la mine. Să-i găsesc subscriptări: nu costă decît 2 000 de franci volumul! Mă reţin cu dificultate să n-o reped. Mircea — spune ea — ar fi entuziast, iar Eugen (Ionescu) ar scrie prefaţa.

Închid telefonul ca să scriu — trudnic — o cronică despre reacţiile scriitorilor de serviciu la discursul lui Ceauşescu (plenara).

Luni 21 iunie

O nemţoaică din grupul Baader a fost prinsă în Italia cu o bombă mai tare decît aceea care a aruncat în aer gara din Bologna. Venea cu TAROM de la Bucureşti şi se îndrepta spre... Paris!

Masă rotundă (neinspirată) cu Poghirc, Mihnea şi Cazacu despre discursul de la Plenară a lui Ceauşescu (mai ales în ce priveşte istoria).

Mă întorc în autobuz cu Mihnea, epuizat de atîta activitate pentru Tănase, dar mereu inventiv.

Acasă ascult două din muzicile „planante“ ale lui Miereanu, *Fata Morgana* şi *Le royaume de la Reine Pellapouf*. O încîntare. Ceea ce Cristovici, venit aseară cu teza de doctorat a lui Miereanu (pentru masa rotundă de joi), numeşte tentaţia lui „hedonistă“.

Marţi 22 iunie

Emisiune. Telefonez la München să anunţ manifestaţia de joi, dau de Stroescu: Mike a fost din nou operat şi i se vor face raze.

Vlad Georgescu l-a văzut pe Stoian la Londra şi a fost prost impresionat: i-ar fi confirmat că M. T. tinde spre dominaţia mondială însă prin... spirit!

Miercuri 23 iunie

Iar un gazetar american. Are vreo 20 de ani, îl cheamă Murphy, şi vrea să facă un articol pentru *Boston Globe*. Mai vrea să meargă şi în România.

Masă rotundă Miereanu, cu V. şi Cristovici. Mai puţin laborioasă ca de obicei. E drept, ca „de obicei“ o înregistrăm acasă, pe la 2 noaptea, după discuţii şi whisky. Nici prea „tehnică“ nu e,

ceea ce reprezintă o performanţă de care trebuie să-i fiu în primul rînd recunoscătoare lui V.

Seara la Nicodim cu Hăulică (ne aduce pietre din Hystria). Discutăm despre Veneţia, unde trebuia să sosească şi Barbu Brezianu.

Joi 24 iunie

Manifestaţie Tănase.

La manifestaţie prea puţină lume: elevii lui Tănase, Comitetul pentru drepturile socialiste (!) ale omului (mai bine n-ar fi venit, sînt vreo trei şi pun şi condiţii: că dacă vine B. H. Lévy, socialiştii se retrag!), Liga (reprezentată de Mihnea şi Catherine)... aproape deloc români. Elevii lui T. cam descurajaţi, vor ţine totuşi „post" sîmbătă la Trocadéro, apoi vor face „un marş" spre ambasadă. S-au dus la Vitez, care le-a spus c-a fost avertizat de poliţie să nu semneze nimic cu „răpire", că T. n-a fost răpit, că e mai complicat etc. etc. Continuă deci *les fuites*. De-acolo, la Barbă, pentru seara Eliade, unde vine, după 9, şi V., ţintuit toată ziua de o migrenă orizontală.

Eliade mă întreţine îndelung despre Balotă. L-a văzut, şi se miră că în cărţile pe care i le-a dat, Balotă n-a scris nici un rînd despre el. Christinel mai departe cu dureri (nu mă pot împiedica să fiu oarecum îngrijorată). Ileana Cuşa cu proiectele de vacanţă în iulie la Eygelières.

Casa lui Barbă, salvată printr-o imensă tapiserie de aspectul ei muzeal, e ca o graţie.

Pe Culianu nu-l vom putea revedea sîmbătă seara la Eliazi: ne blocăm pentru emisiuni.

Sîmbătă 26 iunie

Ieri telefon foarte excitat de la Vlad Georgescu; se deschisese Congresul Consiliului pentru cultură şi educaţie socialistă, şi voia să scriu despre el. Îi explic că ziarele îmi sosesc doar săptămîna viitoare. Se miră că n-am la Paris monitoring. N-am. Azi, mă anunţă c-a scris el editorialul „apă de ploaie" — aşa ceva fiind şi Congresul. Totuşi e, cred, primul discurs „cultural" al Elenei Ceauşescu — iar Hăulică a primit un telefon din ţară (îngrijorat?) c-a vorbit şi Eugen Barbu.

Tot ieri telefon cu Stroescu: Mike a fost operat, dar le e frică să nu treacă în sînge cancerul. Nu înțeleg cum și sîntem din ce în ce mai neliniștiți.

Seara tîrziu, telefon de la Lupașcu: a primit copia emisiunii despre el și e entuziasmat ca un copil. Dar, curios: venind de la el, vanitatea nu mă jenează deloc. Tocmai pentru că e puerilă!

Duminică 27 iunie

Vorbesc la telefon cu Mihnea: marșul „contra Ambasadei" s-a rezumat la vreo douăzeci de persoane. Polițiștii le-au spus: data viitoare să fiți... mai numeroși!

Telefon de la Christinel: sînt totuși de o generozitate care spală multe. Au primit banii după biletul Air France pe care-l trimiseseră unui necunoscut român pierdut prin India și pe care acesta nu l-a întrebuințat. Sînt 5 000 de franci pe care ei nu contau. Și atunci mă roagă să-i propun lui Goma. Cu atît mai extraordinar cu cît Paul nu face parte dintre admiratorii expansivi ai lui Mircea și nici n-are cu ei relații de mare prietenie.

Totdeauna Eliade a fost așa: gata să ajute — chiar cînd nu avea sau avea mai puțin.

Scriu — cam fără chef — o cronică „utilitară" despre numirea ne-statutară a lui Călinoiu ca președinte al Uniunii Compozitorilor. Politica anti-intelectuală a lui Ceaușescu e atît de despletită încît nu mai știu dacă servește la ceva. Totuși...

Luni 28 iunie

După emisiune, la cafenea, alt anglo-saxon, Graham Tearse de la Independent Television News din Londra. Vrea să facă un capitol mai important cu tot dosarul terorismului românesc. El studiase pentru *Sunday Times* cazul „umbrelelor bulgărești". Tocmai lui, care e probabil mai serios, îi dau referințele cele mai succinte, mai grăbite. Probabil c-am obosit să repet mereu aceleași lucruri.

Mai înainte, la emisiune, Alain transmite pentru München cîteva minute cu manifestația de la Trocadéro a elevilor lui Tănase. Aflu astfel că printre semnatarii scrisorii către Mitterrand se află: Alain Delon, Jeanne Moreau, Maurice Ronay, Delphine Seryg, Brigitte Frosey, Michel Lousdale, Joris Ivens, Peter Brook, iar din-

tre intelectuali Raymond Aron, B. H. Lévy, Marek Halter, Pierre Emmanuel, Ionesco, Alain Ravennes (?) etc.

Seara la noi, Greg cu Laura şi exegetul lui Eliade, Douglas Allen, care voia să-l cunoască pe Virgil, citat de mai multe ori în lucrarea lui, tradusă de Greg, şi care apare, la toamnă, la Payot. Convorbirea e convenţională, deoarece noi neştiind engleza iar el franceza, Greg serveşte drept interpret. Cum să discuţi „fenomenologie" în asemenea situaţie?

Marţi 29 iunie

După-masă indigestă: citit prozele celor doi Ceauşeşti la Congresul Consiliului pentru cultură şi educaţie socialistă + alte intervenţii limbă de lemn, clei ideologic. Nici o surpriză, nici o hotărîre gravă (ne temeam de comasarea Uniunilor), ci numai greaţă.

Seara cu Mihnea şi Catherine, pe care-i ducem la restaurantul românesc pentru cei 30 de ani ai Catherinei care simte prăvălindu-se bătrîneţea asupra ei. Nu pot să fiu prea ironică: mi-aduc aminte cu ce angoasă i-am spus lui Eliade, tot pe pragul celor 30 de ani, că timpul se precipită. Ziua mi se părea brusc că începe să galopeze. Mircea a avut tactul să nu rîdă de mine.

Ne aduc o scrisoare delirantă a lui Lebeau, în care ameninţă Liga şi pe Goma cu un proces de calomnie pentru a fi spus că el a dus dosarul împotriva lui Tănase la ziare. Acest Lebeau (de origină română, Leibovici îl chema) nici nu ştie ortografie franceză. Asta ca formă — în rest, debil mintal.

Mihnea a primit un pachet de cărţi, fără adresă de expeditor şi, crezînd că poate fi o bombă, a chemat DST-ul cu un „artificier". Nu era nimic. Ne-o povesteşte puţin încurcat, să nu rîdem de el. Nu rîdem deloc. Foarte bine a făcut. Dacă cineva ar urma să fie ameninţat, el ar fi — cu tot ceea ce face...

Duminică 4 iulie

Scandalul Parisului: socialiştii vor să-l împartă în zeci de municipalităţi autonome numai ca să dea în Chirac: germenul totalitar îi macină: nu suportă opoziţia — ironia — distanţa. Cîtă vreme vor mai suporta libertăţile?

Ieri — alaltăieri (nu mai știu) telefon de la Hăulică: președinții de Uniuni au fost convocați la București să li se spună că Pleșu și Sorin Dumitrescu (pentru care s-a luptat Nichita Stănescu) au fost „spălați“ de păcatul „Meditației Transcendentale“. Au din nou dreptul la semnătură, sînt scoși din moartea civilă. Pleșu nu-și regăsește locul la Institut — unde s-au făcut compresiuni — dar e totuși salvat.

Telefonăm de mai multe ori lui Liiceanu la Heidelberg să-l înștiințăm: nu răspunde nimeni.

Seara văd la televiziune primul meci din Mundial. Dar nu pentru fotbal. E înfruntarea Polonia–URSS. Meciul nul din toate punctele de vedere (0–0), dar URSS e eliminată din finală. Victorie poloneză deci și resimțită ca atare de polonezi. În tribune pancarte cu „Solidarnosc“, pe care poliția spaniolă găsește util să le confiște. Ce trebuie să fie la Varșovia!

Luni 5 iulie

Procesul Goma contra C. V. Gheorghiu: *non-lieu* (!) Un președinte imbecil care vrea să-i împace. Goma face apel.

După emisiune — laborioasă deoarece înregistrez două „Teze“ (*Ciel* și Masa rotundă Miereanu), cu V. la Annette Laborey. Cea mai neașteptată surpriză: din vreo două apartamente micuțe, într-un imobil modest dintr-un cartier și mai modest (rue St. Maur), Annette (nemțoaică) și soțul ei (psiholog) au făcut cel mai aiurit apartament ce se poate închipui: ceva între *Tess* a lui Giraudoux și *Mon oncle* a lui Tati, cum își închipuie străinii c-ar trebui să fie casele la Paris. De un gust desăvîrșit dar mai ales respirînd un fel de anti-conformism și libertatea fanteziei. În fond, o imensă cameră, pe mai multe planuri, o casă pentru copii (au și balansoar în interior) în care toată lumea e împreună mereu. N-aș putea trăi așa, dar e o încîntare să „vizitez“ această imposibilitate. Le lipsesc niște ouă pentru masă: vecinii din față le aruncă pe fereastră, ea își alăptează fetița în fața noastră, soțul ei se dă în scrînciob cu copiii (un băiat al lor de trei ani): e imposibil de vorbit serios, și doar venisem pentru asta: Anette dirijează „Centre pour une entraide intelectuelle“ și se plînge că românii nu se comportă ca cehii, polonezii, ungurii sau ca... Paul Goma. Încercăm totuși

să-i explicăm „unicitatea" cazului românesc în țipetele copiilor și sărbătoarea generală.

Scrisoare de la Steinhardt (trimisă prin Israel) care mă mișcă: găsește că în cronica despre Caraion — apărîndu-l pe Caraion — m-am purtat „creștinește". Și mă mișcă deoarece e poate prima oară cînd încerc să iert ceea ce mi se face mie (sau chiar mamei — și e infinit mai greu să trec peste).

Miercuri 7 iulie

V. vine de la poștă cu *Ethos* (numărul 3). Plin de greșeli, prost pus în pagină, dar totuși tipărit, ceea ce la început nu mai sperasem, după moartea lui Cușa.

Între timp (adică săptămîna trecută), Mihnea a mai „inspirat" două pagini întregi și excelente în *Le Monde* înlocuitoarei lui Amber Bouzoglu (în vacanță). Cu teroarea lui liniștită. Nu știu ce ne-am face fără el. Îl întreb cît i-a luat „educarea" gazetarei de la *Le Monde*. Două zile!

Despre Tănase, două pagini în *Actuel* cu o alură foarte polițistă, de parcă redactorul s-ar fi aflat în biroul lui Pacepa sau Pleșiță. Bun, totuși.

Joi 8 iulie

Securitatea, uimită poate de scandalul provocat de dispariția lui Tănase, a avut reacții lente. (Sau poate la început nu știau decît unii de foarte sus, ordinul fiind dat direct de Ceaușescu?) În orice caz, de abia de cîteva zile au reînceput scrisorile anonime, una fiind semnată tot cu „Garda", lăsînd să se înțeleagă că poliția franceză e de vină. Sanda ne-a adus luni la emisiune pe aceasta, scrisă cu litere de mașină de o șchioapă (din cele pe care le poate citi Ceaușescu fără ochelari) și în care se cere să dispărem noi, adică V., eu, Goma, Frunză („haidamacii"). Mihnea îmi telefonează azi că i-a sosit și lui o alta, cam în același stil. Amîndouă din Germania.

Marghescu mi-a telefonat ieri că Doina a trecut din nou prin Paris să-și reia curierul.

În acest timp, Mitterrand e în vizită la Budapesta să-și refacă o virginitate estică. Pe cînd la București? Sau asta va fi sancțiunea: renunțarea la călătorie?

Vineri 9 iulie

Căldură sufocantă: ies la începutul după-amiezei pînă la bancă și mă întorc o apă, de parc-ar fi la Merida (sau aproape). De la *coiffeur* unde mă duc apoi, ies prea devreme și trec pe la *New York Times* să le iau pe Josette Lazăr și pe Flora Lewis care ne-a invitat pe V. și pe mine la masă la ea acasă. Fusesem avertizată că e dură și arogantă. Primul contact în biroul ei (singurul cu aer condiționat din tot ziarul) e de-abia politicos. Știam de la Bernard că e unul dintre cei doi sau trei editorialiști mai importanți ai Americii, dar nu mi se pare suficient ca să fac nici primul pas, nici amabilități excesive. Din fericire, n-am să-i cer nimic („cazul" Tănase, eu o știu, se rezolvă și fără ea). Cum începem însă să vorbim — încă din taxi — și apoi acasă la ea, atmosfera se destinde încetul cu încetul pînă la a deveni cu adevărat amicală. La sfîrșit, chiar ne sărutăm. Stă — princiar — în fostul apartament al lui Jules Romains — pe rue de Solférino, cam așa cum trebuie să-și închipuie românii că locuim V. și cu mine. Îi face bucătăria o australiană care urmează cursuri de bucătărie la Paris și care ne gătește mîncăruri rafinate ca la Tour d'Argent. De talentul ei nu pot să-mi dau seama, dar inteligența ei e superficială. Ne vedem în fond deoarece scrie o carte despre Est și Josette voia să-i explicăm originalitatea cazului românesc. Vorbim însă de o mie de lucruri înainte (de la Jung pînă la fetele ei, de la știința modernă și Lupașcu pînă la socialiștii francezi).

Ființa excepțională e însă Josette (care a fost grav bolnavă de inimă un an și jumătate, și e umbra ei): generoasă, deschisă spre alții, punîndu-se în paranteza neimportanței, acest fel de a se gîndi numai la alții mă duce cu gîndul la Christiane.

Îi telefonez a doua zi și regretăm împreună că nu ne vedem mai des.

Luni 12 iulie

La Radio cu emisiunile scrise cu greu în canicula asta. Cînd îi spun lui Suzy că am fost la Flora Lewis, mai impresionată decît dacă aș fi văzut toate somitățile pămîntului. Îmi confirmă ce-mi spusese Bernard.

După ce acasă văd la televiziune *1789* de Mnouskine (pentru a mă convinge că e execrabil.Văzusem de ea un *Vis al unei nopți de vară* prost copiat după Béjart dar de data asta manicheismul caricatural e insuportabil), îi telefonez lui Mihnea care are impresia că la Elysée se dă înapoi față de declarația lui Mitterrand (noroc mereu că știu eu ce știu...).

În autobuzul ce ne aduce acasă, V. îmi dă să citesc o scrisoare de la Brezianu, trimisă din Italia — plină de detaliile vieții literare și artistice bucureștene. Ne cere să-i telefonăm la Bebe Roman. Dar nu-l mai găsim: a plecat azi înapoi spre București. Bebe e în schimb plouat: Tessa e destul de bolnavă, Papuc, cîinele, și pisica ce purta tot un nume umoristic au murit amîndoi. E la masă cu Adameșteanu, care a primit o medalie de aur (s-o punem amanet, sugerează Bebe) și iar îmi citează pe dinafară din Lovinescu.

Marți 13 iulie

Ina (Naumescu) îmi telefonează că Florin Piersic ar fi murit ucis de gorilele fiului lui Ceaușescu, pe care îl pălmuise într-un restaurant deoarece „se dăduse" la soția lui. Telefonez la München. Se confirmă știrea dispariției lui Piersic, în rest nu se știe nimic.

Miercuri 14 iulie

Telefon cu Vlad Georgescu: nu era Valentin, ci Nicu Ceaușescu, nu era la mare, ci la Continental (București) și Florin Piersic n-ar fi murit.

Joi 15 iulie

Duminică au dat la televiziunea română un film cu Florin Piersic (mai vechi?), să pună capăt zvonurilor. Piersic ar fi fost ținut o noapte la Securitate.

Mai răcoare de ieri. Scriu cronica despre Bienala la care românii n-au trimis nici un desen măcar de Brâncuși.

Am scris — sau nu? — de mesajele aduse de George Banu de la Festivalul de teatru din Sofia? „Gînduri bune" de la Radu F. Alexandru și Ion Cocora. Horia Lovinescu i-a spus: „Știu că

Monica e nemulțumită de mine, dar copilăria tot împreună am petrecut-o."

Sîmbătă 17 iulie

Zi de bagaje (deci oribilă). Plec mîine cu Marie-France la Ileana Cușa la Eygalières unde-i vom regăsi pe Eliazi.

Telefon de la Liiceanu care ne tot caută de vreo șase zile de cînd e la Paris. Nu mai am cînd să-l văd. Pleacă și el în august în țară să se căsătorească, cunoscînd bine riscul de a nu mai putea să se întoarcă. (Cum s-a întîmplat cu Dorin Tudoran.) Nu e nimic de făcut decît de prevăzut, vag, cum s-ar putea protesta dacă nu i-ar mai da drumul.

Duminică 18 iulie

Plecare la Eygalières cu Marie-France.

Luni 19 iulie

Eygalières.

Vacanțele n-au poveste. Totuși, de notat reacția lui Mircea Eliade la *Ethos*: e prea mare „Antologia rușinii"(!) Nu cumva mai curînd îi displace pentru că supără Bucureștiul? Aflu de la el și Christinel că au primit de la București (prin ce emisar nu-mi spun) propunerea de a face o vizită acolo contra asigurării că va fi propus de România pentru premiul Nobel (!!) A devenit o obsesie.

Christinel are mereu dureri. Dr Blancourt pe care-l vedem de două ori ne asigură că nu e nimic („cosa mentale"), ceea ce o jignește, dar o și liniștește pe Ch.

Amîndoi — pentru prima oară — îmbătrîniți, ceea ce mă întristează îndeajuns pentru ca să trec pe planul al doilea iritarea cu premiul Nobel. Eliade lucrează după-amiezele în biblioteca din turnul în care se află camera mea, așa că ori de cîte ori trec, îl văd căznindu-se să scrie cu degetele deformate de artrită. Se pregătise să-mi elibereze jumătate din birou să pot lucra alături de el. Declin cinstea și-i prefer piscina, unde înot în fiecare zi și dimineața și după-amiaza cu Marie-France. Doar seara citesc din *Contre Sainte-Proust*. *Întoarcerea autorului* de Eugen Simion, onestă recapitulare a avatarurilor criticii moderne.

Altfel? Ileana legată de umbra lui Cuşa, cu o neîmpăcare exemplară. Şi două–trei drumuri: pînă la St. Rémy, Cavaillon şi Aix. Un Aix fără Pintilie, carè şi-a terminat *Flautul* şi după ce a declarat presei că nu-l mai recunoaşte, a avut o critică foarte bună şi-l declară cel mai bun spectacol al său. (Mi-o spune V. prin telefon, după ce l-a văzut pe P. la Paris.)

Altfel? Greieri şi lavandă (dar nu se spune levănţică?)

Miercuri 28 iulie

Paris: Mitterrand îşi anulează vizita în România din pricina „cazului Tănase".

Întoarcere la 10 seara la Paris, unde V. mă aşteaptă cu bomba bombelor: Mitterrand îşi anulează vizita în România, iar Jobert, care s-a dus să anunţe la Bucureşti această veste bună, a refuzat şi orice acord comercial şi a prezentat un dosar cu încălcările drepturilor omului. „Dosarul" era bineînţeles cel pe care-l depusese Mihnea introdus de Cella Minart (îl cunoaşte pe Jobert). Tot Mihnea le-a sugerat să-l ia ca jurnalist în suită pe Bernard Poulet. V. e entuziasmat de Mihnea şi aproape că uităm amîndoi că totul nu i se datorează şi că planul lui Mitterrand exista de la început. Articole în *Le Monde*, *Le Matin*, *France-Soir* (alt gazetar îndoctrinat de Mihnea). Îi telefonez lui Mihnea şi apoi Cellei Minart să-i felicit.

Joi 29 iulie

Îi telefonez lui Vlad Georgescu să-i anunţ o masă rotundă pe ştirea de ieri (e totuşi prima oară, cel puţin de la destindere încoace, cînd un şef de stat occidental face un asemenea gest).

Vineri 30 iulie

Mă duc la poştă să văd dacă n-a sosit cronica lui Banu despre *Flautul* lui Pintilie care l-a văzut pe V. înainte de plecarea lui la Bucureşti. I-a adus toată presa despre *Flautul* de la Aix şi e teribil de grăbit să facem emisiunea despre el (are din nou greutăţi cu filmul despre Caragiale).

Seara la știri pe A2: băiatul lui Cușa, cameraman în Liban, a fost ușor rănit.

Telefonez la Eygalières s-o înștiințez pe Christinel (nu direct pe Ileana) de rănirea lui Bruno Cușa. Știau deja.

Ieri seara lung telefon de la Cioran care comentează cu V. lovitura de teatru Mitterrand — anularea călătoriei în România, iar cu mine viitoarea-i călătorie la Eygalières. Cînd îi spun că Ileana se duce în fiecare zi, singură, la mormîntul lui Ioan, cu un trandafir cules proaspăt, nu vrea să creadă: „je vais lui parler et lui apprendre le cynisme". Retorism gratuit. Dar cum e de-o politețe rafinată, n-o va face evident niciodată.

Luni 2 august

Înainte să plecăm la emisiune, telefon de la Cristovici, l-a chemat de la București Dumitru Mircescu, are vreo zece procese dintre care trei penale, vin gealații și-l bat acasă. Nu știe cît va mai putea dura. Ar vrea ca V. să-i transmită a doua povestire. E exclus: e infinit prea lungă și cum în loc să povestească simplu vrea să facă literatură, este, bineînțeles, proastă. Dar voi profita mîine de masa rotundă pentru a-i prezenta cazul. Are 70 de ani. Ce mai vor cu el?

Joi 5 august

Telefon de la Nego, din Colonia: vine mîine la Paris cu Regman. A avut o operație la tendon, a fost în ghips etc.

Alt telefon de la Talex: scuzîndu-se pentru starea dnei Istrati la ultima întrevedere cînd ne-au „răpit timpul degeaba". Vor să ne revadă înainte de a se întoarce în România (ea e mai bine), sîntem „singurul lor reazăm sufletesc" etc. Bietul om! Din fidelitate pentru Panait Istrati, i se devotează integral acestei biete bolnave, traversînd Parisul ca... infirmieră. Îi vom vedea, bineînțeles.

Figaro-ul: articole ale lui Bernard Margueritte cumpărat de București, după ce a fost cumpărat de Varșovia (din această pricină a și fost dat afară de la *Le Monde*). Îi telefonez lui Vlad Georgescu să-l avertizez. Știa. Ceea ce nu-l împiedică să treacă un rezumat al articolului la „Revista presei" (îl aude V.). Altfel amabil,

chiar foarte, rugîndu-mă ca Eliade să intervină pe lîngă fostul decan de la Chicago numit acum la Departamentul de Stat. În favoarea FE. Dar de ce? Sînt sceptică în orice caz asupra reacției lui E. Dar nu-i spun nimic. Să-mi găsească numele „decanului". Va lua timp.

Goma vrea să pregătească un răspuns lui Margueritte (care la București i-a avut drept interlocutori pe Eugen Barbu și Mihnea Gheorghiu și vehiculează cu șiretenie vechiul șantaj cu amenințarea rusească). Articol tipic de *agent*.

Duminică 8 august

Dezgustată de vizita delirant de „afectuoasă" a lui Jack Lang la Fidel Castro, pe care i-o reproșează de altminteri toată presa, ca și de declarațiile lui culturale anti-americane la Mexico. El e un biet și jovial ajutor de băgător de seamă. Dar politica socialistă asta e în fond. Economic România a devenit un balast pentru Franța și Mitterrand poate da un răspuns terorismului, arătîndu-se de o fermitate exemplară, acolo unde-l costă mai puțin.

Luni 9 august

Act de terorism antisemit, rue des Rosiers. Venit seara la rugăciunea de la sinagogă, Deferre este îmbrîncit de manifestanți, iar împotriva lui Mitterrand se strigă „M. Oradour" și chiar „Mitterrand-assassin".

Nouvel Observateur. O pagină întreagă despre Tănase, a treia ipoteză este adevărată pînă în cele mai mici detalii. O tratez drept „roman polițist" în fața lui Suzy, pe care o găsesc înlemnită de nebunia de pe rue des Rosiers, dar și foarte excitată de a treia ipoteză-Tănase din *Nouvel Obs.*

Telefonez lui Goma să vadă de unde provine această nouă indiscreție ce poate arunca tot planul în aer.

Marți 10 august

Goma: pagina din *Nouvel Obs.* era aranjată, totul va izbucni după 28 august.

Seara: Nego cu Cornel Regman și soția și Goma. Regman (nu mai are nimic, a făcut un control pentru cancer în Germania) du-

pă două luni de bursă în Germania şi Nego, după cîţiva ani, nu prea sînt la curent cu evoluţiile bucureştene. Mai mult le spunem noi. Doar o poveste dramatico-comică cu Nicolae Velea bătut de miliţie, care-l luase drept un polonez fugit (în dec.). Cînd a fost chemat la un general (după intervenţiile lui D. R. Popescu) să-şi ceară scuze, s-a îmbătat (din nou) şi nici n-a izbutit să vorbească. În schimb, cu cartea de vizită a generalului, punea apoi pe fugă pe toţi miliţienii. Pînă cînd văzînd cîtă putere are acel petec de hîrtie, ar fi rupt cartea de vizită.

Regman ne confirmă moartea lui Karin Rex, pe care o bănuisem după verbele la trecut din două articole ce-i erau consacrate. (Niciodată nu se vorbeşte despre moarte în presa din România. Moartea nu există în socialism. În curînd nu vor mai exista nici bătrînii. După 70 de ani nu mai poţi fi internat în spital. S-ar pregăti — spunea Mihnea — o nouă lege: după 70 de ani nu mai ai dreptul la pensie, dar te ia statul în sarcină şi te pune la azil. Orwell sau Ubu?

Joi 12 august

Apar, tot graţie stăruinţelor lui Mihnea, articole în *Le Monde* (Amber B.) şi în *le Canard Enchaîné* despre noua provocare a lui Ceauşescu: un plan de alimentare „raţională“ ca să nu devină populaţia *obeză*!! Numai cît sport face la cozi şi tot ar feri-o de aşa ceva. Dacă ar exista vreo dreptate, o astfel de palmă şi derîdere faţă de un popor care a început să rabde de foame, ar trebui să-l coste tronul.

Seara, la ştiri, se anunţă, pe marţea viitoare, un discurs televizat al lui Mitterrand asupra terorismului intern şi extern. Probabil va include şi bomba Tănase – Goma. Trebuie să-mi decomand *rendez-vous*-ul cu Rainer. Va fi o săptămînă...

Vineri 13 august

Integrez în „Teze“ cronica (de fapt un mic studiu) pe care mi-a trimis-o George Banu despre *Flautul* lui Pintilie. A văzut, simţit (şi i-a spus şi Pintilie) ceea ce nici un critic francez n-a sesizat: caracterul aproape „concentraţionar“ al iniţierii. Viziune extremă (fără legătură cu Mozart) dar coerentă şi obsesie mai nouă la Pin-

tilie (radicalizat prin reacţii la ceea ce se întîmplă în România). Probele nu mai sînt simbolice, ci reale. Universul ordinului lui Sarastro e de fapt un ordin „poliţienesc". „Marea maşinaţie" (cum îi spune Banu — poate după Pintilie) vrea să fabrice un individ (în cazul de faţă un cuplu) fără trecut, nici istorie, un individ experimental. Utopia însă eşuează. Decorurile lui Radu şi ale Mirunei Boruzescu (îndelung descrise de Banu) merg în acelaşi sens.

Îmi pare acum şi mai rău (sau pentru prima oară rău) că n-am văzut spectacolul la Aix, cînd eram, în fond, atît de aproape.

Felul în care e scrisă cronica lui Banu confirmă încă o dată speranţa lui Pintilie (cu care a stat de vorbă) ca emisiunile să-i slujească pentru a obţine de la „forurile culturale" din Bucureşti terminarea filmului despre Mitică.

Luni 16 august

Mihnea din nou extraordinar. Iar a „exploatat-o" pe Amber Bouzoglu şi în *Le Monde* de sîmbătă (dar nu l-am văzut decît azi la FE) a apărut un articol despre Dumitru Mircescu. Au telefonat lui Mike să-l treacă. Dac-ar putea cel puţin bietul om să scape de bătăi. Îl aşteaptă gealaţii în stradă şi-l bat zi de zi. Joi a vorbit de cazul lui N.C. Munteanu. Sîmbătă–duminică, în cursul mesei rotunde despre degradarea relaţiilor franco-române eu — patetic — acum se va transmite din *Le Monde.*

Din *Tetralogia* (Boulez–Chéreau) astă seară un *Siegfried* deservit de interpretul lui Siegfried însuşi. Dar tot nu înţelegem V. şi cu mine de ce a părut Chéreau atît de sulfuros revoluţionar cu *Tetralogia.* Doar pentru că şi-a îmbrăcat zeii în costume de burghezi ai secolului trecut?

Miercuri 18 august

Conferinţa de presă a lui Mitterrand împotriva terorismului: joacă în stil gaullist şi continuă a-mi fi insuportabil. Cîteva măsuri şi multe, prea multe cuvinte. Demagogie.

Joi 19 august

Telefon de la Mike: Piersic sosit la München (în vizită, pleacă mai departe la Paris), vede cît mai mulţi de la FE şi le declară că nu s-a încăierat niciodată cu Nicu Ceauşescu, că nu l-au bătut

gealații lui, că e un zvon. Trimis special deci, tocmai pentru a autentifica dezmințirea.

Mihnea îmi spune că la *Le Monde* au un martor ocular (francez) al scenei de la Intercontinental și sînt gata să-l producă. Spre seară îi retelefonez în acest sens lui Mike.

După-amiaza dna Panait Istrati (mai bine) cu Talex. Litanie istratiană. Fidelitatea lui Talex e exemplară, dar și obsesivă.

Telefonează... Mircea Iorgulescu (unul dintre rarii critici pe care nu-l cunoaștem încă). Îl invit pe mîine.

Vineri 20 august

Seara Mircea Iorgulescu și soția. Fără probleme, ca și cînd ne-am cunoaște de cînd lumea. De reținut:

— Plenara Consiliului: n-a fost nimic;

— Atacurile noastre au efect. Din pricina lor, s-ar fi renunțat la ideea comasării Uniunilor, nu s-ar fi mers pînă la capăt. În represiunea „Meditației" (le e frică să se spună în Occident că persecută intelectualii) nu s-ar da cîștig de cauză definitiv grupului E. Barbu etc.

Sîmbătă 21 august

Cu Eugen Simion în Cartierul Latin toată seara. Pentru prima oară „I s-a" spus să nu ne vadă (ca și lui Mircea Iorgulescu) și se ferea să vină acasă. Crede că cineva s-a infiltrat în cercul nostru. (Ideea lui Manolescu.) Crede că au devenit mai „atenți" cu el de cînd a scris cu Crohmălniceanu un memoriu pentru apărarea lui Lovinescu (atacat de Vadim Tudor), care a fost semnat de zeci de scriitori. Rămîne uimit cînd află că-l avem. Ne confirmă cele spuse de Iorgulescu: emisiunile mai ascultate ca oricînd și cu influență. „Sfatul", „rugămintea", „ordinul" de a nu ne mai vedea provine din exasperarea Securității — și nu numai a ei — de-a ne ști atît de bine informați.

Duminică 22 august

De la Iorgulescu (uitasem să notez). Costache Olăreanu, care lucra la Institutul de psihologie, a rămas pe drumuri la desființarea acestuia și a fost numit „găuritor" la o uzină!

Scriu, neinspirat, despre N. Steinhardt, la cei 70 de ani. Neinspirat, fiindcă nu pot spune esenţialul: că e ca un sfînt. Restul nu e decît literatură.

Luni 23 august

După radio, cu Korne şi Antonia la cafenea: întîlnire fixată de la începutul lui august. Subiect: *Bire*: de unde să ia ştiri dacă nu i le mai dă Theo. Sunt categorică: dacă păstrează titlul lui *Bire* (fiţuică de scandal şi din '77 încoace de transmisie a versiunilor ambasadei) şi pe Theo pe frontiscipiu, nu va putea face nimic ca lumea.

Acasă, ultima seară cu *Tetralogia*: *Amurgul zeilor*. Ca şi *Siegfried*, în parte ratat din pricina interpretului lui Siegfried, cu un aer nătîng (gen Stan din Stan şi Bran) se tot agită dînd din mîini (mici ca de pitic). E incredibil, cînd tot preţul regiei lui Chéreau (care altfel n-are o viziune, deoarece a îmbrăca pe zei în burghezi sec. XIX nu e o viziune ci doar un tic modernist) constă tocmai în credibilitatea unei întrigi devenite basm.

Marţi 24 august

Mihnea a fost agresat de doi derbedei cu o fată (unul a fost arestat). Cum n-a vrut să le dea banii, l-au cam pocnit: puncte de sutură şi ochiul umflat. Dar nu e politic.

Miercuri 25 august

Mike îmi telefonează: i-a convins pe americanii lui să dea din *Express* şi *Canard* despre Tănase (ceea ce nu voiau — găsind că e roman poliţist).

Goma: agentul care urma să-l omoare pe el şi să-l lichideze pe Tănase a primit de 23 August nu ştiu ce decoraţie a meritului socialist pentru această lichidare presupusă. Sînt mai proşti decît credeam: nici nu ştiu să citească ziarele franceze care ar fi trebuit să-i pună pe gînduri, să le inoculeze bănuiala că agentul nu şi-a pus planul în practică, i-a trădat. Din fericire sînt, din cînd în cînd, şi imbecili.

Vineri 27 august

Cele două cărţi poştale primite la Cristovici, din România, şi pe care le crezusem de la N. Manolescu, sînt de fapt de la Tudoran

(i-am verificat scrisul). Ne cere oare să-i trimitem gazetari? Subliniat ostentativ o frază, dar nu regăsesc cifrul dacă va fi existat vreodată între noi: „la mer est tantôt verte, tantôt bleue“. Cere „un possible rendez-vous“. Tot gazetar vrea desigur. Dar dacă nu-i aşa, nu-l expun unui prea mare risc?

Sîmbătă 28 august

Telefon de la Christinel. S-au întors de la Ascona. Vor să ne vadă imediat. Nu putem înainte de marţi seara.

Spre seară, un comunicat de la Elysée despre capturarea — prezentată ca foarte importantă — a doi terorişti străini. Totul învăluit de mister, chiar şi reportajele de pe TF1 şi A2 asupra capturării lor la Vincennes.

Ne petrecem seara întrebîndu-ne dacă e vorba de afacerea Tănase–Goma, umflată în aşa fel încît să se laude cu ea noua echipă anti-teroristă alcătuită de Mitterrand (a cărui cotă scade în sondaje şi care ar spera astfel „redorer son blason“). Noroc că-mi scrisesem ieri cronica despre Olga Caba (un roman de science-fiction *Totaliter Aliter* agreabil) şi azi despre — sau mai curînd împotriva lui Mihai Ungheanu.

Duminică 29 august

La jurnalele televizate de la prînz, „Captura“ anunţată ieri ia proporţii. E prezentată ca marea ştire a zilei. Nu mai am răbdare şi — pentru a-l lăsa pe V. să lucreze — mă duc la Goma să comentăm. Pentru prima oară trăim la rîndul nostru suspensul într-o poveste pe care o ştiam dinainte şi pe de rost. Goma crede stăruitor că e totuşi vorba de izbucnirea prevăzută a afacerii noastre.

Dar seara, la alt jurnal televizat, proporţiile luate par atît de mari încît ni se pare — lui V. şi mie — că depăşesc cazul românesc. Reuniune de consiliu ultra-confidenţială, dar ar reieşi că cei arestaţi se pregăteau să pună azi nu ştiu cîte bombe la Paris. Fie blufează Mitterrand cu ai săi, fie nu e vorba de ai noştri. Vom şti mîine cînd Goma urma să fie chemat pentru „repetiţia generală“.

Îi dau un magnetofon pentru orice eventualitate (conferinţa de presă urma să fie în zori de zi şi să nu mă pot duce).

Luni 30 august

Izbucneşte — cu o zi înainte de data prevăzută, afacerea Tănase.

Dimineaţa, V. aude la radio că teroriştii capturaţi sînt irlandezi. Nici o legătură deci cu noi.

La radio telefonează Goma: *coup de théâtre*; judecătorul de instrucţie i-a spus totul lui Bernard Poulet, care pregăteşte un articol.

Petrecem seara oarecum liniştiţi, cu Eugen Simion, în oraş, ştiind că e pe mîine.

La 12 cînd ne întoarcem acasă, la radio auzim că ştirile încep cu vestea destul de completă. În acelaşi timp telefonează Goma care vine imediat şi ne povesteşte în detaliu oribila izbucnire a lui Tănase, precedată de un telefon al Doinei acuzîndu-l pe el (Goma) că a dat ştirea lui Poulet. După care Tănase i-a telefonat, insultîndu-l pe Poulet şi ameninţîndu-l că-l scoate din jurnalism. De ce? Pregătise un articol el însuşi pentru *Actuel*, care apare abia miercuri (deci după *Le Matin*) şi căruia îi rezervase scoop-ul. Mai pretextează că voia s-o trimită pe maică-sa în România mîine, înainte să se afle totul. E nebun?

Televiziunea pe cele trei reţele: ştirea şi interviuri cu Poulet. Le-a înregistrat Goma şi ni le aduce.

Marţi 31 august

Conferinţa de presă Tănase – Goma – Spionul (Moţu Haiduc).

La Televiziune, B. Poulet a vorbit şi de atentatul pregătit împotriva lui Goma şi de cele care au mai avut loc (eu, Georgescu...).

La A2, în cursul jurnalului de la prînz, directorul de la *Actuel*, îl atacă deşănţat pe B. Poulet şi anunţă conferinţa de presă la sediul revistei la ora 16.

Îmbulzeală nemaipomenită de gazetari, radio, televiziune. E probabil prima oară cînd ziariştii sînt invitaţi să vadă în direct un spion. Deoarece Domnul Z (pe numele pe care nu şi-l dă, Moţu Haiduc — îl recunoaşte în sală Cazacu) securist, fiu de ştab securist — în mijlocul celor două victime desemnate ale sale. Cel mai mult el va vorbi, povestind totul şi confirmînd că ordinul a venit direct de la Ceauşescu. Tănase mult mai potolit şi măsurat decît

ne aşteptam (V. e aproape entuziasmat) — iar articolul din *Actuel* nu e al lui, ci al redacţiei.

Acasă, repede, pentru a da un interviu la FE. Cum au la München un tehnician imbecil, nu se poate face sub formă de interviu şi atunci improvizez 10 minute. Iese bine, în ciuda stării aproape de epuizare în care mă aflu. M-am sculat la 10 dimineaţa, să-i pun la curent la München. În aceeaşi stare scriu pînă la 4 dimineaţa alte 20 de minute de transmis mîine la prînz prin telefon.

Miercuri 1 septembrie

Francezii nu mai dau comunicatul promis şi întocmit de DST. De ce? Pentru că s-au făcut de rîs cu „captura" a trei sub-terorişti irlandezi, prezentaţi ca mari personalităţi, şi că toată presa rîde acum de Elysée? Iar Mitterrand se plimbă prin Grecia.

Presa de ieri şi de azi extraordinară. Tonul dat de editorialul din *Le Monde*: „Ceausescu démasqué". În *France-Soir* (tot de ieri), „N. C., alias Caligula Ier". Restul, cam la fel: Bokassa, gangsteri, flagrant-delict de asasinat etc. etc. Pagini întregi. Aseară toate canalele de televiziune cu conferinţa de presă, radio la fel. Visăm, inutil probabil, la un atac de apoplexie al lui Ceauşescu.

Mai multe telefoane la München. Îi dau lui Mike numele agentului, îmi dă, în schimb, ştirea că americanii au dublat pînă la sfîrşitul săptămînii forţa de emisiune pentru România. Telefon şi de la Emil Georgescu entuziasmat de francezi, de la Curtiss Cate pentru a şti dacă ştirea dată de Poulet (cancerul lui Noel, iradiat?) e adevărată. Goma i-o dăduse lui Poulet ca o ipoteză. Apoi Jean Lebrun, de la *la Croix* (trimis de Cella Minart) pentru o întrevedere despre intelectualii români, ia note timp de două ore şi le uită aici. Ce-o să iasă! Seara, cu V., Goma şi Marie-France la Eliazi: evident nu vorbim de nimic altceva.

Joi 2 septembrie

Ambasada dă un comunicat indignat (îndrăzneşte!), iar seara, la ultimele ştiri aflăm că ambasadorul Franţei la Bucureşti a fost chemat la Ministerul de Externe pentru explicaţii asupra campaniei de „calomnii" din Franţa. Acum ar trebui să vină reacţia oficială a Franţei.

Aseară, uitasem, a telefonat Tănase. Am luat *rendez-vous* pentru o emisiune cu Goma, vineri.

Presă mai slabă azi, începe să se răzbune pe Tănase (din pricina atacului împotriva lui Poulet). Spionaj prea rocambolesc, coincidență cu ieșirea cărții lui Tănase etc. etc. Iar în *Le Quotidien*, altă bombă: Pleșiță urma să ia marți avionul să se predea DST-ului, și l-a oprit publicarea articolului lui B. P. O fi agentul Haiduc megaloman pur? Mike destul de agitat. FE asaltat de telefoane de la toate agențiile. Îi explic rivalitățile pentru *scoop*, și plec să discut cu Goma.

Acasă seara tîrziu, telefon cu Tănase (întors la Paris), complet isterizat, vrea să-l bată pe Poulet (din pricina lui era să-și rateze mama lui plecarea, iar mama securistului sosirea ca și Pleșiță). Vrea să spună la FE că prost a făcut C. că nu i-a spart capul de tot lui Poulet. Complet delirant. Îl calmez, îl calmează și V., dar tot nemulțumit e de tot ce s-a făcut pentru el. Ce frumoasă va fi mîine înregistrarea!

Vineri 3 septembrie

Presa din ce în ce mai slabă. Se vorbește însă de o intervenție a lui Mitterrand, în cursul viitoarei sale conferințe de presă. Dar cînd va fi? Deocamdată se plimbă în Grecia. Sîntem pe cale de a pierde o bătălie ce fusese cîștigată?

Emisiunea pentru FE a fost „frumoasă". Calm și Tănase, calm și Goma, care luase hotărîrea stoică de a rezista la orice provocare cu „Poulet al tău".

Mai mult decît atît: atmosferă destinsă. Înregistrăm mai întîi vreo șapte minute, pe care le trimitem prin telefon pentru programul politic de azi. Apoi, o excelentă masă rotundă, în care cei doi își povestesc în detaliu aventura.

Sîmbătă 4 septembrie

Telefon de la Radu Stan, din Hamburg, care, după doi ani, tot n-a obținut acolo drept de azil. Ar vrea să vină la Paris, unde Miereanu i-a găsit de lucru la Salabert. Îl invit să colaboreze la „Teze". A dansat singur de bucurie cînd a aflat ce s-a întîmplat cu Tănase.

Goma trece seara să citească ziarele aduse de V. din oraş: în afară de *Le Quotidien*, în care e un articol dement al lui Buican (se dezvoltă printre români un soi de vanitate delirantă: ar vrea, unii à la Theo sau Buican, să fie şi ei victimele unei agresiuni, ca să devină opozanţi celebri). Celelalte ziare mai bine, pînă şi articolul (altfel deficient) al lui Lebeau în *Figaro Magazine*. În *Le Monde* o întrevedere cu securistul Haiduc (care e foarte probabil megaloman).

Duminică 5 septembrie

Goma pe la 3. Gazetarii de la *Paris Match* care-l intervievaseră, au revenit să-i aducă un *Journal du Dimanche* în care, cu detalii, se pretinde că M. H. lucra de 6 ani pentru DST, şi în cursul unei călătorii în România aflând doar că se pregătesc „operaţii" în străinătate împotriva disidenţilor, DST ar fi montat atunci „afacerea Tănase" pentru a ascunde o alta, mult mai importantă, de spionaj. Goma e destul de speriat la ideea că a fost „manipulat". Îl liniştim. Credem, V. şi cu mine, că sînt elucubraţii. Fiecare gazetar îşi construieşte acum propriul roman de spionaj pe marginea „afacerii Tănase" şi aşa va fi pînă nu se dă un comunicat de la Elysée. Dacă se dă.

Uitasem să notez: am primit o scrisoare de la „un grup de oameni ai muncii de naţionalitate maghiară din România", care-mi mulţumesc de a-l fi atacat pe Lăncrănjan pentru *Despre Transilvania*. Se pare că ilustrez „adevăratele tradiţii democratice ale nobilei culturi române". În ciuda clişeelor, mi-a făcut plăcere.

Luni 6 septembrie

Excelent interviul (pe două pagini) din *Le Quotidien* în care PG atacă (titlul e: „Le troisième homme P. G. accuse"). Goma reproşează că n-a fost ţinută promisiunea că se va da oficial un comunicat iar conferinţa de presă va fi prezidată de o personalitate din guvern. Atacul lui e oarecum măsurat (în orice caz binevenit). În schimb, Dupoy — care i-a luat interviul — extrem de violent, ca şi articolul amar şi ironic al lui Eric Neuhoff, „De Tănase, moi je m'en moque" din acelaşi ziar, care răscumpără astfel toate inepţiile precedente.

Marţi 7 septembrie

La cafea Gomii. Comentăm, comentăm. Citesc pe întrerupte masivul studiu al lui Heller şi Neckrich, *L'utopie au pouvoir*, despre care înregistrăm mîine o masă rotundă.

Seara telefonează Hăulică: să mergem noi la ei mîine seară. Stau la Nicodimi, care nu s-au întors încă: s-ar părea că nu se mai dau vize spre Franţa la Bucureşti, dar nu se ştie încă cine nu le dă: românii sau francezii?

Aflu că la Plenara Consiliului, scriitorii maghiari s-au ridicat şi împotriva cărţii lui Lăncrănjan (*Despre Transilvania*) şi împotriva faptului că nu sînt lăsaţi să protesteze în presă.

Pleşu nu e încă reabilitat. Liiceanu e la Bucureşti. Vasile Nicolescu e înnebunit şi se plînge la toată lumea cînd îl atacă V. Dorin Tudoran negru de furie. D. R. mai mult „pozitiv“ etc. etc.

Joi 9 septembrie

Din nou despre afacerea Tănase:

— în *Le Monde* — o pagină despre reportajul DST — stînga şi guvernul;

— în *Les Nouvelles Litt.* (dublu interviu Goma–Tănase cu Annie Daubenton), cronica despre romanul lui Tănase etc.

Seara V. pleacă la Veneţia pe vreo două săptămîni. Casa atroce de goală.

Vineri 10 septembrie

Kiki dispărut.

Montez ca vai de mine masa rotundă despre cartea lui Michel Heller şi Alexandr Neckrich, *L'utopie au pouvoir*, înregistrată miercuri. La fiecare jumătate de oră deschid uşa de la intrare şi cea de la terasă, să văd dacă pisicul n-a sosit.

Sîmbătă 11 septembrie

Nu mai lucrez decît la montaj. Nu mă pot concentra: Kiki nu s-a mai întors. Îl caut în tot cartierul.

Trece masa rotundă cu Goma–Tănase la FE.

În *Figaro Magazine*, tot în Afacerea Tănase, Jean d'Ormesson, cumpătat, nepunînd în chestiune scenariul el însuşi ci doar participarea lui Mitterrand.

Telefonează Antonia: pentru *Bire* articolul lui Theo conchide că nu Securitatea e la originea proiectului de atentat Goma–Tănase. Nici Bucureştiul n-ar face mai bine. Theo e oare numai intoxicat sau — la urma urmei de ce nu — chiar agent? Korne, în vacanţă, a lăsat totul pe capul ei.

Duminică 12 septembrie

Coşmarul Kiki continuă. Iar speranţele se ofilesc.

Ieri, în *Nouvel Obs.*, o notă — ruşinată — a lui Jean Daniel: nu e totuşi mai bine ca Tănase să fie viu? S-ar zice că se scuză.

Luni 13 septembrie

În *Le Point* articol bun „Afacerea Tănase".

Marţi 14 septembrie

Mike telefon ieri: iar deschide E. B. cazul Caraion, cu un poem al acestuia din urmă împotriva mea. Diversiune la „afacerea Tănase".

Vineri 17 septembrie

S-a întors V. şi aflînd de sfîrşitul lui Kiki înţelege de ce nu i-a priit Veneţia! E tot atît de trist ca mine.

Turdeanu îmi complică — prin telefoane bîzîitoare de la Leti — viaţa pentru masa rotundă asupra revistei *Revue roumaine*. Devine şi el important cu bătrîneţea, pensia şi pretenţiile. E cam certat cu Mihai Sturdza.

Scriu o cronică la cei 80 de ani ai lui Cioculescu. Cu greu (din pricina compromisurilor lui pe care nu vreau să le trec sub tăcere, dar nici să le amintesc insistent). Cu emoţie (primele luni şi zile ale ocupaţiei ruseşti sînt legate pentru mine de amintirea demnităţii lui).

Duminică 19 septembrie

Influenţa emisiunilor: Sabin Bălaşa nu mai primeşte comenzi particulare pentru că îl atacăm. Şi se plînge lui Nicodim: „Da' ce-am făcut? Mă plătesc (Ceauşescu), îi pictez. Asta e tot."

Luni 20 septembrie

Seara la restaurant cu Eliazii. Bîrfim, destinşi. Aflăm că Mircea nici n-a citit „interviul" pe care i l-a acordat lui Căprariu şi pe care i-l trimisesem, indignată, sperînd că va da o dezminţire. De cîte ori sînt gata să mă enervez pe el, mă înmoaie cîte ceva. Astă-seară, mărturisirea că nu mai poate încheia vol. III din *Histoire des idées et des croyances religieuses* aşteptată de peste doi ani de Payot. Şi nu dă vina numai pe mîini, ci pe greutatea de a se concentra. Îndîrjirea din mine amuţeşte.

Miercuri 22 septembrie

Mare agitaţie cu telefoane de la FE: ar fi ales Zamfir libertatea. Refuz să mă ocup de el. Îl las pe Cazaban să-l caute pentru un interviu. Nu-l găseşte nimeni (e la Viena pentru un concert). La Philips se pretinde că a ales de mult libertatea şi acum e pe cale să obţină cetăţenia franceză, iar impresarul lui că, dimpotrivă, e foarte bine cu Bucureştiul.

Joi 23 septembrie

Un Hitchcock mai oarecare seara: *Les Enchaînés*.

Vineri 24 septembrie

Masă rotundă cu Vuia, V. Horia, Poghirc, Cazaban, V. pentru redeschiderea *Centrului român de cercetări*. Vintilă reîncepe cu *Gândirea* opusă triumfător *Vieţii Româneşti* şi mai plasează şi un Burebista unde nu trebuie. De data asta fiind masă rotundă, i se poate răspunde, şi o face — foarte bine — V.

După aceea la Sorbona (Amfiteatrul Richelieu) pentru şedinţa inaugurală. Eliade — care promisese — nu vine. Vuia lung şi neinteresant, dar nu bombastic. Vintilă Horia cu aparenţe de idei. Poghirc la obiect. Sper să mă înşel: totul are un aer provincial.

Anca Dumitrescu ni-l aduce pe lectorul din România Al. Niculescu: vrea neapărat să ne cunoască.

Curioasă impresia din ce în ce mai stăruitoare că mă înţeleg mai bine cu cei din ţară, sau veniţi recent, decît cu cei de aici, din vechiul exil.

Duminică 26 septembrie

Aseară la primul spectacol al Festivalului de toamnă: *Flautul* lui Grüber la Odéon.

Grüber e ultima descoperire a Parisului şi nu văzusem nimic de el. Din păcate, în loc să-l prind în faza lui de explorări *Faust–Salpêtrière*, unde spectatorii erau cei care deambulau — ca la Ronconi — sau în *Călătoria de iarnă*, pe un stadion, îl văd azi reclasicizat, cu momente brechtiene (via Strehler al cărui asistent a fost) şi în fază de *minimal art*. Faptul că nu pot urmări textul (în germană) nu-mi lasă nici posibilitatea să-l apreciez cum ar trebui pe Minetti (actor bătrîn şi celebru) în Faust. *Parti-pris*-ul de a nu-l întineri pe Faust (ca să fie ca Goethe, bătrîn) nu mă convinge. Frumos totuşi, epurat, nobil, dar nu şocul unui mare regizor.

Luni 27 septembrie

După emisiune, la cafenea cu V. şi Antonia, care ne aduce înapoi corecturile pentru *Limite*, Dan Bocaniciu ar avea şansa de a ieşi din ţară.

Seara la Ella, cină cu bîrfe, tihnită, ca de obicei.

Încep să citesc noua carte a lui Tănase *L'amour, l'amour, roman sentimental*. Acelaşi real talent nestrunit. Cîte victime va mai face onirismul *made in* Bucureşti?

Miercuri 29 septembrie

Încep azi corecturile la *Agenda Sburătorului* (cred că acesta îi va fi titlul, „Jurnalul lui E. L." fiind prea pretenţios şi inexact. 100 de pagini cu greu — şi sînt vreo 1 500) fiindcă mă opresc lung asupra cîte unui cuvînt indescifrabil şi prea rareori ajung să-l decriptez.

Agenda începe cu 1923 — anul naşterii mele şi chiar în uscăciunea notaţiei directe şi atenţia concentrată asupra corecturii şi

descifrării sînt acoperită încetul cu încetul de imagini dezordonate (o faţă, casa din Câmpineanu 40, un fragment de stradă, mobile), de parcă m-ar invada nu trecutul, ci un fel de puzzle nesemnificativ, din care nimic cronologic şi coerent nu poate ieşi. Dintr-o astfel de ceaţă şi suprapuneri de imagini, cum să alcătuieşti o biografie?

Joi 30 septembrie

Vreau să continuu corecturile, dar ziua începe agitat, cu un telefon de la un gazetar Barry Lando de la CBS News. Pregăteşte un program despre terorismul în Franţa, şi se ocupă de afacerea Tănase. Le dau adresa lui Goma şi cred c-am scăpat de el. Dar nu, telefonează din nou şi vrea să vină să filmeze aici. *Rendez-vous* cu Goma la 3.

Gazetarul nu ştie nimc şi nu-mi dau seama ce va ieşi din explicaţiile noastre şi nici din planurile filmate (unele chiar în grădină, pentru a reconstitui „agresiunea" împotriva mea).

Goma ne aduce manuscrisul lui (tot cu „agresiunea") — începe cu bomba-carte şi se termină cu „afacerea Tănase–Goma". O citesc pînă la 3 dimineaţa cu o pauză pentru a vedea filmul lui Menzel *Trains étroitement surveillés*, unul din evenimentele primăverii pragheze (de fapt — 1967) care, în tradiţia insolenţei lui Şveig, n-are nici un rid.

Vineri 1 octombrie

Seara la „Apostrophes", Saul Bellow cu romanul a cărui acţiune se petrece, în parte, în România. Nu mă entuziasmează.

Sîmbătă 2 octombrie

Liiceanu, care îşi aşteaptă acum soţia să sosească în Germania. Povestirea „intervenţiilor" sale pentru acest paşaport e un adevărat roman. Redă într-adevăr cu mare acuitate a observaţiei această lume între Kafka şi Caragiale. Din Bucureşti — dezvăluirea afacerii Tănase–Goma s-a transformat într-un fel de sărbătoare naţională. La Radio şi la Televiziune, în primele zile, s-a ordonat să nu se mai pronunţe cuvîntul „Franţa"(!?) Lumea spera să cadă imediat Ceauşescu, nimeni neştiind cum.

Efectul emisiunilor noastre, disproporționat. Cei atacați de noi nu mai sînt salutați (Ulea, despre care a scris V. în legătură cu cazul lui Pleșu, Sabin Bălașa care nu mai primește comenzi de la ștabi). Rezumînd acest prestigiu „mitic", butada lui Imre Toth: V. și cu mine sîntem o probă a... existenței lui Dumnezeu. Doi oameni restabilind „binele" împotriva unui întreg stat organizînd răul. Reacționăm invocînd binecunoscutul umor al lui Imre Toth, dar L. pare a-l fi luat în serios.

Pleșu e în aceeași situație. L. n-a putut vorbi despre noi cu el, pentru că spune tot la toată lumea. Astfel, a fost imprudent, dezvăluindu-i lui Pleșu că va vorbi cu „prietenii noștri de la Paris" să mai facă emisiuni pentru el, fiindcă s-a grăbit să repete peste tot. Dată fiind deci tăcerea în această privință a lui L., Pleșu se întreba uimit de unde știa V. detalii de la ședința lui de excludere. Pentru a-și restabili situația, Pleșu a telefonat lui Paler care l-a îndrumat spre Păunescu. Acesta i-a cerut un articol („Arta și poporul") pentru *Flacăra*, cu citate din Ceaușescu (așa s-a salvat Sorescu cu un poem, „Tricolorul") și un memoriu către... el, Păunescu. După mult zbucium, Pleșu a refuzat. Înainte vorbise cu Noica ce-l sfătuise să fie ferm și să nu „vorbească cu golanii" (Păunescu). Noica complet dezamăgit, obosit (de-abia mai „pîlpîie") și recomandîndu-le să plece în străinătate.

Nichita Stănescu l-a salvat pe Sorin Dumitrescu prezentîndu-l pe la ștabi ca pe un „Eminescu al picturii". Și i-a promis lui Andrei Pleșu că vor face împreună greva foamei, dar „după vacanță"...

Va trebui deci să revenim asupra victimelor „Meditației" și a lui Pleșu.

Miercuri 6 octombrie

V. se întoarce bolnav de la Nantes.

La 7 și un sfert dimineața sună telefonul. Buimacă, mă gîndesc totuși imediat că poate fi V. de la gară. Nu era decît Goma, care voia să știe dacă V. a sosit. Nu sosește decît pe la 8 fără un sfert, cu 38 de grade. Doctorul, la prînz: e colibaciloză.

La farmacie, la laborator: febra se instalează și urcă. Are mereu coșmaruri.

Montez cu greu şi puţin (convorbirea cu Tănase), fărămiţată mai ales între telefoane (Marie-France de mai multe ori) şi cei care trec. Goma să aducă ziarele, dna Cristovici cu compot etc.

Joi 7 octombrie

Acelaşi ritm (cu şi mai puţin lucru), între curse, îngrijirea lui V., telefoane. Decomand pe capete.

Telefon de la Sorin Dumitrescu, să ne invite la expoziţie. Din pricina poveştii cu „Meditaţia", complet clandestinizat: vrea să ne vadă, să venim la expoziţie, să ne vorbească, dar să nu ştie nimeni.

Îl însărcinez pe Pupăzan cu cronica, dar nici lui nu-i spun nimic.

De la poştă mă întorc cu un car de scrisori şi pachete: printre altele, Radu Stan îmi trimite prima lui cronică despre *Românii la Darmstadt*, aiurea înregistrată, cu ecou. Noroc că a trimis şi textul: îl va citi Alain.

Seara V. 39° cu şase. Rechem doctorul. Vine doar să ne liniştească. Nu e nimic de făcut pînă sîmbătă cînd am rezultatul de la analize şi-i va da antibioticul indicat. Cum se va fi tratat aşa ceva pe vremea cînd nu existau antibiotice?

Vineri 8 octombrie

Dieta poloneză a desfiinţat „Solidaritatea".

Sîmbătă 9 octombrie

În *Le Monde* detalii despre noua epurare de la Bucureşti: vals de ştăbime cu marele Ţap ispăşitor în cap: Burtică. (Ce trebuie să fie pe Breban!) Şi Enache zboară, de-abia se împămîntenise peste cultură. Ceauşescu acum nu-i ţine mai mult de cîteva luni. Întrebare încă fără răspuns: e urmarea „Meditaţiei Transcendentale" sau a „afacerii Tănase"?

Duminică 10 octombrie

Cu Pintilie lungă convorbire telefonică. Un nou „şef" la cultură: Ştefănescu. Îi plac maximele latineşti. Ştiind-o, Pintilie a scris o scrisoare de protest împotriva cenzurării filmului unui coleg în

care a pus ceva în genul „cum intraţi în filmul acesta *manu militari*". Ştefănescu era încîntat. Tot repeta „nu putem intra aşa, *manu militari*". Asta-i nivelul. După ce a sperat că „afacerea Tănase" îl va răsturna pe C., Bucureştiul intelectual e acum dezamăgit. Cine să-l dea jos? Mitterrand? Nu, ruşii. Mereu speranţa că alţii vor face ceva în locul nostru. Umor sinistru: pînă-n '56 se aşteptau americanii, acum speranţa e în ruşi să-l debarce pe C. Care, în aşteptare, tot debarcă el pe alţii.

Luni 11 octombrie

V. a ieşit din boală.

Masă rotundă despre *Revue des Études Roumaines* care ar fi fost doar convenţională dacă n-ar fi asistat... Leti (Turdeanu) care se tot agită să fie numită şi ea printre colaboratori. I-a cerut-o chiar lui Cazacu, care tot n-a numit-o. Pînă la sfîrşit, s-a sacrificat propriul ei soţ, poate şi din frica unei scene de menaj acasă.

Emil Turdeanu, probabil bun în specialitatea sa, vid şi solemn profesoral în rest. Se gargariseşte pentru el şi ceilalţi cu titlurile profesorale: tot ce nu trece pe la o catedră i se pare neinteresant. În afară de cuplul T. Cazacu şi Mihai Sturdza şi Năsturel, viu, şi singurul care are „imprudenţe de idei".

Marţi 12 octombrie

Grevă din nou şi lupte la Gdansk.

Mitterrand condamnă „sistemul" însuşi din Polonia. Cu comuniştii în guvernul francez?

Mike telefonează că iar trebuie să facă economii pînă la sfîrşitul anului: să repet cîte un „Teze" la sfîrşit de lună.

În *Flacăra*, interviu al lui Barbu luat de Purcariu, care pretinde că I. Caraion s-a lăudat că dacă e lăsat să vină la Paris, îl aduce înapoi pe V. la *Ramuri*. Barbu atacă pe Manolescu şi Mircea Iorgulescu, Simion şi Ileana Vrancea că nu „atacă" Europa Liberă. Vechea tactică.

Miercuri 13 octombrie

Occidentul e mereu incapabil fie chiar de un gest simbolic: nu i s-a dat premiul Nobel pentru pace lui Walesa, cum se spera.

Telefon de la Sorin Dumitrescu. A aflat în limbaj cifrat de la părinții lui prin telefon că Pleșu e reabilitat. Nu mi se pare prea plauzibil acum cînd O. Maitec (din aceleași motive e dat afară din partid și din Comitetul Central) și o a doua epurare masivă are loc în guvern și partid.

Scrisoare de la o fată din Germania care ne mai adusese mesaje de la el. Dorin Tudoran o duce foarte prost: e dat afară de peste tot și îi e frică că-i vor „monta“ un accident. Alt mesaj primit de „fete“ de la Manolescu: spunea că situația lui s-a înrăutățit după ce-a văzut pe un gazetar de la *L'Express* trimis de Goma.

Joi 14 octombrie

Seara, la alt spectacol al Festivalului de toamnă: *La bonne âme de Se-Tchouan* a lui Brecht în regia lui Strehler. Fidelitatea față de Brecht nu îi aduce lui Strehler cele mai mari servicii: în afara începutului (prima coborîre a zeilor pe pămînt) și a unei alte scene și care sînt printre cele mai pure momente de teatru pe care le-am văzut vreodată, împins de pedagogismul și ideologia simplistă brechtiană, Strehler șovăie între caricatură și dramă și nu evită uneori nici naturalismul (o scenă de beție de teatru provincial și verist). Tezism care nu poate fi salvat nici de cele mai frumoase lumini ale scenei contemporane: acelea ale lui Strehler.

Sîmbătă 16 octombrie

Mă străduiesc toată ziua să descurc ițele noilor campanii ale grupului lui Eugen Barbu. Contra lui Manolescu, Nițescu, *României literare*, Uniunii etc. cu același sistem de delațiune și insinuări că cei care nu sînt de acord cu el, Eugen Barbu, sînt agenții EL.

Cronicile scrise trudnic sînt neinspirate. M-am plictisit să mă bălăcesc în acest noroi. Dar momentul mi se pare din nou grav și nu trebuie lăsat să treacă fără replică.

Duminică 17 octombrie

La cafea, Basarab Nicolescu venit să ia magnetofonul cu care să-l intervieveze pe Lupașcu furios pe felul cum i-a ieșit o carte în România (cu un „controlor științific“ care-i dă note în subsol).

Telefon de la Bujor Nedelcovici sosit la Paris cu mesaj de la Manolescu: tot povestea gazetarului de la *L'Express* care i se pare lui Dorin Tudoran suspect: n-a scris şi publicat ce-i promisese. Îl vom vedea joi. Pînă atunci, Goma îl va căuta din nou la *L'Express* pe gazetarul care e de negăsit. De ce?

Alt telefon de la Sorin Dumitrescu (îl vom vedea miercuri). Susţine mai departe că lui Pleşu i s-ar fi redat dreptul la semnătură.

Marţi 19 octombrie

Prin intervenţia lui Mitterrand şi Debray: Armando Valladares e eliberat de Castro, după 22 de ani de închisoare (e paralizat). În cadrul Pen-Clubului se formase un comitet pentru el: Arrabal, Golendorf, Goma.

Telefon de la Barbă: Apostu rămîne la Paris. Deocamdată, înainte de a alege libertatea, caută un atelier.

După-masă, la expoziţia lui Sorin Dumitrescu (la ambasada Australiei — pentru ansamblul lui nu era loc la Bienală, unde românii nu trimiseseră din timp lista şi dimensiunile lucrărilor). Extraordinar ansamblu de rugăciune din ceară lucrată pe lemn. Ne întîlnim cu el, cu Pintilie şi Marie-France şi S. D. vorbeşte cam tare şi cam prea pe faţă în timp ce vine să spioneze agentul ambasadei: Busuioc.

De acolo cu Marie-France şi V. la Ella, de unde plecăm la Genevilliers să vedem (în cadrul Festivalului de Toamnă: *Faust ou la fête électrique* de Gertrude Stein în regia execrabilă a lui Foreman. Avangardă de Mizil.

Miercuri 20 octombrie

Seara, Sorin Dumitrescu, să ne vorbească de „Meditaţia Transcendentală" şi de ce se poate face pentru Pleşu şi Şora. Ne aduce cartea lui cu Nichita, pe care-l consideră ca pe un frate. Lungă discuţie şi estetică, şi etică, personajul într-adevăr foarte bine, deşi tipic bucureştean (Nichita „cel mai mare poet" etc. — dar nu şi despre el – îl crede pe Bernea mai puternic, mai concentrat). Nevoia de superlative, de impunere (nu a lui, repet, ci a scriitorilor

pe care-i admiră şi le dă dreptate este produsul unui provincialism exasperat de experienţa comunistă).

Scene la Casa Scriitorilor: Petre Stoica îi dă 100 de lei lui Velea, să ţipe în gura mare lui Iulian Neacşu: „Tu, care-ai fost acasă la M. L. şi V. I.“. Jebeleanu se topeşte de rîs; Lăncrănjan înverzeşte, Iulian N. vrea să se bată, dar Velea şi-a cîştigat de băut...

În Iugoslavia, unde a luat premiu, scriitorii i-au pus lui Nichita Stănescu (care vrea mereu Premiul Nobel) întrebări stingheritoare despre V. Tănase.

Nichita Stănescu ar fi acum împotriva grupului. După ce l-a servit pînă la ridicol...

Joi 21 octombrie

După-amiaza, Stoichiţă, al treilea din grupul Liiceanu–Pleşu (dar pare mai tînăr ca ei). Căsătorit cu o spaniolă, are bursă Humboldt, e stabilit la München şi vrea să-şi facă un doctorat aici. V. îl convinge să-l transforme din *3-ème cycle* în doctorat de stat şi să-l treacă cu Passeron. Va colabora şi la „Teze“.

Seara, Bujor Nedelcovici cu mesaje de la Dorin Tudoran. Goma îmi telefonează că a fost cooptat D. T. în Pen-Clubul francez. În afară de ce ştiam, D. T. ne pune în gardă împotriva lui Cocora şi Drăgănoiu şi oarecum împotriva lui Breban. Pleşu ar fi primit „teoretic“ dreptul de semnătură.

Seara, V. febră mare din nou, şi eu un nou abces dentar. Ce serie!

Vineri 22 octombrie

Ieri de la Bujor Nedelcovici – o imagine scriitoricesc-bucureşteană: la beţie, Virgil Mazilescu îl înjură atît de tare pe Ceauşescu, încît încremenesc cei de la Casa scriitorilor şi nu i se întîmplă nimic pentru că nimeni nu îndrăzneşte să repete ce-a spus...

Telefonez la FE: se dă toată ziua la buletinul de ştiri cooptarea în PEN a lui Tudoran. Vorbesc cu Stroescu: Mike bolnav — ceva la coloană. Din nou speriaţi.

Sîmbătă 23 octombrie

Telefon cu Stanomir (la Heidelberg) despre Dorin Tudoran (ce poate face pentru el: îi va trimite o invitaţie în Germania), şi cu

Liiceanu, tot la Heidelberg: soţia lui soseşte la Viena în 2 noiembrie. A citit şi comentează — indignat — articolul lui Vasile Nicolescu împotriva lui V. în *România literară*. Îmi confirmă că Andrei Pleşu are dreptul teoretic de semnătură, acordat de un nou responsabil cu cultura, Ştefănescu, adjunctul Suzanei Gâdea. Dar numai teoretic.

Duminică 24 octombrie

Scriu — cu plan strategic — o cronică despre Tudoran. Teza: regimul îşi fabrică singur şi disidenţii, şi samizdatul.

Mai înainte, încercasem să-i explic lui Mihnea cazul Tudoran, s-o convingă pe Amber Bouzoglu să facă în *Le Monde* un articol. Nu prea înţelege. Ce-a făcut exact: e disident sau nu. Parcă lucrurile ar fi atît de simple la scriitorii noştri. De-abia dacă înţelegem V. şi cu mine.

Vorbesc seara la telefon cu Mike: speră că n-are decît o sciatică. A spus la reuniunea cu americanii că, săptămîna asta, V. şi cu mine am fost atacaţi de cinci ori şi ne-au felicitat. Mai puţin felicitat a fost — şi mai puţin inspirat — cînd i-a spus lui Vlad Georgescu că după moartea lui Noel, noi sîntem singurii atacaţi şi deci singurii buni. Ne-a propus pentru nu ştiu ce premiu radiofonic.

Bietul Mike, înainte de plecarea la pensie, face pentru noi tot ce poate. Vlad Georgescu l-ar aştepta pe Tudoran, să-l angajeze.

Marţi 26 octombrie

Ieri telefon la Pen Club pentru titlurile volumelor de versuri ale lui Dorin Tudoran. Azi, prin poştă, comunicatul lor. Bine că nu l-am aşteptat pentru cronică. Doar un rînd. E primit în acelaşi timp cu un poet vietnamez Nguyen Chi Thien.

Scrisoarea de la Steinhardt (încă una), tot emoţionat de cronica pe care am scris-o pentru cei 70 de ani ai lui. Cînd era de fapt sub adevăr şi toată în parafraze, pentru a evita cuvîntul sfinţenie şi pe toate ducînd spre... Mai mult din discreţie decît din prudenţă — doar prudent nu e el însuşi: ne scrie clar, de parcă n-ar exista cenzură. Cred că e singurul caz.

Joi 28 octombrie

În cursul unei convorbiri cu Mike, aflu c-a murit azi Iani Popa. Mi-l amintesc la una din primele mele vizite la München. Prezenta programul politic sărind pe scaun şi tot atît de excitat de parcă a doua zi avea să izbucnească al treilea război mondial. Cu el, totul devenea eveniment. Era, cred, spre începutul destinderii şi postul avea un ton cam moderat. Uneori prea. M-a luat patetic de braţ pe culoar şi mi-a şoptit: „noi facem compromisuri, dar voi s-o ţineţi aşa. Să nu cedaţi niciodată". Bietul de el: a murit la 70 de ani şi pentru mine a rămas încă tînărul de atunci.

Seara, la televiziune, în cadrul tiers-mondismului (?) dominant, un film de Glauber Rocha (*Le Dieu Noir et le diable blond*) prezentat ca o capodoperă. De fapt, expresionism care a îmbătrînit prost; un început copiat după Eisenstein (capul calului mort cu muştele pe el cf. *Crucişătorului Potemkin*) promiţînd un Buñuel care nu soseşte şi cu muzica lui Villa-Lobos, emfatică şi fără sens alături de cupletele populare de tip mai curînd brechtian.

Sîmbătă 30 octombrie

Telefon Tănase: l-a văzut la Heidelberg pe Sami Damian: Dorin Tudoran vrea totul deodată: emigrare cu familia. Şi probabil post la FE! Dar ce ţară îi va acorda emigrarea? Că de post nu mai vorbesc.

La Mămăligă, „veteranii" lui Hyperion. Iarăşi nemulţumiri. Don Aurelio (repede calmat), Vuia (şi el sensibil la argumente) şi Horia Stamatu (cuprins de mania persecuţiei) că n-au fost numiţi printre membrii fondatori. Nu numai că Mămăligă îi convinge, dar aşa ne întoarce şi răsuceşte pe toţi, că obţine tot ce vrea: să lucreze alţii, să dea bani alţii etc. etc. Mereu cîştigător prin perseverenţă inimitabilă. Dar cum e în scop... nobil... Stamatu mă face să-mi ies din fire cînd îl atacă pe Dorin Tudoran. Au păreri despre toate şi nu se ţin la curent cu nimic. Sfîrşesc, enervată cum sînt, să le promit o conferinţă la Hyperion despre situaţia (intelectuală) din România şi regret o secundă după aceea. Dar o secundă prea tîrziu. Asta-mi mai trebuia. Altfel, seara prelungită şi totuşi destinsă, dacă n-ar fi fost ideea fixă a lui Stamatu că toţi îl

persecută ca... legionar. Un alt detaliu care mă face să stau pînă seara tîrziu: Mămăligă are un pisic leit Kiki, doar cu o labă ceva mai albă şi cu vreo 9 ani mai tînăr. Cînd se plimbă printre noi, lui V. şi mie ni se pare că visăm.

Duminică 31 octombrie

Cronică despre victimele „Meditaţiei T." Tot în seria tactică. Fără stil, fără har, doar cu strategie.

Luni 1 noiembrie

Telefonează Cristina Sturdza care a avut excelenta idee să ceară primăriei Parisului un apartament din care să facă (şi a făcut cu ajutorul tuturor sărind uniţi ca prin minune) o casă românească. Dar acum îmi expune o idee mai puţin excelentă: să se facă seri pe provincii: Oltenia, Muntenia etc. şi să vină fiecare cu discuri, costume etc. Patronaj!

Marţi 2 noiembrie

La Odéon (în cadrul Festivalului de Toamnă), Strehler cu Goldoni (*Arlechin, slugă la doi stăpîni*). Comedie de *qui proquo*-uri din care doar celebrele lumini ale lui Strehler pot să salveze ceva. Spectacolul suferă de cîteva ocheade şi chiar vulgarităţi.

Miercuri 3 noiembrie

De la Radio, lungă convorbire cu Vlad Georgescu întors din America, unde a întîlnit pe un milionar român care a reconstruit Voroneţul în California. Îl cheamă Patricki şi Vlad Georgescu ar vrea ca V. să-i trimită *Limite* ca să se „ambaleze".

Joi 4 noiembrie

Andrei Pleşu semnează din nou în *Contemporanul*. Lui V. i-a telefonat Tacou: Ovidiu Maitec ar fi fost reabilitat — Sorin Dumitrescu ne confirmă şi el prin telefon, iar seara vorbim cu Liiceanu la Heidelberg, unde i-a sosit în sfîrşit soţia: e relaxare în afacerea „Meditaţiei Transcendentale", de la Partid se spune c-au exa-

gerat Institutele (care de fapt au fost forțate de... partid să facă ce-au făcut).

Trebuie în orice caz să-mi refac cronica pe acest subiect. Îi telefonez lui Vlad Georgescu să i-o spun și mă roagă să prelungim Programul cultural de vineri la 50 minute, la nevoie — și la propunerea mea — cu colaboratori. Rămîne să ne hotărîm, V. și cu mine, dacă facem toată emisiunea de aici (avantajul că n-ar mai intra nimeni în ea, dar de unde timp pentru încă una?) sau să trimitem doar elementele la München. Aș prefera să discutăm cu Mike, dar e cu un lumbago și mai ales cu preocuparea — inevitabilă — că ar putea fi, din nou, cancerul.

Duminică 7 noiembrie

Bucureștiul obligă acum pe emigranți să-și plătească — în deviză forte — studiile pe care le-au făcut în țară. E drept că Moscova ceruse unui emigrant evreu să-și plătească anii de închisoare (!) Nu-l ținuse statul gratuit? A existat oare timp mai aberant ca al nostru?

Altă cronică asupra campaniei împotriva lui Buzura și Paler. M-au intoxicat neo-proletcultiștii. Tot repetînd același lucru (nu-și schimbă nici ținta, nici argumentele, nici metodele) simt cum îmi sărăcește gîndirea, secătuiește stilul, dispare bucuria de a scrie. Dac-ar fi numai asta! Dar nu văd cum n-ar cîștiga.

Luni 8 noiembrie

Telefon cu Vlad Georgescu — vom face cele 50 minute pentru Actualitatea literară de vineri cu completări din presă și din cînd în cînd cronici de colaboratori.

Mike nu e la radio. Panicat de durerile lui.

La Radio, Sanda Stolojan, care a scos în limba franceză un volum de versuri de o nebănuită concentrare. L-am convins pe V. să stea cu ea de vorbă, în loc s-o fac eu, care mă pricep mai puțin. Cu mine și ea, totul ar fi prea discursiv. V. spune că nu e în formă, dar în loc de cele 10–15 minute cuvenite, mă trezesc cu vreo 45, în care V. îi pune Sandei întrebări și... răspunde tot el. E drept strălucit. Sanda nu-și revine. Mă duc cu ea la cafenea după aceea — continua să fie uluită.

Apoi filmul lui Fritz Lang (ultimul din seria americană *L'invraisemblable vérité*). Tern ca un mecanism bine pus la punct pînă în final cînd *les rebondissements* se țin lanț.

Marți 9 noiembrie

După-amiaza la Balotă. Trăiesc într-un apartament confortabil, din economiile lor. El așteaptă să fie numit la Tours: în cel mai bun caz pentru viitorul an universitar. Au fost astă-vară în România și s-au întors îngroziți.

Miercuri 10 noiembrie

Aseară, de fapt pe la trei dimineața, cînd ne întorceam acasă, citesc cu o bucurie pe care n-o mai avusesem de mult două articole de contra-atac: al lui Manolescu în *România literară* și mai ales al lui Octavian Paler în *Flacăra*, de o violență salutară și care pune pe două coloane un plagiat al lui Corneliu Vadim Tudor. Răspunsesem și eu articolului lui Vadim Tudor împotriva lui Paler, dar important e să se facă din interior. Pe tonul acesta — mi se pare a fi prima oară de ani de zile. Și asta, și publicarea plagiatului ni se par a arăta că ceva e pe cale de a se schimba. Venirea la Consiliul Culturii a unuia nou, Ștefănescu (care a dat drumul și lui Pintilie să-și termine filmul), sau inițiativa lui Păunescu (pe care Vadim Tudor îl atacase)? Vom vedea mai încolo. În orice caz, un semn bun acest atac împotriva *Săptămînii*, în termenii în care a fost în sfîrșit permis.

Joi 11 noiembrie

A murit Brejnev.

Walesa va fi liberat. Probabil fără legătură cu moartea lui B. dar explicînd atitudinea Bisericii care a admis ca vizita viitoare a Papei să fie anunțată de Jaruzelski în ajunul grevei anunțate de Solidaritatea clandestină — și care a fost — din această pricină, un semi-eșec. Totul pe muchie de cuțit.

Telefoane neîncetate în jurul noului decret cu emigrarea (și Nelly Comorovski își așteaptă soțul). Zvonuri de la București că un grup de emigranți români ar fi protestat la New York. Dar mai ales (în *Le Quotidien*) știrea că ieri Departamentul de Stat, într-un

comunicat, a amenințat cu retragerea clauzei națiunii celei mai favorizate. Telefon și lui Mike (crede că n-are decît o osteoporoză), care a făcut un editorial comparînd decretul cu zidul de la Berlin, și lui Vlad Georgescu să „editorializeze" și el. V. îi dă și un argument: atunci să se dea înapoi emigranților impozitele pe care le-au plătit pentru învățămînt și alte gratuități.

Telefon de ore de la Pintilie, întors dimineață de la București. Și pe el l-a atacat E. Barbu în serialul Caragiale — pe care am renunțat de mult să-l mai citim. 35 de actori au semnat o scrisoare de protest, dar n-a fost publicată (tactică a lui Ștefănescu: nu vrea ca filmul să fie vizionat de Ceaușescu, deci să fie scandal în jurul lui?).

Detalii cu articolul lui Paler. Era și mai dur. Trata *Săptămîna* de ziar fascist, înspăimîntîndu-i pe toți și avînd lungi discuții cu Enache. În plus, a mai scris un articol împotriva lui Const. Sorescu care-l făcuse pe Eminescu plagiator (ca să-l salveze pe Ion Gheorghe). Articolul „Profanarea mormintelor" n-a trecut.

Nu e, cum credeam, începutul unei lupte între Ștefănescu și Eugen Florescu, ci totală confuzie, cu o poziție bună cîștigată prin articolul lui Paler (chiar așa cum a apărut).

O scenă inenarabilă: Pintilie îl întîlnește, înainte de plecare, pe Dan Zamfirescu care-l roagă, în gura mare, să ne transmită „calde salutări" și să ne spună, lui V. și mie, că sîntem „plămînul lor", că prin emisiunile noastre respiră. Bine, zice Pintilie, dar te înjură și îi înjuri. „Lasă ce este vinerea (apariția *Săptămînii*), sîmbăta îi imprim pe mai multe magnetofoane", zice turcitul. Trimite un mesaj lui Barbă: că el, D. Z., e Barbă II la București și că toate ideile lui erau în interviul Barbă. V. Horia din „Teze". Îl mai roagă să-i ceară lui V. trei numere din *Ethos* pentru el și să i le aducă atunci cînd se întoarce. Și ce fac la vamă, întreabă P. „Zici că-s pentru mine, tot zic ăștia că sînt de la Secu." Mare e grădina Bucureștiului!

Vineri 12 noiembrie

A fost liberat Walesa.

În locul lui Brejnev: Andropov (fost șef KGB) ca secretar general.

Sîmbătă 13 noiembrie

Telefon de la Oana care-o știe din București: începînd de luni, pentru orice plecare (ne-definitivă) se cere o cauțiune de 1 000-1 200 dolari. Un zid al rușinii!

Citesc *Comisia Specială* a lui Ion Iovan, despre care în țară n-a scris decît Dana Dumitriu și ne vorbise Manolescu. În filiația *Biografiilor comune* ale lui Monciu-Sudinski, cartea e alcătuită din denunțurile, notele informative ale unui „colectiv", care n-a digerat nici cultura, nici ideologia. E o „șobolanocrație" zinovieviană trecută prin amintirea lui Caragiale.

Luni 15 noiembrie

Seara, după emisiune, Sorin Dumitrescu. Cinăm împreună la restaurant, apoi îl chemăm la cafea și pe Pupăzan care-l găzduiește pe Sorin și ortodoxizează împreună. Dar tradiționalismul lui S. D. n-are nimic fie „după ureche", fie fanatic. O bună conștiință lină, cel mult cîteva exagerări (și el, și Pleșu ar fi furioși pe Liiceanu că nu-l pune pe Maxim Mărturisitorul deasupra lui Platon). De aici să vină și moliciunea sa generoasă față de păcatele etice ale celorlalți (Nichita de pildă)? Mai curînd din cafeneaua bucureșteană al cărei produs — e drept oarecum atipic prin studiu și serios — rămîne. Un „bătrîne" atotcuprinzător de indulgențe. Vinovate?

Marți 16 noiembrie

Seara, Liiceanu cu soția, căreia nu-i spusese în România că ne cunoaște iar eu am gafat telefonîndu-i la Heidelberg să-i urez bunsosit. Liiceanu avea de gînd să ne-o aducă fără să-i spună unde, ca să facă „un infarct".

Liiceanu rămîne și pentru mine și pentru V. intelectualul de-acolo. Dar cel mai frămîntat. *În* și *pe* problemele esențiale.

Miercuri 17 noiembrie

Seara, Radu Stan venit să aleagă libertatea aici (cu promisiuni de lucru la Salabert) și care ar vrea o emisiune de muzică modernă la FE. Îi explicăm — cam în zadar — că americanii nu vor muzică clasică — cu atît mai puțin modernă, pe unde scurte, recepția

fiind cum e. V. o încercase cu Bernard — n-a fost posibil. Radu Stan nu prea e convins.

Joi 18 noiembrie

Încep să citesc din *Prinţul Ghica* al Danei Dumitriu.

Excelent: alungarea pitorescului şi instalarea sensului.

Telefon de la Mihnea, foarte excitat de arestarea unor unguri (cu samizdat) din Transilvania. Vlad Georgescu mai sceptic: toate memoriile grupului samizdat opun pe unguri românilor. Într-unul din texte pun după cuvîntul Transilvania termenul în maghiară (Erdel, cred). Cu o asemenea gafă, pînă şi monstrul de Ceauşescu riscă să-i aibă pe români de partea lui în acest conflict. Numai Mihnea e radios.

Vineri 19 noiembrie

Prima aniversare fără Christiane.

Seara cu Liiceanu şi soţia la restaurant în Cartierul Latin. Ne simţim acum tot atît de bine cu amîndoi pe cît ne simţeam cu el cînd venea singur.

Insistent împins de V., Liiceanu a înscris un doctorat de stat în loc de unul de *troisième cycle*. De altminteri, într-o adevărată panică a modestiei, spune că doi oameni l-au făcut pe el, obligîndu-l să se ridice peste statura lui: Noica şi V. E în plină criză, pretinde că n-a citit nimic, nu ştie nimic, n-a scris nimic. La vîrsta lui (are 40 de ani) Hegel... Poate primul nevanitos care soseşte din România. Şi fără complexul provincial răspîndit la atîţia, că arată ei Occidentului. Dimpotrivă. Nu se crede ceea ce e: de talie europeană. Foarte obositor pentru el, excesiv de odihnitor pentru ceilalţi. O calitate nu numai intelectuală, dar şi *umană* remarcabilă pe care o simt şi la soţia lui, Carmen. Mi-ar plăcea să fim tineri şi să avem o viaţă de dus împreună. Şi lui V. la fel.

Speră că-i va ieşi la Bucureşti *Jurnalul de la Păltiniş*. Se ocupă Sorin Mărculescu. Mi se pare de negîndit. Dar la Bucureşti nebunia e în toate sensurile, uneori pînă şi în cel bun.

Greg telefonează de ziua mea. I-a murit mama vitregă, care avea 101 ani!

Marți 23 noiembrie

În *Flacăra*, Păunescu pe o întreagă pagină și într-un articol perfid dă semnalul încetării campaniei neo-proletcultiste. Dar teza e falsă și perversă (de fapt, ceaușistă): să se oprească polemica între cele două extreme — estetizanții și cei care agită doar temele. Cu toate că Barbu și *Săptămîna* (nenumită altfel decît într-un post-scriptum) sînt biciuiți, cînd e vorba de exemple, apără pe Ion Gheorghe, Nichita și Ioan Alexandru. Totul în numele „unității culturii" (unitate cu cine?) dar apărînd breasla.

Miercuri 24 noiembrie

De două seri îi telefonez lui Stroescu seara să am vești de la Mike și nu-l găsesc acasă

E. B., de două ori în ultima vreme, a scris negru pe alb că scriitorii vin la V. și la mine cu rapoarte secrete. Dar pînă și el?

Seara, Liiceanu cu soția. (Între timp îmi telefonase Anca Dumitrescu că L. și-a pierdut pașaportul la Sorbona, dar și-l regăsise.) De la noi, telefonează la Tacou, unde e Hăulică.

Joi 25 noiembrie

Zinoviev, într-o conferință de presă la Lyon, a declarat ieri că KGB-ul i-a furat soția și fetița. Numai *Le Quotidien* și *Libé* reiau informația. Telefonăm lui Goma — care telefonează rușilor. S-ar putea ca Z. să înceapă o depresiune — și să nu fie adevărat.

Ne telefonează Barbă: s-a hotărît Apostu să rămînă — numai să-i dea azil politic: a fost în Occident de vreo 15 ori pînă acum. Vrea o recomandație de la Eugen, directorul OFRA-ei îl admiră exclusiv — dixit dna Stoicescu. Lui Apostu i-au dărîmat atelierul era pe calea imperială a comunismului — și chiar dacă i-au propus altul, nu mai vrea, nu mai poate.

Telefon de la Aurora: doi scriitori n-au mai îndrăznit să ne vadă (unul, Simion, care ei i-a spus așa, dar de văzut tot ne-a văzut). Cred că avem microfon în casă sau cineva foarte apropiat — agent. Se știe tot. Dacă s-ar ști, cîți scriitori ar fi de-a dreptul închiși! Dar le e frică și se lasă intimidați.

Cristovici vine cu cărţile lui Bujor Nedelcovici de la Seuil, unde i s-au dat spre lectură: dacă să-l „radă“ sau nu. Îl încurajăm dimpotrivă: să spună de bine, deşi nu cred că le vor lua. Bietul Nedelcovici, în ciuda pesimismului nostru, speră. Ce să facă scriitorul român la Paris? Să spere, nu?

Vineri 26 noiembrie

Goma a vorbit cu Silianof. Într-adevăr Zinoviev e ciclic apucat de nebunie: soţia şi fetiţa au plecat la prieteni (nu mai puteau trăi cu el). Z. ştia, le-a şi văzut la München, dar la conferinţa de presă de la Lyon a... deraiat. Trist pentru el, penibil pentru toţi disidenţii.

Ieri în *Le Monde* un interviu al lui Mitterrand. Întrebat asupra raporturilor cu România după „afacerea Tănase“, răspunde:

„Je n'ai rien à dire de nouveau là-dessus. Le peuple roumain et le peuple français ont de solides liens historiques. Je m'attache à les préserver.“*

Nu ştiu ce injurie i s-ar cuveni mai bine. Toată politica lui e la fel: nici o declaraţie nu-l angajează şi mîine spune contrariul a ceea ce a spus ieri. Prima lui reacţie în „afacerea Tănase“ mă împiedica să-l detest din toată inima. Acum ipoteca e ridicată.

La FE la radiojurnal: evreii sînt excluşi din noul decret cu plata pentru emigrare. Ceauşescu speră astfel să nu piardă clauza — „amendamentul Jackson“ nu priveşte decît emigraţia evreilor, şi să creeze antisemitism în România. Va reuşi? Pe cît sînt de „inocenţi“ americanii, nu m-ar mira pentru clauză. Mai puţin sigur pentru împlinirea celui de-al doilea scop. Sînt acum prea puţini evrei în ţară ca să se mai poată crea o diversiune antisemită de oarecare amploare.

Sîmbătă 27 noiembrie

La Mămăligă la Hyperion fac expunerea despre „neo-proletcultism şi rezistenţa intelectuală în România“, pentru care mi-am pierdut toată ziua de ieri punînd ordine nu atît în idei cît în cronici, şi mai

* „Nu am nimic de adăugat la asta. Poporul român şi cel francez au legături istorice solide. Eu ţin să le păstrez.“

ales în repetiţia obositoare a aceluiaşi scenariu. Şi o fac cu dezamăgire: nu-mi dădusem aproape seama, tot mereu în luptă, că totul era atît de repetitiv, bătînd pasul pe loc. Apoi fără mare rezultat: nivelul de informaţie al celor ce mă vor asculta e atît de variat încît trebuie să simplific, rezumînd un adevărat roman de intrigi de serai într-o schemă strategică. Cred că iese ceva din toată asta, dar la nivelul pur informativ.

Apoi sus cenaclul. Apare şi Breban, cu o incizie la gît şi cu teoriile-i inefabile: adevăratul disident e... Burtică. Mai rău cu Tănase: îl apără pe Mitterrand şi susţine că n-a atacat niciodată faptul că guvernul n-a dat un comunicat, cînd eu îl am pe bandă, făcînd-o — şi violent — la conferinţa de presă. Îl mai tratează pe Goma de porc şi prost, iar se ridică tonul şi ne certăm. Citeşte Kiropol (excelentă intervenţia lui V.) şi Mămăligă din aceeaşi *Revoluţie culturală* artificială, plină de talent şi de inventivitate lingvistică, dar care n-are nimic de-a face cu socialismul din ţară, clişeele dislocate de el nefiind cele ce circulă în ţară. Discuţie de altminteri cu Mămăligă, după comunicarea mea — spusesem că exilul nu poate decît completa lacunele din ţară, făcîndu-se ecoul culturii de acolo; el ne vede creînd cultura română aici. Dulce paranoia de toate părţile. Tarangul îi spune lui V. că a scris ceva mai tare ca Heidegger! Altfel, totul agreabil.

Duminică 28 noiembrie

Scriu despre articolul lui Păunescu. Înglodată în acest subiect pe care încep să-l detest. Parc-aş fi un disc din ce în ce mai uzat!

Luni 29 noiembrie

După emisiune, muzicologul trimis de Sandra Vulcănescu: Bărgăuanu. Vine mai mult pentru o poetă (nu proastă, dar care are gustul lamentabil să semneze Din Cetate!!) decît pentru el, deşi are o monografie despre Lipatti, care ar avea mai multe şanse decît poezia prietenei lui. B. dă lecţii de pian, stă la Celibidache şi e extrem de fin şi timid.

Seara la Aurora şi Aurel, cu Breban — deschis şi simpatic - şi o prezenţă fulger a Prinţului, bolnav de cîtva timp şi venit doar să-i aducă lui V. un poem pentru Cuşa. Breban (ca să explic acest

epitet neaşteptat) e „simpatic“ deoarece în loc să facă teorii, ascultă ca şi noi, amuzîndu-se, pe Aurel povestind călătoria în Iugoslavia cu Aurora şi mama lui.

Marţi 30 noiembrie

Seara, Marie-France cu Gelu Ionescu. Cu mesaje de la Manolescu şi — prin el — de la Tudoran.

Altfel, Gelu I. trist şi fără speranţă: De ce nu-l atacăm pe D. R. P. că nu face nimic, îngroapă Uniunea etc. etc. Nu i-a plăcut cartea lui E. Simion, nu s-a întors „autorul“ — e fals etc. Gelu a ajuns şi el — cu zece ani întîrziere — în faza *Tel Quel* şi Ricardou.

Miercuri 1 decembrie

Coup de théâtre: Vlad G. îi oferă lui Gelu I. un post la München cu 5 500 mărci plus apartament. Gelu nu mai are nici o scuză să nu rămînă şi nimeni pînă acum n-a avut în astfel de condiţii princiare.

După-amiază la Radio: masă rotundă despre Festivalul de Toamnă cu V., George Banu şi Marie-France terorizată că nu va şti să vorbească româneşte: se descurcă foarte bine. Vine şi Tănase cu cronica despre Saul Bellow (cartea destul de slabă, am citit-o şi eu).

„Reabilitarea“ lui Tudoran se confirmă. Dreptul de semnătură i-ar fi fost dat după ştirea cu Pen-Clubul şi ar fi antrenat şi pe acela al lui Pleşu.

Enache, „pozitiv“, nu se lasă îmbobinat de grupul E. B. — ordin deocamdată să se înceteze „polemica“. Surdină şi în ce-i priveşte pe unguri. Aşteptare generală: ce va face Andropov?

Detalii privind şedinţa de excludere a lui Mihai Şora („Meditaţia“). Întrebat care i-a fost „mantra“, Ş. ar fi răspuns: nu-mi amintesc: ceva în genul „sacîz“.

Boureanu, în loc public şi în gura mare l-a rugat să-i spună lui V. să nu-l mai facă prieten cu Jebeleanu.

Bogza, senilizat? Credea că în „afacerea Tănase“, Mitterrand era cel care a pierdut, iar nu C. După o jumătate de oră de explicaţii, tot nu prea înţelesese.

Cînd să plece, tocmai ieşeau de la Cristovici Miereanu cu Ioana şi Radu Stan. Voiau să vină aici (era vreo 2 şi jumătate dimineaţa). Îi văd pe fereastră şi-i opresc, spunîndu-le că avem un clandestin. Ce-ar fi fost întîlnirea cu Hăulică!

Vineri 3 decembrie

Renata, care semnează acum Lesnik (după ce a semnat Kebak, după ce pe acte e Nassimento, după ce prin Uniunea Sovietică şi-a pierdut şi prenumele, să i se piardă urma că e din Basarabia), îmi trimite cartea ei, *Ici Moscou*, ieşită în mare viteză la Hachette şi care se bucură încă de pe acum de o pagină de prezentare în *Les Nouvelles Litt.* V. e primul care, ascultîndu-i o cronică, descoperise că e scriitoare. E, într-adevăr, dar, după cît am citit (vreo 30–40 de pagini), nedepăşind tonul ziaristic. Umor mergînd pînă la zeflemisire, care de data asta — mi se pare — împiedică o coborîre în profunzimi.

Sîmbătă 4 decembrie

Nu reuşim să aflăm ceva precis cu Mike. Îi telefonăm la spital direct în cameră: i-au spus că durerile de oase nu vin din cancerul de la picior, dar nu ştie: să-i creadă sau nu. Nu ştie nici Stroescu, nici ceilalţi.

În *Paris Match* un excepţional reportaj asupra României, împotriva lui C. (Nero – Popeea). Telefonez lui Vlad Georgescu să-l treacă. Iarăşi reacţie moale.

După-masă, la inaugurarea (cu popi şi hram) a „Casei române": trei camere pe rue des Flandres, curate, bine aranjate şi cu început de bibliotecă. N-au însă scaune. Chiar dac-ar fi avut, tot nu le-ar fi putut pune: e atîta lume, ca în metro la orele de vîrf. Majoritatea din vechea emigraţie, dar şi mai tineri. Va fi patronaj.

Marţi 7 decembrie

Telefon de la Gelu I. care vrea să ne vadă, să-l „pregătim" pentru München. În aşteptare, V. G. i-a cerut cronici culturale.

Telefon şi de la Rainer, care le-a încurcat pe toate. Nu numai că Souvarine nu vrea să mă vadă decît pe mine (la „*jeune roumaine*" — *on a les jeunes qu'on peut* — la 90 de ani), dar doreşte interviu fără magnetofon! Or, eu nici n-aveam de gînd să fac ceva, totul era pregătit pentru colecţia proiectată a lui Goma la Hachette. Iată cum se vor transforma întrevederile plănuite între Rainer şi el pentru colecţia lui Goma într-o simplă după-amiază pierdută a mea. Îi citesc culegerea de articole *L'Observateur des deux mondes* apărută recent. Nu pot să nu mă întreb: e oare mai bine să-ţi petreci viaţa avînd dreptate împotriva tuturor decît greşind alături de toţi? Întrebarea mă priveşte şi pe mine. Iar răspunsul e, bineînţeles, afirmativ. Bine c-a trăit 90 de ani să vadă că i se dă dreptate. *Stalin*-ul său a devenit ceea ce ar fi trebuit să fie de la început: o lucrare de referinţă.

Joi 9 decembrie

La Boris Souvarine. Trec mai înainte să-l iau pe Rainer care umblă greu (bătrîneţea — spune el). Dar alături de B. S. va redeveni tînăr. În taxiul care ne duce spre reşedinţa *troisième âge* în care locuieşte B. S. cu soţia, aflu că S. nu e rus, ci fiul unui ceasornicar din Paris, care şi-a păstrat apoi pseudonimul pe care i l-au dat bolşevicii sau şi l-a luat în lupta comună. Din 1921 pînă în 1924 — doar trei ani alături de ei, dar care i-au marcat viaţa. Trei ani cu ei, restul existenţei combătîndu-i. Are 87 de ani, e foarte mic de statură, nu mai vede aproape deloc şi nici de auzit nu prea mai aude. Vorbeşte politicos şi rece despre bătrîneţe („e de neînchipuit pînă n-o suferi"). Un prieten oftalmolog îi promisese ceva să se poată suprima cînd vor începe scăderile pe care nu le suportă. Între timp, prietenul a murit, iar fiul lui, oftalmolog şi el, care l-a operat recent la ochi, iese la pensie... Totul spus cu o decenţă aproape indiferentă, de parcă ar vorbi de timpul de afară. Nici o slăbiciune cerebrală: capul întreg, memoria (pentru tot ceea ce nu priveşte prezentul imediat) prodigioasă. Revoluţia bolşevică constituie pentru el agenda zilei. Dacă şi-ar spune amintirile la dictafon, ar reînvia istoria. În Occident, e ultimul care l-a cunoscut pe Lenin. Şi bine. Dar nu poate să gîndească decît cu pana în mînă. A-i propune o înregistrare e probabil ca şi cum m-ai pune pe mine

să lucrez cu un terminal. Blocaj peste care nu încerc prea mult să trec, deşi am adus un magnetofon cu mine.

O ordine în biroul lui, ca de testament. Corespondenţa clasată, presa în dosare, revistele lui cartonate. Se îndreaptă imediat spre ce vrea să ne arate: corespondenţa cu Simone Weil (nu ştiam că au fost atît de legaţi), răspunsul pe care i l-a dat Lenin (republicat în *Contrat Social*) etc. Nu simte marea schimbare intelectuală a Parisului. Mai vede peste tot stalinişti. Blocaj ca pentru magnetofon. Lucrurile recente nu-l mai ating decît superficial. În schimb, e intarisabil asupra lui Nicolas Lazarevitch în Rusia sau prietenului său, Pierre Pascal, căruia, într-o lungă agonie, i se lichefiază creierul. Şi eu, şi Rainer pledăm pentru colecţia lui Goma. Nu ştie dacă va mai putea, prevede sfîrşitul. Promite totuşi, dacă termină volumul cu corespondenţa Simone Weil, o lucrare despre Lenin. De Gaulle ar fi spus: *Si Dieu me prête vie.* Dar îl detestă pe de Gaulle (creator al tuturor legendelor despre Stalin...) şi ar fi mai mulţumit să i se ia viaţa decît să i se mai „împrumute" la preţul ăsta.

Ies de-acolo cu Rainer ca şi cum aş fi asistat la asaltul Palatului de iarnă. Dar, în acelaşi timp spunîndu-mi că are dreptate: ar trebui probabil să ne putem cu toţii suprima cînd nu mai ţinem la statutul de supravieţuitori. Şi el nu mai ţine. În prima cafenea, cafea şi ţigări (acolo n-am fumat), cu exasperarea vitală a celui care a lăsat un operat grav sau un muribund pe un pat de spital. Cîtă memorie totuşi — şi de ce calitate — se va stinge o dată cu el!

Duminică 12 decembrie

Lovitură de teatru, top secret: Emil Georgescu i-a telefonat lui Goma că joi, la Congresul Partidului, Ceauşescu va cădea!

Ştirea i-a fost adusă lui E. G. de un „funcţionar de la Externe" (venit cu un text anti-ceauşist semnat anonim de un grup de comunişti din conducere, cum au mai fost difuzate) şi care i-a spus că după ce C. va fi dat jos, noua conducere va arăta, într-un comunicat, că acţiunile din străinătate (atentate eu, Goma, Tănase, E. G.) au fost comandate de C. Departamentul de Stat ar fi fost pus la curent. „Funcţionarul de la Externe" ar fi cerut ca Goma

să trimită gazetari la Congres (îl și trimite pe Poulet), fără a le spune nimic precis.

Goma vine la cafea, dar nu comentăm mult pentru că între timp se anunță Sorescu, care și-a revenit după „Meditația T." ce i-a dat bătăi de inimă (la propriu) iar neveste-si — zice el și sper să nu fie adevărat — un cancer al pielii. Ca totdeauna, bine cu el, cu toate că nu prea sînt atentă, mereu cu gîndul la „complot". Pe seară îmi vine brusc ideea c-ar putea fi o provocare.

Luni 13 decembrie

Seara cu Bujor Nedelcovici.

Marți 14 decembrie

În *Luceafărul* ne atacă pe V. și pe mine Artur Silvestri. Prostește, mincinos și fără talent dar... decent.

Goma a vorbit ieri cu E. Georgescu și a avut noi precizări: grupul anti-Ceaușescu e condus de Verdeț și Trofin (bieții români n-au șansă, Trofin e un sadic).

După-amiază primim de la FE și emisiunea („Actualitatea Românească" din 8 dec.) în care a fost difuzată „scrisoarea" grupului, un adevărat apel la răsturnarea lui Ceaușescu.

Crezînd din ce în ce mai mult în provocare, îi telefonez lui Mihnea pe la unu și jumătate noaptea și-l găsesc cu un gazetar pe care-l pregătește pentru... București. În afară de acesta (îmi va spune numele mîine) pleacă la București Claire Tréhan (*Le Monde*) și Bernard Poulet (*Le Matin*).

Quai d'Orsay (care știe și el) nu crede că vor reuși. Eu nu mai cred nimic.

Miercuri 15 decembrie

Cornelia Ștefănescu cu cele două volume ale *Scrinului negru* — primul: romanul lui Călinescu; al doilea: scrisorile cu adevărat găsite într-un scrin negru cumpărat de el la talcioc și după care și-a scris romanul. Un roman al romanului deci — cum probabil nu s-a mai scris — prin intermediul cercetării literare. Cornelia Șt. mi se pare exemplară pentru modul modest dar trainic în care

unii intelectuali din țară înfruntă vremurile: în bibliotecă și prin bibliotecă.

Seara la Beaubourg pentru a vedea un divertisment al Virginiei Woolf: *Freshwater* jucat de ea și familia ei în 1935, și reluat acum pentru o reprezentație cu scriitori francezi. Printre ei, alături de Guy Dumur, Michel Deguy, Alain Jouffroy: Rodica și Eugen. Rodica joacă pe bona care vine mereu să anunțe că „coșciugele au sosit", iar Eugen pe Alfred Tennyson, poetul oficial. Inenarabili amîndoi (Eugen cu o imensă barbă, Rodica cu tot felul de funde la tot felul de șorțuri, amîndoi mici, năuciți și pierduți).

Aveam *rendez-vous* cu Marie-France și Gelu. Nu ne regăsim. Și aici e o reprezentație de familie: *le Tout Paris*. Numai că sala de la Beaubourg e prea mică și *le Tout Paris* prea întins: nu intra decît jumătate din lume. Avem șansa, V. și cu mine, să fim printre aceștia: Marie-France cu Maurice de Gaudillac, Gelu, Lavelli, nu. Apare și Jack Lang infect de ministeriabil. Îl întrevăd pe Nicolas Bataille cu părul cărunt.

Joi 16 decembrie

Spre seară mutați la hotelul Le Laumière (unde au stat și Steinhardt și Dorin Tudoran) pentru că ni se vitrifică parchetul și pînă luni nu se poate sta în casă.

Vine pe la șase Gelu Ionescu să ne ia și cinăm împreună lîngă hotel. Efervescent din pricina veștilor pe care i le dau cu „complotul" anti-ceaușist. Iar analizăm toate ipotezele, iar nimic. Vorbim apoi de Europa Liberă și de ce va avea de făcut acolo și, în așteptare, ce va scrie pentru emisiunile noastre.

Vineri 17 decembrie

Nimic de la Congresul de la București.

L-au arestat pe Walesa și l-au plimbat cu mașina doar cît să evite să ia cuvîntul la Gdansk.

Dorm foarte prost la hotel și apoi toată ziua moțăi. Seara, în hale, văd la televiziune c-a murit Clara Malraux. Tot debutul meu parizian la Royamont cu ea și cu Dominique Arban revine ca și cum de atunci n-aș mai fi întrevăzut-o de atîtea ori, pe la premiere,

cu un aspect din ce în ce mai rebarbativ. Dar moartea mi-o restituie ca la început. Fusese în timpul războiului cu Christiane în refugiu. De altminteri, probabil că din pricina amintirilor prin Ch. mă opresc atîta la ea. Nu mai vorbisem cu ea de prin 1950 — şi nici atunci nu fusesem prea legate.

Sîmbătă 18 decembrie

Telefon tardiv de la Gelu Ionescu. E la Mihnea, unde a primit un mesaj (via Vlad Georgescu şi fratele lui Nemoianu): Manolescu ne-ar cere ajutor: vor să-l oblige să atace Europa Liberă.

Ştirea pare abracadabrantă şi, în plus, cum l-am putea ajuta? Atacîndu-l? Nici nu e sigur... şi apropo de ce?

Duminică 19 decembrie

S-a încheiat Congresul de la Bucureşti Şi tot nimic.

Telefon cu Rodica Iulian. L-au chemat pe Manolescu la telefon şi servindu-se de numele lui de cod (Ladima), au inventat următoarea poveste: Oana (Orlea) vrea să scrie un eseu despre Camil P., n-are cartea şi-l întreabă pe Manolescu dacă nu cumva soţia lui Ladima nu făcea presiuni asupra lui să scrie nu ştiu ce. Nu — a replicat violent Manolescu — ai uitat cartea. Nu e deloc aşa.

Deci toată povestea cu Nemoianu, dacă nu e inventată, e mult exagerată şi Manolescu n-a cerut ajutor în orice caz.

Luni 20 decembrie

Seara privim la televiziune *Flautul* lui Pintilie, filmat pentru televiziune la Aix. Chiar fără legătură cu libretul, viziune coerentă şi puternică de univers totalitar, concentraţionar chiar, în care probele iniţiatice iau un aspect torţionar, iar Pamina şi Tamino nu se mai regăsesc decît îmbătrîniţi după o viaţă în care n-au făcut decît să se pregătească sau să fie pregătiţi pentru moarte.

Marţi 21 decembrie

Telefon lung cu Pintilie într-unul din momentele lui cele mai faste. Ispitit — spune el — să-şi preschimbe contestarea permanentă — de la social la metafizic — printr-o acceptare „mistică". Se

referă bineînţeles la finalul *Flautului*. Nu cred însă că o astfel de tranziţie se poate face pe un asemenea livret, *qui à l'Egypte facile* — ca să-l parafrazez pe Cioran. Îmi dă dreptate.

Alt telefon lung cu Vlad Georgescu pentru a-l informa în povestea Manolescu. „Fetele“ mă cheamă mai spre seară: le-au telefonat Manolescu şi Dana Dumitriu (de ziua Rodicăi Iulian), iar Dana i-a spus Oanei „în privinţa lui Ladima, îţi dai seama cred că e o mare porcărie“. Fetele reţin teza „provocării“. Vom mai discuta.

Joi 23 decembrie

Am primit totuşi *Luceafărul* cu suita — uimitor de decentă ca ton — a atacului lui Artur Silvestri. Spune doar că pierzînd legătura cu limba vorbită din ţară, sîntem animaţi de „spirit provincial“. O idioţenie — dar politicoasă. Ce se va fi întîmplat cu „băieţii“? Nu li se mai dă voie să înjure, obligîndu-i astfel să-şi piardă singurele „argumente“. Puşi în frîul limbajului politicos, îşi pierd spontaneitatea calomniei şi se arată aşa cum sînt: incapabili de a avea cea mai mică idee.

Zi pierdută cu cumpărături pentru cadourile de Crăciun. Şi cu plictiseala răspunsurilor la felicitări. Care se acumulează şi mă fac de vreo săptămînă să-mi pierd vreo oră pe zi. Nu mai ştiu să comunic decît prin telefon. Generaţie pierdută pentru genul epistolar.

Vineri 24 decembrie

Moartea lui Aragon. La început decisă să nu scriu nimic, apoi, încetul cu încetul, mă răzgîndesc. Dacă acest elogiu al minciunii (*le mentir-vrai*) şi al uitării (*Blanche ou l'Oubli*) care a fost opera şi viaţa lui A. nu este dezvăluit în clipa în care omagiul curge de peste tot (nu numai de la PCF, ceea ce e normal, dar şi din celelalte părţi, superficialul de d'Ormesson vorbeşte de geniu în fiecare paragraf al articolului său), atunci nu mai are nici un sens să dau lecţii de morală scriitorilor din ţară, care, cel puţin, au fost mai mult sau mai puţin forţaţi şi n-au cîntat GPU-ul şi pe Stalin („cel mai mare filosof al timpului“ — dixit Aragon) în huzur şi libertate. Fără insultă directă, va trebui să găsesc tonul punerii la punct şi în memorie.

Nu ştiu însă cînd. Azi scriu despre Ionesco actor (Virginia Woolf), mîine sîntem la „fete", poimîine la Pupăzan. Vom vedea.

Sîmbătă 25 decembrie

Sculat cu noaptea-n cap să plecăm la ţară la „fete". Ajunşi la Gare du Nord, trenul indicat de ele nu mergea de sărbători. Telefoane, enervări, aşteptat, schimbare de tren etc.... ajungem de-abia pe la 2 şi jumătate la gara unde vin să ne ia (la 90 de km de Paris!). O surpriză cu mama Oanei (dna Cantacuzino, soţia lui Bâzu) cea mai suavă bătrînă din cîte am văzut. Altfel, ca totdeauna la ele, agreabil fără efort.

Ne întoarcem pe la 9 seara acasă şi pînă pe la 4 dimineaţa fac programul Aragon în contrapunct şi contratimp cu presa din Franţa care e — mai toată — cuprinsă de delir.

Duminică 26 decembrie

Se apropie aniversarea morţii lui Christiane şi totul are un gust de cenuşă. Cum voi fi reuşit să-mi organizez viaţa fără ea? Sau, mai bine zis, să nu mi-o dezorganizez de tot?

Luni 27 decembrie

Vorbesc de la birou cu München-ul. Imposibil de aflat veşti precise despre Mike, Stroescu nu este acolo, nici Vlad, dna Moscuna ştie doar că i-ar fi făcut două şedinţe de chimioterapie. Dacă e adevărat, înseamnă că sînt metastaze. Vorbesc cu Munteanu: le-au sosit cele două numere din *Limite* (nouă, nu). Nu ştiau de atacurile din *Luceafărul*. Dezorganizare. Parcă noi am fi centrala şi ei biroul de corespondenţe...

Marţi 28 decembrie

În *România literară* ne atacă Căprariu pe o întreagă pagină: „Metecii". Au dat probabil ordin *României literare* să ne atace pentru că noi spunem că e cea mai bună revistă. Dacă cred că vom cădea într-o capcană atît de grosolană, se înşală.

Zi fărîmițată de tot felul de vizite. Printre ele, o doamnă de la Biblioteca Franceză din București (Irina Bujeniță) cu un pachet pentru Ecaterina Ghițescu (căsătorită cu fiul lui Adinel (...), Vladimir, și așteptîndu-l în Elveția). Ne descrie cenzura cărților, la care se dedă însuși directorul (francez) al bibliotecii, prevenind-o pe a românilor. Cum e un articol despre România, e tăiat (n-a trecut nici un ziar cu „afacerea Tănase“, de pildă), cărțile lui Cioran nu sînt în bibliotecă, cele ale lui Eliade au fost scoase pe vremea cînd era *persona non grata* — acum cîteva luni — etc. Lașitatea occidentală e fără de margini. La Quai d'Orsay toți au o mentalitate de lachei. *Nausée.*

Seara la Mihnea cu cei doi Vianu, Marie-France, Gelu Ionescu. Mihnea ne dovedește (*livres à l'appui*) că victoria de la Călugăreni a fost de fapt o înfrîngere. Niciodată România nu se va instala destul în liniște pentru a-și oferi luxul să-și demistifice istoria.

Miercuri 29 decembrie

Lung telefon cu Cioran, ne rugase Steinhardt să-i transmitem urările lui (între timp însă îi scrisese). Cioran îmi spune că Steinhardt i-a smuls promisiunea că nu-l va mai „vorbi de rău“ pe... Christos! Dar pe Dumnezeu, îl întreb — „Là j'ai tous les droits“ — îmi răspunde el. Îl mai înștiințez că în atacul lui Căprariu e citată dedicația pe care i-a dat-o pe o carte și e prezentat ca un prieten și — în opoziție cu noi — ca un bun român. Fulminează, dar nu vrea să-i scrie, să-l pună la punct. E ambalat acum de Italia, unde s-a apucat să dea interviuri. S-a săturat de Germania. După ce o viață întreagă a stat în Cartierul Latin, acum l-au apucat călătoriile.

Seara la Barbăneagră pentru a vedea cele două filme ale sale turnate în Mexic, *Teotihuacan* și *Quetzalcoatl.* Fotografii admirabile, dar aceleași defecte: prea mulți sori rotitori, repetarea litanică a acelorași idei-obsesii, lipsa oricărei arhitecturi ascendente și pedagogia cam sumară. Ce e bine cu el e că i se poate spune pe față tot: primește cu umor și oarecare grație contradicția, fanatismul lui e amabil.

Mai erau Horia Damian (cu o foarte tînără iubită), Apostu — rămas la Paris —, Marie-France, Restany bărbos și *bonhomme*

cum nu mă aşteptam să fie etc. Vine şi Pintilie să întîlnească un scriitor (Tristan) după care ar fi vorbă să facă un film.

Ieri, cînd băteam cronica despre cartea Danei Dumitriu (*Prinţul Ghica*), două maşini de scris cad în pană. Cristovici mi-o trece pe a lui, dar n-are aceleaşi semne ca a mea şi-mi taie bruma de inspiraţie pe care o aveam. Îmi pare rău deoarece îmi plăcuse neaşteptat de mult acest „roman istoric" (gen pe care-l detest) din care orice pitoresc e alungat de semnificaţie şi idee.

Vineri 31 decembrie

De la moartea mamei, nici un an n-a fost mai negru. Mîine e aniversarea de un an a morţii Christianei.

1983

Sîmbătă 1 ianuarie

E azi — la orele 22 — un an de la moartea Christianei şi toată ziua nu sînt în stare să fac nimic.

Scriu noul carnet de adrese (e ceea ce detest mai mult, neapucîndu-mă de o astfel de treabă decît atunci cînd au ajuns cu adevărat ferfeniţă carnetele precedente), primesc şi dau telefoane. Printre ele, Virgil Tănase care mă anunţă că scrie o carte despre „afacere“ „où il règle les comptes“. Ce va mai ieşi! I s-a comandat şi un roman poliţist pe bani grei (30 000 fr.), acum că e în materie.

Îl pun pe Bujor Nedelcovici în legătură cu Gelu şi fixăm un cifru pentru a şti dacă Manolescu a fost sau nu presat să scrie împotriva noastră. Nedelcovici se întoarce la sfîrşitul săptămînii la Bucureşti.

Duminică 2 ianuarie

Încerc, probabil zadarnic, să opresc o răceală provocată de prea mare căldură afară. E un timp de primăvară moale.

Fac interminabile montaje şi calcule. Actualitatea românească devenind de 50 de minute şi noi promiţînd c-o „umplem“ de la Paris cu colaborări, lucrurile se complică. Trebuie să ne numărăm rîndurile, să calculăm exact pe cele ale colaboratorilor etc. Pierdere de timp. Montez deci o cronică a lui Radu Stan despre „demolarea“ şcolii româneşti de muzică.

Luni 3 ianuarie

La Radio, telefon de la Vlad Georgescu. Cu o ştire uimitoare: Emil Georgescu a plagiat (pînă la respectarea virgulelor) un vechi edi-

torial al lui Bernard, dîndu-l drept al său. Din vreo 700 de editoriale cît a scris Noel, spera probabil să nu dea nimeni tocmai peste acesta. Nenorocul lui e că editorialul se află în cartea pe care o scoate Ioana acum şi care — dacă înţeleg bine — tocmai a apărut.

Vlad i-a luat direcţia „Actualităţii" (cînd îl atacăm pe E. B. pentru plagiat — îmi spune el pe drept cuvînt — cum să-l admitem la noi, printre noi?), lăsîndu-i doar de scris articole. Reduce deci din nou „Actualitatea" la 35 de minute, în afara celei de vineri. N. C. Munteanu se va ocupa de „Actualitate".

Matei Cazacu ne aduce numărul din *România literară* (50), în care Virgil e atacat de Hristu Cândroveanu. Un text de o prostie densă.

Venim acasă cu Greg pentru o convorbire asupra cărţii lui Douglas Allen despre fenomenologia lui M. Eliade. Bietul Greg se chinuie cu româneasca lui învăţată la militărie.

După plecarea lui, mă afund în cele două numere din *Limite* — unul pe noiembrie, al doilea pe februarie viitor (!) — care ne-au sosit de la Ion Dumitru.

Miercuri 5 ianuarie

Primim urări de la Noica. Semnate în clar cu numele lui. În felul lui, Noica este deci deosebit de curajos sau, acum cînd previziunile lui nu s-au împlinit şi a dat drumul băieţilor (Liiceanu, Pleşu) să se realizeze şi altundeva decît în ţară, detaşat de propria-i viaţă.

Primim cartea lui Bernard, foarte frumos apărută.

Joi 6 ianuarie

Telefonul Ioanei Bernard care-mi confirmă „afacerea Emil G." dar, din nefericire, cancerul lui Mike, pe care s-a dus să-l vadă la spital. Îi fac chimioterapie... Ne întrebăm o dată mai mult dacă două cancere consecutive la doi directori de la FE sînt treabă curată. Dar tot nu-mi vine să cred, deoarece Mike era „tranzitoriu" şi tot urma să iasă la pensie.

Bujor Nedelcovici: la Seuil, cartea lui trece în a doua lectură. Punem telefonic la punct mesajele pentru Dorin Tudoran.

Între telefoane şi cîteva somnolenţe fac şi o emisiune.

Vineri 7 ianuarie

La indexul de la mîna stîngă (după o radiografie) se vede că am un fel de tumoare benignă denumită „choudriome solitaire". Doctorul mă avertizează că dacă aş cădea în deget, s-ar pulveriza. Morala? Să nu cad.

Mandelstam (citat de Pierre Daix à propos de primul volum — *Primul Cerc* — din operele complete ale lui Soljeniţîn).

„Toutes les œuvres de la littérature mondiale, je les classe en œuvres autorisées ou écrites sans autorisations. Les premières sont de la boue, les secondes ont l'air volés. Certains écrivains écrivent des œuvres d'avance autorisées: je veux leur cracher au visage, leur donner des coups de bâtons sur la tête... leur interdire de se marier et d'avoir des enfants — car les enfants doivent continuer pour nous, achever de dire les choses les plus importantes — alors que leurs pères ont vendu leur âme au Diable pour trois générations à l'avance."*

Cînd Mandelstam scria în anii '30 aceste rînduri, Soljeniţîn avea doisprezece ani... Daix are dreptate să insiste asupra acestei continuităţi: adevărată.

Sîmbătă 8 ianuarie

Trec pe la Goma să-mi dea scrisoarea trimisă de Tudoran Pen-Clubului.

Între timp, mama lui Tănase a sosit în vizită la fiul ei (!!) cu mesaje de la Tudoran. Cum i-au dat drumul, nu înţeleg. Se pare c-au întrebat-o dacă n-a văzut că se vorbeşte de fiul ei pe prima pagină a tuturor ziarelor; a răspuns — genială sau năucă — că n-a văzut nimic nici în *Scînteia*, nici în *România liberă*.

Scriu pînă noaptea tîrziu (adică 5 dimineaţa) cronica despre premiile Uniunii, pentru a ataca Marele Premiu acordat lui Beniuc.

---

* „Toate operele din literatura mondială le clasez în opere autorizate sau opere scrise fără autorizaţie. Primele sînt gunoi, celelalte par furate. Unii scriu opere autorizate dinainte. Îmi vine să-i scuip în faţă, să-i bat cu băţul peste cap... să le interzic să se însoare şi să facă copii — fiindcă copiii trebuie să ne continue, să termine de spus lucrurile cele mai importante în timp ce taţii lor şi-au vîndut sufletul Diavolului pe trei generaţii înainte."

Lipsa de memorie a românilor e fără egal. Se dă drept iertare (bietul om, a greşit şi el...) ceea ce nu e în fond decît laşitatea de a menţine pînă la capăt un verdict sau o atitudine. Intermitenţele curajului, intermitenţele memoriei; balcaniadă. Ţara zace mai departe „turcită“ pînă în profunzimi. Exultarea tuturor cînd Beniuc, în 1965, a căzut de la Preşedinţia Uniunii! Denunţul lui împotriva lui Blaga în *Pe muchie de cuţit.* S-a uitat totul. Criticii încep să găsească că e totuşi un mare poet. Aşa se creează legendele în România: prin complicităţi ale prostului gust. Aşa a devenit şi E. Barbu mare scriitor. Criteriul estetic se molipseşte şi el de bolile curajului, cronice printre intelectualii noştri.

Duminică 9 ianuarie

Tănase a vorbit la telefon cu Tudoran (imprudent). Nu i s-a dat slujbă, Uniunea a înaintat la Consiliul Culturii cererea lui de plecare după invitaţia Pen-Clubului şi D. T. crede că va rămîne blocată acolo. Refuză deocamdată un interviu în *Les Nouvelles Littéraires.* Pe ce să se mai facă atunci scandal?

Luni 10 ianuarie

Codeina din doctoriile împotriva tusei îmi dă stări ciudate: somnolenţă şi cvasiameţeală şi n-am nici voce, nici energie pentru a citi tocmai cronica împotriva lui Beniuc.

Seara îmi revin în sfîrşit. Întorşi acasă, nu prea tîrziu, citesc din *La Maison jaune* a lui Zinoviev. Decepţia de la început dispare cu primele 50 de pagini. Tot Estul îşi începe literatura cu 50 de pagini incerte ca o plajă cu nisipuri mişcătoare, ce devoră talentul autorului şi răbdarea cititorului.

Marţi 11 ianuarie

Seara, la generala lui Pintilie cu *Azilul de noapte.* Tocmai un text de Gorki a găsit pentru a-l servi în loc să-l pună să-i slujească lui fantasmele. Despuiere deci, respectul textului, accentul pe jocul actorilor, o purificare — poate o modestie — deşi nu cred — pe o piesă care nu merită nimic din toate acestea. Două momente excepţionale: spălarea cadavrului Anei şi faimoasa tiradă: „Omul,

ce frumos sună acest cuvînt!“ — luată în deriziune prin ton, situaţie şi acumularea de cuburi pentru înălţarea unei caricaturi de statuie. Bună şi ambiguitatea perpetuă a lui Luca. „Scepticul mîntuit“ — cum îi spune V. căruia totul i-a plăcut (vietnamezii aduşi de P. în scenă pentru a arăta care sînt marginalii secolului, teatralizarea isterică a actorilor cînd îşi joacă rolurile trecutului lor, reabilitarea ţipătului). Cum ne întoarcem acasă, i-l dau lui pe Pintilie la telefon — entuziasmele mele sînt mai măsurate. În afară de orice regie, Gorki rămîne pentru mine scriitorul care a făcut elogiul universului concentraţionar, iar *Azilul...* ar trebui să fie o capodoperă pentru a mă face să uit. Şi nu e.

Miercuri 12 ianuarie

Cu Marie-France la Collège de France să-l ascultăm pe Borges care vorbeşte despre „creaţia poetică“. Marie-France are o invitaţie, dar neinsistînd destul, nu sîntem primite la ghişeul oficialilor şi facem cea mai groaznică dintre cozile cu putinţă, trezindu-ne în sală înghesuite, în picioare, strivite. Prinsă de panică, ţip să ni se dea drumul să ieşim şi fac atîta scandal încît ajungem să ne degajăm şi să ne aşezăm în faţă printre ceilalţi invitaţi care n-au trecut prin infernul nostru: Cioran, R. Aron, Michaux, Gallimard cu soţia, Yves Bonnefoy etc.

Îl mai văzusem pe Borges la televiziune: ni se păruse, lui V. şi mie, destul de plat. Aşa e şi acum, dar faptul că e orb şi că periodic se poticneşte într-un cuvînt ca o maşină care trebuie întoarsă, mă emoţionează îndeajuns ca să mai critic şi ce spune. Toată sala e ferventă, călduroasă în aplauze, entuziastă. Pe ferestre, cînd totul e ticsit, mai soseşte un grup de tineri.

Întoarsă acasă, îi pun lui V. (care avea de lucru şi a avut buna inspiraţie de a nu veni) înregistrarea: Borges spune într-adevăr lucruri oarecare, de parcă n-ar fi Borges. E aşa greu să te retragi la timp? Probabil.

Jianu a avut o nouă criză cardiacă (a ieşit acum din ea). Dyspré care îmi telefonează ca din partea lui, vrea să-l ajut s-o pună pe Magdalena Rădulescu în vreun azil de bătrîni al Primăriei. Magdalena are 84 de ani şi o credeam în România... Nu văd ce s-ar putea face pentru ea după ce s-a tot plimbat între Bucureşti şi Paris.

Dacă şi ei, cu toate concesiile pe care le-a făcut, şi la 84 de ani, nu-i mai convine România, ce trebuie să fie!

Annette Laborey vrea de la V. o scrisoare de recomandaţie pentru bursa lui Pleşu la o universitate americană. Dacă s-ar putea cu scrisoare *en-tête* de la CNRS...

Din nou răcită. Probabil că m-a „întors boala“ după „coada“ de la Collège de France pentru Borges cînd eram toată o apă.

Sîmbătă 15 ianuarie

Cu temperatură. Cînd întinsă, cînd pe fotoliu cu Apocalipsa lui Zinoviev la îndemînă (*La Maison jaune*) şi telefoane.

Mai multe de la Pintilie, puţin şocat că lui Tănase nu i-a plăcut spectacolul. Îl înlocuiesc la masa rotundă cu Cristovici care a fost entuziasmat şi delirează asupra culorii beckettiene a regiei lui Pintilie.

Duminică 16 ianuarie

Seară la cine-club pe a III-a un film de Orson Welles, *La soif du mal*, excepţional nu numai prin prezenţa răului, dar şi a lui Orson Welles actor, în unul din cele mai bune roluri ale sale.

Luni 17 ianuarie

Masă rotundă pînă la sfîrşit bună, cu toate că G. Banu se cam lasă atras de partea lui Barbă, care citeşte textul *Azilului...* ca pe o capodoperă pe acelaşi nivel cu Shakespeare. V. combate de unul singur şi polemica e în toi. Iar se va spune la Bucureşti că ne-am certat cu toţii...

Marţi 18 ianuarie

Azi, pe cînd era doctorul la mine (să-mi dea antibiotice pentru bronşită), un telefon de la Cazaban: a auzit că a murit Bebe Roman. Telefonăm imediat Yvonnei: a murit într-adevăr la 23 dec. şi ea spune că ne-a căutat la telefon mereu. A avut cancer la plămîni, apoi metastaze la cap, a suferit mult, dar pe o durată scurtă.

Dacă n-ar fi fost luna aceea de toamnă la Roma (în sept. ’77) în care ne-am legat atît de tare de el, poate acum am suferi mai

puţin. Telefona în fiecare zi (eram bolnavă). — „Ce mai face fata lui Lovinescu?“ Îmi recita pe dinafară din tata şi mă acuza că nu sînt în stare să fac la fel. Ne întîlneam prin cafenele, la Yvonne acasă (unde stăteam), la ei, în una din cele mai aiuristice şi fermecătoare case din cîte am văzut vreodată, cu grădină, pisică, cîini şi uşi deschise spre terasă. „Vasileasca“ (pisica) a murit acum cîteva luni. A telefonat special să ne-o spună (fusese la el Barbu Brezianu, venind de la Bienală). Era îngrijorat şi de sănătatea Tessei. Nimic despre el. Cu tot viciul jocului şi curselor (pentru care şi-ar fi furat şi prietenii, vînzîndu-le tablourile), era pentru noi unic: toată cafeneaua literară bucureşteană dintre cele două războaie trăia în el şi el o trăia cu har.

Regăsim cele două convorbiri înregistrate pe care V. le avusese cu el într-un studio fără ferestre (ca o celulă de închisoare) la Roma. V. le va retransmite. Şi altceva ce va mai rămîne din această memorie fabuloasă? O singură carte de amintiri.

Cît despre Yvonne, îi tremură degetele şi nu poate scrie. — Septembrie 1977 a fost ultima noastră oază la Roma.

Joi 20 ianuarie

Recitesc broşura cu o cozerie a lui Bebe Roman, *Cenuşa visărilor noastre*, şi redescoperim cu emoţie ceea ce uitasem: că ne dăduse lui V. şi mie exemplarul nr. 1. După o viaţă ca a lui, cu o inteligenţă ca a lui şi cu talent (orientat însă mereu spre poantă), numai o broşură! Cît îl împingeam să-şi scrie memoriile. Lene, modestie, dezorganizare? Sau gust de „cenuşă“? Trebuie s-o întrebăm pe Tessa ce e cu volumul de „memorii“ din care spune în prefaţă că a scos cozeria aceasta.

Vineri 21 ianuarie

Danton de Wajda

Cu Vlad Georgescu la prînz în Cartierul Latin. Deschis, amabil, bine crescut: n-am avea decît să ne bucurăm V. şi cu mine: între ce aşteptam şi ce este, diferenţa e mare. Totuşi e o lipsă absolută de vibraţie la el, care înăbuşe entuziasmele, împotmoleşte urgenţele, descurajează iniţiativele. Sper să ne înşelăm din nou.

Între timp, Mike e aproape pe moarte iar Vlad G. primeşte regulat scrisori de ameninţare de la ofiţerul de Securitate care-l an-

chetase. Pentru prima oară evocăm împreună coincidenţa tulburătoare a două cancere la doi directori consecutivi ai secţiei româneşti. Au fost iradiaţi de trimişi ai Secu? Vlad nu crede. Nici americanii. Nici noi? Nu mai e atît de sigur.

Îi propun lui Vlad G. difuzarea cărţii lui Goma. E ezitant: n-ar vrea transmisii pe o atît de lungă durată şi n-are să-i plătească sume barosane ca în trecut. Insistăm, V. şi cu mine, şi rămîne să-i trimitem manuscrisul.

După aceea la *Danton*-ul lui Wajda care ne entuziasmează pe amîndoi. În plan politic (Revoluţia franceză văzută nu prin dihotomia Jaruzelski–Walesa, cum au scris atîţia imbecili, ci prin optica celui care a trăit sub comunism. (După modelul primelor instituţii ale terorii şi delaţiunii din timpul Revoluţiei franceze. Procesele politice de la Moscova nu reiau şi amplifică tiparul Tribunalului revoluţionar?) Capodoperă şi pe plan pur estetic.

Duminică 23 ianuarie

Ieri, telefon de la vărul lui Liiceanu care a primit o conferinţă a lui Pleşu ţinută la Lugoj asupra culturii în secolul XX se pare admirabilă. Lui Andrei Pleşu i s-a cerut să scrie împotriva noastră pe prima pagină a *Scînteii.* A răspuns că e de acord, dacă pe a doua E. B. îşi face autocritica pentru stilul său de „polemică" cu noi, pe pagina a treia se critică restalinizarea culturii etc. Pe de altă parte, Ştefănescu l-a chemat, mieros şi naiv, că nu ştia că a rămas fără slujbă. Liiceanu, căruia îi telefonăm, după convorbirea cu vărul lui, nu prea are încredere în persoana care i-a adus textul lui P., un pictor oraviţan, a venit sau va veni şi la Paris. Se teme de o provocare. În orice caz, chiar neînştiinţaţi, nu ne-ar fi trecut prin gînd să transmitem un astfel de text la FE. Lui Pleşu i s-a mai pretins să ne ceară să nu ne mai ocupăm de el. „Cum să le cer aşa ceva, a răspuns, cînd nici nu-i cunosc?" — Ceea ce e purul adevăr.

Marţi 25 ianuarie

Eram hotărîtă să notez aici ce se notează într-o agendă (de unde şi forma): întîlnirile sau mesajele din ţară ce nu trebuie uitate etc. etc. Şi iată că încetul cu încetul se strecoară clima, afectivitatea, pisicile şi bolile.

Azi de pildă, dejunînd pe lîngă rue du Bac cu Jean Budin (la 75 de ani pledează în continuare la curţi internaţionale şi are un nou birou de avocaţi), ascultînd ştiri de la toţi cei cu care Alla se încăpăţînase să mă-nconjoare, parcă pentru a-mi dărui mie rădăcinile pe care nu şi le putuse da ei înseşi cum să nu-mi sară din nou în faţă ca şi cum amintirea s-ar transforma în jivină şi s-ar arunca pe tine o anumită culoare a timpului cînd Alla exista şi ne forţa şi pe noi să existăm în ritmul ei exacerbat. La Megève, la Vaumain, la Lurs, în Corsica, la Paris, ce senzaţie de viaţă prin imixtiunea ei frenetică şi deseori exasperantă. Parcă ne servea, mie mai ales, de rezervă vitală.

Dar n-ar fi ştiut să îmbătrînească.

Cine ştie?

Joi 27 ianuarie

Aranjînd biblioteca de sus, dau de două numere din *Kalende* şi *Preocupări literare* de prin '42–'43 cu proze de-ale mele. Una mai pasabilă (la ţară în trei medii, ţăranii vorbind în dialect oltenesc), dar alta (Nuni — Mica, Radu) intolerabilă. Proză răzgîiată, inutilă, sub orice nivel, bună de palme. Cum m-a putut lăsa tata să public aşa ceva? Şi mai tîrziu, Camil cum de mi-a luat romanul *În Contratimp* pentru *Revista Fundaţiilor Regale*?

Dar mai ales cum puteam eu să fiu aşa la aproape 20 de ani? O lume întreagă de Picki, Vicki şi alte nume idiotizate de diminutive la modă, o iritare sentimentaloidă de domnişoară de pension care l-a citit pe Huxley, totul artificial şi găunos. Presupun că nu mi-am venit în fire decît după 30 de ani, pe la 40 începînd să exist intelectual. Sînt furioasă pe această adolescenţă care în scris rămîne ca o boală, în timp ce în amintire e toată numai aur şi miere. Lupt toată ziua cu dezgustul de mine.

Un singur detaliu justifica această relectură: pe pisica mea angora o chema *Djiala*. O dată cu numele — uitat — mi-a revenit parcă un întreg timp.

Sîmbătă 29 ianuarie

În *Le Monde* o pagină întreagă semnată de Claire Tréhan şi inspirată de Mihnea împotriva lui Ceauşescu (cu un desen cu sceptru) şi sub titlul: „Le Parti et sa femme".

Seara, cenaclu Hyperion unde Stéphane Lupasco vorbeşte despre „estetica" sa. Ca totdeauna, atîtea neomogeneizări, heterogeneităţi, antagonisme etc. îngreunează comunicarea. Dar mai ales, un soi de pozitivism ştiinţific pare a-l cuminţi în explicaţii, cu toate că e totul numai pozitivist nu, şi nici „cuminte" n-a fost niciodată. La Madrid, în plină conferinţă, acum cîţiva ani şi-a proclamat credinţa în învierea trupurilor, acum cîteva luni la Sorbona şi-a asigurat auditoriul că nu există moarte. Din pricina acestor imprudenţe în jurul lui roiesc fizicienii atraşi de tradiţionalism (vezi revista *Troisième millénaire*). Altfel e naiv, copilăros şi încîntător. A îmbătrînit, merge în două bastoane, dar capul nu e atins.

La Cenaclu citeşte mai ales Tănase. I-au comandat la Flammarion o carte cu „răpirea" lui şi a dat drumul la un delir semipamfletar, semi-oniric, în care cele mai bune momente seamănă a Jarry şi cele mai slabe a jurnalism de ocară. Un fel de *Ceauşescu, Ceauşescu, roman sentimental* (bineînţeles parodiind titlul romanului precedent, *L'amour, l'amour, roman sentimental.*

Şi à propos de Ceauşescu — iar — în ţară s-a dezlănţuit un delir la aniversarea a 65 de ani (nenumiţi şi travestiţi în 50 de ani de activitate revoluţionară) de la care nu mai scapă de data asta nici criticii buni (Raicu de pildă), Mircea Iorgulescu se salvează spunînd că niciodată România nu s-a transformat ca sub domnia lui (ceea ce e evident), dar nu spune că în bine.

Numai Nicolae Manolescu nu scrie nimic.

Îmi pare bine, dar mi-e şi frică: n-o va plăti?

Luni 31 ianuarie

La emisiune, Gelu Ionescu venit aici pentru prima oară, deşi colaborează (clandestin pînă îi soseşte soţia cu copilul) de mai multă vreme. (Cînd va avea refugiul aranjat, Vlad îl ia direct la München). Îşi ascultă, citită de Alain, cronica despre Mircea Zaciu, semnată Anton Tisescu.

Cu toţii la cafenea.

Apoi la cină la Aurora şi Aurel, cu Cazabanii şi Breban. Acesta din urmă amabil, ameliorat ca susceptibilitate cînd i se taie vorba, tot atît de convins că nu-i gust literatura pentru că are prea multe

idei (nimeni nu-şi poate închipui despre sine că le are proaste) şi teoretizînd mereu ca şi cum ceea ce se petrece în Răsărit e o luptă pentru putere şi nu un fenomen fără precedent. N-a citit nici pe Zinoviev, nici pe Orwell, nici pe Besançon. Trei lecturi — cel puţin trei — fără de care nu se poate face literatură de profunzimi asupra fenomenului comunist.

Miercuri 2 februarie

Masă rotundă *Danton* de Wajda. Îl iau pe Cristovici care să-l tempereze pe Barbă şi poate şi pe Cazaban, şi tocmai el îmi scoate ca un apucat fraza cea mai gravă vorbind de doctrina Revoluţiei franceze (deci drepturile omului...) ca de un „cancer ideologic". (Dac-ar fi sincer şi cinic, probabil că aşa ar crede şi Andropov, chiar dacă dintr-alt unghi de vedere.) V. măsurat, Cazaban cu distanţa dată de ironie faţă de propriile-i convingeri, Barbă fanatic dar cu o voce de „liberal" tolerant („mi se pare că", „cred că" etc.) numai Cristovici cu ghiuleaua ca să am eu ce tăia.

Vineri 4 februarie

Nunta lui Mihnea cu Catherine, pe care ei o iau cam în glumă (sînt de vreo zece ani împreună), dar tot fac petrecere cu vreo 50 de invitaţi la Olympia, că la ei e prea mic. Cine nu e? Disidenţii şi gazetarii Yannakakis, Pierre Kende (soţia lui e din Cluj şi vorbim româneşte foarte deschis despre problema samizdatului unguresc din Transilvania), Natacha — soţia lui Thierry Wolton împreună cu el, Bernard Guetta, căruia i se refuza sistematic viza în România, şi pe care-l felicităm V. şi cu mine pentru articolele despre Polonia, Maspéro distins şi antipatic (sau numai timid), apoi români buluc: Radu şi Miruna Boruzescu, Ruxandra Racoviţă, Ion Filotti (mereu încîntător), Korne (îl atac din nou: *Bire* şi Theo au dat iar în E. L., de data asta în Vlad Georgescu care-l cenzurase pe Radu Câmpeanu), Gelu Ionescu, Matei Cazacu şi bineînţeles Marie-France. Din fericire nu e prea multă mondenitate, deoarece aici toată lumea cunoaşte pe toată lumea. E „ramura" exilului cu reale contacte cu Parisul intelectual şi gazetăresc. Ca-n 1848.

Duminică 6 februarie

Ieri şi azi citit cu un amestec iritant de încîntare şi dezamăgire *Viziunea viziunii* de Marin Sorescu, „roman într-o doară", cum îi spune el, cu animale transformîndu-se în oameni şi de un umor dezlănţuit. Dar nu negru. Şi fabulă, şi satiră, dar nici fabula, nici satira nu sînt duse pînă la capăt. Mă salvează o frază aberantă a lui Valéry (care de altminteri nu-i face cinste intelectuală): „Au début était la Blague". Sub semnul ei, îmi iese şi cronica.

Liiceanu mi-a trimis textul unei conferinţe ţinute de Pleşu la Lugoj (cf. 23 ianuarie), *La ce serveşte cultura*. La nimic — polemizează el strălucit cu Noica, din moment ce nu ne este de nici un folos în încercările capitale. La nimic dacă nu se sprijină pe altceva (se subînţelege pe religios). Şi el deci. În curînd nu vor mai exista intelectuali agnostici în Est. Textul e — aşa cum ne avertizase Liiceanu — admirabil. Cu har — în toate înţelesurile cuvîntului.

Luni 7 februarie

În *Times*, ştirea unei încercări de lovitură militară în România. Ratată. Ofiţeri şi generali executaţi.

Dimineaţa îmi telefonează Pierre Assouline de la *France-Soir*: în *Times* a ieşit ştirea — comunicată de corespondentul ziarului la Viena — unui complot militar împotriva lui Ceauşescu eşuat şi soldat cu executarea mai multor ofiţeri — chiar şi generali.

Telefonez imediat lui Vlad G., n-are nici o confirmare. (Ştie de vineri şi nu se agită.) Insist s-o dea. Da, recunoaşte el: a dat-o şi Deutsche Welle. Da, adaug eu, şi BBC-ul. Şi azi posturile de radio franceze. Antenne 2 de asemenea — cum aflu mai tîrziu. V. G. nu crede că e în legătură cu „complotul" anunţat în decembrie.

Marţi 8 februarie

O scrisoare de la Stamatu în care, entuziasmat de articolul de apărare a lui Caraion, îmi defineşte atitudinea prin trei versuri de Dante care încep cu „transhumanar" — a depăşi condiţia umană. Articolul a apărut în *Limite*. Cînd a trecut la radio, Steinhardt m-a găsit creştină. Tare mi-e teamă că adevărul e mai puţin frumos:

nu trebuia ca noi doi, cei mai atacați de I. C. (V. și cu mine) să cădem în capcana întinsă de E. Barbu. Deci mai curînd tactică decît creștină.

Miercuri 9 februarie

Goma vine la cafea cu o veste pe care n-o lansează decît pe la sfîrșit și după oarecare ezitări. Germain de la DST i-a dat-o. Un agent de vreo 20 și ceva de ani — Bistran, același nume cu anchetatorul mamei și al lui Caraion (Sever Bistran) — era trimis să-l suprime pe V. După ce a stat în Franța cîtva timp (a încercat să se angajeze și în Legiunea străină), a trecut în Germania, unde a spus totul poliției, cerînd și drept de azil. DST alertat de poliția germană, a trimis imediat pe cineva acolo, care urmează să se întoarcă mîine, joi, cînd ne vor da detalii.

Nu știm de ce Goma credea că V. va intra în panică. E foarte calm. Eu am suportat mai bine cînd era vorba de mine. Totul e să știm cînd i s-a dat ordinul acestui Bistran, înainte sau după 31 august (dezvăluirea „afacerii Tănase"). Dacă e după, e grav: înseamnă că nebunia lui Ceaușescu nu mai ține seama nici de reacțiile din Occident.

Joi 10 februarie

Goma cu doi de la DST: n-au nimic nou din Germania unde (înțelesesem prost) n-au trimis încă pe nimeni. Nu știu încă dacă e serios. V. urma să fie lichidat între 1–10 februarie.

Ne cer secretul absolut.

Cei doi de la DST care au venit cu Goma sînt Germain (extrem de simpatic, viu și la curent) și cel care a participat la scenariul Goma (răsturnarea paharului cu otravă) și căruia Goma îi spune Luigi (dar nu-l cheamă așa). Dacă e într-adevăr serios, atunci ei speră o știre în presa germană care să îngăduie să se declanșeze un mini-scandal în cea de aici — fără ca să spunem c-o știm de la ei. Același Bistran (de vreo 30 și ceva de ani și nu 20 a re-confirmat că pentru Goma trebuia trimis cineva în octombrie trecut. Totul e, repet, să se știe dacă ordinul a fost dat înainte sau după

31 august cînd s-a ştiut de „afacerea Tănase". Nu prea au aerul să înţeleagă importanţa acestei date.

Vineri 11 februarie

În decembrie — ne spune Hăulică — ar fi explodat o bombă la un centru de miliţie din Bucureşti şi întreg cartierul înconjurător n-ar fi avut lumină electrică.

Duminică 13 februarie

Două programe mari le fac uşor — cronica mai greu. Reiau de fapt o cronică pe care o pregătisem acum un an (un răspuns la *Manuscriptum* unde un domn care de altminteri venise să mă vadă la Paris, Popescu-Cadem, dă într-un „dosar" Lovinescu cîteva date asupra morţii mamei, fără a vorbi bineînţeles de închisoare). O pregătisem dar n-o putusem trece deoarece în acelaşi moment E. B. lansase campania cu „jurnalul" lui Caraion, plin de orori asupra mamei: aş fi avut aerul că-i răspund. O refac acum: păstrînd fragmentele din scrisoarea Monicăi Alfandari (Sevianu) despre felul cum col. Butika încercase s-o şantajeze pentru ca eu să devin agenta lor, şi cum, la refuzul ei indignat, o trimisese din spitalul închisorii unde era îngrijită pentru hidropizie, înapoi la închisoare cu interdicţia de a i se da îngrijire medicală. Un asasinat. Despre care trebuie totuşi să vorbesc, chiar dacă mi-e atît de greu s-o fac şi să păstrez un ton de proces-verbal. Cînd, în mine, rana e mereu deschisă. Dar în fond şi mama are drept la memoria publică — nu numai cei care-mi sînt indiferenţi, îndepărtaţi. Pentru că o iubesc prea mult, să tac asupra ei? Scriu deci, dar chinuit.

Luni 14 februarie

După emisiune: un tînăr desenator, Matei Lăzărescu, recomandat de Mihnea, mi se pare atît de interesant încît îl aduc acasă să-l cunoască şi V. şi să-i vadă şi desenele (între conceptualism şi suprarealism).

Telefon, după aceea, lui Goma. Cei de la DST au primit noi detalii din Germania asupra lui Bistran.

Primul — şi cel mai important — a primit ordinul de a-l asasina pe V. (şi pe Goma tot el?) înainte de 31 aug. — Deci Ceauşescu

n-a recidivat după dezvăluirea rolului său în „afacerea Tănase". Uşurare pentru viitorul apropiat.

Marţi 15 februarie

Prin Balotă, aflăm de o „săptămînă" a cinematografului românesc. Îmi alertez „echipa" pentru o masă rotundă: Marie-France, Miron (Niculescu), Barbă.

Miercuri 16 februarie

Lungă convorbire cu Stroescu (Vlad G. are gripă).

Seara, primul film din „săptămînă", *Duelul* inenarabilului Sergiu Nicolaescu (James Bond *à la roumaine*), cu un generic ce anunţa ceva posibil şi restul cum ştie S. N. E totuşi mai suportabil în poliţist decît în filmele istorice. Toţi actorii, chiar şi copiii, vorbesc ca la teatru.

Joi 17 februarie

O revelaţie: *Proba de microfon* de Mircea Daneliuc. Prin el ne dăm seama că se comite o crimă împotriva limbii în ţară: e lătrată, răstită, agresivă şi nu numai mahalagizată.

După ce tot pregătesc prin telefon masa rotundă (îl chem şi pe Virgil Tănase) şi după o întîlnire la cafenea cu Marie-France, împreună îl regăsim pe V. şi o sală de prieteni sau cunoscuţi: Barbă, Miron, Stolojanii, Breban, Paţi Doicescu etc. la „Săptămîna filmului românesc". O revelaţie (anunţată deja de Pintilie): Mircea Daneliuc cu *Proba de microfon*. De fapt o dublă revelaţie: estetică mai întîi (alături de Piţa şi Veroiu şi bineînţeles, după Pintilie). Iată un adevărat regizor român de film cu real curaj, apoi: toate conformismele sociale sînt denunţate aici. Sau aproape toate. Marie-France spune *„anti-omul de marmură"* şi poate are dreptate. Reportera vînînd imagini nu vînează aici adevărul, ca la Wajda, ci devine un fel de copie a securităţii şi miliţiei. E şi scena finală cu ieşirea din uzină — tot Wajda pe dos. Dar şi revelaţia vulgarităţii fără seamăn a limbajului: parcă nu se mai vorbeşte româneşte. Nici un roman (în afară poate de *Vocile nopţii* de Buzura) nu oferă un astfel de exemplu al limbajului răstit. Nimic nu înlocuieşte imaginea pentru imersiunea în social.

N-au adus însă ultimul film al lui Daneliuc, care se pare că e şi mai bun, şi mai tare: *Croaziera*.

Vineri 18 februarie

Soţia lui Horia Lovinescu (Dana Crivăţ — fostă Beligan) a rămas cu fata în Germania.

Prin poeta-actriţă Crăciunescu, care ne-a lăsat la Gelu şi un volum de poeme, aflăm că de-abia l-a salvat D. R. Popescu pe Horia, care era să fie dat afară de la teatru.

Lui Nedelcovici i s-a interzis filmul pe care îl face — ca scenarist — cu Piţa. (Tot prin Gelu de la Crăciunescu.)

Duminică 20 februarie

Seara cu V. şi Marie-France la Châtelet: *Flautul* lui Andrei Şerban. La antipodul celui al lui Pintilie, bineînţeles, pe cît de profund al lui Lucian, pe atît de la suprafaţă — pentru a nu spune chiar superficial. Universului concentraţionar-iniţiatic al primului îi răspunde şi nu-i corespunde lumina la A. Ş. Pintilie *gîndeşte* un spectacol într-o coerenţă (uneori aberantă, dar mereu personală) riguroasă: e ca un eseist al teatrului bîntuit de autenticitatea fantasmelor sale. Şerban *priveşte* un spectacol. Dar dacă-l luăm drept ce e, atunci e excelent. Un basm, un fel de *Făt-Frumos din lacrimă*, referinţa românească nefiind întîmplătoare: costumele sînt româneşti, iar pe piramide se urcă ca pe o coloană fără sfîrşit *iniţiaţi* cu căciulă şi nişte beţe ce seamănă a buciume. V. şi cu Marie-France jenaţi de panourile „persane" ce tot coboară din plafon amestecînd geografia surselor. Dar pentru un public occidental, exotismul poate începe prin Balcani şi sfîrşi în Orient. Basm să fie şi depeizare. Va avea, presupun, succes de public: nu deranjează pe nimeni (ca Pintilie) şi e o încîntare. Dar A. Ş. n-a fost mare regizor decît atunci cînd a dus mai departe, în spectacol, ceea ce făcuse Brook experimental: tragedia greacă şi mai ales *Medeea*. Acum e doar strălucit.

Marţi 22 februarie

La Radio, masa rotundă cu Gelu Ionescu despre situaţia scriitorimii române — Gelu, tonul just, măsurat, responsabil. Foarte bună impresie.

Vineri 25 februarie

Ieri n-am fost la vernisajul lui Istrati, unde eram invitați. A fost, în schimb, ambasadorul României. Istrati și Natalița au participat la colocviul „Brâncuși“ de la București, acum ani de zile, mai de curînd I. a dat un interviu — neutru — în presa din țară: ce-i pasă lui, ce le pasă lor de exil și principii: sînt doar executorii testamentari ai lui Brâncuși și ca atare vor relații bune cu toată lumea (inclusiv regimul de la București). *Pauvres types*! Îl pun totuși pe Pupăzan să scrie despre expoziție. În fond, de ce?

Telefonează și Antonia. Au sosit — la una din cele două adrese date de ea — scrisori și un text din România: Mihai Botez. Le va aduce luni și poate că V. le va lua cu el la München, unde pleacă marți seara (după două amînări).

Iar sîntem „atacați“ pe un ton uimitor de urban de Artur Silvestri în *Luceafărul*. Nu știu ce vrea să demonstreze. Doar că V. scoate multe reviste cu aceeași echipă de la FE. Nu-i face, în fond, decît reclamă.

Duminică 27 februarie

V. mă trezește cu știrea morții lui Cismnărescu, auzită la FE. Telefonăm lui Stroescu acasă: Mike a murit pe la orele 18, ieri. Joi s-a mai interesat dacă vine să-l vadă V., vineri n-a mai vrut să primească pe nimeni. Triști, aproape uluiți, ca și cum nu ne-am fi așteptat.

V., în ciuda unei dureri de cap, face un necrolog pentru vineri foarte inspirat. A devenit — spune el cu umor mai mult decît negru — un autor de necrologuri. Adevărul e că rămînem din ce în ce mai singuri; martorii — cel puțin cei cu care am pornit pe calea mărturiei — dispar unul după altul în mod precipitat.

Luni 28 februarie

Textele trimise de Dorin Tudoran pentru retransmiterea prin Europa Liberă — vreo 100 de pagini. Oricît de prudent prezentat: *disidență*.

La Radio: masă rotundă asupra „Săptămînii filmului românesc“, cu Antonia (intimidată, vorbește puțin dar substanțial), Mi-

ron N. (din nou bine), Tănase şi V. După aceea V. înregistrează cronica despre Cismărescu, Gelu vine să-şi asculte masa rotundă şi să mai înregistreze şi el două cronici, şi cu toţii la cafenea.

Antonia ne aduce un manuscris sosit pentru noi pe adresa unei prietene a ei: nu e al lui Mihai Botez, cum crezusem la început, ci al lui Dorin Tudoran pentru transmis prin EL: o scrisoare către „Director", vreo patru–cinci cronici de răspuns la atacurile împotriva lui cînd a dezvăluit plagiatul lui Ion Gheorghe şi un lung comentariu asupra a ceea ce i s-a întîmplat în vremea din urmă — întrebîndu-se dacă da sau nu este un disident (70 de pagini). Le citesc, răsfoiesc în autobuz, V. le va lua cu el la München să-l convingă pe Vlad Georgescu să-i consacre mai multe emisiuni lui Dorin Tudoran, care vrea să treacă la acţiunea decisivă.

Marţi 1 martie

V. pleacă la München. Lui Goma „băieţii" îi spun că nu e nimic nou.

În timp ce montez masa rotundă, Goma citeşte „prozele" lui Tudoran. Ca să provoace o reacţie în clanul lui E. Barbu (sau poate aşa crede, mai ştii), face cîteva rezerve asupra EL (decente), declară că nu sîntem chiar atît de informaţi pe cît pretinde E. B. cînd vede toţi emisarii scriitorimii veniţi să ne aducă veşti, se plînge că şi despre el a auzit veşti false. Apoi, mai grav, spune că nu crede că Moţu Haiduc nu e un farsor etc. Evident, prudenţe — care însă nici nu cred că-i vor servi. Tot îl vor pedepsi. Mihai Botez îl roagă din nou pe Vlad Georgescu să-l ia redactor. Numai să nu se trezească bietul D. T. cu un post... în închisoare.

Joi 3 martie

Koestler s-a sinucis cu soţia, la Londra.

Aseară, cînd mă întorceam cu Marie-France de la restaurant, telefon din München de la V.: Vlad Georgescu i-a spus şi el în „top secret" de atentatul ce era pregătit: poliţia germană i-a pus la curent pe americani (FE). Din „top secret" în „top secret" mă întreb — cum voi mai putea da ştirea publicităţii, ceea ce reprezintă singura apărare cu putinţă. Cade cum nu se poate mai bine ultimul atac din *Luceafărul* (Artur Silvestri), îl numeşte pe V. „papă al exilului". Şi încă unul autoritar fără de care nu se face nimic

nu numai în exil, ci şi în dicţionarele, enciclopediile şi publicaţiile occidentale. Îi dau o fotocopie lui Goma pentru lămurirea „băieţilor".

Tot V. care-mi telefonează şi azi: Vlad Georgescu îl va trece pe Tudoran, dar n-are loc pentru el la Radio.

Vineri 4 martie

De fapt eu i-am telefonat ieri lui V. seara, cînd a venit Cristovici să-mi spună de sinuciderea lui Koestler, cu soţia. Avea 78 de ani şi leucemie.

Am scos din bibliotecă toate cărţile lui şi am recitit pînă la 5 dimineaţa. Continuu şi azi. Nu ele îmi revin în memorie (nu le uitasem), ci toată tinereţea la Paris legată de aceste puţine figuri ce încercau să ţină cap terorismului intelectual de stînga. Prin ei respiram şi noi aerul, puţinul oxigen la care aveam dreptul. Dac-ar rămîne — pentru mîine — doar *Zero şi Infinitul*, *1984* şi *Gulagul*, esenţialul ar fi transmis. Toate proiectele mele de emisiuni zădărnicite. Trebuie să-i fac una lui Koestler. Simt că nu pot altfel.

Sîmbătă 5 martie

Reagan a anunţat că i se va lua României clauza naţiunii celei mai favorizate din cauza decretului cu emigrarea (plata şcolarizării în dolari).

Toată ziua lucrez la emisiunea Koestler. Doar o întrerupere de o jumătate de oră să iau ziarele.

Telefon de la Remus Radina: a ascultat cronica mea despre mama şi îmi spune admiraţia pentru ea. Chiar şi în termenii lui patetici, aparţinînd, cum se spune, unui cod lingvistic ce-mi este străin („o eroină a neamului" etc. etc.) evident mă mişcă.

Duminică 6 martie

Alegeri municipale: deruta stîngii.

Se întoarce V. Se animă casa şi toate au din nou rostul lor.

Vlad G. nu-l va lua pe Dorin T. redactor. Îi trebuie unul care să ştie limbi. Talentul şi competenţa nu intră în calculele lui. Serialul D. T. se desfăşoară exact cum am prevăzut noi.

Şi V. G. e ameninţat. Şi pentru el s-a predat ucigaşul.

Votăm şi pentru prima oară cîştigăm. Iese la primul tur lista lui Chirac şi scăpăm de primarul comunist pe care-l avem de cînd stăm aici. *Raz de marée* la Paris: 18 arondismente din 20 pentru Chirac la Paris. Şi în restul Franţei opoziţia devine majoritară. Probabil fără urmări, dar reconfortant.

Luni 7 martie

Emisiune V. despre plagiatul lui E. Barbu, care va cădea prost (se va crede că tot Tudoran l-a trimis... dar cum să mai schimbi?), eu despre Koestler. Cu Gelu şi Alain apoi la o cafenea. Gelu crede că pentru transmiterea la FE îl vor închide pe Dorin Tudoran. Şi nouă ne e frică de aşa ceva. Dar cum să nu-i îndeplineşti dorinţa?

La cină la Ella Munteanu. Obosită după lunile în care au stat la ea sora şi socrul ei. O invităm o săptămînă la Megève.

Telefon Banu pentru spectacolul lui Andrei Şerban (*Maestrul şi Margareta*). Nu vom fi aici la premieră. Îi dau data întoarcerii, pentru bilete. Vor face împreună o discuţie pentru „Teze" şi o vor înregistra în absenţa mea.

Miercuri 9 martie

Nu vom fi nici la apariţia cărţii lui Goma. Ne poate aştepta liniştită pentru masa rotundă de la întoarcere. Mult mai puţin liniştită se anunţă în schimb, ca de obicei, lansarea cărţii lui Tănase.

Într-adevăr, Tănase îmi spune la telefon că-i apare cartea în 6 aprilie, şi în 9 i se consacră o emisiune la „Droit de réponse" în care ar fi mai bine să *nu* vină... Goma (invitat de Polac), ca să nu se certe cu el în chestiunea comunicatului ce urma să fie dat de guvern (şi n-a fost), şi să nu-i reproşeze gazetarii tăcerea lui după înscenarea cu otrava. Tănase e iresponsabil. Îi amintesc că la conferinţa de presă şi el s-a arătat indignat de lipsa de comunicat (neagă — dar îl am înregistrat şi i-o repet) şi că gazetarii dacă au ceva de reproşat, îi vor reproşa lui înscenarea mult mai spectaculară cu răpirea.

Îl pun la curent pe Goma. Într-adevăr Polac îl întrebase ce are Tănase cu el că strîmbă din nas la ideea de a-l avea în emisiune.

Ne întrebăm dacă e bine sau nu ca Goma să se ducă la emisiune. Isterizările lui Tănase devin din ce în ce mai primejdioase.

Joi 10 martie

Tot povestea cu „Droit de réponse". I-a telefonat Polac lui Goma că Tănase îl propune printre gazetari şi pe Bernard Margueritte. Goma refuză (cred c-a vorbit cu secretara lui P.) să fie de faţă un gazetar „cumpărat" de Bucureşti. Şi iar ne punem întrebări: să se ducă sau nu Goma?

Seara, Tarangul. Simpatic, dar scrie la o carte în care va pune la punct filosofia occidentală. Sistem Amăriuţei. Şi el dărîma totul. Amabil condescendent faţă de Liiceanu şi Pleşu. Se simte singurul constructor de sistem filosofic. Păcat. Pentru că e bun, autentic şi nelipsit de interes. Dacă n-ar fi mania asta dîmboviţeană de a face praf Occidentul.

Vineri 11 martie

P. S. la Tarangul: caută un loc de „concierge" că i se termină bursa: Kant în... lojă.

Duminică 13 martie

Al doilea tur al municipalelor: refluxul stîngii se atenuează.

Ei bine, nu le-au ajuns aproape doi ani de socialism francezilor ca să priceapă. E drept că în aceşti doi ani în care au reuşit să pericliteze economia (dacă nu încă s-o distrugă), socialiştii n-au făcut încă nimic — sau aproape nimic — de care să se resimtă încă direct portmoneul francezului de stînga.

Toată seara pe A2 la rezultatele electorale. Opoziţia conservă majoritatea în voturi (vreo 50 faţă de vreo 49 ale stîngii), cîştigă mai multe oraşe, pierde cîteva balotaje ce i se anunţau favorabile.

Marele succes al lui Chirac confirmat: cele 20 de departamente ale Parisului în întregime în mîinile opoziţiei. *Fără precedent.*

Comuniştii pierd mereu, dar socialiştii, după mare zarvă printre militanţi şi mobilizare, pierd mai puţin decît anunţa *le raz de marée* de duminica trecută. Iar Deferre păstrează Marseille şi oroarea de Chevènement e ales la Belfort.

Ce e mai înnebunitor la socialişti (vizibil de-a lungul dezbaterilor de astă seară) e reaua lor credinţă de tip aproape comunist. Recunoscînd că au primit un „avertisment" serios, dau vina pe criză, pe situaţia moştenită de la vechiul regim (fals, era foarte bună), pe media (televiziunea e în mîinile lor), pe oricine şi orice în afară de ei înşişi.

Pînă la alegerile legislative, vor continua deci să-şi facă de cap.

Luni 14 martie

La Radio cruntă serie de emisiuni ale lui V.: Plagiatul lui E. B. din *Incognito III*, greu pînă şi de înregistrat (are trei la rînd...). În drum spre taxi, cad pe stradă şi mă julesc tare la genunchi. Mă pansează Geneviève.

Marţi 15 martie

Apariţia cărţii lui Goma: *Chassé-croisé*.

Miercuri 16 martie

Lung telefon de la Pintilie. *En vrac*:

Lui Daneliuc i-a prins bine cronica mea despre el: tocmai i se oprise filmul pe care-l face acum, *Glissando* — i s-a dat imediat drumul. Pintilie îmi vorbeşte din nou despre *Croaziera* (şi mai bună ca *Proba* şi căreia, pentru Cannes, francezii i-au preferat, anul trecut, *O lacrimă de fată*!!) În schimb, anul acesta trimisul festivalului a cerut să i se arate filmul lui P. *De ce bat clopotele, Mitică*?, chiar neterminat. Românii n-au vrut, şi delegatul a plecat furios. Lui P. nu-i place în schimb deloc *Concursul* lui Piţa (pe care Steinhardt, care-mi scrie pe faţă şi prin poştă despre cronicele mele, mi-l recomanda ca pe o capodoperă depăşind pe *Rubliov* şi *Stalker*...).

P. a recomandat celor de la Cannes *Secvenţe* de Tatos.

Masa rotundă despre *Azilul*... i-o copiaseră vecinii, care se mirau de ce ne „certăm" mereu (nu mai ştiu la Bucureşti ce e o discuţie).

De la Ambasada de aici Pintilie tot primeşte anunţuri de reuniuni cu români. De data asta în plic era şi o foaie de denunţ împotri-

va lui Vlad Georgescu pasămite a cuiva de la FE care-l acuza de a fi fost comunist. Şi imbecilii de la Ambasadă, ca să facă economie de timbre, şi-au dat arama pe faţă, punînd-o în acelaşi plic.

Joi 17 martie

Mini-bombă: Goma primeşte autorizaţia să vorbească pe platoul televiziunii despre proiectul de asasinat împotriva lui V. Pentru 9 aprilie.

Telefon de la Goma: l-au dezlegat de secret (de la DST — a venit Germain la el) în ce priveşte atentatele prevăzute împotriva lui în octombrie şi a lui V. în februarie. Cu condiţia să pună totul la condiţional. Rămîne pentru „Droit de réponse" din 9 aprilie.

Sîmbătă 19 martie

Ieri telefon de la Radina: vor face o manifestaţie joia viitoare în faţa Ambasadei Angliei: Londra a expulzat în România pe un român care venise clandestin să ceară azil politic. Fără precedent de la zilele negre de după război, cînd i-au dat înapoi pe soldaţii lui Vlassov. Oroare.

Seara plecare la Megève.

Duminică 20 martie

Megève cu V.

Marţi 29 martie

Plecare V. la Paris.

Joi 31 martie

Telefon de la V.: despre (în afară de „Droit de réponse") proiectele de interviuri cu Guetta şi Poulet prin Mihnea. Îi propun să mă întorc imediat: refuză.

Vineri 1 aprilie

Telefon V.: excelent contact cu Polac (care vrea şi numele funcţionarului de la poştă care m-a salvat în momentul agresiunii, spre

a-l invita). Prin Interpol, P. a avut confirmarea atentatului împotriva lui V.

V. a dejunat cu Bernard Guetta şi Amber Bouzoglu: *copains* cu toţii. Marţi apare în *Figaro*.

În *România literară* — un comunicat al Biroului Uniunii Scriitorilor, fără a ne numi, împotriva noastră şi a lui Tudoran: „Europa liberă viciază viaţa literară din ţară, revenind asupra unor probleme de mult soluţionate (plagiatul E. B. şi emisiunile lui V.) şi primind texte ostile din ţară (Tudoran)."

Fără precedent. L-a impus sigur Eugen Florescu.

Duminică 3 aprilie

Întoarcere seara Paris — 12 noaptea.

V. mă primeşte cu vestea-surpriză: Tănase i-a reproşat lui V, ţipînd la telefon că-l susţine pe Goma! V. i-a închis telefonul în nas. „Nu mai avem nimic să ne spunem." Într-adevăr nimic. În plus, Tănase i-a declarat lui Polac că doar două persoane refuză pe platou: pe V. şi pe mine. În ce ne priveşte, am fi încîntaţi să nu fim prezenţi la emisiunea care va fi un bîlci, dar Polac ţine morţiş şi se va duce marţi la Flammarion să aranjeze lucrurile. Excedat de Tănase.

L-am suportat pînă acum pe Tănase pentru „cauză". S-a terminat.

Luni 4 aprilie

Bernard Poulet cu fotograful de la *Le Matin* de la două şi jumătate la şase. Articolul lui apare miercuri. Guetta i-a promis că al lui va fi scurt şi rezumativ: doar faptele. Contactul ca totdeauna cu Poulet: excelent. Ne face şi confidenţe asupra „direcţiei", plină de nervi şi istericale (dar dinamică) a lui J. F. Kahn. Introducem şi cazul Tudoran în dezbatere. Toţi insistă să mergem la „Droit de réponse".

Marţi 5 aprilie

În *Le Monde* excelent articol Bernard Guetta intitulat *Sinistre thriller* şi anunţat încă de pe pagina întîi sub editorial.

Eveniment — 47 funcţionari spioni sovietici expulzaţi din Franţa!

Mai multe telefoane cu Poulet disperat că Guetta nu s-a ţinut de cuvînt şi a scris prea mult, epuizînd subiectul. Îl consolăm cum putem: articolul e mare într-adevăr, excelent, dînd esenţialul, dar n-a epuizat nimic: i-au rămas multe doar lui Poulet — ceea ce e şi adevărat.

Vine şi o gazetară de la *La Croix* (alertată de Cella Minart) Chantal Meyze — alte două ore de descriere a situaţiei din România.

Telefon de la secretara lui Polac: întîlnire mîine la televiziune. Polac n-a aranjat încă nimic. Va fi în vacanţă. Dar n-are de gînd să ne lase în pace.

E. B. a început un serial radiofonic şi săptămînal la Radio Bucureşti — unde mă atacă şi Eugen Florescu.

Destul? Traducem toată ziua „înjurături" din presa română pentru emisiunea lui P.

Lung telefon dimineaţa cu Vlad G. Nu înţelege urgenţa situaţiei, e moale şi fără reacţie. Unde e Noel Bernard?

Miercuri 6 aprilie

În *Le Matin* o pagină întreagă a lui Poulet, tot excelentă. O jumătate de pagină în *La Croix*, nu prea rea.

Merg cu V. la Radio. În timp ce el înregistrează cu Alain, agitaţie prin birouri: Lydia pretinde că nu ştiu ce serviciu al lor le înştiinţase, şi ele o puseseră pe Suzy s-o facă la rîndul ei, încă din ianuarie... Suzy cade din nori: eu nu insist: rivalitatea dintre FE şi RL e mereu vie. Suzy trimite un „story" la München, după ce a fost întrebată prin telefon de acolo de unde are *Le Monde* informaţiile. Nimic de făcut cu americanii — sînt paralizaţi de prudenţă şi aşa-zisă obiectivitate.

La Polac unde ajungem la 5 cu Goma, Tănase a fost calmat de Olivier Todd (protectorul lui) dar şi Polac a cedat, în acest tîrg: V. cu mine vom trece la început, pentru a lăsa apoi loc lui Tănase, urmat de Goma şi de ceilalţi. Polac, care-i ceruse lui V. revistele şi tot felul de traduceri din atacurile presei române, nu mai e intere-

sat decît de articolul lui Lăncrănjan împotriva mea, „Căţeaua"; într-adevăr delirant. Aflăm că s-a invitat şi... dl Z. (Moţu Haiducu)!

Joi 7 aprilie

Telefoane de la Sandra V., Greg, Radina, Bosnief, Paraschivescu, Sanda Sto, Marie-France, bineînţeles.

Ieri Eugen ca în vremurile bune.

De la trei şi jumătate pînă seara Dupoy de la *Le Quotidien* cu Goma, Mihnea, mai tîrziu Ana. Din nou povestea pe de rost. Apare sîmbătă...

Mihnea ne aduce cu *Le Monde*: o notă asupra dispariţiei în natură a „agentului" Bistran. Dacă nu şi l-or fi însuşit americanii ca pe Rush.

Prin telefon interviu la BBC. Telefonez şi la FE, dau de Stroescu: au început şi ei să treacă: *Le Monde* şi (încetul cu încetul) restul. Îi avertizasem să nu le-o ia înainte Vocea Americii, unde V. dă mîine un interviu lui Cazaban.

Vineri 8 aprilie

De la Mihnea: Gelu i-a spus că viitoarea victimă va fi el.

Zi uimitor de calmă. V. întîlnire în oraş cu Cazaban pentru Vocea Americii, şi nici un ziarist acasă. Pauză benefică.

V. prinde FE la Actualitatea Românească — dau scrisoarea de protest a mai multor scriitori de la Uniune împotriva calomnierii lui Lovinescu; scrisoare mai veche şi pe care n-o trimisesem expres, să nu le fac rău. De la cine o vor fi obţinut-o şi de ce iau iniţiative „culturale" de acest gen, fără să ne întrebe?

Din ce în ce mai enervată de FE.

Sîmbătă 9 aprilie

„Droit de réponse": imensă uşurare: a ieşit fără scandal.

În *Le Quotidien*, o întreagă pagină a lui Dupoy (le-a încurcat: pretinde că V. ar fi fost vizat pentru a fi... denunţat plagiatul lui E. B.). Restul bun şi favorabil.

În sfîrşit „Droit de réponse". Nici un scandal. Polac n-a fost de rea-credinţă. Tănase şi-a stăpînit furia. Afacerea Goma s-a des-

părţit de cea a lui Tănase (în sfîrşit): primul credibil, crezut; al doilea, incredibil şi infatuat.

Focul l-a deschis V. Pus în cea mai proastă dintre situaţii: să se prezinte singur şi să explice de ce e el atît de important, ca Bucureşti să-şi trimită ucigaşii. A scăpat cu bine dintr-o situaţie dificilă şi după reacţia tuturor după aceea, a scos de la început dezbaterea din zona spionaj în care o situase Polac. Eu, cu martorul şi salvatorul meu (Vialanex — care-şi adusese şi soţia şi cumnatul) şi apoi dezbaterea Tănase în care, fără a vorbi mult, a dominat... Goma. Véronique Broca de la *Libé*, la locul ei, Bernard Poulet (cu un *flash* al interviului „bandajat" dat după agresiunea de la Bucureşti) ca şi ceilalţi gazetari (în afara unui Rouart răzgîiat şi insuportabil) decenţi. Bine şi Kostov şi Pavel Tigrid. Şi foarte bine spionul Moţu Haiducu (de nerecunoscut) şi plin de bun-simţ. Maspéro cu un elogiu frenetic al cărţii lui Goma–Tănase, încurcîndu-se în furiile lui mocnite şi în teorii abracadabrante (că el a venit să caute aici constrîngeri etc.). Citate din elogiile aduse lui Ceauşescu şi unul din „Căţeaua" lui Lăncrănjan... de efect.

Detaliile nu contează. N-a fost ceartă între noi: e esenţialul!

Detaliu: vecinii lui Tigrid, înnebuniţi de ameninţări, propun ca disidenţii şi diplomaţii să fie puşi toţi la un loc şi să-şi trimită bombe între ei. Reacţie violentă a lui Maspéro: nu credea să mai audă aşa ceva, ca pe timpul lui Vichy.

Luni 11 aprilie

În *Le Monde* excelent ecou la „Droit de réponse" de Claude Sarraute. Abject în schimb în *Figaro*. Iar în *Le Quotidien* (printre alţii) nebunul de Buican împotriva Goma–Tănase.

Marţi 12 aprilie

Se anunţă viitoarea vizită a lui Cheysson la Bucureşti Socialiştii o încep cu drepturile omului şi o sfîrşesc prin cinismul relaţiilor diplomatice. Lamentabil.

Miercuri 13 aprilie

Cumpărături în cartier. La brutărie:

— „Je vous ai vue à la télé."

— Eh, oui.
— Que voulez-vous, chacun ses petits ennuis...
Apoi la măcelărie:
— Je vous ai vue à la télé.
Eu, pregătită:
Que voulez-vous, chacun ses petits ennuis.
Mais non, il fallait le faire. Moi je suis d'accord!*
Cu ce, n-am mai căutat să ştiu.
Telefon de la Ioniţoiu: un Iosif Bistran era torţionar, între '58 şi '61, la Uranus şi Interne.

Joi 14 aprilie

În *Le Quotidien* C. V. Gheorghiu: mai toţi disidenţii de pe platou, la „Droit de réponse", erau agenţi KGB; numai el e victimă.

În *Le Matin*, Tănase se plînge că n-a putut injuria presa în emisiune. Încep să-şi semene.

Telefon cu N. C. Munteanu, apoi primirea fotocopiei scrisorii cu veşti de la D. T. venită prin America.

T. a fost chemat (23 martie) la Comitetul PCR Municipiul Bucureşti şi ameninţat cu o prelucrare în faţa muncitorilor de la 23 Aug. (gen Andricu). Crede că adevăratul pericol va veni după ce se vor fi terminat emisiunile.

E încîntat că seria lui a corespuns cu emisiunile lui V. despre plagiatul lui E. B., astfel că amîndouă cazurile au fost puse în acelaşi comunicat al Biroului Uniunii (30 martie), dictat de sus şi fără punere la vot. E mare scandal la Uniune. Cum toţi scriitorii sînt împotriva lui E. B., Tudoran nu mai poate fi transformat în ţap ispăşitor.

Alte ştiri de dat la FE.

C. a dat un decret contra maşinilor de scris. E şi în *France-Soir*. Cei cu cazier nu mai au voie să aibă maşini de scris.

Atacuri contra FE (*tous azimuths*).

* — V-am văzut la televizor.
— Ah, da.
— Ce vreţi, fiecare cu micile lui necazuri.
— Ba nu, aşa trebuia făcut. Eu, una, sînt de acord.

Virgil Tănase a telefonat la FE că Goma a făcut-o pe maică-sa... securistă. Cred din ce în ce mai mult că ne putem aştepta la orice de la acest personaj.

Vineri 15 aprilie

Scrisoare de la Bujor Nedelcovici către prietena lui, cu detalii asupra interzicerii filmului său cu Piţa (*Faleze*). Probabil din ordinul lui Ceauşescu şi cu peripeţii: un pliant pentru străinătate cu filme româneşti dat la topit (60 000 de ex.). Revista *Cinema* a trebuit refăcută (pe copertă scenă din film: înăuntru, cronici); directorul casei de film admonestat etc. Ne cere... aspirine, adică să protestăm.

Telefonez lui Vlad G. pentru detalii asupra decretului privind maşinile de scris: îi trebuie lui Goma pentru un articol. Lungă convorbire: nu i-a plăcut cartea lui Goma *Chassé–Croisé*: vrea să ştie dacă-l consider „scriitor mare". Şi pe Tănase? Mare? Îi replic că mari sînt doar cîţiva pe secol, ajunge să fie scriitor. Îi smulg patru emisiuni pentru Goma. Nu şi preţul, pe care-l va fixa cu el. Deja e obligat să-i plătească lui Dumitrescu-Zăpadă ce nu i-a plătit Noel şi e contra tarifelor preferenţiale. Îi repet că Tănase nu mai trece în emisiunile mele şi cădem de acord ca asupra cărţii lui să scrie... Max Bănuş!

Sîmbătă 16 aprilie

La seminarul CNRS al lui V. toţi citiseră *Le Monde* şi văzuseră „Droit de réponse".

Telefon de la Christinel Eliade: au primit ştirea cu V. şi sînt speriaţi. Citesc amîndoi cartea lui Goma.

Duminică 17 aprilie

Tot ieri telefon de vreo jumătate de ceas de la Cornel Dumitrescu (New York) care nu primise încă ziarele trimise şi voia detalii asupra lui Bistran. Speră că va obţine de la Pacepa confirmări asupra agresiunii împotriva mea. Se plînge de FE după moartea lui Bernard şi spune că numai noi doi...

Radina se plînge ca şi C. D. de intoxicarea exilului (după C. D., Ceauşescu ar fi făcut prin Drăgan un pact cu... Sima) şi mă anunţă că Păpoşoiu (care fusese expulzat din Londra unde ceruse azil politic) a fost — probabil la intervenţia dnei Thatcher — eliberat spre Austria, unde s-ar afla acum. Adriana îmi telefonează de la Grossu unde se află, după o nouă internare în spital.

În ciuda risipirii (telefoane, comentarii, reacţii) găsesc timpul să citesc şi nuvela trimisă de Eliade (prea schematică) şi o piesă de teatru a lui Tarangul (ne-teatrală, dar nelipsită de interes).

Luni 18 aprilie

Scrisoare Caraion: crede că e vorba de acelaşi Bistran ca al lui şi al mamei, aşa se întîmplă dacă e el izolat (!) iar cei trimişi pînă acum n-au fost decît paravane (!!)

Masă rotundă asupra cărţii lui Goma. Noi, Alain şi Gelu Ionescu, în curs de metamorfoză de cînd a fost la München.

Marţi 19 aprilie

Răvăşeala telefoanelor (nu exagerat de multe azi) dar şi răvăşeală a tuturor clipelor.

V. se întoarce de la poştă cu un pachet de ziare româneşti şi radio-ascultarea trimisă de la München: sac de insulte ale celor doi Eugeni (Florescu şi Barbu) împotriva Europei Libere. Nemulţumiţi doar cu presa, şi-au luat cronici radiofonice speciale. Totul e în plină deşănţare. Nu mai ajung să pun ordine nici în insulte: sînt prea multe.

Cheysson — după FE captată de Virgil — ar fi spus că merge în România în vizită, pentru că are o politică mai... independentă!

Mihnea recunoaşte că nu vrea să vorbească (Cheysson) la Bucureşti de „afacerea Tănase", dar a luat dosare... umanitare.

Indignarea mea era, deci, justificată.

Miercuri 20 aprilie

În *Le Quotidien*, excelent articol al lui Dupoy: *Cheysson au pays de la peur*, care nu uită să amintească în contenciosul despre drep-

turile omului şi „les tentatives d'assassinats des dissidents en France, ordonnées par la «Torche vivante»".

În schimb, în *Le Matin*, Bernard Poulet (*socialisme oblige*) mult mai temperat.

În *L'économie*, publicaţia giscardiană la care colaborează Tănase, cinci (!) pagini împotriva emisiunii „Droit de réponse". Două semnate de alţi gazetari dar inspirate tot de T. În primul, Goma figurează printre „les trois petits cochons" — ceilalţi doi fiind Polac şi Haiducu, iar Tănase e scriitorul pur care n-a vrut să aibă ceva a face cu „tous ces dissidents de l'Est vivant à l'ombre d'un parapluie bulgare ou d'un stylo mortel", nici să fie (sub-înţeles ca Goma) „le chancre de l'anti-régime roumain". Şi pentru a rămîne în domeniul zoologiei deşănţate, Tănase el însuşi semnează o proză „onirică" intitulată „Les Rats étaient là" şi ilustrată cu mari poze de şobolani. „Şobolanii" sînt presa (Maspéro e şi numit), dar, vizibil, epitetul priveşte pe toţi cei de pe platou. Dezgustător, dar mi-a devenit indiferent.

Joi 21 aprilie

Le Quotidien: cu materialele date de Mihnea, Dupoy se depăşeşte pe sine: o întreagă pagină despre situaţia din România

Toată ziua consacrată unei cronici despre „Panica ideologică de la Bucureşti", în care încerc să pun în formă şi ordine atacurile împotriva noastră şi a Europei Libere. Serialul lui Artur Silvestri a ajuns la numărul 12!

Vineri 22 aprilie

Marea gafă a lui Ceauşescu: s-a plîns lui Cheysson hotărît să nu sufle nici un cuvînt, de emisiunea lui Polac şi de mass-media din Franţa!

O aflăm din *Le Quotidien*, sub titlul *Polac au centre des entretiens*. Ne-a salvat Ceauşescu, prin paranoia lui, de laşitatea diplomaţiei franceze.

Îl regăsesc pe V. la Théâtre de la Ville pentru *Maestrul şi Margareta* a lui Andrei Şerban. Strălucitor, dar în suprafaţă. Parcă nu e acelaşi regizor care a făcut *Medeea*. Se pierde ideea centrală din Bulgakov: Satana obligat să facă binele deoarece Moscova e

prea înecată în răul totalitar. În spirit de contradicție, ce-i rămîne de făcut dacă nu binele? Or, înăbușeala totalitară e complet absentă de pe scena învăpăiată de culori *trouvailles* tehnice. La limită, este acceptat și integrat și *music-hall*-ul. Dar prin presă eram pregătită pentru și mai rău. Cînd ieșim de-acolo: potop. De-abia găsim un taxi.

Sîmbătă 23 aprilie

La prînz: Adriana. Nu s-a însănătoșit de tot. Lîngă ea mă sfîșie trecutul.

Seara la Mămăligă, un Hyperion lamentabil: Horia Stamatu vorbește de *Isarlîkul* lui Ion Barbu ca un autodidact (ce nu este) confuz și pretențios, Mămăligă îl ridică-n slăvi pe Basarab Nicolescu care — primul — l-ar fi așezat pe B. în drepturile lui. Sînt nevoită să iau cuvîntul pentru a protesta împotriva acestui complex de auto-elogiere cenaclistă. Basarab N. se plînge, doar cu aparența umorului, că lupt împotriva „cultului personalității lui", iar Horia Stamatu nu înțelege de ce nu-l aplaudăm în cor. Sus, cenaclul, din fericire, de un alt nivel, cu intervenții și de bun-simț literare ale lui Balotă și Gelu Ionescu.

Rămîn însă mirată de lipsa de solidaritate — sau pur și simplu de politețe — a mai multor așa-ziși prieteni care nu-i suflă lui V. (sau mie) nici un cuvînt despre ce era să pățească. La urma urmei, trimiterea unui asasin să te omoare nu e un lucru cu totul curent care poate fi trecut cu vederea. Nici un cuvînt de la Horia Stamatu (care altfel îl bombardează pe V. cu scrisorile și țipetele cînd se păcătuiește cu o virgulă împotriva lui), nici unul de la Basarab N., nu mai mult de la Tomaziu, care nici nu vine să ne strîngă mîna. E drept că la el precedentul există: îi scrisese lui Bernard să se plîngă de noi că-l împiedicăm pe Caraion să ia contact cu FE! Trecusem și peste asta. Și nu avusesem dreptate. Contemporanii noștri din exil... Dacă s-ar scrie vreodată istoria adevărată a acestui exil! Dar nu va mai fi nimeni s-o facă.

Luni 25 aprilie

Seara: Culianu cu Goma. Cu toată dragostea (deoarece ținem la el) îl executăm pe C. pentru felul cum prezenta cultura română

în introducerea la proiectatele convorbiri cu Eliade. Sper să nu se fi întristat.

Marți 26 aprilie

Ieri, luni, la radio, telefon cu N. C. Munteanu — în ultima lui emisiune, E. B. pretinde că Pen-Clubul e în mîna... mea (sau a noastră) prin influența pe care o am (sau o avem) asupra lui Pierre Emmanuel. Nu înțeleg reclama nebună pe care ne-o fac neo-proletcultiștii: după ei, Parisul întreg ar fi moșia noastră: editurile, instituțiile, enciclopediile și mass-media n-ar face decît ceea ce le dictăm noi.

Consiliul Uniunii Scriitorilor s-a reunit. Ce-a discutat nu se știe. A trimis însă o telegramă de omagiu lui Ceaușescu!

Miercuri 27 aprilie

Rectificare de la Caraion: Bistran al lui și al Mamei e Iosif (ca al lui Ionițoiu): în timp ce Goma menține că „al lui" semna Sever. Să fie o adevărată dinastie?

Citesc *Comment les démocraties finissent* de Revel. Nu se compară cu efectul provocat prin anii '50, de *1984*, deoarece pe cînd îl citeam pe Orwell (îmi aduc aminte, în mansarda din bd. Raspail, pe caniculă) mă întrebam real dacă-mi mai rămîne altceva decît să mă sinucid.

Într-un pesimism ce sporește cu fiecare nou volum, Revel inventariază toate rateurile, lașitățile (etc.) guvernelor occidentale ce nu ajung să priceapă adevărata natură a totalitarismului sovietic (după cum nu l-au înțeles pe Hitler). Totul e evident (nu așa bine scris cum se spune), dar ține poate prea puțin seama de de-dogmatizarea inteligheñției franceze, de schimbarea radicală de atitudine mentală față de imperiul sovietic, ca și de cei de la periferiile lui. Cassandra are poate dreptate, dar atunci nu mai e nimic de făcut. Și nu e cel mai mic din paradoxurile acestei cărți: menită să trezească, arată că somnul este ireversibil și nu mai poate deci obține vreo reacție. Am și aranjat masa rotundă, dar cum să descriem românilor „modul de ne-întrebuințare": că nu mai e nimic de făcut?

Joi 28 aprilie

Telefon excitat de la Geneviève: Tănase s-a certat şi cu organizatorii spectacolului său de la Lucernaire, care s-a întrerupt. Va fi înnebunit de-a binelea?

Goma la cafea cu programul primelor reuniuni ale Internaţionalei rezistenţei (din care facem parte; se întemeiază acum). O conferinţă de presă la 16 mai, sub preşedinţia lui Simone Weil; un miting la Mutualité deschis de Marie-France Garaud. Iniţiativa lui Maximov — în comitetul de susţinere: Aron, Besançon, Daix, Djilas, Pierre Emmanuel, M.-F. Garaud, Glucksmann, B.-H. Lévy, Simon Leys, Eugen, Rostropovici, C. Milosz, Simone Weil etc. Printre iniţiatori: Bukovski, Grigorenko, Goma, Valladares, Kuzneţov. Din grupul românesc, în afară de noi şi Goma: Marie-France, Barbă, Mihnea, Maria B., Cazacu, Cristovici, Culianu, Camilian Demetrescu (care ne-a trimis un album de desene cu „socialismul real" şi viziune orwelliană), Vlad Georgescu, Alain, Poghirc, Pupăzan, Radu Stan, Sanda Sto, Ion Vianu etc.

Ce mi se pare deocamdată mai interesant e că sînt reprezentate aici şi ţările mai nou „cucerite" de sovietici, sau altele în general absente: Angola, Capul-Verde, Cuba, Mozambic, Nicaragua, Vietnam.

Dar lipseşte tocmai Revel, cînd „proiectul de rezoluţie" pe care ni l-a adus Goma e ca un rezumat al tezelor sale (cu pesimismul integral în minus). Şi lipseşte şi Soljeniţîn. De ce?

Sîmbătă 30 aprilie

Îmi spune Goma — îl întîlnesc la colţ de stradă şi luăm o cafea — că Soljeniţîn va apărea ca nume la conferinţa de presă. El a fost de fapt iniţiatorul acestei „Internaţionale", şi-i va fi patron. Revel — tot Goma îmi spune — nu vrea încă să participe.

Duminică 1 mai

Zeci de mii de persoane manifestă pentru Solidarnosc în Polonia. Eşec Jaruzelski.

Ieri, citind ziarele, îmi dau seama că festivalul de la Cannes e în cîteva zile. Şi schimb complet „Tezele" pregătite pentru a in-

troduce cronica cinematografică a lui Banu — care aşteaptă de mai multe luni şi care altfel ar data (Antonioni şi Wim Wanders — premiaţi la Veneţia).

Seara, primele imagini ale manifestaţiilor Solidarnosc în Polonia şi ciocnirile cu poliţia. Televiziunea de neînlocuit în asemenea cazuri, cu toate că cea franceză ni se pare parcimonioasă în imagini şi comentarii azi, cînd Edmond Maire (fidelul de ieri al lui Walesa) defilează alături cu CGT-ul. Peste defilarea lor, neprevăzută, o ploaie de manifeste Solidarnosc. Care nu-i încîntă — mai e nevoie de insistat? — pe comuniştii din cortegiu.

Luni 2 mai

Masa rotundă asupra spectacolelor Andrei Şerban (*Flautul* şi *Maestrul şi Margareta*) cu Banu, Barbă, Gelu, şi mai ales V., foarte în formă. Ne tot sfătuisem să nu facem rezerve, dar dezbaterea începe cu cele ale lui V. asupra concepţiei strict masonice a *Flautului* la A. Ş. (şi pentru viziunea lui Pintilie) şi cam aşa şi continuă, aşa că Gelu e şi el liber să şi le plaseze pe ale lui. Totul însă decent.

Seara, la Toma Pavel (copilul e încîntător) pe care-i regăsim brusc ca altădată.

Miercuri 4 mai

Telefon cu Vlad Georgescu care nu va face parte din „Internaţionala Rezistenţei" (spre a nu angaja radioul). I-a scris lui Goma pentru patru emisiuni din cartea lui pe tarif „nepreferenţial".

Joi 5 mai

O scrisoare din America semnată „Monteverdi", în care un prieten al lui Nicu Steinhardt ne dă ştiri uluitoare. N. a fost chemat la Secu, unde i s-a pus în vedere să nu ne mai trimită scrisori sau cărţi. Un decret secret (nr. 23) ar fi fost dat recent, interzicînd corespondenţa cu „duşmanii neamului", în special cei de la Europa Liberă. N. a fost chiar ameninţat cu înscenarea unui proces, dacă persistă. Peste amărăciunea lui (nu ne e greu s-o închipuim), peste inconvenientele de ordin practic pentru noi (procurarea cărţilor), domină, o dată mai mult, impresia că ţara asta a devenit pradă

unui nebun care-şi suprapune demenţa personală peste aceea inerentă oricărui regim comunist.

Vineri 6 mai

Ieri, Stoichiţă şi Liiceanu, veniţi pentru expoziţia Damian şi apariţia unui *Cahier de l'Herne* în care au publicat texte (Liiceanu şi un interviu cu Horia Damian). Se întîlnesc la expoziţie cu V. Şi Tarangul, a cărui carte — sistem — de filosofie îi uimeşte şi pe V., şi pe Liiceanu.

Azi, V. îl prezintă la Centre de Recherches pe Stoichiţă, care ţine o comunicare şi ia contact cu Passeron să treacă o teză cu el.

Pe la prînz îmi telefonează Liiceanu, care a ratat întîlnirea din metrou cu Stoichiţă (a sosit cu 20 minute întîrziere) şi, dezolat, n-a ştiut unde să se ducă. Pare nu numai zăpăcit, dar e şi bolnav. Sînt şi eu dezolată că nu-i vom vedea înainte de miercuri.

Sîmbătă 7 mai

La biserică, de Înviere, mă aşez lîngă Lupaşcu venit cu fiica. Merge cu două bastoane: a fost operat recent. Printre entuziasmele sale pentru slujba ortodoxă (*jamais on n'a vu ça chez les catholiques ou les protestants!*), spune că ne-a văzut la televiziune şi ce interesant era. Cînd îi vorbesc însă de „ucigaşul lui V.“, cade din cer: cum, l-a ameninţat cineva? Ce-o fi înţeles el din „Droit de réponse“ nu se ştie.

După slujbă, la Maria B. — unde vine şi V. — cu Eugen, Rodica Ionesco, Marie-France, cei doi Mihnea, Cazacu, Sanda Sto, Gelu (Ionescu). Discuţii mai ales asupra ceea ce s-a întîmplat la ultimul Consiliu al Uniunii (din comunicat nu se vede nimic).

De sancţiunea pe care o vor lua împotriva lui Dorin Tudoran (expulzare — închisoare) sau de lipsa de sancţiune, va depinde soarta şi a Uniunii, şi a scriitorilor. Ar fi probabil o iluzie să credem că Uniunea va putea rămîne o insulă de raţionalitate în oceanul nebuniei ceauşiste.

Duminică 8 mai

Seara, Liiceanu cu soţia. Îi citisem mai înainte în *Cahiers de l'Herne* textul despre o hermeneutică a locuinţei şi convorbirea cu Ho-

ria Damian. Întrebările depăşesc răspunsurile. Care şi ele mi se par a-l depăşi pe Horia. Bineînţeles, nu-mi confirmă impresia. Şi nici nu i-o cer.

Luni 9 mai

Înregistrez la Radio cronica despre cartea lui Alexandru George *Simple întîmplări în gînd și spații*. Ce păcat că un scriitor atît de riguros ca limbă şi original (un termen pe care-l detestă), ca viziune critică, evită sistematic ecourile istoriei contemporane. A fost — şi este încă — desigur, forma lui de rezistenţă (ca a întregului grup de la Tîrgovişte) şi într-adevăr cartea pare scrisă între cele două războaie. Cu două excepţii care arată ce-ar putea da dacă n-ar evita istoria: o scenă cu ţărănci macedonene cîntînd pe un deal în faţa Canalului pentru a-şi chema soţii, fiii, taţii închişi acolo; alta cu caii aruncaţi de vii, prin anii '50, drept hrană peştilor din păstrăvării. Prea dur?

Marţi 10 mai

Seara, Balotă cu soţia şi cu noua lui carte, *Mapamond literar* (seria de cronici despre literaturile străine din *România literară*). Cînd mă gîndesc cum îl atacam sistematic (şi pe drept cuvînt) pentru compromisurile lui mari şi mici, şi cum sîntem acum de acord. Intelectualul român se schimbă mereu. Chiar şi în bine.

După plecarea lor, răsfoiesc *Scrierile* Cellei Delavrancea (Râpeanu a reunit în peste 700 de pagini totul, de la nuvele şi roman la amintiri şi cronici muzicale). Dezamăgire iritată. Ficţiunea (cu excepţia unei nuvele fantastice) dominată de narcisism şi de scrierea artistică sau mai curînd „artistă". Care pătează şi multe dintre amintiri. În fond, Cella s-a adorat pe sine, proiectîndu-se într-un personaj insuportabil de răsfăţat şi adorat de toţi ceilalţi. Cronicele sînt, în plus, dominate şi ele de un fel de complezenţă ce tranşează cu verdictele ei orale, tăioase şi fără apel. Nu numai faptul că la capitolul Lovinescu (în loc s-o numească pe mama şi pe mine) se înclină în faţa Ioanei Postelnicu m-a iritat, ci faptul că această longevitate excepţională unită cu talent, cultură etc. n-a dat ce-ar fi putut da. Memoriile unui veac. Toată

lumea şi le scrie prea tîrziu. De cîte ori am revăzut-o însă la Paris, emoţia a fost mai puternică decît toate rezervele.

Va trebui să scriu despre ea, nu contrariul a ceea ce cred, ci să caut punctele de lumină — există — din acest conglomerat de posibilităţi.

Miercuri 11 mai

Seara la Liiceanu (vărul său plecat, i-a lăsat casa) la cină cu Stoichiţă. Cîteva ştiri din ţară. Ulea atacat de V. pentru felul cum s-a purtat cu Pleşu şi evitat apoi de toată lumea, a fost internat la Mărcuţa. Era el cam nebun dinainte, dar această izolare a precipitat procesul. Am ajuns deci să şi „înnebunim" oamenii.

Altfel, pornind de la alcătuirea ultimului *Cahier de l'Herne* (unde cei doi au făcut totul pînă şi prefaţa), ajungem inevitabil la Pîrvulescu şi-i povestim iarăşi şi iarăşi admirabilele isprăvi de pe vremuri.

Tacou i-a cerut şi lui Cioran un articol despre Horia Damian şi Cioran a replicat: pînă şi frizerul meu mi-a vorbit de H. D. „votre compatriote".

Vineri 13 mai

România literară cu atacul din *Literaturnaia Gazeta* împotriva lui Dumitru Popescu (romanul *Pumnul şi palma*) şi răspunsul lui Marcea pe o pagină.

Seara Liiceanu cu soţia la noi. Sorin Mărculescu i-a scris că *Jurnalul de la Păltiniş* s-a întors de la cenzură doar cu cîteva pagini tăiate şi lăsîndu-i-se lui Bălăiţă răspunderea publicării. S. M. crede deci că va fi publicat. Şi brusc ne întrebăm împreună — dar cu cea mai mare înfiorare tot Liiceanu se întreabă — cum va reacţiona Eliade la paginile atît de dure împotriva lui, dar nu numai Eliade, ci şi Noica însuşi, care poate fi furios de repetarea a ceea ce a spus el despre Eliade şi de dezvăluirea conţinutului scrisorilor acestuia din urmă, al cărui egotism absolut îl deplînge Liiceanu în *Jurnal*. (E. dă veşti despre el şi nu cere niciodată de la Noica.)

Acum Noica spune că s-a terminat în România cu cultura pe treizeci de ani. Cum se înşală în toate pronosticurile, poate fi un motiv de speranţă.

Duminică 15 mai

La cafea, Constantin Dumitrescu. Am fi fost probabil mult mai emoţionaţi dacă n-am şti — prin Goma — că adevăratul autor al *Cetăţii Totale* este fiul său, Focke, cu care de altminteri este certat.

Ieri, Focke m-a rugat să nu luăm în serios ce spune taică-său, cît despre tată, ne-a rugat să ne vadă singuri, probabil temîndu-se că fiu-său l-a pus în curent pe Goma.

Altfel agreabil, spirit uşor, paradoxal, şi care poate lăsa iluzia că a scris ce n-a scris. Dar pentru că a fost acuzat de legionarism activ (el a tras în Socor cînd avea 17 ani) şi deci de antisemitism, face o curte evreilor din Israel de toată frumuseţea sau de tot dezgustul. E foarte posibil să nu prea aibă caracter.

Am izbutit totuşi să scriu despre Cella Delavrancea.

Luni 16 mai

Conferinţa de presă a Internaţionalei Rezistenţei, la care nu mergem nici eu, nici V. E prea de dimineaţă.

La emisiune Jianu pentru un interviu asupra cărţii lui (panoramă şi enciclopedie) despre sculptura în Franţa din anii '50 încoace. Aduce a doua ediţie (revăzută, adăugită etc.) din Brâncuşi.

Marţi 17 mai

Mama lui V. a avut o criză cardiacă. A fost salvată. Preţul cel mai insuportabil pe care l-am avut de plătit a fost de-a nu ne putea îngriji la bătrîneţe părinţii. Iar pentru mine: închisoarea mamei, de care încă nu m-am vindecat.

La Barbă o seară organizată, presupun, mai mult pentru trecerea prin Paris a lui Camilian Demetrescu şi a lui Constantin Dumitrescu. Camilian ne arată o tapiserie (pumnul utopiei împotriva libertăţii) care ne dovedeşte cît de rău a făcut renunţînd la arta abstractă.

Miercuri 18 mai

Gală la Mutualité a Internaţionalei Rezistenţei.

Seara la Mutualité. În *hall*, la standul românesc, nelipsita — şi atît de necesara — Ligă: Mihnea, Maria, Catherine, Marie-France. Două mari fotografii: Calciu, Paraschiv şi desenele din ciclul „Socialismul real" ale lui Camilian, care tot fuge după Goma să-l „înscrie la cuvînt". La început voia să vorbească împotriva ungurilor, apoi despre condiţia artistului, numai să vorbească. N-a vorbit. Nu numai el, nu numai Goma, dar absolut nimeni din Răsăritul Europei. Era excelentă ideea să se dea cuvîntul celor care nu se exprimă în general la astfel de manifestaţii — afgani, chinezi, cubanezi (Valladares), vietnamezi, cambodgieni, dar cum să nu fie nici un polonez (doar un stand Solidarnosc în *hall*) cînd Polonia, de la 1 mai încoace e mereu în stradă, cu cel mai mic prilej, cînd Walesa a avut, în nasul poliţiei, o reuniune intersindicală (chiar şi cu foştii şefi ai fostelor sindicate comuniste), cînd Moscova reîncepe protestele şi Biserica îşi mai rectifică poziţia puţin prea conciliatoare în previziunea vizitei Papei? Ruşii nu ştiu doar să se certe între ei (ceea ce fac şi mai bine decît românii), dar şi să anexeze tribuna şi preşedinţiile. Iar Bukovski, iar Kuzneţov. În plus, în numele Ucrainei, generalul Grigorenko (e drept atît de emoţionant, de-abia mai merge, dar cînd vorbeşte parcă ar comanda Armatei roşii!). În plus, în loc de Marie-France Garaud, au dat preşedinţia şedinţei unei foste eroine a Rezistenţei franceze şi fost ministru de stat în primul guvern de Gaulle, Marie Madeleine Fourcade, azi antediluviană şi care introduce un patos şi o retorică ce aruncă asupra întregii seri o umbră de patronaj şi de oratorie uzată. Cînd dispuneau de atîţia intelectuali de prim-plan! Internaţionala începe sub auspicii mediocre. E şi aşa „budată" de stînga socialistă (nimeni de la *Le Matin*, de la Libre Propos în *Le Monde*, doar Dupoy de la *Le Quotidien*, săracul cu pagini întregi).

La bufet, Marie-France mă prezintă lui Dina Vierny (fostul model al lui Maillol) care a scos un disc atît de admirabil cu cîntecele din Gulag interpretate de ea încît tot inund Bucureştiul cu ele ori de cîte ori comentez vreo mărturie de lagăr rusesc. E groaznic de îmbătrînită şi seamănă cu o negustoreasă-matroană din vreo ţară subdezvoltată.

Aşa cum e, Internaţionala ar putea totuşi însemna ceva, şi-mi petrec zilele făcînd emisiunea despre ea, întreruptă de cîteva telefoane.

Vineri: Pintilie revenit de la Cardiff, unde a avut un mare succes cu *Carmen* şi plecînd la Minneapolis unde montează un Cehov.

Sîmbătă: Hăulică! Nu credeam că va fi atît de curajos, acum după campania şi măsurile luate împotriva noastră, şi ce se va mai fi petrecut la Bucureşti şi la Consiliu. Nu spune mai nimic la telefon, luăm *rendez-vous* pe luni.

Tot sîmbătă aflu ultimele isprăvi ale lui Tănase. E, în orice caz şi orice s-ar mai petrece mai tîrziu, cineva de evitat cu orice preţ.

Duminică 22 mai

Seara, la cine-clubul de pe FR3, un film cu totul neaşteptat, *Pandora* de Albert Lewin. Desigur mai văzusem de Lewin un interesant *Portret al lui Dorian Gray*, dar nimic nu ne pregătise la acest amestec de romantism sălbatic (ne-evitînd melodrama) şi de amintiri din De Chirico şi Delvaux (mai ales primul). A reînvia legenda olandezului zburător e deja o îndrăzneală. A o face într-un astfel de context în care insolitul e voit suprarealist, e o dovadă de rafinament estetic nu atît de curent peste ocean (filmul e din 1951). Am impresia — dar încă o dată s-ar putea să mă înşel, că atunci cînd se vor „culturali", americanii sînt fie baroci, fie avangardişti. Nici una, nici alta la Lewin, care nu înţeleg de ce n-a devenit un cineast de prim-plan.

Luni 23 mai

Cade Eugen Florescu (dar s-ar putea să vină în loc Nicolae Dragoş!).

Hăulică (în drum spre Helsinki) cu vestea unei mari — şi cu totul neaşteptate victorii: cade Eugen Florescu care, în principiu, va fi numit secretar cu propaganda la Timişoara. De cînd tot ducem campanie împotriva lui, ajunsesem să ne convingem că nimic nu-l va putea clinti şi iată că s-a clintit. Trebuie aşteptată confirmarea şi trebuie să păstrăm ştirea încă secretă — altfel s-ar şti că vine de la H., singurul sosit aici în ultima vreme. La cădere a contribuit şi serialul lui V. cu plagiatul lui E. B. (serial care a avut, se pare, un efect aparte: pentru prima oară nu numai scriitorii, dar şi oamenii de rînd au înţeles ce proporţii luase această copiere cuvînt

cu cuvînt) or, E. B. fusese tot timpul susţinut de Florescu, dar — s-ar părea — şi cronica mea din 29 aprilie în care arătasem cu ce nesăbuită insolenţă minte, transformîndu-l pe B.-H. Lévy în şeful „noii drepte“ iar *Le Monde* şi *Nouvel Obs.* în organele care au lansat noua dreaptă — adică exact contrariul adevărului. Ce interesaţi vor fi să afle — adăugam — şi Lévy, şi aceste ziare, calomniile de la Bucureşti! H. crede că efectul a fost decisiv.

Succes şi la Consiliu, în care scriitorii (în prezenţa „binevoitoare“ a lui Enache, au protestat împotriva campaniei pentru ruperea relaţiilor şi cu străinătatea, şi cu scriitorii emigraţi.

Printre altele, la Uniune, „organele“ căutaseră în prealabil să vadă dacă textul cu plagiatul lui E. B. n-a dispărut pentru a ne fi transmis nouă: era la locul lui.

Tot la Consiliu, ungurii împotriva lui Lăncrănjan.

Lăncrănjan îl întreabă pe Jebeleanu — dar m-aţi citit? Jebeleanu: mi-ajunge să te văd.

Serialul Tudoran a decepţionat oarecum marele public şi pe scriitori — prea plin de detalii, prea centrat pe cazul lui personal. În schimb, tactic, bine calculat (puneri la punct de natură „administrativă“ şi nu politică). S-ar cerceta acum să i se facă dreptate (!)

Rezultatul atacului din *Literaturnaia Gazeta*: Dumitru Popescu ar fi pe cale să devină Ministrul Culturii! El însuşi a scris articolul (ar cădea şi Suzana Gâdea!) de răspuns pe care l-a semnat Pompiliu Marcea.

Adrian Păunescu (tot la Consiliu) s-a dat cu cei buni. Ioan Alexandru i-a plîns pe emigranţi.

H. scade vocea pînă la şoaptă pentru a ne vorbi de El şi Ea care se ceartă — şi chiar se bat, nu numai pentru putere, dar şi la propriu. Ne spune şi de manifestele care se răspîndesc împotriva lor în Bucureşti.

H. crede — ca mulţi de acolo — că predările Haiducu — Bistran ar putea fi un paravan în spatele căruia se ascund acţiunile serioase. Să fim mai prudenţi acum ca oricînd. Teoria ni se pare mai curînd născută din psihoza bucureşteană.

H. venise să ne roage să facem rapid o cronică despre dărîmarea Institutului Călinescu (în curs). Îi telefonăm din nou seara

tîrziu, după ce am discutat. N-o vom face, pentru a-l proteja: numai el ne-ar fi putut aduce știrea.

Buzura și-a trimis romanul (*Vocile Nopții*) la Flammarion: dacă nu i-l acceptă, după ce ia și acordul traducătoarei, își ia riscul să i-l dea lui Goma pentru colecție.

Admirăm încrederea și curajul lui Hăulică. Cu atît mai mult cu cît crede casa noastră mai mult sau mai puțin înconjurată de securiști și scade — cum spuneam — instinctiv vocea cînd vorbește de nebunia lui Ceaușescu. Uitasem: legea cu mașinile de scris nu prea e urmată: funcționarii nu mai pridídesc să urmeze atîtea ordine și contra-ordine — sau, unii dintre ei nu mai vor.

Vineri 27 mai

Miercuri, cînd înregistram la Radio, vestea — prin presa americană — morții Josettei Lazăr. O știam grav bolnavă de inimă (la criza de data trecută fusese peste pragul morții), dar atît de puțin vorbea de ea și atît era doar aplecată pe soarta altora, încît parcă uitai că oricînd s-ar putea sfîrși. Cred că, alături de Christiane, era omul cel mai puțin egoist pe care l-am cunoscut. Atît de puțin cunoscut de altminteri. Ne vedeam de două–trei ori pe an, de fiecare dată de parcă ne despărțisem în ajun. Dacă n-ar fi fost timpul ăsta blestemat de drămuit, pe ea aș fi vrut-o aproape. Și acum... Cad în jurul nostru mereu, mereu.

Sîmbătă 28 mai

Am primit și traducerea textului lui Liiceanu: lucrez toată ziua la emisiunea despre *Cahiers de l'Herne*, dînd mai ales largi extrase din el și din Victor Stoichiță.

Duminică 29 mai

Barbă pentru muzica filmului său despre Grecia. Îi împrumutăm *Orestia II* a lui Stroe.

Telefon dimineață de la Pia Edwards, sora lui Dinu Pillat și — realizez după aceea — fosta soție a lui Fărcășanu. Ea a îngrijit-o pe Josette Lazăr care, aflu, s-a chinuit groaznic. Boala de inimă — de care suferea de 16 ani — îi atacase toate celelalte orga-

ne, de fapt doar supraviețuia și moartea a fost o descătușare. Pia vrea să-l vadă pe V., să-i dea manuscrisul lui Fărcășanu (*Zilele nu mai sînt aceleași*) pe care Josette tot spera să-l editeze la Paris ca să-l trezească pe Fărcășanu din somnolența sau indiferența dusă pînă la nevroza în care se află de vreo 30 de ani (realizabile și publicarea și trezirea), dar le vom vedea și pe ea — care a vegheat și ultimele clipe ale lui Dinu Pillat — și pe sora lui Josette venită din America marți seara la Josette „acasă".

Luni 30 mai

La Radio, telefon cu Vlad Georgescu, care nu și-a luat concediul medical pînă la capăt pentru că trebuia să plece în vacanță... Strotescu. De cînd a murit Bernard, parcă numai asta fac: pleacă mereu în vacanță (sînt nedreaptă). Zi agitată la radio, cu două emisiuni de înregistrat pentru mine (dintre care cea cu *Cahiers de l'Herne*, Liiceanu, Stoichiță).

Seara la Balotă. Ne citește din *Jurnalul* lui parizian. *Jurnalul* un pretext — sau o convenție. În fond literatură. De altminteri de bună calitate. De ce nu mi se pare esențială? Discutăm îndelung: de ce nu scrie, descrie experiența lui capitală din închisoare? Răspuns: n-a găsit tonul.

Marți 31 mai

Victor Isac cu nepoata lui, Cornelia, la noi. Cu naivități ce nu se mai pot descrie. Pentru Transilvania, s-a lăsat dus și de Drăgan. V. îmi spune că a fost unul dintre elevii preferați ai lui Mircea Florian (!!)

Apoi o seară cu adevărat suprarealistă. La Josette L. acasă ne întîlnim și împrietenim din primele secunde cu sora ei și cu Pia, sora lui Dinu. Au promis femeii de menaj a Josettei, o algeriană, la care Josette ținea („ca la o soră") să meargă — cu invitații lor cu tot — la un *couscous*. Algeriana (Semșa) cu soțul țin o cafenea-bar prin al patrulea. O sală în fund ne este rezervată și ospitalitatea arabă (pe care n-o trăisem încă) se dezlănțuie. Antonia C. (prietenă a Monicăi Pillat) și Dan Bocaniciu (prieten al lui Dinu cu care Pia l-a vegheat pe Dinu în ultimele clipe) vin și ei. Noi îi punem în legătură și între revărsările de *couscous* și scurtele convorbiri, de altminteri „fraterne" cu Semșa și soțul, defilează un București aproape

lunar: V. povestește episoadele cu Fărcășanu și cronica despre el (Mihail Vilara) care a dus la interzicerea *Lumii*, sau lecția pe care i-a dat-o Ion Pillat invitîndu-l la „ceai" după ce (V.) scrisese un articol abominabil despre el, Pia cum a trebuit să ardă un manuscris al lui Fărcășanu (războiul lui din Caucaz) cînd erau urmăriți (și nu și-o iartă), sora lui Josette despre Vișoianu și Fărcășanu cu întîlnirile lor hebdomadare la Washington, totul cu o animație — dacă nu chiar bucurie, care i-ar fi plăcut Josettei. Toți reuniți prin ea, în cel mai neașteptat dintre locuri, și în fundal... cafeneaua plină de algerieni. Am tot timpul impresia ficțiunii, dar și alta: oameni de calitatea aceasta e greu să mai fie „produși" de societatea românească de azi. Din toate punctele de vedere eram într-un *ailleurs*. Ce extraordinar a fost Bucureștiul!

Miercuri 1 iunie

Telefon de la Sorin Dumitrescu. Ne confirmă căderea lui Florescu („jumătate din pricina noastră, jumătate din a scriitorilor la ultimul Consiliu"). Știri despre Pleșu, căruia nu i se dă drumul.

Joi 2 iunie

Rodica Iulian la cafea, în plină formă după „viața la țară" intensivă pe care o duc (Oana și ea „clădesc" casa pentru mama Oanei) și fac muncă de lămurire cu vecinii lor... comuniști. Îmi aduce cronici înregistrate: îi dau alte cărți.

Seara, N. C. Munteanu cu știri dezolante de la FE. Din vechea echipă americană pleacă și Brown... V. G., moale, s-a plictisit deja și nu mai are de gînd să stea mult, Stroescu e mort de prudență; Marino este acela care l-a convins pe Carp (care la rîndul lui l-a convins pe Vlad) să se mai facă și alte emisiuni „culturale" pe lîngă cele de la Paris. Marino i-a văzut pe toți și s-a dus chiar la un cockteil. O atitudine fără precedent, aducînd un temei opiniilor care circulă asupra lui în țară.

În rest, nimeni nu prea lucrează și — în orice caz — nimeni nu e pasionat de ce face. Și cînd te gîndești că FE e singura speranță a românilor. Sinistru.

Telefonează Pintilie atît de adormit (fusul orar: vine de la Minneapolis) că nici nu se bucură cum ar trebui la perspectiva reve-

nirii la putere a lui Dumitru Popescu şi de căderea lui Eugen Florescu.

Seara, Dino Ghezzo să discute „radiofonic“ cu V. despre tripla lui carieră americană: compozitor, şef de orchestră, profesor (la Universitatea din New York). Ne aduce şi o compoziţie recentă: post-dodecafonism. Datează?

Le înregistrez convorbirea.

Luni 6 iunie

Mesaj de la Tudoran: ameninţat cu „proces“, nu i se dă drumul, cere ca lucrul să fie comentat violent în presa franceză.

Seara Sorin Dumitrescu cu soţia, Mihai Pupăzan (tot aşa) şi Cristovici, mai tîrziu, şi rugat să nu „facă bancuri“. Într-adevăr, discuţia după ce a fost serioasă, devine de-a dreptul cucernică.

Serioasă: Ştiri din România, despre Pleşu (deja prin telefon, am şi făcut o cronică) care la Uniunea artiştilor plastici e documentarist, taie şi lipeşte ziare, face necrologuri etc., în timp ce are o bursă Humboldt şi nu ştiu cîte invitaţii la universităţi din străinătate. Nu i se dă drumul.

Mihai Şora apoi. Nici lui nu i se dă drumul. Începe să se încrînceneze şi ar vrea chiar să fie cooptat de Pen-Clubul francez.

Steinhardt i-a dat cărţi pentru noi: au vorbit în sala de baie a atelierului lui Sorin Dumitrescu de frica microfoanelor...

Şi, îndelung, despre prostituţia cîtorva artişti care credeau că pictînd tablouri cu C. la aniversarea lui, vor fi cumpărate. Dar C. a mulţumit pentru cadouri! Tabloul lui Hatmanu — C. bînd şampanie cu... Ştefan cel Mare (publicat în derîdere de *Dialog*).

Cît despre convorbirea „cucernică“, nu poate fi rezumată. E itinerariul lui S. D. însuşi — Dublu. Pe jos pe la mai mulţi călugări cu mare reputaţie de sfinţenie (Paisie îndeosebi) şi în arta lui. Acum expune la Salonul de Mai.

Dimineaţa, mesaj de la Tudoran, mereu ameninţat cu proces: spion, agent etc. A vrut să răspundă atacului radiofonic al lui E. Barbu împotriva lui, nu i s-a dat bineînţeles voie. La 18 mai i s-a promis că va fi angajat la Asociaţia Scriitorilor Bucureşti. La 31 mai i s-a spus că nu poate fi angajat. Vrea comentarii violente în

presa franceză (care nu-l mai comentează „violent" nici pe Saharov!). Vorbesc totuşi cu Mihnea: va încerca la *Le Monde*.

Miercuri 8 iunie

Telefon cu Christinel. Au sosit Eliazii la Paris.

Seara, în timp ce furtuna se dezlănţuie deasupra Parisului, spectacolul pe care-l prezintă Omescu în cadrul Festivalului Marais şi într-un teatru (formulă *café-théâtre* într-o pivniţă romană) pe care nu-l cunoşteam: Essaion. Două piese într-un act de Mrozek, *Strip-tease* şi *Bertrand* pe care le mai văzusem. Prima însă (cu Mîna) transfigurată şi de experienţa de închisoare a lui O. este de o inventivitate regizorală de care nu mi se păruse a da dovadă la precedentul spectacol. În formula teatrului sărac reuşeşte mai bine decît Penciulescu care prezentase la Lucernaire un *Iona* sub orice nivel. De la banda sonoră care precede dialogul, pînă la Mînă, care intră în scenă cu propria-i carapace trecînd prin jocul actorilor, un mare „mic spectacol". Pe afiş şi program, titlurile celor două piese sînt scrise cu caracterele lui „Solidarnosc".

Joi 9 iunie

Seara la Eliazi. Nu e bine la vîrsta asta să te desparţi prea mult: iar mi se pare îmbătrînit. Şi, cu toate că n-o spune, conştient de asta. Îi apare volumul III din *Croyances et idées religieuses* la Payot, dar pe al patrulea nu-l mai poate termina singur: şi-a luat doi studenţi colaboratori pentru unele capitole. Dac-ar fi numai mîinile deformate. Dar nici memoria nu mai e aceeaşi. De mai mulţi ani de altminteri. Nu de asta a şi scris nuvela cu personajul reîntinerit prin trăsnetul căzut asupra lui (*Tinereţe fără tinereţe*)? Suport cu greu inevitabilul, sînt probabil din rasa bietului Lucian Bădescu. Îmi mărturisea cu toată candoarea de care era el în stare (şi era imensă) certitudinea că pînă să ajungă să îmbătrînească se va inventa ceva împotriva morţii.

Şi Mircea (fără candoare) vorbeşte mult de dna Aslan şi de un medicament experimentat în America pentru regenerarea celulelor.

Nu trebuie dramatizat însă: e mereu întreg. Dovadă: cele trei prime capitole din al doilea volum al *Amintirilor* sale pe care ni

le-a dat să le citim — şi am şi făcut-o imediat ce ne-am întors de la ei: cele mai dificile şi pe care le evitase pînă acum (în afară de transpunerea literară în *Noaptea de Sînziene*): internarea lui cu legionarii la Miercurea Ciucului, faptul că n-a vrut să semneze declaraţia de desolidarizare care se cerea pentru a fi eliberat, moartea lui Nae Ionescu. Curajos. Toată lumea — cum singur o spune — va fi împotriva lui: nelegionarii, pentru admiraţia faţă de viziunea sacrificială a lui Codreanu, legionarii pentru condamnarea nu numai a asasinatului lui Iorga, dar a tot ce a urmat morţii lui Codreanu. Mircea încearcă să obiectiveze nişte fapte care n-au trecut încă în istorie, au rămas în exasperarea unora şi altora. Invazia comunistă a îngheţat trecutul care astfel ne rămîne bun contemporan.

Interesul acestei mărturii (şi luări de poziţie) pentru prima oară enunţată, mă face să uit nu lipsa de stil (E. n-a vrut niciodată să aibă aşa ceva) ci de freamăt.

O singură anecdotă în aceste pagini: Cioran îi trimite de la Paris o c. p. în care-i scrie că e gata să vină în România numai pentru a mînca o mîncare gătită cu sarea scoasă din ocnă de Nae Ionescu. Mircea o tăiase în text, V. îl imploră s-o lase.

Scrisoare de la Liiceanu (îi trimisesem dublul emisiunii cu *Cahiers de l'Herne* şi el — politicos ca de obicei — mulţumeşte) pe lîngă care ne comunică şi dublul unei scrisori de nouă pagini către Cioran, cu toate detaliile operaţiei de care n-a scăpat decît în ultima clipă, după ce fusese adormit.

Alain telefonează: nu poate traduce din Tudoran: îl găseşte *ampoulé*, nu-l interesează.

Vineri 10 iunie

Scandalul fraudelor electorale comuniste pe care guvernul le acoperă. Începe cu adevărat să fie grav dacă-şi permit aşa ceva în Franţa.

Duminică 12 iunie

Telefonează Bănulescu de la Berlin, unde a sosit cu toată familia. Pe la 15 iulie va fi la Paris.

Luni 13 iunie

La Radio, vestea demisiei lui Brown (pe care ne-o anunţase oarecum şi N. C. Munteanu). Venind după cea a lui Walter, mă nelinişteşte. Am suferit în destule rînduri de prudenţele lor excesive, dar măcar cunoşteau dosarele Europei de Răsărit. Dacă cei noi vor fi cu chipul şi asemănarea lui... Shakespeare (da, da, repet, aşa îl cheamă pe noul director suprem!) care a venit să viziteze săptămîna trecută biroul din Paris, s-ar putea să nu fie bine. „Reacţionarismul" nu înlocuieşte cunoaşterea. (Nici n-o împiedică, evident.) Numai să nu strice acest excepţional „instrument" care este FE. Mai util ca „Pactul Atlantic" — cum spune V.

Seara: Hăulică. Glosăm pe ştirile care ni le-a adus înainte de a pleca la Helsinki şi care s-au confirmat.

Marţi 14 iunie

Ieri i-am trimis lui Mihnea două–trei pagini cu rezumatul motivării demisiei lui Tudoran din Partid şi Consiliu. Vrea să obţină cel puţin o telegramă France-Presse în cazul Tudoran.

N. C. Munteanu telefonează de la München. A ieşit decretul (semnat de Ceauşescu, din 19 mai) de cădere a lui Eugen Florescu. Încă şi mai jos decît credeam: vice-preşedinte al Comitetului Executiv al Consiliului Popular al judeţului Timiş. Au primit o scrisoare a unui foarte serios „corespondent" al lor din Bucureşti: circulă într-adevăr zvonul că s-ar întoarce Dumitru Popescu cu „pumnul şi palma" (e titlul romanului lui atacat în presa sovietică) împotriva lui Eugen Barbu. Atacurile lui E. B. de la radio nu mai apar în *Săptămîna*. În schimb, Artur Silvestri le continuă pe ale sale în *Luceafărul*. În al 20-lea mă tratează de „Mata-Hari cu mustăţi". Dar să revin la „corespondentul" de la Bucureşti. Spune „postului" să nu „şi-o ia în cap", dar el l-a dărîmat pe Florescu.

Miercuri 15 iunie

Masă rotundă despre *Comment les démocraties finissent* de Revel. Credeam că va fi cea mai dificilă din pricina tonului cassandric — şi evident justificat — al cărţii. Dar a ieşit bine. V. n-a venit. Numai cu Cazaban, Cazacu, Goma.

Vineri 17 iunie

Călătoria Papei nu va fi „recuperată" de Jaruzelski. Dimpotrivă. Papa a vorbit de acordurile din 1980 (de la Gdansk) şi de necesitatea respectării lor, iar la slujba de azi, mulţimea nenumărată e în picioare cu semnul victoriei (V cu două degete) şi al lui Solidarnosc. În plus, se anunţă oficial că-l va vedea pe Walesa (sechestrat la Gdansk). Cum să nu visezi a fi... polonez?

Scrisoare de la Nego, cu interviul pe care i-l acorda lui Anneli pentru *Die Welt* (primul semn al cererii de azil politic) în care îi dă dreptate lui Goma: scriitorii nu se vor putea salva atîta vreme cît luptă doar pentru drepturile „profesionale". De bună ţinută. Dar din ce va trăi Nego?

Curtiss Cate ne trimite „ancheta" asupra agresiunilor Securităţii împotriva disidenţilor, pe care *Reader's Digest* l-a refuzat ca articol deoarece nu exista... cadavrul. Acum va încerca cu *American Spectator*, plus cazul lui V. Ne trimite şi cartea lui despre zidul de la Berlin apărută la Paris în... 1980!

Sîmbătă 18 iunie

Papa pronunţă cuvîntul „solidaritate". Delir printre sutele de mii de persoane — un milion — venite să-l asculte.

Duminică 19 iunie

Telefon de la Geta Dimisianu: Stă la Pintilie şi e plină de cărţi pentru noi. E primul telefon pe care-l dă de cînd a sosit la Paris — cu trei minute înainte. N-o putem totuşi vedea înainte de miercuri seara.

Telefon şi de la Liiceanu. N-a sosit încă Doinaş.

Luni 20 iunie

Papa a vorbit pentru prima oară de sindicatul Solidarnosc. Îl vor mai lăsa să-l întîlnească pe Walesa? La ei se face istoria, în România se fac... istorii.

La Radio vine un ungur de la München cu un număr din *Ellenpotok* (7 din aug. '82) — revista samizdatului maghiar din Transilvania — în care, fără a pomeni de FE, e transcrisă şi

tradusă pe vreo şapte pagini „masa rotundă" pe care am făcut-o asupra relaţiilor franco-române după „afacerea Tănase" (cu V., Mihnea, Goma). Telefonez lui Stroescu, nici nu ştia. Kende şi Kemeni vor neapărat să ne vedem pentru o dezbatere. Ungurul de la München îmi spune (interpret e Kende) că în Transilvania ungurii ascultă emisiunile noastre culturale în româneşte, iar nu pe cele ale lor de la München... în ungureşte. Mai primisem acum cîteva luni o scrisoare de la nişte unguri din Transilvania să-mi mulţumească fiindcă-i apăr împotriva lui Lăncrănjan. Mărturisesc că mă impresionează mai mult *Ellenpotok*. E, cred, prima oară că într-un samizdat din Răsărit trece o emisiune de la FE.

Tot la Radio, Gelu I. îmi spune cum a fost aranjată la München „lansarea" lui Nego: mai întîi traducerea articolului din *Die Welt* (interviului mai exact spus), apoi un dialog deja înregistrat cu Vlad Georgescu. Se aşteaptă doar sosirea lui Doinaş care întîrzie şi căruia Nego nu vrea să-i facă vreun rău.

Marţi 21 iunie

Seara la Eliazi cu Marie-France, Culianu cu soţia şi Barbă (fără). Mircea ne dă al treilea tom din *Histoire des idées et des croyances religieuses*.

Miercuri 22 iunie

După o masă rotundă cam dezlînată despre cele două concepţii antinomice asupra societăţii sovietice — Soljeniţîn şi Zinoviev — (cu Goma, Cazaban, Cazacu), acasă spre seară, Geta Dimisianu contact uşor. (Vine cu cărţi multe, de la Paler şi de la ea, totul a fost aranjat de Pintilie; s-ar putea scrie un volum. Hotărîtă să ne vadă nu din pricina lui Pintilie, dar şi pentru că Paul Anghel a lansat că data trecută... a stat la noi nu e adevărat). Dacă e aşa... şi-a spus. Dar mai ales ne-a spus. Ştie tot:

— D. R. şi Bălăiţă extrem de nocivi. D. R. sabotează (din laşitate) Consiliul s-a plîns lui Enache, care i-a dat dreptate — iar Bălăiţă, tot din frică, trimite toate manuscrisele cu probleme la Consiliu, neluîndu-şi nici o răspundere;

— Paler ne trimite cărţile şi ne dezvăluie, ceea ce nu ştiam, că nu şi-a făcut cariera pe plan politic, ci în primul rînd profesional (povestea cu testamentul lui Togliatti pe cînd era corespondent la Roma; trimis de el în ţară, i-a servit lui Gheorghiu-Dej în revolta sa împotriva ruşilor);

— Consiliul Uniunii e hotărît să fie din ce în ce mai revendicativ;

— Serialul Tudoran a făcut o impresie impecabilă;

— Serialul V. cu plagiatul Barbu, revelaţie, chiar pentru scriitori, bombă etc. Iar ilustraţia muzicală (*Due gatti*) cu mîţele rossiniene — mare succes. Scriitorii spuneau că de-acum înainte vor mieuna cînd îl vor întîlni pe E. B.;

— Căderea lui Florescu, evident o fericire pentru toţi scriitorii. Obţinută jumătate de noi, jumătate de ultimul Consiliu al Uniunii;

— Cînd s-a demolat Institutul Călinescu, au fost găsite în ziduri un tezaur şi scrisori... Ce roman ar fi scris autorul *Scrinului negru* pe această temă şi ca predestinare!

— *Biblioteca din Alexandria* a lui Sălcudeanu avea alt final — cenzurat — care mergea pînă în zilele noastre. Un al doilea manuscris Sălcudeanu aşteaptă mai de mult viza cenzurii. Nici el nu mai e bine cu D. R.

Acum două zile telefon de la Breban (ca să ştie unde să trimită romanul lui apărut în colecţia lui Tănase — n-avea adresa noastră), plîngîndu-se de Tănase, care s-a certat şi cu Flammarion (e sinucigaş).

Joi 23 iunie

Telefon la dna Cristovici de la Veteranu (Dumitru Mircescu) — vrea paşaport. Iar îl bat. Cere să-l salvăm şi să plece din ţară.

Telefon lui Stroescu să reia încă de mîine cazul.

Telefon lui Mihnea. Cu presa puţină speranţă. Pentru o bătaie, cînd gazetarii nu se mai excită nici pe cazul Saharov (sau mult prea puţin).

Vineri 24 iunie

La şapte dimineaţa telefonează din nou Veteranu (Mircescu) disperat că-l bat mereu, să nu mai intervenim, că mai bine ar fi să-l

bage în închisoare. Vorbesc dimineața cu München-ul: N. C. Munteanu îl pomenește pe Mircescu în emisiunea de azi. Stroescu îl va pune săptămîna viitoare la „Drepturile omului".

Sîmbătă 25 iunie

Mă chinuiesc (am mai scris-o?) de mai bine de două săptămîni din pricina unei noi cărți a lui Savu (*Treizeci și trei*) pe care, ca și prima, *La Marginea Imperiului*, despre care am scris, mi-a dat-o și recomandat-o cu entuziasm Mircea Eliade. Nu fără dreptate. Numai că una din scene, cu doi frați siamezi legați spate în spate, unul nemaiputînd răbda și omorîndu-l pe celălalt, dar fiind, la rîndu-i, contaminat de putrezirea lui, mi se pare stăruitor — și pînă în cele mai mici detalii — citită undeva. Nu regăsesc în bibliotecă *Cent Ans de Solitude* a lui Márquez, din care alte imagini circulă prin cartea lui Savu; V. e nevoit să mi-o cumpere din nou în *Livre de Poche*. Recitesc pe frunzărite: nu e de acolo. Dar de unde atunci? Bănulescu — altul care l-a influențat? Nu cred.

Pînă nu descopăr, nu pot scrie despre el, nici arunca o îndoială nejustificată, dar nici acoperi un plagiat în această republică a plagiatelor care a devenit o parte — e drept infimă dar nepedepsită — din literatura română. E prima oară cînd voi pleca la înregistrare fără o cronică de trimis înainte.

Luni 27 iunie

La emisiune Culianu să înregistreze cronica despre tomul III din *Histoire des idées et des croyances religieuses*.

Seara la Eliazi cu cei doi Culianu, cinăm la un restaurant alături. Lui Mircea i s-a părut atît de nebun Tănase (pe care l-a văzut) că nici nu reușește să ne vorbească despre întrevedere.

Miercuri 29 iunie

Pe la trei, Mihai Stănescu, graficianul al cărui volum de „caricaturi" a făcut un atît de mare scandal în țară încît a fost retras din circulație, iar multe din desene au fost reluate în numărul special din *L'Alternative* asupra României. Mihnea e de altminteri în continuare entuziasmat de el. Catherine face o colectă (îi trimit și eu

el însuşi specializîndu-se în sincerităţi, la început mai ales, foarte agresive.

Duminică 3 iulie

Cum la Bucureşti s-au sărbătorit 75 de ani de la crearea primei Societăţi a Scriitorilor (cu mesaj Ceauşescu plus alte reînnoite plecăciuni scriitoriceşti), mă hotărăsc să scriu repede (s-o pot trimite mîine în express) o cronică spre a aminti ce a fost Societatea. Vorbesc cu Mircea E. la telefon (el a fost, sub Herescu, secretar) şi V. îmi dă un număr din 1940 al *Revistei Fundaţiilor Regale* consacrat celor 10 ani de restauraţie ai lui Carol al II-lea. Rămîn uimită: deci plecăciunea la Curte, cu osanale şi epitete umflate peste măsură — e o tradiţie. O ştiam, dar nu citisem textele. E înfiorător. Nu numai Arghezi, lingău vulgar, nu numai Călinescu care tot compară „curtea“ lui Carol al II-lea cu a lui Ludovic al XIV-lea, nu numai Sadoveanu, dar şi Camil P. (de Cezar P. ce să mai vorbim) care teoretizează asupra „statorniciei“ regimului lui Carol al II-lea într-o Europă în ebuliţie. Şi cîţi, cîţi alţii. Poate că mai mult decît pentru opera lui, îi sînt recunoscătoare tatei de a nu-l fi găsit în acest număr, de a şti că niciodată nu ar fi putut semna aşa ceva.

Profund deprimată de această tradiţie de lingăi. Să mai speri ceva de la intelectualul român? Pe atunci nici nu erau forţaţi: o simplă vocaţie de a se gudura la picioarele stăpînului. Oricare ar fi. Evident că „stăpînul“ fiind azi cel care e, asistăm la o caricatură a caricaturii.

Luni 4 iulie

Nou telefon de la Veteranu (Mircescu). Joi l-au bătut din nou. „Derbedeii“ îl ameninţă cu cuţitul. A fugit la Ploieşti. Vrea să vorbim despre el (dar am făcut-o). Să i se dea paşaport. Şi cu un proces e de acord; să nu fie însă de drept comun.

Marţi 5 iulie

Telefon lui Stroescu: au difuzat totul, şi dosarul Mircescu şi telegrama agenţiei France-Presse pentru Tudoran.

bani) pentru a-i cumpăra tuş şi nu mai ştiu ce, i-au găsit şi un apartament etc.

Personajul e straniu. Inocent, naiv, părînd, în ciuda desenelor *sale, că nu ştie pe ce lume trăieşte. Nu-i face nimeni nimic şi e* lăsat în pace să meargă pe la tot felul de concursuri în străinătate unde, de altminteri, cîştigă toate premiile (din Japonia în Belgia). L-a întîlnit pe Sorin Dumitrescu şi i-a spus imediat că vine la noi, în timp ce Sorin D. cam tremura să nu-l întrebe acelaşi lucru. În orice caz, o privire mai candid albastră rareori am mai văzut. Poate numai la bietul Mircescu.

Vineri 1 iulie

După-amiaza surpriză: *pneumatique* de la Cella Delavrancea. Merge pe 96 de ani şi mai vine la Paris. Scrie „Crăpăm de dor să vă vedem *(...) De la picioare şi pînă la minte, am rămas tînără*". Cred şi eu. Nu le-a oferit anul trecut un recital Chopin cînd a primit premiu? Zotchka (Elena Balamaci) îmi răspunde cînd le telefonez: moment penibil deoarece romanul ei nu mi-a plăcut şi n-am vorbit despre el. Mă hotărăsc într-o clipă să fiu sinceră, să-i spun adevărul. Recunoaşte că da, recunoaşte că poate am dreptate, recunoaşte ce vreau, numai că plăcere n-are cum să-i facă. Între timp, Mircea Iorgulescu a scris o cronică entuziastă, s-au împrietenit, ne trimite mesaje prin ele. La telefon — Cella, o voce totuşi îmbătrînită.

Sîmbătă 2 iulie

Seara cenaclu Mămăligă.

Prima parte (jos) foarte interesantă: o comunicare a Sandei Golopenţia despre semiotica – literatură.

În schimb, sus, lectura unui pasaj din romanul soţului ei, Eretescu, nu mă convinge.

Citesc şi eu fragmente din piesa de teatru a lui Tarangul — primită (în afară de V. care-l apără) foarte prost. Evident culoarea „Montherlant" a acestui trio (călău, bufon, regină) datează, franceza şchioapătă, dar din violenţa reacţiilor — mai ales că la Eretescu n-au prea criticat — mă face să cred că i se plăteşte o poliţă:

La Radio, o scrisoare recomandată adresată nu mie ci postului, de un nebun ameninţător, Mircea Petre Hâncu, care se crede victima şi a FBI-ului, şi a CIA-ului (vrea să se întoarcă în ţară, de unde a fugit pentru că numai în România se respectă drepturile omului) şi ne ameninţă cu „demonstraţii şi surprize"... dacă nu-i difuzăm scrisoarea. E atît de nebun încît nu-l mai cred nici manipulat. Trebuie totuşi să trimit misiva suspectă la München şi să avertizez şi pe cei de la Paris, să nu-i dea drumul dacă vine pe la noi.

Miercuri 6 iulie

Am sărit o pagină din greşeală. Deci, azi, miercuri 6 iulie, la cafea: Paul, Mihnea şi cei doi unguri: Kende şi Kemeny, pentru întrevederea cerută de ei.

În fond, nu e vorba de o declaraţie comună, cum mă temeam şi pe care n-am fi semnat-o nici eu, nici V., nici Goma (pentru a nu fi interpretată într-un fel sau altul ca vreo cedare în problema Transilvaniei româneşti — pe care de fapt nici măcar Samizdatul maghiar din Transilvania, *Ellenpotok*, n-o cere), ci de articole pentru revistele literare maghiare din exil care, într-un fel sau altul, să le arate că problemele sînt de aceeaşi natură şi pentru majoritatea românească, şi pentru minoritatea maghiară. De fapt, îmi cer stăruitor un studiu asupra scriitorilor români şi cînd le spun — purul adevăr — că n-am timp pentru aşa ceva, se mulţumesc să reia vechiul text din *Kontinent* pe care să-l completeze cu *L'Alternative* şi cu un P. S. pe care-l vom scrie.

Proiectăm şi o revistă est-europeană de dialog şi înţelegere, ca şi un fel de asociaţie în acest sens.

Goma îmi vorbise mai înainte de revistă, pe care voia s-o scoată cu Revel, Olivier Todd şi Besançon în cadrul Internaţionalei Rezistenţei. Dar Bukovski nu înţelege nimic: a regresat la nivelul de miting şi dansuri populare. Dacă va continua aşa, vor scoate revista *în afara Internaţionalei. Şi poate oarecum şi împotriva lui Todd*, care voia să introducă printre probleme şi... Africa de Sud. Revel a ţipat că s-a săturat de acest joc de balanţă (fals) între toate regimurile autoritare, cînd există doar un pericol major: totalitarismul sovietic.

Joi 7 iulie

Telefonează din nou Mircescu, de data asta nouă direct: e tot la Ploieşti — l-au bătut atît de tare că are faţa în sînge şi a trebuit să meargă la doctor.

Vineri 8 iulie

V. scrie o cronică specială pentru D. Mircescu, tactică, violentă, deşi fără iluzii. Şi va repeta în august programele incriminate (a doua repetiţie). E maximum ce se poate face.

Sîmbătă 9 iulie

Scrisoare de la tînărul Hurezeanu, care-i trimite lui V. un lung şi frumos poem de despărţire de ţară. Conform rugăminţilor lui, V. îi consacră o întreagă emisiune la „Povestea vorbei" care îi va ajuta la obţinerea „libertăţii" în Germania. Azilul politic se dă acolo foarte greu.

Scrisoare de la Nego: şi el rămîne, dar la el va fi şi mai greu (vîrsta şi faptul că stă în Germania cu bursă de atîţia ani). Tot FE. îi va sluji: are un interviu pregătit cu Vlad Georgescu, un altul cu Anneli Ute Maier pentru *Die Welt.* Dar pe urmă din ce va trăi?

Luni 11 iulie

Şi Mircea Iorgulescu se gîndeşte la aşa ceva. Ne întreabă prin Cella Delavrancea dacă-l putem „angaja" la FE. Nu putem. Pe Vlad Georgescu nu-l cunoaştem — pentru a-l putea influenţa — ca pe Bernard, şi apoi ar fi deja trei „candidaţi" pe singurul post care s-a eliberat (Hurezeanu prezent la München, Dorin Tudoran şi Mircea Iorgulescu în România) fără a mai vorbi de Nego care a depăşit limita de vîrstă a angajării — 50 de ani) iar postul a şi fost dat lui Gelu Ionescu. Aşa că...

Seara după radio, în canicula cea mai desăvîrşită din 1976 încoace, mergem să le luăm de la hotel pe Cella cu Elena Balamaci şi aterizăm într-un restaurant de pe lîngă St. Lazare, cu mese afară (înăuntru nu se poate sta). Cella merge deci pe 96 de ani şi parcă întinereşte. I-a dispărut şi privirea puţin apoasă de ultima oară: e vie, casantă, uimitoare.

Dintre noi toţi, ei îi e mai puţin cald: bea vin, mănîncă, îl imită pe Lupaşcu pe care e furioasă din pricina vanităţii lui copilăreşti, dar care pe noi nu ne şochează tocmai din pricina puerilităţii ei. Furioasă şi pe Eliade (pe care l-a văzut data trecută): nu-i iartă „laşitatea“ de a fi refuzat să-l vadă pe Nae Ionescu înainte de moarte. N. I. avea domiciliul supravegheat, dar Cella, care-i telefonase să-i comunice dorinţa profesorului de a-l vedea, îi putea obţine un bilet de voie...

Probabil că M. Eliade tocmai ieşise din lagărul de la Miercurea Ciuc şi îi era frică. Cella rămîne inflexibilă. E o întrebare pe care n-o pot pune lui M. E.: oricare i-ar fi răspunsul, n-ar putea decît să-l şi să *ne* stingherească. În aşteptare, Cella e o minune a naturii. Seara puţin înnourată de insistenţele Elenei Balamaci: de ce n-am scris despre romanul ei. Doar îi spusesem o dată la telefon. Repet şi repet: tot nu înţelege. Îmi dă şi articolul lui Iorgulescu (neconvingător), o conferinţă radiofonică a lui Papu, o alta de George Muntean... Vrea chiar ca Cella să-i traducă romanul în franţuzeşte, că nu ştiu care editor i-a scris o dulce scrisoare de refuz, pretextînd costul traducerii. Şi Cella mai îndrăzneşte să vorbească de „vanitatea“ lui Lupaşcu!

Miercuri 13 iulie

Gelu Ionescu îmi spune la telefon de la München că Doinaş a sosit la Köln.

Joi 14 iulie

Ieri seară cu Toma şi Silvia Pavel la noi — adică la restaurant. Seară de rămas-bun: se întorc în Canada. Din nou ca altădată fără ca nimic să mai fie, bineînţeles, ca altădată. Dar Toma agreabil, inteligent, cu umorul ştiut. Ar vrea să scrie... o viaţă a lui Steinhardt şi pentru a-l revedea, s-ar fi întors chiar în România (în vizită „turistică“ şi fără riscuri — acum are cetăţenie canadiană) dar n-a vrut taică-său. I-a fost totuşi frică.

Vineri 15 iulie

Din nou caniculă. Merg pînă la bancă şi sînt epuizată pe restul zilei.

Sîmbătă 16 iulie

În *Le Quotidien* (15 iulie) Philippe Sollers pune în chestiune Revoluția franceză: „Qui aura le courage de dire que c'est en France qu'a été inventé la terreur moderne?“ Frază-simbol a răsturnării totale de viziune în elita intelighenției de aici. Întrebare și frază de negîndit înainte de „noii filosofi“. Acum „moda“ lor a trecut — dar ideologia e la pămînt. Franța intelectuală — cum o visam cînd am sosit aici în 1947. Și cum a întîrziat să fie pînă în anii '70...

Ieri telefon de la Liiceanu. Noica a plecat din nou din țară și iarăși nu știe nimeni unde e. Poate la ai lui în Anglia. De la Pleșu nimic nou. Cu Cioran i se pare lui Liiceanu c-a făcut o gafă. Și a și făcut-o. I-a scris că în timp ce fratele său, Relu, și-a îngropat disperarea în tăcere, el, Cioran, a creat în jurul disperării stil. (Sau așa ceva.) Cioran i-a răspuns cam vexat. Și din punctul lui de vedere, pe bună dreptate. Mai întîi nu suportă indiscrețiile privind viața lui (pentru ale celorlalți are o adevărată vocație). Apoi n-a fost acuzat astfel de a face... literatură?

Nu lipsit de interes: Breban a dat în buletinul Flammarion un articol sau un interviu asupra României, incendiar.

Numai de șef nu se atinge.

Tot vineri telefonez spre seară lui Bănulescu, la Berlin. Vizibil încîntat. Îi era probabil frică de a ne vedea tăcînd. Din supărare. Din pricina banilor pentru mama lui V., pe care nu i-a dat... Ar fi și meritat. Dar dacă tuturor li s-ar reda în rău ce li se cuvine, unde-am ajunge?

Duminică 17 iulie

Mereu caniculă, în ciuda unei scurte ploi. Lucrez prost și puțin.

Telefon de la Christinel: să mergem cu Sorin Alexandrescu la ei marți. I-a telefonat nepoata lui Noica: vine la Paris — cred săptămîna viitoare — dar nu vrea să-l vadă decît pe Mircea. Îi e probabil neplăcut să recunoască, în fața noastră, că am avut dreptate.

Marți 19 iulie

Seara la Mircea Eliade, unde au sosit și Corina Alexandrescu de la București și mai sînt invitați și Sanda Golopenția cu Eretescu.

Mircea a uitat că ne-a dat să-i citim primele capitole din noul volum de *Amintiri* şi aceste uitări repetate — şi de care nu poate să nu fie conştient — mă dor. L-aş vrea în fond etern şi cu fervoarea intelectuală pe care i-am cunoscut-o cînd l-am întîlnit prima oară la Paris, acum peste 30 de ani. Acum fervorile se manifestă mai ales cînd vorbeşte despre bibliografia operei lui. Din această frică de senilizare a scris acum mai mulţi ani *Tinereţe fără tinereţe*. Numai că pentru el nu s-a produs miracolul întineritor al fulgerului din nuvelă. Acum e obsedat de tratamentul dnei Aslan. Îi ducem fotocopiile unui articol al lui Noica (în *Viaţa Românească*) despre el, pe care l-am găsit admirabil — dar V. nu s-a entuziasmat — şi al lui Steinhardt care-i reproşează răceala de „ordinator" din *Istoria credinţelor* (despre amîndouă am scris o cronică). Venise însă Corina cu ele de la Bucureşti. Sanda Golopenţia (intimidată sau politicoasă) nu vorbeşte aproape deloc.

Miercuri 20 iulie

V. scrie o excepţională introducere la textul lui Mircea Vulcănescu (apărarea lui la proces), pe care-l va publica în *Ethos*. Eu, în acest timp, mai puţin, mult mai puţin inspirată, o cronică despre *Treizeci şi trei* de Tudor Dumitru Savu, din pricina căruia a trebuit să recitesc *Cent ans de Solitude* a lui Márquez. Savu a luat personaje, situaţii, imagini, cu o dezinvoltură specifică atmosferei literare româneşti de azi, cînd plagiatul nu mai dezonorează. La acest tînăr talentat nu e chiar plagiat. Dar nici departe. Anchetele acestea mai mult judiciare decît literare nu-mi priesc deloc. Pe asta din urmă o tot tîrăsc după mine de cîteva săptămîni. Bine c-am scăpat de ea.

Recititul lui Márquez are un singur avantaj: îmi confirmă impresia supradimensionării lui. Un unic procedeu: gigantismul iar în locul realismului magic de care se tot vorbeşte: superstiţii pitoreşti. Dar supradimensionarea nu e numai românească — ci universală: vezi premiul Nobel acordat unui scriitor care, în plus, a făcut cele mai ruşinoase declaraţii partizane (refugiaţii din Vietnam n-ar fi decît bogătaşii etc....). În acest timp Borges n-a luat Nobel-ul pentru că ar fi spus nu ştiu ce — de bine — despre Pinochet...

Vineri 22 iulie

Telefonează Noica (mai întîi Simina și pe urmă el). Vrea neapărat să ne vadă. Îmi cere și numărul Sandei Sto. Christinel cu care vorbesc după aceea, îmi confirmă această schimbare dacă nu la față, cel puțin în intenții. N. vrea să vadă pe toată lumea și e cumplit de pesimist, s-a terminat totul. Eliade, sau Christinel (scena se petrecea la Jianu) l-a întrebat de ce se mai întoarce atunci: mai are de crescut niște tineri.

Cel mai aproape (de noi) dintre cei „crescuți" de N., Liiceanu, îmi spune la telefon — ne anunțase deja Sorin Dumitrescu — că Andrei Pleșu a primit sau va primi pașaportul și va sosi în septembrie, cu bursa Humboldt, în Germania.

Luni 25 iulie

Ce poți spune după o întîlnire cu Noica? Poate c-a fost cea mai pașnică de pînă acum. Noica nu mai are speranța de a salva cu totul România prin cultură, nu mai are deci a ne cere imposibilul (pentru noi și în general pentru o elementară etică): să-i „dăm drumul lui Mircea" să vină în țară, „să-l traducem pe Paul Anghel" și toate celelalte aberații de data trecută (din care nu lipsise nici o justificare a lui Ceaușescu). „Meditația Transcendentală" i-a dat lovitura de grație: s-a retras și și-a îndemnat chiar emulii să plece unde văd cu ochii: cu România s-a terminat. Pleșu — ne spune el — i-a răspuns că el se va întoarce mereu în România să continue ce a început el (discipoli, demers socratic etc.), ceea ce l-a remontat. Vede acum o „nucleizare" a culturii: inițiative locale și limitate pentru supraviețuire. Cum asta se și face, de fapt, de mai multă vreme (complicitatea luminoasă, și numai ea, îngăduie atîtor cărți bune să apară), sîntem pentru prima dată, el de o parte și noi doi de alta, pe un fel de linie de plutire a acordului aparent. Ceea ce ne permite să petrecem o seară fără probleme.

Vine cu Simina și mergem împreună la restaurant, nu fără să se plîngă că-l muiem în bine și întîlnirea spirituală nu se mai poate petrece. Lucrurile mai importante le spune de fapt în fața metroului, înainte de despărțire: nu știe ce să aleagă pentru anii care-i rămîn: o logică sau o carte despre firea românească, sau: cum a putut Cioran să-și piardă ani făcînd aforisme (Cioran i-a replicat: m-am plictisit și de asta), cum poate Mircea să-și încheie ciclul cu o ope-

ră de erudiţie, şi nu una de idei (întrebare pe care presupun că nu i-a pus-o).

Seară molcomă şi care nu zgîrie. Insist: probabil pentru că nu mai aşteptăm nimic unii de la alţii.

Marţi 26 iulie

Goma şi Ana, cu un gazetar american de la Associated Press, care merge în România şi vrea să ştie ce se petrece cu scriitorii.

Miercuri 27 iulie

Aseară, cu Liiceanu la telefon, comentăm întîlnirea cu Noica.

Joi 28 iulie

Luni, după radio, Maria B., la cafenea, îmi povesteşte ca un fapt divers, cum nişte hoţi (vecinii i-au auzit vorbind româneşte) au furat noaptea din casa Ioanei Brătianu: argintărie şi nişte còpii din memoriile mamei lor. Încerc s-o trezesc la adevăr şi alarmă: e semnat de Securitate: sperau a găsi arhive ale Consiliului naţional (Ioana a fost preşedintă un timp a unui astfel de Consiliu de care Bucureştiul se cam speriase) şi memoriile în care dna Brătianu nu putea să nu povestească asasinarea lui George Brătianu. Încerc s-o trezesc pe Maria, s-o trezească pe Ioana (trebuie o reacţie în presă).

Parcă i-a topit canicula (care continuă implacabilă) pe toţi.

Vineri 29 iulie

Văzut primul film al lui Cimino din '74 (*Le Canardeur*). În ciuda intrigii poliţiste, totul amintea pe autorul filmului despre războiul din Vietnam (*Voyage au bout de l'Enfer*) superior lui *Apocalypse Now* al lui Coppola, în ciuda criticii şi succesului de public ale acestuia.

Sîmbătă 30 iulie

Plecare la La Ciotat* cu Marie-France şi Sanda Sto. Simt de pe acum că o lună e prea mult. Peste o săptămînă vine şi Vlad Sto, apoi ei doi pleacă şi sosesc în jur de 15 aug. Mihnea şi Catherine.

* Mic port lîngă Marsilia.

Numai V. n-a vrut să vină. „Vacanţa e un mit“, spune el ori de cîte ori nu i se propune o ţară nouă, sau muzee, sau biblioteci.

În orice caz, un mit de care am nevoie. Dar atîta timp fără el, va fi greu.

Duminică 31 iulie

La Ciotat.

Caniculă în primele două săptămîni — furtuni în ultima. Înot vreun kilometru pe zi. Casă de neînchipuit (murdară şi incomodă), dar viaţa în grădină (cu ţînţari). Descoperit Cassis (la 10 km), un St. Tropez dinainte de circul turistic. În alt an...

Joi 1 septembrie

Paris — Întoarcere pe care n-o consemnez în fond decît o săptămînă mai tîrziu, pentru că doar o săptămînă mai tîrziu (7 sept.) mi-am deschis valiza şi am început să-mi pun puţină ordine în lucruri, corespondenţă şi idei.

În timp ce eram liniştită la Ciotat, la Mangalia (2–3 aug.) a avut loc o consfătuire a lui Ceauşescu cu activiştii, care n-a apărut decît retuşată şi îndulcită în ziare, ceea ce explică cum de V., cu care vorbeam la telefon la cîte două zile, nu i-a acordat mai mare importanţă decît altor discursuri anterioare, unele mai clinice decît altele. În schimb, V. mai şocat de darea afară a lui Paler de la *România liberă*. De fapt amîndouă se ţineau, prima explicînd-o pe a doua. Între timp, Paler şi-a trimis emisarii indirecţi (nu le-a spus să ne vadă, dar a stat îndelung de vorbă cu toţi cei care veneau încoace şi le-a spus tot ceea ce voia şi trebuia să ştim).

Deci, cei doi Balotă, încă din ziua sosirii mele (joi 1 septembrie), toată după-amiaza, Pintilie la 2 sept. şi cei doi Hăulică în aceeaşi seară ne-au transmis fidel totul, plus ceea ce văzuseră şi simţiseră ei înşişi.

Conferinţa (sau consfătuirea de la Mangalia) mai gravă chiar decît *Tezele din iulie* (înfrumuseţarea realităţii, eroul pozitiv, amatorismul), şi prin activiştii lătrători lansaţi împotriva culturii şi pentru că în faţa ofensivei nu se mai află ca în 1971 instituţii şi personalităţi care prin reacţia lor să-l facă pe C. să dea înapoi (Za-

haria Stancu în '71 contra supusului D.R. Popescu azi, gata să plătească, scriitorilor care nu l-au ales, poliţa, Bălăiţă la Cartea Românească în locul lui Preda — amîndoi lamentabili, institutele de cercetări distruse, Biblioteca Academiei pe cale de fărămiţare etc.).

Monopolul culturii în mîinile ei: aprobă (mai ales dezaprobă) planurile editoriale, interzice reeditările, vrea să se răzbune pe Academie.

În schimb, Paler — poate şi alţii (de pildă nu l-am văzut niciodată pe Pintilie spunînd că ar trebui să renunţe la contractele în străinătate şi să stea în ţară — cu pilula de cianură alături — şi să scrie împotriva lui Ceauşescu), Paler deci radicalizat. Nu numai c-a fost ferm în momentul demiterii, refuzînd să ştie motivele din gura Tamarei Dobrin şi să asiste la „ceremonia" trecerii puterii, dar a ţinut în orele petrecute cu Balotă, apoi cu Pintilie — pe care l-a dus şi la gară, unde lua trenul spre Paris, împreună cu Hăulică şi soţia — să insiste: e bine să fie din ce în ce mai rău: să se desfiinţeze Uniunea, va fi scandal, decît cu D. R. etc.

Sîmbătă 3 septembrie

Telefon Liiceanu: Andrei Pleşu soseşte joi la Heidelberg.

Luni 5 septembrie

George Munteanu. Bănulescu cu soţia la Eliazi.

Sîmbătă şi duminică ne blocăm să scriem cronicele (eu, două cu Paler: destituirea şi ultima sa carte, *Polemici cordiale*). Luni înregistrăm în stare de semi-epuizare.

La cafenea după aceea, George Munteanu, în care identific, spre final, unul dintre participanţii la colocviul „Eminescu", de care-mi bătusem cel mai mult joc (radiofonic). Neavînd la cine — tot la noi a venit să ceară un „sfat": să rămînă sau nu? Îi descriem situaţia şi nu-i nevoie să-i mai dăm un sfat, înţelege şi singur (se şi vedea numit profesor universitar de Eliade, care-i apreciase cartea despre Eminescu). După ce cinăm cu el (a sosit la Paris fără un ban, am impresia c-a dormit pe străzi), plecăm la Eliazi.

Acolo, în schimb, Bănulescu (cu soţia, tot atît de radicală şi încă mai fermecătoare, şi o fetiţă ca-n Botticelli, spune Mircea, izbit de asemănarea ei cu Christinel!), confortabil instalat într-un

hotel lîngă Mircea şi povestind lupte literare mai vechi. În cele mai recente nu s-a mai băgat. Sînt probabil puţin injustă, dar sînt încă şocată de nonşalanţa cu care n-a dat cui trebuia banii pentru mama lui V.

Marţi 6 septembrie

Ioana Crăciunescu cu Gomii şi Marie-France.

Miercuri 7 septembrie

Telefon Eugen Simion. „Fetele" la prînz. Şora a sosit în Germania.

Marţi seara: Ioana Crăciunescu, care nu e numai actriţă, dar şi poetă: pînă şi bancurile ei sînt pline de tîlc. A făcut o tuberculoză din lipsă de mîncare şi ne povesteşte condiţiile extraordinar de proaste în care lucrează — şi nu sînt plătiţi, actorii. Cînd a fost în turneu la Moscova, aproape că i-ar fi venit „să aleagă libertatea" cel puţin pe cea materială, acolo unde artiştii şi scriitorii continuă să fie privilegiaţi. Aceeaşi impresie proastă despre D.R., aceeaşi descriere a Neptunului (în care cei doi C. îşi fac de cap, omoară toţi cîinii de pe litoral şi acoperă plajele cu insecticid) şi un pesimism negru! România nu se va mai putea reface 20 de ani de aici încolo. Artiştii şi scriitorii nu şi-au dat încă seama că nici prostituţia nu se mai plăteşte (lui Petru Vintilă nici nu i s-a publicat romanul despre C., care s-a indignat: de ce să devină personaj de roman încă din viaţă).

Miercuri la prînz, „fetele". Platon Pardău (care le-a văzut), avea *rendez-vous* cu Caraion la... Ciotat, pe la mijlocul lui august! Era probabil în casa fiului lui Michel Simon, căsătorit cu Ana Giugariu — prietenă cu C. Mă îngrozesc retrospectiv la gîndul că l-aş fi putut întîlni (casa era pe lîngă noi).

Seara, telefon cu Eugen Simion, la Berlin. Aceleaşi lucruri. Gelu Ionescu — cu care am vorbit de mai multe ori la telefon, s-a dus la Heidelberg să-l vadă împreună cu Doinaş şi Irinel (Liciu), V. i-a întîlnit la Paris şi i-au povestit cum a ales Nego „libertatea". Beat mort, a telefonat într-o seară nevestei la Bucureşti şi i-a înjurat pe cei doi Ceauşeşti! Te mai poţi întoarce? *Raccourci* umoristic, dar de fapt voia să rămînă mai de mult. Mă aştepta acasă o cronică de la el, transmisă de la Deutsche Welle, despre „Unde Scurte".

Între timp, Artur Silvestri m-a înjurat în serialul din *Luceafărul* (ajuns pe la 30 şi ceva), în patru săptămîni consecutive, inventîndu-mi amanţi, vicii şi biografie şi răsfoind nu numai fişele de Securitate (inexacte), dar şi prozele estetic răzgîiate ale adolescenţei mele... Nici nu-l citesc pînă la capăt...

Joi 8 septembrie

Telefon cu Doinaş şi Irinel (la Heidelberg). Emoţionaţi de nu mai ştim ce să ne spunem.

Vineri 9 septembrie

Telefon de la Stroe.

Bănulescu la noi. Fetiţa — se pare — de o precocitate uluitoare. Cum a dat de cărţi la Berlin, voia să rămînă. La zece ani l-a citit pe Dostoievski.

Sîmbătă 10 septembrie

Ieri telefon de la băiatul lui Regman (Ştefăniţă) care are o bursă la Lisabona. Salutări de la părinţi.

Telefon Radu Stan. Vrea să ne vadă urgent Ştefan Niculescu.

Ieri, Gelu Ionescu telefonează de la München:

— o telegramă France-Presse: Dorin Tudoran declarînd că Ceauşescu a ajuns la dictatura absolută şi că partidul nu mai există. Telefonez lui Mihnea să facem ceva la *Le Monde*. (De data asta îl cred cu adevărat pe T. în primejdie.)

— de la Sorin Dumitrescu (prin Şora), să nu mai treacă V. cronica despre artele plastice, că s-au recunoscut la noi turnuri de fraze ale lui (!?), şi l-au chemat la Secu. Pur delir.

— Cei de la *Dialog* (Iaşi), Antonesei, Piţu, Petrescu, dăduseră nişte „hîrtii“ lectorului francez de acolo, să le memoreze şi să le distrugă: nu le-a distrus, l-au prins la vamă, Securitatea l-a bătut (!) (îl cheamă Réchant sau Réchon). Băieţii de la *Dialog* au fost anchetaţi, dar n-au fost daţi afară (încă).

Duminică 11 septembrie

Ştefan Niculescu cu soţia şi cu Radu Stan. A rămas cu o zi mai mult la Paris ca să ne vadă (va pleca la Berlin şi apoi la Varşovia,

unde i se cîntă o compoziţie). Îl întîmpinăm nu fără o oarecare emoţie. În fond, şi asta o spun toţi compozitorii, graţie lui, prin el, a început să existe muzica modernă în România. Pînă cînd a adus el de la Varşovia primele benzi cu Stockhausen, „modernitatea“ se confunda acolo cu Honegger, maximum Messiaen. Ne cere să le dăm (acum cînd nu mai circulă cărţi şi reviste) mai multe comentarii asupra ideilor filosofice şi formelor noi care se ivesc aici, în toate domeniile. Are probabil dreptate: forţaţi de evoluţia situaţiei în România, am pus în ultima vreme mai mult accentul pe ideologie şi politic.

De reţinut: detestabilul Călinoiu a dobîndit o conştiinţă de breaslă. Anul acesta iar a salvat Conservatorul (sau ce-a mai rămas din el).

Luni 12 septembrie

Seara acasă: Lucian Raicu cu soţia. Cu profilul lui M.R.P. (spune V.) şi o calitate umană evidentă, cu o discreţie din care şi-a făcut un stil, după ce a fost, fără îndoială, o obsesie, Raicu pe care-l aşteptam de atîta vreme, ne place la amîndoi ca şi soţia lui.

Seara după plecarea lor citesc din cartea lui recentă, *Calea de acces*, capitolul consacrat tatei („E. L.: construcţia de sine“). Nu e o psihanaliză — cum scrisese Manolescu — mai curînd o psihologie a profunzimilor. Găsesc, intuit cu precizie, sentimentul dominant al zădărniciei pe care tata mi l-a trecut şi mie. Pagini care l-ar fi încîntat pe tata: ce posteritate însorită are!

Marţi 13 septembrie

Seara, Aurel Stroe. Ca un frate. E persecutat sistematic de Doru Popovici şi ar vrea să emigreze cu toată familia. Persecuţia asta îl îndeamnă la urgenţe: scrie la birou un testament (are 50 de ani şi mai ştii!) pentru cazul în care, după moartea lui, autorităţile ar vrea să-l „anexeze“; nu-şi recunoaşte drept „păcate“ decît două cantate de prin 1959; ca şi o întîmpinare pentru a preveni orice declaraţie i-ar fi smulsă cu forţa la Bucureşti. Le vom pune pe amîndouă în *safe*. Dar la un singur lucru nu s-a gîndit Stroe: că vom muri foarte probabil înaintea lui!

Miercuri 14 septembrie

Dimineaţa telefon de la Paul Stahl care se întoarce din România cu tot felul de mesaje (din nou Nicu Steinhardt şi Alecu în problema trimiterii cărţilor) dintre care unul mai umoristic: actriţa Eugenia Zaharia îl admiră pe V. pentru dicţiunea lui perfectă (parc-ar fi făcut Conservatorul!). Stahl vrea să ne trimită (fără a le semna) proiectele de desfiinţare ale muzeelor care mai dăinuie (printre care şi cel al Satului pentru că în spaţiul lui se află un Palat pe care-l vrea „familia regală").

La trei la Mihnea, cu Amber B. şi urmaşul ei la *Le Monde*, un tînăr care vine de la France-Presse (şi a fost de mai multe ori în România), Jan Krausz. Două ore pentru a pune Consfătuirea de la Mangalia în cadrul tentativei generale de distrugere a culturii, insistînd, bineînţeles, pe cazurile — distincte de altminteri — ale lui Tudoran şi Paler. Sperăm să nu întîrzie articolul lor.

Vineri 16 septembrie

Ieri, din nou, telefon cu Doinaş, care vrea să ne trimită o scrisoare de la Freiburg, unde pleacă acum. Şi cu Irinel, încîntătoare.

Scrisoare de la Nego, emoţionată şi emoţionantă, cu această frază care-o rezumă „acum că avem biografia în urma noastră". Într-adevăr. Discut cu V. cum l-am putea face să colaboreze, de la distanţă, la „Teze". Îi vom trimite noi cărţi de recenzat.

Sîmbătă 17 septembrie

Mai multe telefoane cu Vlad Georgescu care pretindea că-l „persecut" tot întreţinîndu-mă cu Gelu şi nemaivorbind cu el. Se întreabă, mai ales, dacă Tudoran primeşte de la români emigrarea, ce ţară din Occident îl va primi. Are dreptate, dar să ajungem acolo.

Duminică 18 septembrie

Lucrez de două–trei zile, de cînd s-a mai oprit năvala (de altminteri pasionantă) de „clandestini", la o emisiune asupra „tăcerii intelectualilor de stînga francezi", mai precis asupra divorţului lor de puterea de stînga. V. mi-a păstrat toată ancheta din luna august în *Le Monde*. Multă vreme pierdută cu sistematizarea ei.

În grabă şi nu prea inspirată şi o cronică despre „şubrezenia culturii române" cu tot „materialul" înmagazinat de la întoarcerea din vacanţă.

Luni 19 septembrie

A murit Horia Lovinescu.
A murit Dicky Cesianu.

Ştirea morţii lui Cesianu, pe care-l ştiam condamnat dinainte de vacanţă: leucemie. Nu-l cunoşteam bine, dar era un domn, specie din ce în ce mai rară.

La Radio, V. vine cu ştirea morţii lui Horia Lovinescu. Cazaban e probabil mai alb ca mine, dar nici mie nu mi-e uşor: mă gîndesc mai puţin la copilăria noastră comună (cu toate că şi la ea...) cît la ratarea lui pe care ştia prea bine că şi-a provocat-o prin prostituare. Anul trecut îi spusese lui George Banu „ştiu că Monica mă dispreţuieşte, dar copilăria tot împreună am petrecut-o". Nu-l dispreţuiam. Îl plîngeam. Acum a murit. De cînd îi rămăsese soţia în Germania, era o umbră. Bea. De fapt, bea de mult. Mi-l aduc aminte prin '45, într-o cîrciumă cu Georges (Rosetti) (fuseseră colegi de militărie) bînd (el) ţuică la nesfîrşit.

Un om frînt.

Seara la Théâtre de la Ville, spectacolul lui Bob Wilson (*The Civil Wars*) — prima parte dintr-un spectacol care va ţine zece ore! Nouă, două ne-au fost de-ajuns. Aceeaşi frumuseţe suprarealistă a imaginii, din care însă a dispărut magia ce învăluia *Privirea Surdului*.

Marţi 20 septembrie

Seara la noi: Mircea, Christinel şi Corina. Vin să asculte opera pe care a făcut-o după *Domnişoara Christina* un tînăr compozitor din România: Şerban Nichifor. E exact aşa cum ne vorbiseră Ştefan Niculescu şi Aurel Stroe despre el: retro şi ducînd arivismul şi dorinţa de a plăcea şi Partidului (pentru care a scris o Cantată), şi publicului, pînă la extrema facilitate (Puccini cu sintetizor). Colaje din *Pelléas şi Mélisande*, fragmente repetitive, muzică dulce etc. Talentat şi intolerabil. V. şi cu mine facem prea multe critici

şi le stricăm plăcerea lui Mircea şi Christinel care nu par a percepe prea bine primejdia facilităţii (dacă place marelui public, cu atît mai bine...).

Joi 22 septembrie

După masa rotundă asupra divorţului dintre intelectualii de stînga şi puterea de stînga (la care V. vine cu febră în afară de el, Cazaban şi Cazacu). Cu aceştia doi din urmă, la înmormîntarea lui Cesianu.

După, la o cafenea cu Marie-France, Maria B., Anne Planche şi Catherine. Bîjbîim în căutarea unui nou preşedinte al Ligii pentru drepturile omului.

Sîmbătă 24 septembrie

Am privit la televiziune emisiunea Raymond Aron. Interlocutorii lui Aron, J. Julliard şi François Georges, corecţi, fără exces. Aron însă, ca o imagine a ceea ce ne este din ce în ce mai rar dat să întîlnim: măsură, ironie ne-tăioasă, fermitate, surîs care-i transfigurează urîţenia, discreţie. Intelectualul în contact — continuu şi în fond primejdios — cu realul. Specie rarisimă. Alţii vor lăsa poate o operă mai importantă. El: modelul (timp de decenii ne-imitat) al lucidităţii împotriva curentului.

Duminică 25 septembrie

Două filme azi la televiziune.

Primul, pentru că ştiam că e cel mai prost al lui Resnais, *Mon oncle d'Amérique*. E într-adevăr lamentabil, didactic şi simplist. Numai cineaştii francezi, din pasiuni „intelectualiste", pot ajunge la astfel de ridicole rezultate.

Al doilea, *Cry Havoc* de Richard Thorpe (film de război cu toate bunele sentimente americane), nu l-aş fi ales dacă printre interpreţi nu s-ar fi aflat Margaret Sullivan pe care din copilăria mea, cînd am văzut-o în *Cei trei camarazi* ai lui Frank Borzage (după Remarque) şi m-a entuziasmat, n-am mai regăsit-o niciodată. Din 1943 (*Cry Havoc*) n-a mai jucat în film decît o singură dată, în 1950, şi s-a sinucis în 1960. Cea mai stranie

privire din cinematograful american. Gros-planurile lui Borzage pe ochii ei erau extraordinare — Thorpe, evident, nu ştie s-o întrebuinţeze.

Luni 26 septembrie

După emisiune, întîlnire la Cluny cu Paul Stahl, revenit transformat dintr-o călătorie în România astă-vară, unde a constatat *de visu* progresele distrugerii culturale. Vine cu un text despre Muzeul Satului, şi el pe cale de a fi distrus. Transformat desigur din pricina acestui text pe care e normal să-l vrea anonim ca să nu-şi compromită revenirile la taică-său de peste 80 de ani, dar şi relaţiile cu tot Estul, în care trimite echipe de etnografi şi folclorişti. Dar nu atît de transformat, deoarece în final ne cere să nu spunem la nimeni că-l... cunoaştem! Frica sădită în adolescenţă continuă să dea roade şi după ce pomul a fost dezrădăcinat. Nici acum nu e liber, în chiar libertatea Parisului.

După aceea V. şi cu mine vedem filmul lui Woody Allen: *Zelig*, în care uitînd de faza lui intelectualisto-narcisiacă, revine, amplificînd-o spre verva lui dintîi: o adevărată antologie de umor şi de tristeţi. Cinăm după aceea în Cartierul Latin şi ne simţim ca în vacanţă. Ceea ce nu ni se mai întîmplase de mult.

Marţi 27 septembrie

Horia Stamatu e la spital cu serioase probleme cardiace.

Barbăneagră a avut un accident de maşină destul de grav. O caut pe Rosy la telefon: Barbă e în spital la Tours, încă netransportabil, ar avea o fisură la cervicale, traumatism cranian şi poate traumatisme la ficat, rinichi. Azi i se fac analizele. Are şi tulburări de memorie dar, consecutive traumatismului cranian, sînt cele mai puţin grave. Ce-am avut şi eu după agresiunea din 1977. Alte ştiri, după analize, mîine.

Seara îi telefonez şi lui Cioran să-i spun că au fost publicate nişte aforisme ale lui (luate din *NRF*) în *Viaţa Românească*. Uimit, şi pe drept cuvînt. Prima reacţie: le fac scandal, nu vreau în nici un chip să colaborez cu ei! Îl calmez: totul e să nu dea inedite. Nici n-are intenţia.

Nu ştia mai nimic despre agresiunea plănuită împotriva lui V. Auzise el ceva-ceva, dar mult mai tîrziu şi nu crezuse că e grav.

Pentru prima oară anul acesta s-a înţeles bine cu Noica (trezit din sofisme şi iluzii fanariote). Ca şi noi...

Miercuri 28 septembrie

Sînt 20 de ani de la moartea lui Cocteau şi îi citesc *Jurnalul* ('51–'52) apărut la Gallimard. Mi-e frică tare că inconsistenţa lui dă dreptate tăcerii aşternute în jurul numelui său. Să fi avut dreptate Mauriac: *C. vit dans un courant d'air?**

Vineri 30 septembrie

Telefon de la Bucureşti: Mircescu. Iar îl bat şi vor să-l interneze în azil psihiatric. Emil Georgescu vrea un articol la emisiune. Îi telefonez acestuia din urmă la München.

Scriu, după materialul dat de Paul Stahl, cronica despre Muzeul Satului. Am ajuns să fac numai cronici „tactice", avîntul anticultural al familiei Ceauşescu e atît de demenţial încît nici nu mai ştim ce mai poate fi salvat din naufragiu: textele noastre se situează între ţipătul de alarmă şi semnul exclamării.

Sîmbătă 1 octombrie

Mi-am dat şi mai bine seama cît de „tactice" sînt aceste cronici azi cînd V. m-a rugat să transcriu pentru *Limite* cronicile despre Dorin Tudoran, despre consfătuirea de la Mangalia şi destituirea lui Octavian Paler.

Pentru primul mă străduisem să arăt că partidul vrea să-l transforme în disident (să avem şi noi faliţii noştri!), iar despre al doilea că în fond e fidel principiului Congresului al IX-lea pe care partidul l-a trădat.

Argumentare utilă (D. Tudoran a fost lăsat în pace după această cronică), dar falsă: pentru peisajul românesc, D. T. e totuşi un „disident" (şi-a dat chiar demisia din partid), iar între cărţile lui Paler cu morala lor camusiană şi o funcţie de răspundere într-un partid comunist e o prăpastie.

* Expresie folosită cu referire la cineva care face de toate.

Duminică 2 octombrie

De la trei după-amiaza la 12 noaptea, Liiceanu la noi. Şi l-am mai fi ţinut şi toată noaptea. E în plină criză. Dificultatea de a alege între a rămîne fără un rost aici şi a se întoarce în catastrofa de acolo îl paralizează: nu mai reuşeşte să scrie, să citească, se pune în chestiune, se vede pîndit de ratare, pune în cauză toată filosofia şi nu-l mai reţine decît pe... Cioran.

Îi telefonează la Heidelberg lui Andrei Pleşu în clipa cînd acesta chiar a intrat în casă. E cu Ugică, şi Liiceanu scurtează convorbirea. După ce ne întoarcem de la restaurant, îl recheamă şi vorbim şi noi — emoţionaţi reciproc — cu el. I-au dat drumul cu copilul. Ca să nu se mai întoarcă? Cu ştiri catastrofale din Bucureşti (între altele s-au interzis toate traducerile — albanizare?) şi aşteptîndu-l probabil pe L. ca să-l îmbărbăteze, care şi el aşteaptă să-l revadă pentru a fi îmbărbătat. Ce hotărîre vor lua, sau nu, împreună? Dată fiind calitatea lor excepţională — şi într-un caz şi în altul nu numai ei vor avea de pierdut, dar şi năpăstuita de cultură română. Formaţia lor e cel mai mare succes al lui Noica, situaţia în care se află azi demonstrează, în schimb, falsitatea teoriei lui: a crea cultură în afara istoriei, fără a te opune ei.

Liiceanu nu-l mai poate citi pe Nietzsche, nici pe Hegel, de-abia pe Heidegger, dar devorează cărţile lui... Soljeniţîn.

Marţi 4 octombrie

După-amiaza — Liiceanu, cu tot felul de ipoteze: ce pot face intelectualii români în caz de naufragiu total... Ştirile rele curg lanţ: de la Institutul de folclor au fost date afară 27 de persoane după următoarele criterii: apropiere de pensie, dosar, rude în străinătate. Sora dnei Golopenţia e în „lot“. Nu mă dezbăr de o senzaţie de oboseală: poate că nu mai e nimic de făcut.

Telefon de la Cioran. Politicos ca totdeauna, pentru a-mi mulţumi: i-am trimis traducerea după nişte aforisme ale lui din *Viaţa Românească*. Uimit de nevolnicia traducerii. Cînd ai „nimicnicie“ sau „zădărnicie“, cum să preferi „vanitate a lucrurilor“. „Je suis très exigeant pour le roumain“ îmi spune Cioran. Vorbim iar — şi lung

— despre delirul lui Ceauşescu: va distruge ţara, afirmă Cioran care-mi aminteşte — ceea ce este adevărat — că e primul dintre noi care a presimţit-o.

Miercuri 5 octombrie

Walesa are (cu un an întîrziere) premiul Nobel pentru pace! Nici nu ajung să mă bucur cum ar trebui: la dentist şi apoi la coiffeur mi-e cînd prea cald, cînd prea rece, nu găsesc taxi pentru întoarcere şi mă tîrăsc prin metro. Acasă, 38,8. Seara deci în pat.

La prînz a telefonat şi de mult dispăruta Ileana Mărculescu, care a organizat nu ştiu ce colocviu la Cérisy. E acum la Huston în Texas şi dacă-şi poate amîna întoarcerea cu *charter*-ul, ne vom vedea.

Vineri 7 octombrie

Bolnavă de ieri cu febră mare. Dar nu seamănă a gripă.

Ultimele ştiri de la Andrei Pleşu (prin L.).

— La trei zile după ultima noastră emisiune, au sosit la el cinci personaje reprezentînd toate organismele de partid să-i pună la dispoziţie paşaportul (cînd a spus că vrea şi pentru copil, i s-a acordat imediat).

— Traducerile (toate) au fost scoase din planul editorial pe 1984. Banc: şeful ar fi spus: „N-am nimic împotriva traducerilor, dar de ce din limbi străine?“

— S-au cerut planurile editoriale din ultimii cinci–şase ani să se vadă ce erori fundamentale au fost comise. Acum, toate lucrările propuse spre editare trebuie prezentate din punctul de vedere *al educaţiei politice a maselor*.

— Ultimele muzee care au rămas, ar urma să fie transformate în *ceainării* (Theodor Aman şi Gheorghe Tattarescu).

— S-a revenit asupra mutării Muzeului Satului — motiv: costa prea mult.

— Lui Noica i-a fost scoasă o carte de sub tipar.

Vlad Georgescu (căruia îi comunic aceste ştiri) e de-o amabilitate neaşteptată. Mă mai roagă o dată să nu-l abandonez în favoarea lui Gelu şi să-i telefonez cel puţin o dată pe săptămînă. Vrea să vină să ne vadă în noiembrie.

Luni 10 octombrie

Tot bolnavă. V. se duce singur la radio. Nu de la Sanda Golopenţia ştia Antonia ştirea cu Institutul de folclor, ci de la Sandra Vulcănescu. Şi Măriuca este printre cei daţi afară!

De miercuri, de cînd am această viroză (doctorul nu ştie care) citesc în pat romanul (820 de pagini) lui Vassili Grossman, care fusese confiscat acum 20 de ani de KGB şi face mare vîlvă acum: *Vie et destin*. Desigur mergînd pînă la rădăcina răului (comunismul = nazismul), dar un realism socialist pe dos. E totuşi greu să-ţi închipui că mai poţi scrie în 1950 exact în forma unui *Război şi Pace*. Grossman însă (care pînă la această carte fusese autorul realist-socialist tip) (în urma antisemitismului stalinist din ultimii ani — el fiind evreu) a descoperit adevărata faţă a comunismului. N-au explodat în schimb clişeele formale pe care însă le-a umplut cu adevăr.

Miercuri 12 octombrie

Încep să lucrez (cu încetinitorul) la magnetofon. Deşi temperatura a început să scadă, aceeaşi oboseală.

Lung telefon de la Mihnea, întors de la Congresul din Viena şi retrecut prin München: şi el foarte favorabil impresionat de schimbarea lui Vlad Georgescu.

Scrisoare de la Nego: Matei C. şi Doinaş i-au propus lui Vlad Georgescu să-i dea lui Nego o emisiune mare şi gras plătită să-şi continue pe unde... Istoria Literaturii. Vlad a refuzat. Nego furios. La „Teze" nu vrea să colaboreze: îl interesează doar literatura română.

Vineri 14 octombrie

De fapt în ajun să mă îmbolnăvesc ajunsesem la o fază depresivă (care probabil că a şi încurajat boala o dată cu oboseala acumulată de mai bine de o lună de cînd întoarcerea din vacanţă a coincis cu năvala oamenilor şi a ştirilor). Mi se părea că nu se mai poate face nimic, că vor reuşi să radă cultura. Certitudinea aceasta negativ absolută a cedat însă o dată cu febra: poate totuşi că se mai poate încerca.

Sîmbătă 15 octombrie

Seara, pe cînd mă pregăteam pentru cronica despre *Arca lui Noe* (vol. III) a lui Manolescu, Laura sosită inopinat pentru a-mi spune că Odile a fost operată, în extremă urgenţă, de o peritonită. Oricît de puţine sentimente aş nutri pentru ea: e totuşi sora Christianei şi soţia lui Greg: un membru al familiei oarecum impus dar nu mai puţin real. Îngrijorată deci: telefonez şi lui Greg şi mă voi ţine la curent toate zilele acestea.

Cu trudă (viroza aceasta m-a lăsat sleită) scriu cronica despre Manolescu. Nici măcar nu ştiu dacă este bună. O termin tîrziu şi nu mai am decît un gînd: să mă culc.

Duminică 16 octombrie

Citesc (între un somn şi o corectură) ultimul roman al lui Petru Dumitriu, *La liberté*. Nu ştiu dacă am scris aici. L-am văzut la „Apostrophes" săptămîna trecută: nu numai îmbătrînit, dar aproape desfigurat. Cazaban a găsit formula cea mai exactă: portretul lui Dorian Gray... A expiat — scrie el în cartea în care naratorul e autorul — vreo 25 de ani păcatul colaborării lui cu comuniştii şi complicitatea în povestea Canalului. Şi, într-adevăr, dintre toţi „foştii" el cel mai chinuit. Dar dacă a „expiat", s-a „creştinat" etc., de ce aceste stigmate (ca de viciu) pe faţă, şi această impresie de nesinceritate pe care o lasă persoana şi — uneori — literatura lui?

Luni 17 octombrie

Moartea lui Raymond Aron.

La Radio — unde aproape mi se face rău de oboseală aflu, mai întîi printr-un telefon al lui Cazaban (şi numai apoi priveşte şi Geneviève pe telescriptoare) moartea lui Raymond Aron. Criză cardiacă pe treptele Palatului de Justiţie. Moarte imediată, moarte exemplară: depusese pentru Bertrand de Jouvenel, pe care un profesor din Israel îl învinuise de... fascism. În ultimii ani, R. A. avusese timpul să vadă intelectualitatea devenind „aroniană" şi istoria dîndu-i dreptate. De fapt, istoria îi dăduse totdeauna dreptate, dar acum o recunosc şi intelectualii ce nu mai sînt drogaţi cu opiumul ideologiei.

Dar pînă să-mi spun că moartea la R. A. a avut grația să semene cu viața lui pe care astfel a autentificat-o din plin, mai întîi durerea că nu va mai fi printre noi. Două decenii a fost unul dintre atît de rarii, de puținii, de izolații care te făceau să nu disperi cu totul nici de Occident, nici de condiția intelectualului. Rațiune, raționalism, luciditate — se spune. Desigur. Dar mai întîi: bunul-simț ridicat la rangul unei sfidări. Și onestitatea intelectuală la rangul unei virtuți cînd aerul, jur-împrejur, era viciat.

Tot la Radio, luni seara, Vlad Georgescu îmi dă o știre — nesigură — în care nici el nu crede: Ceaușescu ar fi avut un atac de apoplexie: n-a mai fost văzut în public de joi. A doua zi dimineața aflăm că e... în Malta. Ceea ce nu ne-a împiedicat în cursul ultimei seri — tot luni, cu Raicu și soția, să sperăm totuși. Ce-am ajuns! Raicu vorbește îndelung și sugestiv de degradarea vieții cotidiene: de învrăjbirea dintre oameni (la coadă, în autobuze etc.), de răufăcători care-și fac de cap (după zece seara nu mai poți ieși pe stradă) sub privirea indulgentă a miliției etc.

La despărțire, patetic, mi-l „recomandă" pe frate-său, Virgil Duda, și pe... Radu Cosașu. Importanța acestor emisiuni pentru ei: cînd se anunțase că se va vorbi despre el, luase o sticlă de vin și-l invitase pe Sorin Titel: dar a venit cutremurul.

Joi 20 octombrie

Marți tot felul de știri (filiera Balotă–Stroescu) despre intrigile lui Marino la FE.

Cu aceeași mașină de scris ca acum aproape doi ani, o anonimă din nou: mă vorbește de rău Tănase. Goma a primit și el una, în aceeași zi. Se opriseră de la dispariția lui Tănase.

Încep o gastrită sau așa ceva: probabil tot viroză. Au trecut două săptămîni de cînd lîncezesc.

Vineri 21 octombrie

Ieri, telefon de la Liiceanu. Dana Dumitriu, sosită în Germania, i-a adus exemplarul semnal din *Jurnal de Păltiniș*. Niciodată n-aș fi crezut că poate apărea.

Azi, Rodica Iulian. Îmi confirmă sosirea Danei mîine seara la Paris. Îmi confirmă și viroza (e cea mai bună consultantă prin tele-

fon) şi-mi recomandă un regim de supe de legume pe care nu ştiu să le pregătesc.

Telefon de la George Bălan: vine la Paris şi vrea să ne vadă. A înfiinţat în Bavaria un centru Bruckner de meditaţie... muzicală (mai bine zis transcendentală).

Antonia: au sosit noi „materiale" la prietena ei: două răspunsuri ale lui Tudoran către E. Barbu, refuzate în România şi pe care le vrea difuzate de FE. O scrisoare de la Mihai Botez către V. rugîndu-l să transmită omagiul lui către Onicescu (nesemnat), alta către Vlad G., căruia îi telefonez să-i anunţ totul.

Sîmbătă 22 octombrie

Seara telefonez „la fete" Danei Dumitriu, pe care s-au dus s-o ia de la gară. Aproape nu poate vorbi de emoţie. Mişcaţi şi noi. E o prietenie (cu ea şi cu N. Manolescu) făcută mai puţin din întîlniri (cîte au fost ele) cît de impresia că acolo şi aici ne aflăm — să spunem umflat — pe aceleaşi baricade, pentru a apăra aceeaşi cultură. Îi primim ca... de pe front. Ca să închei cu metaforele războinice, puţine ştiri: mulţumiri de la Paler, îmbrăţişări de la Niki, mesajul de la Tudoran. Ne vom vedea marţi.

Cu boala asta care tot nu se termină, am făcut o rezervă de cronici, am citit şi scris despre: un roman mai vechi (81) al lui Mihai Sin, *Ierarhii*, şi noul roman al lui Petru Dumitriu: *Liberté.*

Telefonează Kiropol: cei doi Raicu i-au spus că sîntem nişte... îngeri!

Paul Stahl mi-a mai trimis un „material" despre arhitectura oraşelor distruse de blocurile stil „Alimentara".

Luni 24 octombrie

Îi trimit lui Vlad cele două materiale D. Tudoran (polemica E. Barbu) — bune — şi scrisorile lui Botez (una pentru el, alta pentru V.) ca şi omagiul la moartea lui Onicescu. Mihai Botez ni se pare (lui V. şi mie) din ce în ce de mai bună calitate, nu numai morală, dar şi intelectuală.

La cafenea apoi cu George Bălan care ne descrie Bruckneriana lui. Îi pune pe nemţi să mediteze ascultînd muzică şi mîncînd

regim vegetarian! Şi are succes. A scos şi cîteva cărţi scrise direct în germană...

Seara la cină cu Mircea şi Christinel. Îmbătrînirea lui Mircea mă apasă, cu toate că-şi menţine curiozitatea şi deschiderea spre lume. În patru pînă pe la două dimineaţa.

Marţi 25 octombrie

De la 5 după-amiază pînă pe la 1 dimineaţa: Dana D. Mai întîi cu „fetele", apoi singuri („fetele" se duc la teatru), apoi din nou cu toţii cînd vin s-o ia. De oboseală şi prea mult fumat, la sfîrşit... înverzesc. Mă consultă Rodica. Extrasistole: nervi şi tutun.

Nervi nu prea aveam motive să am. Nu Dana ar fi putut să mi-i provoace.

Mesaje de la D. T. Ar vrea să-i trimitem gazetari, ar vrea, cu Mihai B., să facă o întîlnire a „disidenţilor" din lumea întreagă la Bucureşti, adică să lanseze un apel în acest sens, cu condiţia ca Ionescu să-i acopere cu un articol. Îi spunem Danei să vorbească direct cu Marie-France (pentru care are cărţi şi mesaje de la Geta Dimisianu). Restul? Ce ştiam. Ah, da: cenaclul lui Manolescu s-a terminat: nu li s-a mai dat... local. Tristeţe, oboseală, lipsă de orizont bucureştene: pe faţa Danei cu atît mai grăitoare cu cît sînt mai puţin exprimate.

Miercuri 26 octombrie

Masă rotundă Raymond Aron, cu V., Cazaban, Cazacu — cu multe fişe şi Goma (amintind contactele lui personale cu Aron care, printre altele, fusese foarte amuzat că a fost atacat de un Florescu la Bucureşti).

Joi 27 octombrie

Vine să-mi aducă supă de zarzavat dna Pupăzan (mama) cu două prietene de ale ei bucureştene pe care le-a invitat la ea pe două săptămîni. Una mi-e într-un fel rudă îndepărtată, prin Pleşoieni. Îmi aminteşte că m-a cunoscut la Săcele. Alt nume reamintit brusc care redeschide porţile trecutului. Da, la Săcele am fost în copilărie.

Nu mai văd cum era, dar sînt bucuroasă de acest cuvînt recuperat.

Seara, pe la unu şi jumătate, telefon de vreo jumătate de oră (sau mai mult) de la Miereanu care voia să vină cu Cristovici (la care se afla). V. fiind culcat, cu o migrenă, lasă la Cristovici un disc semnal cu două compoziţii de-ale lui pe care ni-l adusese, şi stăm de vorbă telefonic. I-a murit tatăl în România şi s-a înverşunat: nu se va mai întoarce niciodată acolo şi la început nu mai voia să vadă nici un român. Noroc că l-a calmat Radu Stan: i-a întîlnit totuşi pe Niculescu, Stroe şi C. Cazaban. Ura şi-o îndreaptă acum împotriva regimului care l-a tot hărţuit pe tatăl lui, ceea ce e mai la obiect.

Sîmbătă 29 octombrie

Ieri, seara de rămas-bun (pleacă duminică la Chicago) Eliade, la Barbăneagră (restabilit). Cioran cu Simone — foarte în formă. I-a promis lui Steinhardt că nu-l va mai „ataca“ pe Isus. „De-aia te-ai pornit pe Buddha“, replică Eliade, spre bucuria lui Cioran. Horia Damian îmi spune că Tacou se tot plimba cu radioul la ureche să prindă emisiunea despre *Cahiers de l'Herne*. Zamfir se strecoară cu fotograful, să se pozeze lîngă Eliade şi Cioran. A devenit francez şi se plînge că românii nu i-au mai trimis ţambalagiul, ca să-l pedepsească pentru că a dat un interviu la Europa Liberă.

Tot ieri telefon de la Rainer: era să cadă pe stradă: 22 tensiune. E la ţară cu Mimi şi scrie articolul pe care i l-am cerut despre Grasset şi premiile literare. Se vede mereu cu Cioran. „Vous cassez ensemble du Roumain à l'ombre de l'empire austro-hongrois“*— îi spusesem acestuia din urmă, la Barbă, şi aprobase încîntat.

Duminică 30 octombrie

Scrisoare de la Mihai Ursachi către V. (care i-a trimis o casetă cu emisiunea pe care i-a consacrat-o). Îi repetă tot ceea ce ne spun cei veniţi din România: că e considerat ca adevăratul critic („cel

* Îi atacaţi pe români sub egida fostului Imperiu Austro-Ungar.

mai bun critic de poezie" — cum spune E. Simion), că el lansează valorile etc. etc.

Liiceanu ne-a trimis exemplarul-semnal al *Jurnalului de la Păltiniş*.

Luni 31 octombrie

La Radio îmi telefonează Vlad G. să-mi ceară studiul despre relaţiile între scriitori şi partid (pentru cartea care va fi editată în Statele Unite, la patruzeci de ani de la luarea puterii de către comunişti în România). Are nevoie de el pînă la 13 decembrie (credeam că limita e pentru sfîrşitul lui decembrie). Cînd şi cum îl voi scrie?

Alt telefon cu Gelu I. L-a văzut pe Breban, în trecere spre Paris: i-a spus că cei care au semnat cererea de reunire a Consiliului Uniunii scriitorilor, au fost chemaţi la Partid şi „muştruluiţi".

După emisiune, Cristovici vine să mă ia să mergem la Sanda N., unde vom regăsi pe Gabi (şi Cazaban) şi unde va veni şi V. (după concertul Miles Davis). Ne regăsim brusc în echipa „radiofonică" de acum peste zece ani, cu nostalgiile cuvenite, dar necomentate.

Marţi 1 noiembrie

Pentru masa rotundă de mîine, citesc presa despre romanul lui Grossman. În întregime laudativă (chiar şi sofisticată *La Quinzaine*). Nimeni nu spune că acest realism epopeic este depăşit. Rafinatul Paris, dimpotrivă, se extaziază. Bieţii noştri români care vor să ţină pasul şi care-şi pun străduinţa şi speranţa în „forma modernă", în timp ce ruşii şi-o pun în adevăr şi curaj. Şi pînă la sfîrşit tot ruşii cîştigă. Eticul împotriva esteticului. Ceea ce, într-un fel, îmi dă dreptate, dar nu mă bucură. Menţin că Grossman e greu lizibil nu numai pentru modernişti, dar pentru oricine a evoluat cu literatura vremii lui.

„Corinticul" lui Nicolae Manolescu sfidat din chiar spaţiul răsăritean. Nu de un Soljeniţîn care — în ciuda realismului — are o respiraţie sacadată şi contemporană, ci de Grossman care (formal

vorbind) nici nu pare a-şi închipui că între noi şi Tolstoi s-a aşezat un secol de literatură — alta.

Miercuri 2 noiembrie

Masă rotundă cu Goma, Cazaban, Cazacu. Reuşim să discutăm totul — şi destul de clar, minus ultimul punct — latura estetică, la care se arată cu toţii alergici — chiar şi Cazaban, pe cînd mie mi se pare că era, în fond, singura de discutat. La cafenea, după aceea, cu toţii şi, în plus, nepotul lui Dorel, compozitorul Costin Cazaban.

Joi 3 noiembrie

Greg, cu care merg seara la teatru să vedem adaptarea lui Iulian Negulescu după Tournier, cu o veste proastă: Odile a făcut un fel de mică embolie şi a fost transportată la alt spital. Ar fi în afară de primejdie. Dar de o embolie a murit şi Christiane.

Cu Greg cinăm în Montparnasse şi îl simt încîntat: îşi aduce inevitabil aminte de tinereţele noastre la Théâtre de Poche cu Nicolas Bataille.

Regia lui Negulescu (la Petit Montparnasse) foarte inventivă. Dar de ce Tournier, anti-dramatic prin excelenţă? O poftă a lui care-l va costa probabil scump: deocamdată nimeni nu vorbeşte de acest spectacol.

Vineri 4 noiembrie

Lung telefon de la Breban. Mă anunţase Gelu că e ceva care nu e în regulă. Simplu: i-a dat un interviu lui Cristoiu — pentru *Suplimentul* — şi brusc, atît Cristoiu cît şi publicaţia au devenit bune (singurul lui criteriu de judecată fiind vanitatea: cine vorbeşte bine de el sau îl tratează ca pe un mare scriitor, e bun, cine nu...). În schimb, îl critică pe Manolescu: s-a aliat cu „impostorul de Deşliu (care n-are talent)“. De fapt, Manolescu a făcut rezerve (în sfîrşit) asupra *Don Juan*-ului său... Etc.

Sîmbătă 5 decembrie

Încerc trudnic, neinspirat şi fără poftă să fac un plan pentru „sinteza“ cerută de Vlad G. Atîta am scris despre „strategiile“ cultu-

rale, despre scriitorii români (orfani ai curajului), despre originalitatea cazului românesc — scriitori fără baricade, că nu-mi mai rămîne decît să mă repet. Şi pentru *Kontinent* — şi pentru *L'Alternative* — acum şi pentru o carte în engleză... „Relaţiile conflictuale dintre partid şi scriitori" la patruzeci de ani (sau aproape) de la luarea puterii — altă sinteză, aceeaşi temă (situaţia nu se schimbă decît în rău) — m-am săturat. Nu-mi iese nici prima frază — dar douăzeci de pagini! Un adevărat *pensum* pentru care nu-mi ofer decît o săptămînă de lucru plin.

Luni 7 noiembrie

Seara, după emisiune, cu V. la Odéon pentru *La Tempesta* (Strehler şi Piccolo Teatro di Milano) care deschide stagiunea Teatrului Europei — unul din momentele cele mai pure de teatru pe care mi-a fost dat să-l văd. (Cîte într-o întreagă existenţă, zece, douăzeci?)

Cu ochii umeziţi de emoţie în faţa unei atare perfecţiuni, redusă la esenţial.

De revenit în masa rotundă asupra:

— admirabilei furtuni, obţinută nu prin mijloace mecanice, ci de către actori ridicînd şi coborînd în ritm valurile albastre din arier şi avanscenă;

— Ariel — poate pentru prima oară redat esenţei sale, deoarece legat cu o funie de plafon, e cu adevărat aerian;

— planul înclinat din mijlocul scenei, schimbînd locul acţiunii prin rupturi de plan:

— muzica — două momente direct monteverdiene (unul, uvertura lui *Orfeu*), celelalte de muzică veche de tonalitate tot monteverdiană;

— festival de lumini strehleriene, Strehler fiind — se ştie — cel mai deplin maestru al luminii în teatrul contemporan;

— năruirea finală a dispozitivului din fossa de orchestră (de unde se formau valurile) corespunzînd cu năruirea lumii, obţinută prin magie şi iluzie scenică şi care-şi are echivalentul în căruţa artiştilor din *Les géants de la montagne* (Pirandello) ruptă în două, în final, de cortina de fier a teatrului care este coborîtă brusc;

— chiar dacă Shakespeare a fost inspirat în *Furtuna* de *commedia dell'arte*, o singură rezervă: scenele comice prea în tonalitate goldoniană.

De acolo cu V. în braseria alsaciană de la Odéon, unde intrăm în vorbă (o discuţie lungă) cu un cuplu (el italian, ea franţuzoaică) şi aflăm că Strehler e în spital la Milano cu o depresie. Poţi deci să-ţi mai oferi depresie şi după ce eşti creator de asemenea raiuri estetice?

Miercuri 9 noiembrie

Dana D. la cafea. După ce a văzut la televiziune *Omul de fier*, n-a putut dormi toată noaptea. Manolescu plînsese.

La 6, Greg vine să mă ducă la Odile la spital. — Peste un ceas pe drum în *les embarras de Paris* (dacă Boileau le-ar vedea azi...) Odile încă cu febră, deşi se spune că embolia a cedat. Primejdia nu mi se pare integral îndepărtată.

De acolo, seara, la Balotă, unde-l regăsesc pe V.

Dimineaţa, telefon lui Vlad G. să-i transmit cererea lui Condiescu: să scrie la moartea lui Ion Jalea. Mă întreabă ce cred şi eu. Amîndoi de acord că nu trebuie elogiaţi prostituaţii. Goma, care ne transmisese cererea, cu remuşcări după aceea: că a făcut o concesie (o mică porcărie — cum spune el) cerîndu-ne din partea lui Condiescu aşa ceva. Refuzul lui Vlad Georgescu îl linişteşte.

Lung telefon de la Marie-France, încă bolnavă, pentru a-mi citi o scrisoare sosită „clandestin", a Getei Dimisianu: răul imens, se simt total pierduţi. Paler se poartă impecabil (nu trebuie salvat nimic prin compromis). La ultima şedinţă de birou a luat cuvîntul de trei ori şi E. Simion, ca şi Iorgulescu, l-au susţinut în această înfruntare, spre disperarea lui D.R.P. Aşa-zisa conducere obiectivă a Uniunii e alcătuită din laşităţile conjugate ale unor Bălăiţă, Chiriţă, Ţoiu (se poartă din ce în ce mai rău), Balaci. Pentru bîrfa bucureşteană: Breban, luînd cuvîntul la un colocviu de romanistică cu profil literar organizat de Casa de cultură RFG, a început aşa: „cînd mă plimbam cu Cioran în place Pigalle" (!!) Vorbeşte de el ca de „nordicul Breban" şi anunţă Bucureştiul că va lua premiul *Médicis étranger*. Deocamdată *La Liberté* a lui Petru Dumitriu a fost reţinut pentru Renaudot.

Tot din scrisoarea Getei: Aurora Cornu a fost la Bucureşti, unde l-a văzut doar pe Paul Anghel. Celorlalţi, întrevăzuţi, le-ar fi recomandat laşitatea creatoare de lucidităţi.

Telefon tot joi cu Liiceanu. El şi Andrei Pleşu discută pe marginea cărţii lui V. (*Româneşte*) pe care au citit-o de-abia acum: ce va reţine istoria din cazurile Călinescu, Vianu etc. Verdictul pentru compromiterea lor dat de V. sau faptul că, graţie acestui compromis, sînt singurii de la care generaţia tînără a putut învăţa carte de-a lungul realismului socialist?

Jurnalul de la Păltiniş a ieşit în librării. Doinaş nu e sigur că va putea apărea cronica scrisă despre carte.

Am terminat joi seara ciorna studiului despre „conflictul dintre scriitori şi partid". Răsuflu, chiar dacă nu va ieşi mare lucru din el...

Vineri 11 noiembrie

Am văzut vineri seara a doua parte din *Ivan cel Groaznic* al lui Eisenstein, după ce cu o săptămînă înainte revăzusem (pentru a cîta oară?) partea I. Nici estetismul exacerbat, nici expresionismul din *Ivan* n-au îmbătrînit. Nici fervoarea estetică cu care l-am privit. Ne întrebam însă (V. şi cu mine) ce să facem cu acest caz Eisenstein care ne infirmă teoria că opera de artă nu se poate să nu sufere de pe urma minciunii, slugărniciei etc. — a autorului. Cred că pe Eisenstein arta l-a trădat. A vrut să facă tot ce-i stă în fire şi în posibilităţi pentru a fi pe placul lui Stalin. Dacă partea a doua a fost interzisă de tiran, este pentru că arta lui E. a fost mai puternică decît E.

Peste tot, de la icoane pînă la oameni, ochiul veghează (ca la Orwell), ochiul e delaţiune. Nevroza puterii ia locul puterii, dezaxarea domină. Albului lui Tissé (operatorul lui E.) din partea I îi răspunde clarobscurul bolnăvicios şi chiar culoarea (o secvenţă) ea însăşi debordînd aproape demenţială — din partea a II-a. Fără a mai vorbi de marile procese, teroarea, *opricina*, care nu puteau să nu fie citite de Stalin în limbaj contemporan. E. a avut prima criză cardiacă pe cînd Stalin viziona partea a II-a — ca într-o secvenţă posibilă din *Ivan*.

Luni 14 noiembrie

La Radio, o convorbire înregistrată cu Poghirc asupra Centrului de cercetări din Paris. Numai de n-am da impresia celor ce ascultă

a cine ştie cărei debordante activităţi. Îmi aduc aminte ce ne-a povestit Eliade în tinereţe: el şi prietenii lui auzind că Iorga vorbea la Sorbona, îşi închipuiau unul din marile amfiteatre plin de public. Or, în sală erau zece-douăzeci de persoane! Şi era Iorga! Tot punînd accentul în emisiuni — ceea ce e normal — pe „activităţile româneşti" la Paris, există riscul de a transforma realitatea puţină în ceva fabulos. Chiar dacă nu pretindem că e fabulos. Ceea ce nici nu facem. Fapte, doar fapte. Dar aureolate de Paris. Nu pot totuşi să-mi petrec timpul repetînd constatările pesimiste asupra ne-inserţiunii noastre în „universal" — marele nostru complex provincial şi nevindecabil.

Marţi 15 noiembrie

Ce spuneam ieri! În nu mai ştiu ce număr (42, cred) din serialul „Pseudo-cultură pe unde scurte", inenarabilul Artur Silvestri ne acuză pe V. şi pe mine că-l ponegrim pe Eminescu, despre care am spus că „din nefericire" tradus dă un sub-Lamartine.

Jurnalistul ăsta nu e numai de rea-credinţă, dar şi prost tactician: dă din V. un lung citat care-i contrazice calomnia („deşi de valoarea unui Hölderlin, E. nu poate fi tradus etc. etc."). Nici nu mai ai cum să-i răspunzi (primul meu reflex, nu şi al lui V.), deoarece dă singur răspunsul.

Marţi pe la 5, Dana D. la noi, mergem apoi la restaurant să mîncăm stridii. V. îi pregătise o serie de cărţi pentru Manolescu. Şi ea ne confirmă: nu trebuie răspuns nici lui Silvestri (un nimeni), nici lui Eugen Barbu care şi-a reînceput atacurile, din ce în ce mai aberante: atîta aşteaptă! Dar atunci de ce i-a răspuns Dorin Tudoran? Totuşi au dreptate, şi ea, şi V.: orice dialog cu asemenea inşi pîngăreşte.

Miercuri 16 noiembrie

O carte de la Tudor Dumitru Savu, *Treizeci şi trei*, cu dedicaţie din ianuarie trecut îmi soseşte de-abia acum. Presupun că n-ar mai fi trimis-o după cronica difuzată despre *Treizeci şi trei* şi în care, după laudă, urma reproşul — detaliat — al imaginilor şi personajele luate din *Un veac de singurătate* a lui Márquez.

Vineri 18 noiembrie

V. soseşte din oraş mai devreme: să-mi semnaleze de urgenţă că în *România literară* a apărut o notă: s-a ţinut sîmbăta trecută Consiliul. Cronica mea despre neconvocarea statutară a Consiliului trebuia să se difuzeze tot vineri. Telefonez de urgenţă lui Gelu: nu ştia nici el nimic. Schimbă cronica cu alta (tot a mea) cu *Arca* lui Manolescu şi fuge să-şi facă o altă introducere. După ce se potoleşte tot zvonul, citesc în nota din *România literară* că s-a hotărît „excluderea celor care au săvîrşit fapte incompatibile cu statutul Uniunii". Scriitorii plecaţi mai recent sau D. Tudoran? Mi-e teamă că acesta din urmă.

Sîmbătă 19 noiembrie

Ziua mea. Aş fi dat-o uitării dacă V., după ce a cutreierat tot tîrgul de cîteva săptămîni, nu mi-ar fi adus atîtea daruri cît să uit de timpul ce trece şi — vorba lui — ne petrece.

Nu, nu e Tudoran. „Fetele" l-au întrebat pe Manolescu (în cod) despre D. T. şi a răspuns că e bine. Au exclus deci din Uniune pe noii „transfugi". Gelu Ionescu probabil în primul rînd.

După-amiaza la Collège de France pentru comemorarea lui George Brătianu.

Greg care trecuse cu Laura să-mi aducă ceva de ziua mea (plin de umor de altminteri, o gramatică românească găsită pe la buchinişti) ne duce pe noi şi pe Goma şi pînă la Collège de France; facem cu maşina de două ori cît am fi făcut în metro.

Amfiteatrul plin şi în afara lui Neagu Djuvara, ceilalţi conferenţiari francezi, cam specializaţi şi anoşti. Dar sîntem aşa de încîntaţi cînd ceva românesc se petrece la un nivel civilizat încît trecem şi peste plictiseală. Recepţie după aceea. Două „perle". Maria B. care a înţeles din conferinţa lui Djuvara că l-a făcut pe taică-său „ratat politic" şi Leti Turdeanu care-mi reproşează că nu m-am ocupat de Edmée de la Rochefoucault, eu fiind singura „celebră" în adunare care-aş fi putut s-o fac! (sic). Cu Dana D. (şi ea acolo cu Manola Rosetti) ne facem — cum era convenţia — că nu ne vedem.

Cu V. apoi la *Un amour en Allemagne* a lui Wajda. Ştiam că nu e bun — şi nu e. După aceea la restaurantul din Odéon.

Luni 21 noiembrie

Zi radiofonică fără probleme, nici prea multe „vizite", aşa că pot nota ceea ce nu mai făcusem de mult şi „contextul" francez socialist. Politica pentru rachete, proatlantică şi antisovietică perfectă. Pe acest plan, ar fi fost o catastrofă dacă l-am fi avut pe Giscard. E drept că Mitterrand se plimbă peste tot, cu un aer grav, de parcă ar fi înghiţit o umbrelă, dar apără, iar peste tot, instalarea rachetelor americane Pershing. În actuala fază de pacifism (mişcările întreţinute de URSS) e o binecuvîntare. Dar pe plan de politică internă, socialiştii dau dovadă de o „rea-credinţă" geamănă cu cea comunistă. Ultimul exemplu: o lege pentru presă îndreptată împotriva grupului Hersant, dar de la care va fi exceptat Deferre cu trust-ul său. Există la socialiştii francezi o certă ispită totalitară, chiar dacă nu depăşeşte stadiul ispitei.

Marţi 22 noiembrie

Nego — îmi spune Gelu prin telefon — a primit o scrisoare de ameninţare cu moartea, plină, în acelaşi timp, de obscenităţi. Nego — de la care primim azi o scrisoare, îmi spune de ameninţarea cu moartea, nu şi de obscenităţi. Se plînge că nevastă-sa nu vrea să-i trimită cărţile. Parcă s-ar putea...

O altă scrisoare de la Sanda Golopenţia care vrea neapărat să venim la un congres organizat de români la Universitatea ei din Providence. Îi spusesem la Paris că nu putem, dar insistă în fraze totodată sobre dar patetice asupra a ceea ce ar însemna prezenţa noastră acolo. Pentru a refuza din nou, va trebui să-i scriu o scrisoare — o carte de vizită cum fac de obicei nu ajunge. Ne-a trimis şi programul.

Joi 24 noiembrie

Lucrez fără întrerupere la studiul promis lui Vlad Georgescu despre relaţia dintre scriitori şi Partid după 40 de ani (deja!). Adică bat pe curat şi mai ales pun la punct notele. Cum nu avem fişiere şi nici colecţii complete — nici măcar din *Limite*, totul merge foarte greu. Ce-ar trebui în casa asta este un arhivar. Înainte de orice. Dar cum să găseşti aşa ceva şi mai ales de unde să afle V. timpul

să se ocupe de el? Sîntem acoperiţi de cărţi, ziare, manuscrise, arhive (garajul e plin) ca Locatarul din Ionescu de mobile. Fără perspectiva vreunei ameliorări. Mă mir mereu cînd îl văd pe V. descurcîndu-se totuşi în această nebunie.

Vineri 25 noiembrie

Telefon de la Jianu: are cîteva medicamente pentru Barbu Brezianu şi nu ştie prin cine să le trimită. Voi încerca să aranjez prin Dana, cu toate că nu ştiu cum se vor vedea. Jianu are 79 de ani şi se deplasează greu. În România i-a apărut cartea despre Brâncuşi.

Telefon cu Breban, de la care vreau nişte date (interviul său cu Lucbert din 1971 prin care anunţa că demisionează de la *România literară* din pricina Tezelor). Nu mai ştie detaliile aşa că vorbim despre operele sale „complete". Pleacă înapoi în ţară doar să-şi vadă ieşind noul roman, *Zidul*. În nebunia lui, o reală conştiinţă de scriitor.

Sîmbătă 26 noiembrie

Cronică la cartea lui N. Steinhardt, *Critică la persoana întîi*. Cîteva lucruri m-au iritat: concesia de a-i consacra un capitol lui Al. Căprariu (pentru că volumul apare în editura lui, Dacia, altfel calitatea lui poetică e nulă), sau slăbiciunea pentru un alt prostituat, Vlaicu Bârna. Lipsă de rigoare estetică de care a mai dat dovadă de cîteva ori (cînd l-a comparat de pildă pe Laurenţiu Fulga cu nu mai ştiu care somităţi ale scrisului). De data asta luarea în răspăr a tezelor curente, care dăduse rezultate excepţionale în cazul lui Caragiale, nu au nici un sens pentru Ionesco, din care face un reprezentant al mioriticului, un Banu Mărăcine la Paris, plin de sfătoşenie şi echilibru — *n'importe quoi*!

„Sfătos" e şi Noica etc. Noroc că înainte de a scrie cronica nu dădusem şi peste un comentariu al lui din *Viaţa Românească* despre *Prinţul Ghica* al Danei D., în care se tot referă cu epitete extravagant de favorabile la *Săptămîna nebunilor*. Or, E. B. e cine e, iar cartea n-are nici o valoare. După plagiatul din *Incognito* şi mai ales după publicarea arhivelor Securităţii în cazul Caraion, nici un scriitor nu se mai ocupă de aşa-zisa operă a lui E. B. De ce o face Steinhardt?

Şi altă întrebare: de ce atunci am scris bine — deşi cu unele rezerve — despre acest volum? Pentru că Steinhardt e un fel de sfînt, iar păcatele îi vin probabil din „blajinătate“. Şi apoi pentru ca să nu creadă că sîntem cumva supăraţi pe el că nu ne mai poate trimite cărţi.

Luni 28 noiembrie

Cină la Aurora, unde-l regăsesc pe V. cu Breban şi prietena lui, care a cerut azil politic aici. Pentru prima oară Breban ne convinge de autenticitatea lui, pe V. şi pe mine. Vorbeşte clar de paranoia lui, dar e simplu şi nu lipsit de patetism. Vrea acum să cucerească Parisul, degeaba încercăm să-l convingem V. şi cu mine de greutăţile şi inutilitatea unui astfel de proiect, scopul lui e fixat. Îi spun că e prea vanitos şi nu îndeajuns de orgolios dacă ţine atît de mult la recunoaşterea celorlalţi, admite şi asta. Pleacă la Bucureşti să-şi scoată romanul *Drumul la zid* şi apoi... *Paris, à nous deux*! Nu i se pare mai greu decît *Bucarest, à nous deux*! De fapt, a fost mai impresionat cînd a venit din provincia lui la Bucureşti decît din Bucureşti la Paris. Ne povesteşte cu detalii inconfundabile de romancier, ce lentă şi nesigură a fost maturizarea lui, în timp ce ceilalţi în jur, de la Nichita la Fănuş, străluceau deja. Maică-sa care venea dimineaţa să-i facă focul în camera unde teoretizase toată noaptea cu Nichita, maică-sa disperată că are un fiu care nu face nimic, nu s-a liniştit decît atunci cînd i-a spus că este nebun. De atunci n-a mai întrebat nimic şi l-a ajutat totdeauna.

Vineri 2 decembrie

Un telefon de la ataşata de presă a unui teatru (*Espace Chinon*), va da un spectacol la ei cel mai mare regizor român, fostul director al Teatrului Naţional de la Bucureşti... Azimioară! O pun la punct: nu există director al Teatrului Naţional cu acest nume. Rămîne perplexă. George Banu mi-l situează la telefon pe acest semi-impostor, fost asistent al lui Beate Fredanov şi ceva pe la Institutul de teatru... Refugiat acum la Paris şi reclădindu-şi biografia.

Sîmbătă 3 decembrie

La Cenaclul lui Mămăligă, Mihnea îmi vorbeşte de o telegramă AFP de la Viena: un „front democratic românesc" clandestin ar cere guvernelor occidentale o comisie de control pentru drepturile omului.

Înainte de a merge la Mămăligă, *rendez-vous* cu Marin Sorescu la o cafenea de lîngă Étoile. Vine şi Tacou. Sorescu se cam sperie cînd îl aude pe Tacou cerîndu-mi traducerile din piesele lui: — „N-aţi putea lua un pseudonim..." îndrăzneşte cu sfert de gură. Îl pun la punct ferm dar surîzînd, doar îi cunosc de atîta vreme strategiile prudenţei. Mai ales acum că a fost victima „Meditaţiei". Poezia cu Tricolorul a dictat-o prin telefon. Acum vine din Anglia, unde a fost tradus şi plimbat prin Universitate. S-a dus şi la o seară de poezie şi la Beaubourg, dar s-a temut să ne anunţe: era acolo şi Alain Bosquet... Ştiind ce crede V. despre Bosquet, s-a ferit să ne-o spună. Nu vine nici la Mămăligă (tot frica) unde merg cu Tacou. Acolo Bacu cu numărul din *Ethos* consacrat lui Mircea Vulcănescu (depoziţia lui la proces). În sfîrşit, a ieşit. Textul de introducere al lui V. e unul din cele mai bune pe care le-a scris.

Luni 5 decembrie

La emisiune vine Sandra să ia *Ethos IV* pentru ea şi Vivi, dar ne roagă să nu vorbim încă la radio deoarece îşi aşteaptă nepoata (fiica Măriucăi?). Pe de altă parte, epurată de la Institutul de folclor, Măriuca de-abia şi-a regăsit de lucru. Convenim ca V. să nu înceapă difuzarea pledoariei lui Vulcănescu la propriul său proces decît la 15 ianuarie, cînd se împlinesc exact 35 de ani din ziua cînd a rostit-o.

Seara la Korne. Vine să ne ia de la cafenea Laura cu Mihai Şora pe care vîrsta l-a umflat puţin la faţă — şi atîta tot. La minte acelaşi, deşi într-o seară cu mai multe persoane are mai puţin prilejul să strălucească decît doar cu noi ca asistenţi. Casa ne uimeşte prin proporţiile şi aranjamentul ei. Petrecem aproape vreo oră „vizitînd-o" ca pe un muzeu, apoi ne aşezăm în faţa unui foc în cămin cum nu mai văzusem de la moartea Allei.

Toată seara despre situaţia din ţară, bineînţeles. Şora nu mai vede altă soluţie decît transmiterea de la om la om, un altfel de lanţ de verigi înlocuind instituţiile răpuse sau pe cale de a fi. Soluţie de tip Noica; de altminteri sînt destul de legaţi.

Marţi 6 decembrie

Dana D. înainte de plecare, ultimele mesaje şi cărţi.

Miercuri 7 decembrie

După ce scriu iar o cronică despre Calciu, lung telefon cu Pintilie: scriitorii au cîştigat la Consiliu: s-au hotărît datele viitoarelor şedinţe şi chiar temele. Nu-mi dă detalii: i-a spus Hăulică (a venit cu el în avion) că mi le va da. Comportarea lui D.R. Popescu inimaginabilă. Pînă şi cei de sus sînt dezgustaţi de atîta laşitate. Pentru a caracteriza radicalizarea din ce în ce mai mare a lui Paler, Pintilie vorbeşte de „fenomenul generalului de la Rovere", destul de curent în România. Jucînd, intri în rol şi, dacă circumstanţele devin extreme, te poţi şi sacrifica pentru el.

Despre ger: la el în casă erau 7 grade!

A venit cu cartea de la Geta. Mai povesteşte despre talciocul autorizat şi dispersat în chiar ziua autorizaţiei şi despre un compozitor care-i scrie muzica de scenă (Vasile Şirli). Stroe i-ar fi spus că e securist, poate şi pentru că la numai 37 de ani este director artistic la Electrecord. Pintilie a profitat pentru a-l face să scoată discul lui Stroe cu *Agamemnon*.

La 29 decembrie Pintilie se întoarce la Bucureşti să vadă ce se întîmplă cu filmul său blocat. Ne vom întîlni săptămîna viitoare.

Joi 8 decembrie

Masă rotundă cu George Banu şi V. asupra primei părţi a sezonului de toamnă (Festivalul de toamnă şi deschiderea teatrului Europei la Odéon).

Seara la Jianu. Credeam că vom fi numai noi. Cînd colo era o „recepţie" pentru *Brâncuşi*-ul lui apărut în România şi pentru care se şi laudă că a scris un text cu totul nou. Nu mai putem să dăm

drumul la proteste şi să tot insistăm asupra a ceea ce înseamnă o astfel de colaborare, nu din laşitate mondenă, ci pentru că:

— are 79 de ani şi dacă n-a priceput pînă acum nu va mai pricepe;

— prefaţa lui Noica e atît de delirantă (îl pune pe acelaşi plan cu Eliade–Ionesco–Cioran) încît reproşurile noastre n-ar avea nici un efect;

— n-a fost niciodată un exilat politic;

— consideră că o dată cu acest Brâncuşi s-a întors de unde a pornit... *La boucle est bouclée*, ce s-o mai deznodăm noi?

Vineri 9 decembrie

Soljeniţîn la Televiziune. Pivot s-a dus la el şi l-a filmat în Vermont. Soljeniţîn a întinerit: toată lumina lui Dumnezeu şi a spoturilor e asupra lui: e magnific de certitudine, măsură, rigoare, concreteţe. A scos un pamflet împotriva „pluraliştilor" (termenul nu mi se pare prea fericit). Mai sînt Siniavski (care-i răspunde meschin, invidios, sub centură în *Le Nouvel Obs.*), Zinoviev etc. Dar mîniile lui sînt nevocative, albe şi întemeiate. Mă întreb dacă mai există vreo altă prezenţă în secol care să ne emoţioneze atît pe V. şi pe mine.

Sîmbătă 10 decembrie

Danuta — soţia lui Walesa — la Stockholm pentru a primi premiul lui Walesa. Retransmis parţial la televiziune.

Scurtă retransmisie a ceremoniei de la Stockholm: Danuta primeşte premiul Nobel pe care Walesa n-a venit să-l ia de teamă că nu o să mai fie primit înapoi în Polonia. Această simplă muncitoare e cu adevărat o doamnă. Toată Polonia pare a fi devenit nobilă.

Ieri Soljeniţîn vorbea despre Walesa şi despre Polonia în termenii cei mai exacţi: se vede că izolarea lui la Vermont nu e o izolare de istorie, ci numai de agitaţia oamenilor.

După-amiază la Biserică pentru căsătoria fiului Cristinei Sturdza care m-a şantajat amintindu-mi că am fost domnişoară de onoare la nunta ei (cu Ion Lecca se pare). Uitasem total. La biserică, fostul *le tout Bucarest*. Nu merg acasă la recepţie: am de lucru. Dar cum aştept autobuzul în ploaie, răcesc şi sosesc acasă cu febră. Trebuie să renunţ la singura obligaţie mondenă a anului,

pe care-o acceptasem: o cină luni seara la Pierre Rosetti. Cum n-o cunosc pe soţia lui, faptul de a ne decomanda (dineul era aranjat de o lună) mă plictiseşte mult mai mult decît s-ar cuveni.

Luni 12 decembrie

Cu taxi dus–întors la Radio pentru înregistrări. Febra e înţelegătoare şi scade, astfel încît reuşesc să le fac pe toate la timp. Dar la întoarcere cu taxiul facem peste un ceas, e ora proastă pentru circulaţie.

Seara între France-Musique şi televiziune vedem (şi înregistrez în parte) opera (interminabilă) a lui Messiaen: *St. François d'Assise* retransmisă (patru ore!) de la Operă. Lungimile la Messiaen sînt repetitive: e un timp care stă pe loc. Nu ştiu dacă, în afară de marea mea admiraţie pentru Messiaen, opera aceasta îmi place sau mai puţin. În orice caz, partea orchestrală e infinit mai convingătoare decît cea vocală.

Marţi 13 decembrie

În timpul vizitei doctorului (venit să-mi dea o reţetă cu antibiotice) telefonează „fetele": au vorbit cu Dana şi Nicolae M. care le-au spus că Nichita Stănescu a murit azi-noapte. Telefonez imediat lui Vlad Georgescu să dea ştirea azi înainte probabil de Radio Bucureşti. Telefonează apoi Gelu şi vorbeşte cu V.: va face el patru–cinci minute la „Perspective europene" iar vineri alte patru–cinci minute la „Actualitatea". (Dar ştirea? Vlad a spus că ajunge să fie anunţat la „Perspective"!) Hotărît lucru, nu simte evenimentul.

Miercuri 14 decembrie

Nichita a fost probabil cea mai neaşteptată şi mare degradare din literatură ivită prin 1960. Cu el a reînceput poezia şi a luat capăt iluzia conştiinţei. Goma, trecut pe aici înainte de a se duce la manifestaţia pentru Polonia — ne spunea ce curajos şi prietenos s-a purtat Nichita cu el în 1977 şi cum, pe de altă parte, a scris un poem cu un vers ce-l privea transparent: trădător de ţară sau aşa ceva.

Alcoolul şi turcirea.

Joi 15 decembrie

Seara, telefon cu Liiceanu. Primeşte zeci de scrisori după *Jurnalul de la Păltiniş*. Unele entuziaste, altele furioase. Un „coleg" îl tratează de fratricid şi paricid.

Ieri seara cu Hăulică. Bate recordul întîrzierilor. Îl aşteptam la 6 şi jumătate... Soseşte la 9! E drept că avea o şedinţă la Asociaţia Internaţională a criticilor de artă al cărei preşedinte este (ceea ce-i îngăduie şi toate aceste călătorii, şi să „ţină" *Secolul 20,* care contravine atît de flagrant actualei politici anti-cosmopolite şi, în fond, anti-culturale.

A fost la şedinţa de Consiliu pe care, prin tot felul de subterfugii şi tertipuri provinciale, D.R. Popescu voia s-o consacre doar unor probleme mărunte. (Pusese reuniunea într-o sîmbătă cînd se dădeau la televiziune două meciuri de fotbal şi rugby. Printre altele.) Dar scriitorii au atacat problemele reeditărilor şi traducerilor, în frunte cu Paler, radicalizat, dar ştiind cum să se exprime ca să nu poată fi tratat drept disident.

Cel mai tare au vorbit el, Mircea Iorgulescu, Manolescu şi — alţii spun despre el — Hăulică. S-a reuşit să se fixeze datele şi temele pentru viitoarele plenare. O victorie deci, dar îşi va ţine D.R. cuvîntul?

Tînărul Ceauşescu ar fi pierdut la cărţi în America marea herghelie de lîngă Constanţa.

În dealul Mitropoliei, sub imobilul partidului — care n-are decît două etaje (din frică de cutremur), se sapă un bunker imens: palatul familiei regale. Aleile sînt — spune H. — largi ca Champs Elysées. Adăpost atomic în acelaşi timp. Am obosit tot conjugînd verbul: a înnebuni.

Cînd s-au întors data trecută în ţară (tocmai vorbise V. de Cristina Hăulică pentru colaborarea la *Secolul 20,* Antonia făcuse o cronică despre cartea ei asupra lui Borges) — şi se pare că o felicitau, de la dactilografe pînă la manichiuriste. Eu parcă nu mai existam — constata cu umor Hăulică.

Revenind la Consiliu, n-au fost primiţi toţi noii membri care ar fi trebuit normal să treacă. Au fost eliminaţi (sau amînaţi) mai mulţi de către Partid. Aşa s-a întîmplat cu un tînăr poet din Focşani despre care scrisese V.

Continuă în orice caz spaima Partidului de a avea prea mulți scriitori tineri în Uniune.

Detalii despre moartea lui Nichita — era în turneu de întîlniri cu cititorii prin provincie. Acolo a făcut o comă hepatică. (Pentru a-mi anunța moartea lui, mi-a telefonat plîngînd Vera Lungu, care mi-a mai spus că ne știe supărați pe ea pentru că nu vrea să facă politică. Se referă la emisiunea de pe France Culture în care a declarat că ea nu e refugiată politică ci a venit la Paris pentru artă etc. etc.)

Al. Oprea a murit intoxicat cu gaz în sala de baie.

La București, toți îl plîng pe Nichita, dînd vina pe băieții de la Secu care îl tot antrenau să bea și voiau să-l distrugă etc. etc.

Marți 20 decembrie

V. a adus din oraș noua versiune a lui *August '14* de Soljenițîn din ciclul *La roue rouge* și alte cărți cam tot atît de masive. Parc-am căra bolovani (de fapt numai el cară) după noi, la cinematograf, unde vedem *Boat People*, primul film adevărat despre Vietnamul sub comunism. Culmea e că, din ură față de vietnamezi, chinezii au lăsat ca filmul să fie filmat în China, fără a-și da seama (?) că este și oglinda exactă a propriului lor regim. Nici n-avem timp — sau sufletul să măsurăm valoarea artistică a peliculei (ea există!) într-atît imaginea ne absoarbe, reflectîndu-ne obsesiile. Acum zece ani ar fi fost de negîndit ca un astfel de film să treacă la Paris. S-ar fi vorbit de „provocare“ fascistă. Azi, sala e plină și nu se aude nici un zgomot. Printre intelectuali (sîntem doar în Cartierul Latin), ideologia e cu adevărat răpusă.

Miercuri 21 decembrie

Christinel telefonează de la New York: moralul mai bun. Pleacă cu Mircea în Florida unde se vor întîlni cu Lisette. Mircea și-a lăsat barbă (albă)! Îl enerva prea mult să se radă. Acum se pare că e mult mai destins.

Am făcut o cronică despre Virgil Duda: *Războiul amintirilor*. Mi l-a dat Aurora entuziasmată și într-adevăr e un scriitor neașteptat — pentru mine — de bun. E drept că mi-l recomandase patetic și Lucian Raicu, dar e fratele lui și-l puteam bănui de părtini-

re. L-am citit cu o plăcere pe care ţi-o dau mai rar romanele româneşti: nervos, antrenîndu-te din prima pagină (la noi, ca să demareze un roman, are nevoie de vreo 20–50 de pagini îmbîcsite, sau neutre, sau banale), fără filosofări à la Breban, cu ironie: toate calităţile; în plus, un prim capitol despre copilărie, crud, exact, remarcabil. Dar recunosc că m-a enervat drama naratorului care, liceean, a fost dat pe nedrept afară din UTM. Cînd o ţară întreagă a suferit cum a suferit, cei care au crezut în aşa ceva ar trebui să-şi petreacă timpul cerînd iertare. E drept nu şi Virgil Duda, atît de tînăr pe vremea aceea. Dar acum nu mai e tînăr şi s-ar putea bucura că această excludere l-a ferit de complicitatea cu călăii. Or, nici o clipă nu se simte aşa ceva.

Sîmbătă 24 decembrie

Golul Crăciunului. O zi întreagă făcut pachetele cu cadouri. Iar răspunsul la felicitări ne ia timpul de mai bine de o săptămînă. Acum, cînd nu mai e nici Christiane, nu mai fac pom. Dar am acceptat mai multe invitaţii.

Seara, la Balotă — restabilit. Dna Balotă îmi spune că Grigurcu este acela care fusese la mama acasă şi care scrisese poemul „În odaia lui E. Lovinescu" pentru care fusese dat afară cu scandal din Universitate sau UTM (sau amîndouă). Noi publicasem poemul — pe care-l primisem de la mama — dacă îmi amintesc bine — în *Fiinţa Românească* şi i-l atribuisem (probabil în urma unor ştiri ce ne sosiseră de la scriitori în acest sens) lui Labiş (care murise, deci putea fi citat).

Miercuri 28 decembrie

În presa literară din România, delir la toţi — şi cei buni, şi cei răi - despre Nichita Stănescu. Comparaţie cu Eminescu, geniu, cel mai mare poet român din a doua jumătate a secolului XX etc. etc. Am impresia (de fapt cred că V. a găsit această ipoteză) că delirul în cultul lui Ceauşescu contaminează şi alte sectoare: obişnuinţa hiperbolei.

Joi 29 decembrie

Lucrez toată ziua pentru masa rotundă Soljeniţîn. Adică reascult şi copiez unele fragmente din emisiunea „Apostrophes" ce

i-a fost consacrată. Vreau să-i introduc vocea în mai multe rînduri în cursul discuției pentru ca ea să pornească de la cele spuse de Soljenițîn. Asta pentru a evita, în parte, o prea largă dezbatere despre *Les Pluralistes*, pamfletul lui împotriva celorlalți disidenți emigrați, în care nu e nici inspirat și — uneori — nici drept. Pînă și titlul nu e bine găsit. Adevărul lui Dumnezeu poate fi unic, nu și acela pe care vrem să-l impunem în și prin politică.

Vineri 30 decembrie

Seara telefon Culianu – Pleșu – Liiceanu. Au sosit la Paris. Culianu — ne prevenise de vreo săptămînă și ne trimisese și articolul lui despre *Jurnalul de la Păltiniș* pentru *Limite*. Liiceanu îmi spune că au venit toți trei cu mașina de la Heidelberg și tot timpul el și Culianu i-au vorbit lui Pleșu despre noi. Ce decepție o să fie! Îi așteptăm pe cîteșipatru (e și soția lui Culianu) duminică după-amiază.

Sîmbătă 31 decembrie

Seara îi chemăm pe la 11 pe Goma, Ana și Filip, să ciocnim un pahar de șampanie și să ne mirăm împreună c-am ajuns în 1984! Stăm doar pînă la 12 și jumătate — deoarece toată după-amiaza am pierdut-o cu V. prin magazine și trebuie să citesc — dacă nu să și termin — *August 14*, partea a doua, adăugată în această nouă ediție definitivă de la Fayard: Stolypin și teroriștii, îndeosebi Bogrov, asasinul său.

Luni am masă rotundă și trebuie să cunosc cel puțin cele două împușcături care — după S. — înseamnă începutul sfîrșitului!

1984

Duminică 1 ianuarie

Dacă există semne pentru un început de an, acesta a fost cu adevărat fast. De atîta vreme ne doream să-i vedem împreună pe Liiceanu cu Pleşu — şi iată că s-a întîmplat. Toată ziua aici, de la 4 după-amiaza la miezul nopţii, împreună cu Culianu şi soţia. Ce ne-a izbit mai mult la Andrei Pleşu n-a fost inteligenţa — pe care i-o ştiam din cărţi şi articole — nici hazul şi darul de povestitor — legendare în Bucureşti, — ci bunătatea. Nu numai că hazul lui nu face rău nimănui, dar şi în replica intelectuală e profund generos cu „adversarul" de idei, în cazul de faţă Culianu, pornit pe aceeaşi teorie împotriva ortodoxiei. Vizibilă şi la el, şi la Liiceanu şcoala lui Noica, discuţia nu e improvizaţie, înflăcărare, o replică se constituie ca un mic sistem riguros. Însă, spre deosebire de Noica, nici la Liiceanu, nici la Pleşu, nici un sofism: ei nu demonstrează *orice*. O zi cu ei, într-adevăr o sărbătoare.

Luni 2 ianuarie

La Radio, masa rotundă Soljeniţîn, cu Goma, Cazaban, V. şi Alain.

Apoi la cafenea cu Nicolette Franck, venită să ne comunice că Regele vrea să se sfătuiască cu „marii intelectuali" E. Ionesco, Virgil, eu (!)... În afară de regalismele ei, Nicolette ca de obicei vie, eficace, inteligentă.

Seara, acasă, telefon de la Matei Călinescu şi apoi, vorbind cu Mihnea, dau la el de Ion Vianu. La amîndoi le propun o masă rotundă despre literatura română şi — probabil — complexele ei provinciale. Sînt de acord, rămîne mîine să găsesc studio.

Miercuri 4 ianuarie

Goma, căruia îi telefonez pentru că mi-a trimis un gazetar de la *Le Point* care vrea să scrie despre FE, îmi spune că diseară Culianu vine la ei cu... Pleşu. Între timp şi Liiceanu s-a hotărît să-l vadă şi m-a rugat să-i transmit. I-am transmis şi presupun că Goma se bucură. Numai să nu iasă prost cu agresivitatea lui, cînd e emoţionat. Mai ales că întîlnirea cu Liiceanu va trebui — presupun — să aibă loc la noi.

Seara la televiziune o dezbatere asupra (împotriva) pacifismului, cu Glucksmann (mască tragică, tensiune extremă), Simone Weil* — admirabilă. Amîndoi evrei cu amintirea Auschwitz-ului directă — primul, prin părinţi, a doua, ea însăşi deportată — pledează pentru a se da Germaniei arma nucleară, a nu o mai trata, la a treia generaţie, ca vinovată. Ceilalţi doi, accidente de parcurs: amiralul Sanguinetti (manipulat sau manipulator), Juquin comunistul cel mai prezentabil pe care-l are PCF, tratat la Glucksmann drept „mincinos“ şi care, de enervare, pleacă tîrînd după el microfonul. Franţa a devenit cu adevărat respirabilă.

Vineri 6 ianuarie

Masă rotundă cu Matei Călinescu şi Ion Vianu asupra literaturii române. V. şi cu mine sîntem după o noapte de insomnie aproape totală: la restaurant aseară probabil că în loc de decafeinate ne-au dat cafele adevărate. Şi V. în plus, o durere de cap de zile grele. Iese totuşi bine — Vianu cu o intervenţie foarte riguros exprimată, Matei cu o voce prin care — curios — nu trece mai nimic din freamătul inteligenţei sale. La cafenea, după aceea, ne dăm şi mai bine seama cît s-a schimbat. El, estetizantul de altădată, s-a înrădăcinat în etic, a descoperit că marea lacună a lor în România era neinformarea în filosofia istoriei şi în politic, a încetat să mai relativizeze totul şi se întreabă — s-a întrebat şi în cursul mesei rotunde — asupra ravagiilor provocate în literatura română de saltul pe care l-au făcut — cu el în frunte — din rea-

* Om politic francez al ultimelor decenii, a nu se confunda cu filozoful francez (1909-1943) cu acelaşi nume.

lismul socialist direct în estetic, fără a trece prin etic. De acord deci cu noi.

Nu-l cred fericit acolo, la universitatea lui din Bloomington. Era făcut pentru Paris şi febrilităţi intelectuale, nu pentru provincia aurită de la Indiana University.

S-a îngrăşat, are părul alb, şi a început să semene cu G. Călinescu.

L-am regăsit, V. şi cu mine, cu bucurie.

Duminică 8 ianuarie

Telefon de la Mihnea: corespondentul Agenţiei France-Presse de la Viena i-a comunicat că vreo 40 de intelectuali (majoritatea scriitori) ar fi semnat un protest împotriva Consfătuirii de la Mangalia şi ar fi fost daţi afară din slujbe. Incredibil. Presupun că e vorba de petiţia care a circulat în decembrie pentru reunirea Consiliului, altceva nu văd ce-ar putea fi.

Aceluiaşi corespondent de la Viena, Tudoran i-a spus că înainte de a cere plecarea din România, vrea să fie sigur că va avea viza franceză. Singurul mijloc (deşi nici el sigur) e să-l invite Pen-Clubul pentru o „vizită" cu familia.

Luni 9 ianuarie

După radio, unde am înregistrat, printre altele, o cronică foarte trudnic scrisă despre *Revoluţia culturală* a lui Leonid, apărută în volum, seara acasă, apoi la restaurant, apoi din nou acasă, Liiceanu şi Pleşu. Nici o notă falsă, nici un cuvînt înţeles de-a-ndoaselea: o limbă comună din care nici o virgulă nu e pusă cum nu trebuie. Dacă atunci cînd ne certam cu Noica ne-ar fi spus cineva că cel mai bine ne vom înţelege cu discipolii lui, cine l-ar fi crezut?

Seara după ce pleacă ei pe la 2 noaptea, brusc febră mare: 38 grade.

Marţi 10 ianuarie

Nu pot să mă duc cu V. şi Liiceanu la Goma, unde se pare că totul se petrece foarte bine, în ciuda aprehensiunilor noastre.

Lui Goma pare a-i fi plăcut evident şi Liiceanu, şi Pleşu, după cum a fost încîntat de vizita lui Matei Călinescu (ca să nu mai vorbim de Ion Vianu).

Joi 12 ianuarie

Telefon de la Lucian Pintilie. De data asta nu mai are nici o iluzie că i-ar putea ieşi filmul. E blocat, cu alte două sau trei, şi vrea să facem (adică să fac) scandal privindu-le pe toate trei. Ne vedem săptămîna viitoare să discutăm. I se pare că răul nu poate fi mai mare decît e în clipa de faţă în România. „Dac-aş pleca de acolo definitiv, m-aş angaja pe cîteva luni la Europa Liberă, să spun tot" — mărturiseşte P.

Deocamdată e la Paris pe mai multe luni pentru spectacolul de la Théâtre de la Ville şi termină traducerea cu Marie-France.

Vineri 13 ianuarie

Ultimul din viruşii acestui sezon e şi cel mai puţin vătămător. M-a obligat doar să stau în casă (ceea ce cu vîntul şi cu ploaia de afară e o plăcere) şi mi-a lăsat timp de citit mai tihnit.

Cristovici îmi lăudase destul manuscrisul lui Bujor Nedelcovici, refuzat în ţară şi trimis aici prietenei lui, un fel de *1994* cum îl intitulează Cristovici, plecînd bineînţeles de la Orwell. Citesc: e într-adevăr o utopie neagră pe linie post-orwelliană dar ne-repetitivă şi atotcuprinzătoare. În ciuda faptului că numele sînt franţuzeşti, nu înţeleg cum a avut curajul să prezinte aşa ceva la Cartea Românească. E o analiză în profunzime a sistemului comunist — cu aplicaţiile lui precise în România. Acest roman politic este scris într-un stil total diferit nu numai de al său de pînă acum, dar şi de cel practicat în ţară, în general; frazele compacte, interminabile, frazele unor scriitori care au timp în faţa lor, sînt aici abandonate. Fraze scurte, alerte, interesul stîrnit de la primele rînduri: o carte pentru Occident. Trebuie să iasă aici.

În timp ce eu citesc cartea, V. scrie despre *Jurnalul de la Păltiniş* al lui Liiceanu. Un tratat de libertate interioară totală, în plin regim ucigător de libertate.

Mă „revanşez" asupra „lenei îngrijorate" (expresia e din Sfinţii Părinţi) ce mă cuprinde, scriind la rîndul meu despre *Calea de*

acces a lui Raicu. Cronică pe care am întîrziat-o mult, chiar am şovăit s-o scriu, din pricină că despre cel mai bun capitol nu puteam vorbi: e despre tata.

Marţi 17 ianuarie

Seara cină cu Lucian Pintilie şi Marie-France la „Charpentier“, în Cartierul Latin. După blocarea filmului său *De ce bat clopotele, Mitică?*, din care nu vor să-i dea nici o copie finită (mixaj sunet–imagine) şi pe care nimeni nu îndrăzneşte să-l prezinte lui Ceauşescu, complet radicalizat: visează să facă în Occident un film după *Piteşti* centrat pe Calciu şi apoi să se întoarcă în ţară. Nu-l mai interesează spectacolele pe care le montează în mod curent, i se par lipsite de sens.

Joi 19 ianuarie

Masă rotundă în jurul cărţii lui Mihai Sturdza, un „dicţionar istoric şi genealogic al marilor familii din Grecia, Albania şi Constantinopole“, masiv — şi foarte frumos grafic — volum pe care l-a scos prin subscripţii şi-l vinde la un preţ nebun (vreo 900 F.). Cu autorul, Năsturel (a cărui surzenie face, din nefericire, progrese uimitoare), Matei C. şi Cernovodeanu, care repetă de vreo trei ori că e membru al nu ştiu căror societăţi de heraldică şi a fost la multe congrese. Atîţia ani de închisoare şi demnitate vin să se înfunde astfel într-o enumerare de titluri.

Vineri 20 ianuarie

Telefon de la Cioran lui V. care-i trimisese un articol favorabil lui, semnat în ţară de un fost mare marxist. Vorbeşte cu V., apoi cu mine, de toate: inexistenţa marxismului în România, Eliade, *Jurnalul de la Păltiniş* şi „ridicolul“ iluziilor culturale (a salva neamul prin cultură, în afara istoriei) ale lui Noica, dar mai ales textul lui Vulcănescu din *Ethos*, care l-a emoţionat profund. Pentru a insista asupra „cinstei“ exacerbate a lui Vulcănescu, pe atunci directorul Vămii, o amintire: la o cină, la nişte prieteni, i se serveşte lui Vulcănescu din nu ştiu ce sticlă cu băutură străină, netrecută prin vamă — Vulcănescu o confiscă (!)

Marți 24 ianuarie

Zi agitată, cu telefonul în mînă:

Grație lui Goma, Albin Michel ia cartea lui Bujor Nedelcovici.

Eliade îi cere lui V. să facă o prezentare a lui pentru „Le Club français de la médaille" care scoate o medalie M. E. Și asta pînă în 15 februarie! Telefonez lui Christinel la Chicago să-i spun că este imposibil și să i-l propun pe Culianu. O simt cam vexată: Mircea îl preferase pe V. lui Matei Călinescu, care voia s-o facă etc. Îi telefonează lui Mircea la birou, mă recheamă: Mircea e de acord pentru Culianu. Îmi mai spune c-a avut un vis premonitoriu și îi e frică de viitoarea operație: ni-l lasă în grijă pe Mircea. Încerc s-o liniștesc și să glumesc, dar nu-mi prea vine: în clipe din astea îmi dau seama cît îmi sînt totuși de aproape.

Îi telefonez lui Culianu la Groningen și pentru asta (e imediat de acord) și pentru a-i răspunde la un text pe care ni l-a trimis despre „cazul revistei *Dialog*", pe care dacă l-am difuza așa, am băga sigur pe toți redactorii în închisoare. Înțelege și asta. Extraordinar cu el e că înțelege mereu tot, dar nu se învață minte niciodată. Ne e însă — și el — foarte drag.

Lectorul de franceză, care a fost prins cu „romanul alegoric" al redactorilor de la *Dialog* și a fost bătut, vrea să facă scandal în presă. Îi spun să-l îndrepte spre noi, sau spre Mihnea. De-abia de la așa ceva din presa franceză am putea deschide la radio — fără atîta risc pentru cei interesați — dosarul *Dialogului.*

Printre atîtea telefoane mai găsesc timp să fac emisiunea despre Orwell și să văd un film de science-fiction cu atmosferă oarecum orwelliană: *Le Soleil vert* (*Solyent Green*) de Richard Fleischer.

Vineri 27 ianuarie

Toată ziua la o cronică asupra cărții lui Alecu Paleologu: *Alchimia existenței* — simplă culegere de articole și chiar interviuri și răspunsuri la anchete (așa cum obișnuiesc mai toți criticii noștri, în afara lui Manolescu, să dea la tipar fără a se strădui uneori nici măcar să le pună într-o ordine mai stringentă, sau să suprime repetițiile). Interesantă totuși printr-o obsesie etică mai unitară și

prin două portrete de-a dreptul memorabile: Steinhardt şi Sergiu Al-George, ca un capitol despre „funeraliile lui Eminescu", spulberînd legenda nepreţuirii lui oficiale şi a mizeriei în care a trăit.

Sîmbătă 28 ianuarie

Şedinţa – cenaclu la Mămăligă. Întîi vorbeşte el — în principiu despre Marx. Dar cum V. l-a atacat la o conferinţă precedentă în care-l „dezvinovăţea" pe Marx de marxism, acum e mai „edulcorat". Marx găsind în Franţa toate elementele utopice şi sociologice din care-şi va clădi sistemul, de parcă orice creator de „sistem" nu şi-l alcătuieşte cu ideile din aerul vremii. Neconvingător — şi de altminteri nemergînd pînă la capăt, dar scris uneori cu formule fericite (deoarece ne citeşte un text scris) — V. găseşte c-am fost prea agresivă apoi în discuţie. La cenaclu, Basarab Nicolesco ne rezumă (citind şi fragmente) cartea sa de prin 1968 despre Ion Barbu la care V. îi dă o replică de data asta neagresivă, dar perfectă. Prea obosiţi cu toţii pentru a mai urmări cum s-ar fi cuvenit un poem-testament al lui Stamatu (e grav bolnav de inimă).

Nu cred că mă repet, dar Leonid m-a distrat copios zilele trecute cînd, reproşîndu-mi c-am văzut în cartea lui *Revoluţia culturală* o deriziune a istoriei (eu vorbisem de „moftul român"), m-a înştiinţat că în această povestire el a avut o viziune... spengleriană a istoriei (!)

Luni 30 ianuarie

Telefon de la Mihnea: lectorul de franceză îi va face un articol pentru *L'Alternative*, nu însă şi „scandal". Cum presupuneam: cei mai mulţi de la *Dialog* nu l-au însărcinat cu aşa ceva. Şi n-a fost *bătut* la vamă.

După emisiune, cu Rodica I., Antonia şi Alain la cafenea. Rodica a citit cu pasiune o biografie a lui Borges pe care i-am dat-o de comentat pentru emisiune şi ne semnalează un detaliu: cînd a venit Peron la putere, spre a se răzbuna împotriva tînărului pe-atunci Borges (scrisese ceva împotriva lui?) l-a numit din bibliotecar ce era (la o mică bibliotecă) „inspector la pui şi iepuri în piaţa centrală".

Văzut în sfîrşit *Odisea spaţială 2001* (din 1968) a lui Kubrik, pe care o ratasem mereu. „Gîndirea“ cosmico-metafizică mă lasă mai rece: imaginaţia vizuală e delirantă şi superbă.

Termin apoi de citit ultimul roman al lui Milan Kundera, *L'insoutenable légèreté de l'être*, care a provocat delir în mass-media. Vinerea trecută la „Apostrophes“ şi Pivot dar şi Leys dar şi Maurice Nadeau (ultimul un mediocru) parcă se scuzau că vor trata în aceeaşi emisiune cu Kundera despre „ne-artistul“ Orwell! Nici cea mai interesantă dintre cărţile de pînă acum ale lui M. K., mai rănită parcă decît celelalte şi mai muzicală: nu mă convinge că M. K. e cu adevărat un scriitor atît de mare pe cît este uns şi decretat. O continuă ambiguitate şi mai ales relativizare dau o impresie de profunzime care mi se pare doar o aparenţă. N-a surprins kafkaianul istoriei suferite (ca Zinoviev), ci a redus-o doar la o componentă a deriziunii fragile din orice existenţă. Acea „légèreté“ care dă prozei lui şi graţia, şi muzicalitatea, şi tonul inconfundabil, îi sfidează în acelaşi timp înrădăcinarea în cutremurele vremii şi ale adevăratei mari literaturi. Dar poate mă înşel. Îl citesc sedusă şi iritată, niciodată fascinată.

Telefon de la Christinel. Se va opera la 16 martie (în ciuda visului: Anne Unwald în cursul unei recepţii într-o casă plină de flori: îi declarase: să ştii că în aprilie te aşteptăm să te muţi la noi). În plus, Mircea îi spusese într-o seară, pentru prima oară de cînd sînt căsătoriţi: Nina — numele primei lui soţii, moartă de cancer. Mă anunţă că ne va trimite o fotografie a lui Mircea cu barbă, să ne obişnuim cu ideea.

Telefon de la Radina: ar fi murit Aurel State, care împreună cu Fonea, ar fi fost groaznic bătut, acum cîteva luni, la Securitate. Cam în acelaşi timp au fost anchetaţi de Securitate, din nou, Ţuţea şi Marcel Petrişor.

Bietul State, de-abia acum îi apare în limba română o carte care, dacă s-ar fi mulţumit să facă din ea o mărturie, ar fi fost de neînlocuit: amintirile unui prizonier la ruşi, în cursul războiului. Din păcate a făcut literatură.

Vineri 3 februarie

Scriu cu rezerve reţinute — şi tocmai de aceea cu dificultate, despre romanul lui Kundera pentru „Teze“. Atît mi le înmoi — re-

zervele — încît pînă la sfîrşit nici nu mai ştiu dacă aveam dreptate să le am.

Seara la televiziune: *Les dames du Bois de Boulogne* de Bresson, pe care-l revedem nu fără oarecare teamă: păstrasem amintirea unei capodopere. Nu datează de fapt, dar evident impactul nu mai e acelaşi. E drept că după aceea Bresson ne-a obişnuit cu un îngheţ al sensibilităţii atît de deplin că *Les Dames* pot apărea aproape lăcrămoase. Cineva scrisese despre Bresson — şi-o aminteşte Jean Tulard în excelentul său *Dicţionar al cinematografului* — că are drept ideal un ecran alb în timp ce o voce în off ar citi monocord *Discursul asupra metodei* de Descartes. De fapt, cînd m-am despărţit de Bresson, iar austeritatea lui a început să mi se pară uscăciune? Mi-aduc perfect aminte, o dată cu *Pickpocket*, în care muzica lui Mozart suna inutil alături de imaginea care n-o chema şi n-o justifica.

Sîmbătă 4 februarie

Sosesc pe la noi, în jurul orei 9, Goma şi Ileana Mălăncioiu. Doar două ceasuri de vorbă, trebuie să ajungă cu metroul în celălalt capăt al Parisului (stă la Tertulian şi Georgeta Horodincă).

Aşteptam o exaltată (ieşirile ei la Consiliul scriitorilor sînt legendare), pare ponderată, obiectivă, măsurată.

Ne povesteşte că:

— Jebeleanu într-o şedinţă a spus că e anormal să fie sărbătorit Lovinescu în timp ce fiica lui (a cărei fotografie o ţinea pe birou) este calomniată de presa „de dreapta" din ţară.

— Alecu Paleologu l-a citat pe Goma, tot într-o şedinţă spunînd despre nu ştiu cine că nu trebuie persecutat pentru a-l forţa, ca pe Goma, să...

— Bălăiţă s-a purtat recent foarte curajos, luptîndu-se pentru autorii Cărţii Româneşti cu prilejul unei „analize a producţiei" prin care se încerca desfiinţarea editurii şi neacceptînd noi redactori trimişi direct de la Partid. Printre cărţile aprobate de Bălăiţă, care s-au întors de la cenzură refuzate, era şi a lui Mazilescu ce urma să fie topită. B. ar fi spus că-şi asumă răspunderea şi le-a trimis înapoi la cenzură.

— Mai puţin severă ca alţii cu D. R. Popescu. Îl crede mai curînd incapabil să conducă decît instrumentul Partidului pentru a suprima Uniunea. Dar a prins gustul puterii...

Marţi 7 februarie

Marie-France la prînz cu traducerile din cronicile (entuziaste) apărute toamna trecută la Minneapolis, unde Pintilie a montat la teatrul lui Ciulei *Pescăruşul.* Nimic n-a trecut, bineînţeles, în presa din ţară despre acest succes, aşa că le vom da noi.

Seara, lung telefon cu Mihnea despre colocviul de joi şi vineri asupra totalitarismului (organizat de École des Hautes Études) şi la care l-am trimis pe Matei în reportaj. A plecat pentru o săptămînă la Bucureşti tînărul gazetar de la *Le Monde* care o înlocuieşte pe Bouzoglu şi cu care am stat astă toamnă inutil de vorbă atîta timp. Îi va lua şi un interviu „tînărului" Nicu Ceauşescu. Mihnea plin de încredere. Eu mai puţin. Cînd se duc prima oară în Est, mai toţi vor să-şi dovedească în primul rînd că nu se lasă influenţaţi de exilaţi şi ştiu să descopere totul prin ei înşişi.

Pînă şi Bernard Guetta făcuse aşa şi revenise cu nişte prime articole destul de oarecare, era însă încîntat.

Goma cu proiectele sale pentru Internaţionala Rezistenţei:

— Revel, după ce şi-a înfrînt aversiunea pentru Internaţionala Rezistenţei (din pricina caracterului „municipal" al primei sale manifestaţii) şi-a decomandat data de lansare a cărţii sale în Italia pentru a participa — şi chiar, poate, prezida — masa rotundă despre Yalta alături de Besançon, Nekritch, Heller, Branko Lazitch etc.

— Tavernier de la Pen-Club e gata să acopere prin Pen-Club nişte premii pentru scriitori din Est, pe care le-ar da, de fapt, Internaţionala.

— Goma vrea să pună la punct Fundaţia care să dea bursele şi să publice cărţile şi descoperă numai fundaţii europene peste tot. Macciochi l-a invitat la Veneţia — ea se ocupă de cultură la Parlamentul european — Chirac înfiinţează şi el nu ştiu ce sector cultural la Primăria Parisului, Pierre Emmanuel se cam întreabă de ce nu s-ar da banii Fundaţiei sale, lărgindu-i-se atribuţiile

şi renunţîndu-se la unele tabu-uri existente (de ex. să nu se dea burse celor care nu se mai întorc).

Vineri 10 februarie

A murit Andropov ieri. Chiar dacă nu schimbă mare lucru, un monstru mai puţin.

Sîmbătă 11 februarie

Ieri a murit pe terasa noastră un porumbel. Scriam — şi scriam prost — de-a lungul agoniei lui. Nu puteam face nimic şi proximitatea acestei agonii mi-era greu suportabilă.

În afară de Cristovici care voia să bea şampanie, moartea lui Andropov lasă mai pe toată lumea indiferentă. „Maşina" sovietică dă impresia că poate merge (adică sta pe loc) şi singură. Fără şofer. Totuşi A. era acela care lichidase disidenţa. Măcar pentru atît şi tot merită să răsuflăm — o clipă — uşuraţi.

Nici nu pomenim însă de moartea lui cu Stoichiţă venit cu soţia (o catalană frumoasă) spre seară. E drept că la restaurant e plin şi prea mult zgomot pentru a discuta liniştit. Vorbim mai ales de Liiceanu (cu *Jurnalul* său) şi de Pleşu. Stoichiţă nu înţelege cum nu se hotărăsc să rămînă aici. Prevede o întoarcere grea în ţară pentru Liiceanu care şi-a făcut cu *Jurnalul de la Păltiniş* duşmani şi printre cei buni (vezi Alecu).

Duminică 12 februarie

Telefonăm spre seară lui Pleşu să avem veşti de la Liiceanu operat la rinichi. Operaţia a reuşit, dar pacientul e foarte deprimat (mai mult ca de obicei?). Pleşu, care l-a văzut azi după-amiază, ne spune cu o urmă de umor că Liiceanu l-a întrebat dacă crede că... viaţa are vreun rost. Nu-l întreb, la rîndul meu, ce crede. Îi mulţumeşte lui V. pentru cronicile despre *Jurnal*. Au primit una şi de la Nego, „cam exterioară", spune Pleşu.

Încă de ieri îl rugasem pe Stoichiţă să-i telefoneze mamei lui Liiceanu ca să ştim cum a decurs operaţia. Uitasem: cărţile lui Stoichiţă au fost retrase din librării după ce a vorbit în emisiunea mea şi la frate-său (Papilian) vin mereu securişti. Îl sfătuim

pe Stoichiță să strecoare într-o convorbire telefonică acasă vagi amenințări bune de înregistrat. Altădată, mergea perfect. Acum, nu mai știu.

Marți 14 februarie

La televiziune: înmormîntarea lui Andropov: urmașul, Cernenko (e drept că la Moscova sînt minus 15 grade), nu reușește să-și ducă mîna pînă la șapcă și nici să-și rostească discursul fără poticniri. Pare mai bolnav decît Andropov cînd a luat puterea. Alt provizorat în gerontocrația dominantă.

V. vine de la poștă cu presa din țară: dezgustați amîndoi văzînd că Academia de Științe din New York (ce-o mai fi și asta?) l-a cooptat membru pe... Eugen Barbu! Peste vreo săptămînă FE va da detalii care lipsesc de sens indignarea mea: e o Academie în care oricine se poate înscrie plătind o cotizație! Există și o secție pentru elevii de liceu... După atîția ani de strădanii pentru a-i toci agresivitatea, și a-l demonetiza (e drept, foarte ajutați de el însuși cu plagiatul) vine o instanță din America să-i aurească blazonul ruginit. Are dreptate Soljenițîn: tot ce putem cere occidentalilor e măcar să nu se bage, să nu ne ajute tiranii. E drept că Soljenițîn se gîndea la strategia mondială și comercială iar eu numai la specimenul de pe malurile Dîmboviței. Fiecare la cine și ce poate!

Joi 16 februarie

Aseară cu Ileana Mălăncioiu la restaurant. Revine asupra ultimei atitudini neașteptate a lui Bălăiță și îi cam reproșează lui V. că l-a atacat pe Jebeleanu, cînd a primit o decorație (era, îmi amintesc, una din cronicele lui cele mai inspirate). Dar recunoaște că e „subiectivă". — J. e idolul ei. Ne lasă ultima carte de poeme, cu o dedicație pe atît de patetică pe cît de sobră e în conversație.

Vineri 17 februarie

Lungă convorbire telefonică cu Sandra pentru a ști data exactă a morții lui Vulcănescu. Îmi spune că are ecouri asupra emisiunilor lui V. care, de nu știu cîte săptămîni, difuzează *Ultimul cuvînt*

al lui Vulcănescu, apărut în *Ethos*. Unii — spune Sandra — le înregistrează. Cred şi eu! Îi cer versiunea exactă a morţii tatălui ei, mă întreabă cum a murit mama — numai închisori. Ele, Sandra şi Măriuca au dus flori ani de zile la un mormînt pe care îl credeau al tatălui lor. Cînd a fost dezgropat, nu era el. Eu nici nu ştiu unde e înmormîntată mama. Ce convorbire! Şi pe un ton firesc.

Telefon, după Sandra, de la Paul Goma: i-a chemat disperată Ileana Mălăncioiu: i s-au furat în metro toţi banii şi biletul de întoarcere. Îi spunem să treacă mîine să ia cîţi bani avem în casă. Dar bineînţeles că nu-i vor ajunge.

Sîmbătă 18 februarie

Înmormîntarea mamei lui Barbăneagră — disperat.

Duminică 19 februarie

Telefon de la Wolf von Aichelburg care stă la Rainer. Ar fi vrut să ne vadă: eu am şi guturai, bronşită, şi lumbago, V. răceală (ce scrie!) n-avem timp. Amabilităţi la telefon.

Marţi 21 februarie

Zi risipită în telefoane. Dar nu inutile. A început aseară, cu Mihnea: ştiri de la Rosenthal (corespondentul agenţiei France Presse de la Viena — care a fost la Bucureşti) şi Krausé de la *Le Monde*, care s-a dus la faţa locului în România să-şi confirme ce ştia de la noi.

L-au văzut pe Tudoran, care n-a primit încă invitaţia de la Pen-Club. Bietul Tudoran se aşteaptă ca Pen-Clubul să-i trimită şi biletul de drum pentru el şi familie.

Botez s-a plîns că a trimis articole prin Ambasada americană care n-au sosit niciodată.

Unul dintre gazetari a încercat să-l aibă la telefon pe Dan Petrescu, cumnatul lui Culianu — fără rezultat. E cel implicat în povestea cu cooperantul francez, Réchon, care a fost prins la vamă cu scrisori şi mesaje de-ale lui către Culianu, în urma cărora au avut de suferit toţi cei de la revista *Dialog*. Pentru toţi s-a aranjat pînă la sfîrşit, doar pentru Petrescu, nu. Réchon a scris un articol pentru *L'Alternative* care va apărea în aprilie.

Telefonez lui Culianu, care-l cheamă la Iaşi pe Petrescu: *statu quo*. Peste două săptămîni îşi va prezenta manuscrisul unei cărţi la editura Albatros, revizuit conform indicaţiilor. Îl sun din nou pe Mihnea: nu vom difuza prin FE articolul lui Réchon decît dacă nu se aranjează cazul lui Petrescu (fost deţinut politic).

Tot marţi, telefon de la Ileana Mălăncioiu care a găsit de la unii, de la alţii bani pentru biletul de întoarcere şi a ajuns aproape să se bucure de ce i s-a întîmplat, deoarece i-a îngăduit să-şi dea seama ce „minunaţi sînt oamenii".

Vineri 24 februarie

O uimitoare scrisoare de la Steinhardt. Crezînd că ne-am supărat pe el fiindcă nu mai poate să ne trimită cărţi, Steinhardt şi-a construit un întreg scenariu în care totul e interpretat în funcţie de această supărare — care, bineînţeles, n-a existat.

V. nu-l mai numeşte în „Revista presei" ca să nu-i facă rău pomenindu-l prea des de cînd a fost chemat la Secu pentru legăturile cu noi.

La cronica despre cartea lui, mă întrebasem cum de îi înregistrează pe Vlaicu Bârna şi Căprariu. Era o mică rezervă pe un fond entuziast. Şi explică, se scuză, acuză, totul ia aspectul unei catastrofe.

Pînă aici dezolarea de a-l vedea nefericit în urma celui mai stupid *malentendu*. Uimirea intervine mai tîrziu: Steinhardt ne aminteşte ce-a făcut el pentru noi (vizita la mama lui V., cumpăratul cărţilor, dusul la poştă, compromiterea verei sale), atacă pentru a se apăra (a scris despre *Săptămîna nebunilor* a lui E. Barbu şi deşi n-am revelat-o, se simte vinovat — atunci contraatacă: că oricît am fi de porniţi împotriva oamenilor, nu trebuie să ne transpunem ura asupra cărţilor. De parcă *Săptămîna nebunilor* n-ar fi un *navet*).

Mai mult: se plînge: că Arşavir şi el, cînd Eliade a cedat o parte din drepturile de autor pentru Ben Corlaciu (care făcea greva foamei spre a-şi obţine familia), au găsit că mai bine le dădea banii lor decît acestui păcătos; că Ionescu ar fi putut să-şi trimită cărţile la Rohia... etc. etc.

Un Steinhardt cu totul diferit de „sfîntul" pe care-l cunoşteam, nu numai cu vanităţi literare (cel mai puţin grav) dar şi cu resen-

timente, şi ţinînd catalogul faptelor bune pe care le săvîrşeşte pentru ceilalţi. O rugăm, prin telefon, pe Ileana Mălăncioiu să-i spună că nu sîntem supăraţi pe el (fără a-i spune de ce), iar pe Marie-France să-i scrie. Trebuie să-l liniştim. Dar cine ne va linişti pe noi?

Marţi 28 februarie

Telefon de la Vlad Georgescu: va trece prin Paris la 9 martie directorul secţiei române de la Vocea Americii, Edward Mainland, care vrea să mă vadă, să-i recomand redactorii pentru Vocea Americii. Are trei posturi libere. Îi dau numărul de telefon de la Megève, dar telefonăm imediat lui Pleşu. Ocazia pentru el şi Liiceanu e unică dacă vor cu adevărat să rămînă, ceea ce de altminteri nu-i invităm să facă. Pleşu va discuta cu Liiceanu, care e ceva mai bine - deşi nu cu totul — şi se va întoarce, în principiu, pe la sfîrşitul săptămînii acasă. Ce discuţii vor fi între ei! Au numai trei zile să se decidă, în cazul afirmativ trebuie să-i pun în contact cu Vlad G. care la rîndul lui... şi aşa mai departe. Cu toate că ar fi singurul mijloc să rămînă la ceva sigur şi să primească un azil politic, nu ştiu dacă, în locul lor, aş primi...

Tot marţi telefonez lui Christinel care se operează joi şi, tot făcînd vis urît după vis urît, se teme.

Miercuri 29 februarie

Expoziţia de tapiserie Ariana Nicodim. În ciclul „Maramureş" — o totală originalitate.

Joi 1 martie

Ieri telefon de la Andrei Pleşu. A fost atît de şocat de sugestia cu Vocea Americii, încît pe moment i s-a tăiat respiraţia şi n-a mai ştiut ce să întrebe. De-atunci discută mereu cu Liiceanu. Îl lămuresc cît pot.

Vineri 2 martie

Giza, joi seara, telefon: Am vorbit cu Mircea, operaţia lui Christinel a reuşit şi a fost uşoară.

Sîmbătă 3 martie

Telefon la prînz de la Liiceanu revenit acasă. Tot cu Vocea Americii. Unde sînt mai utili Pleşu şi cu el? În ţară, bineînţeles. Dar dacă se înrăutăţeşte cultural, vor mai fi?

În *Le Monde* de săptămîna asta, cele trei (lungi) articole ale lui Krausé. Nici bune, nici rele. „Obiective". Adică pendulînd. Adică stilul *Le Monde.* Cel dinainte de Lucbert, Bouzoglu şi Guetta. Şi cînd mă gîndesc cît timp am pierdut cu Mihnea să-l „alfabetizăm"!

Duminică 4 martie

Telefon direct lui Christinel în camera ei de spital. Începuse o infecţie şi au pus-o sub antibiotice. Speră în opt zile să fie din nou acasă.

La prînz, la telefon Liiceanu şi Pleşu. Răspunsul — cum ne aşteptam (oarecum) — negativ. Liiceanu se scuză, îşi cere iertare. N-are de ce. Nici noi nu ştim cum ar fi fost mai bine. Pleşu sintetizează — cu umor — situaţia, şi-o închide într-o formulă: „Stoichiţă rămîne aici să urmeze soarta lui Mircea Eliade, şi noi ne întoarcem să facem ca Mircea Vulcănescu."

S-au tot chinuit pînă seara tîrziu, ieri, apoi a căzut peste ei o pace nouă cînd şi-au spus „nu".

Va fi cumplit — spune tot cu umor Liiceanu — cînd ne va fi tare greu în ţară, ne vom spune: acum am fi putut fi la... Washington.

Luni 5 martie

Plecăm la Megève fără mare entuziasm. Eu cu o ameninţare de lumbago mult acuzată de un osteopat antipatic sau sucit care mi-a sabotat moralul dacă nu şi coloana vertebrală.

Ultima criză mare am avut-o acum zece ani la Crans. Sper să nu se repete scenariul la Megève. Dar acum nu mai putem da înapoi: totul e aranjat, de la apartament pînă la emisiuni, bileţele de tren şi chiar şi taxi-ul comandat.

În ultimele zile, între aranjamente prin casă şi bagaje — totul cu o prudenţă maniacă, măsurîndu-mi gesturile — am citit ultimul roman al lui Abellio, *Les visages immobiles* — palidă oglindă

a romanului care ne-a entuziasmat pe vremuri pe V. şi pe mine, *Les yeux d'Ezéchiel sont ouverts*. Nu numai vîrsta entuziasmului nostru nu mai e aceeaşi, dar nici a lui Abellio (care acum mimează pasiunea) şi nici a Europei în care revoluţia nu mai poate fascina pe intelectuali.

Marţi 6 martie

De vineri 9 martie pînă vineri 16, cu Ella. Înainte şi apoi numai V. şi cu mine.

În afara unei singure zile şi a cîtorva fulguiri în penultima zi, soare tot timpul cum nu mai văzusem atît de statornic de cînd merg la Megève. V. se plînge de monotonia soarelui.

Citesc vreo două cărţi: un roman politico-poliţist scris de doi disidenţi *Une place vraiment rouge* şi, în sfîrşit, *Le nom de la rose* de Umberto Eco.

Marţi 20 martie

Paris.

Trecerea de la un regn la altul, ca totdeauna, agitată.

La cafea, Goma cu Ana şi... flori. Mîine încheie la Albin Michel contractul pentru manuscrisul lui Nedelcovici. Restul: plictiseli ale Internaţionalei Rezistenţei cu Renata (iremediabil rusificată) şi telefonul lui Furdui care a „ales libertatea" şi l-a înjurat sistematic şi violent pretinzînd că el, Goma, ar spune exilaţilor să nu-l primească în casă. Goma n-a spus, bineînţeles, nimănui nimic. Acelaşi Furdui venise la mine acum cîţiva ani cu un manuscris (piesă de teatru): *Le dissident*, oarecare, pe care cred că l-am dat lui D. Popescu (actorul). Va trebui totuşi să-l caut, fără de care înjuriile se vor deplasa, probabil, spre noi.

Telefon cu Liiceanu (care ne-a trimis restul corespondenţei pe marginea *Jurnalului* şi îndeosebi răspunsul către Alecu Paleologu). Liiceanu şi cu Pleşu ne telefonaseră la Megève speriaţi: îi chemase Goma de la Paris şi amîndoi crezuseră că e... ambasada.

Joi 22 martie

Telefon de la Liiceanu. Carmen a fost anchetată de cinci–şase ori la Securitate, să ştie dacă ne-au văzut. Mare vîlvă în urma emi-

siunilor lui V. despre *Jurnal*: securiştilor le era frică să nu provoace un pelerinaj la Păltiniş (!).

Versiunea Securităţii „cu mănuşi“ e că Liiceanu şi Pleşu fiind „persoane importante pentru cultura română“, vor să-i „protejeze“. Cum spune L., care nu şi-a pierdut umorul: autorităţile cred probabil că se bat pe ei universităţile străine să-i ţină în Occident. „Băieţii“ au citit *Jurnalul* şi i-au apreciat sinceritatea, deşi nu sînt totdeauna de acord cu anumite „puncte“. Sînt furioşi pe Stoichiţă că a colaborat la FE.

Impactul emisiunilor e din ce în ce mai mare la autorităţi. Am devenit pentru ele o adevărată obsesie. Astfel, după emisiunea cu filmul — oprit — al lui Pintilie şi cu cel interzis al lui Daneliuc, l-au chemat chiar a doua zi pe Daneliuc să-i spună că filmul lui nu-i „chiar aşa interzis, cum s-a spus la FE“, şi că nu există nici o problemă Pintilie. — Că „ei“ sînt conştienţi de valoarea lui (altul de „protejat“) şi că scoţîndu-se unele scene, filmul lui va ieşi.

Joi seara la premiera lui Pintilie cu *Arden*. Pentru prima oară nu-mi place.

Miercuri 28 martie

Telefon de la Oprescu: Liiceanu e operat din nou azi la rinichi, cînd nu se aştepta la aşa ceva. V. şi cu mine sîntem îngrijoraţi.

Pesimismul activ al celor doi (Liiceanu şi Pleşu) are din păcate a se nutri acum din ceva real. Pleşu nici n-a răspuns pentru bursa din America: are motive „personale“ şi extrem de urgente de a se întoarce în august în România. Păcat de nefericirea lor.

Joi 29 martie

Seara la Odéon spectacolul *Ionesco* cu care Roger Planchon a sfîrşit prin a sosi la Paris (premiera a avut loc pe cînd eram la Megève).

Spectacolul prea lung şi uşor didactic din pricina lui Planchon care nu s-a mulţumit să îmbine cele două piese ale lui Eugen: *Voyage chez les morts* şi *L'homme aux valises*, ci le-a adăugat fragmente de jurnal şi confesiuni ale lui Eugen (unele publicate, altele inedite) care ferindu-se de literatură conţin — la modul naiv, sau convenţional — marile întrebări în faţa vieţii, morţii etc.

Spectacol fals intitulat Ionesco deoarece din opera şi existenţa lui nu reţine decît ultima fază, depresivă, „dominată“ de deşertă-

ciunea deşertăciunii. Dar Eugen nu s-a mulţumit de-a lungul existenţei sale să culeagă cenuşa de pe frazele Ecleziastului; într-o primă perioadă: a fracturat teatrul şi limbajul său. Acesta este Ionesco pe care nu va putea să nu-l reţină istoria teatrului — şi a literaturii; nu neapărat pe cel care a conjugat frica de a muri — sau în orice caz nu numai pe el.

Spectacol uşor deformat şi din punct de vedere al atitudinii politice a lui E. Alegînd doar fragmentele în care Eugen în faţa coşciugelor lui Adamov şi Sartre spune că diferendele ideologice dintre ei n-aveau importanţă, Planchon trece cu buretele peste curajul de o viaţă al lui E. care şi-a îngăduit să fie împotriva comunismului (şi s-o scrie) de-a lungul unei întregi perioade în care o astfel de atitudine te izola iremediabil. Tot astfel, alegînd nişte pagini de jurnal inedite asupra conflictului din Orientul Mijlociu şi punîndu-le în scenă, Planchon le anulează pe toate celelalte împotriva comunismului şi Gulagului. În loc să salute în Eugen pe premergătorul demarxizării actuale, Planchon pare a-l acuza de a fi avut dreptate. Să fie din pricină că el însuşi, Planchon (aşa cum i-o reaminteşte Colette Godard în *Le Monde*) se pregătea pe acea vreme să scrie o piesă despre... Stalin.

Spectacol uneori de prost gust: coşciugul deschis care-l aşteaptă pe Eugen, deriziunea sabiei şi tricornului de academician etc.

Spectacol prea bogat şi apăsător, cu o proastă direcţie de actori. Nici măcar Carmet, salutat de toată presa, nu ne-a convins pe V. şi pe mine.

Fac deci o întreagă emisiune despre două spectacole care nu mi-au plăcut (acesta şi *Arden* de Pintilie) fără s-o pot spune (din motive diferite): Pintilie — filmul pe care trebuie să-l scrie la Bucureşti, Eugen — să nu-l demoralizez (deşi nu el e de vină, ci Planchon).

Dar nici că mi-au plăcut nu spun.

Duminică 1 aprilie

Crima de la ambasada română.

„Iată o zi care începe bine" — exclamă Mihnea la telefon. Agitat, în orice caz. Un inginer atomist de 52 de ani, Nicolae Iosif, este aruncat, la ora 9 dimineaţa, cu un pumnal în inimă, de la o fereas-

tră a Ambasadei române, pe avenue Bosquet. Telefonez lui Suzy să alerteze FE, îmi telefonează Dupoy (de la *Le Quotidien*) etc.

Lungi reportaje pe TF1 şi A2, pe France Inter, reporterul vorbeşte violent de afaceri de spionaj (aminteşte de afacerea Tănase) care nu va putea fi camuflată şi nu va îmbunătăţi nici reputaţia lui Ceauşescu, nici relaţiile franco-române.

Mihnea care crede, ca şi noi, că Ambasada a ucis pe un agent *retourné* de DST, „pregăteşte" presă. Mîine, în *Le Quotidien* — pe o pagină — *Le Matin, Libé* vor apărea lungi articole, inspirate de el — cu reamintirea afacerii Caraman, a rolului lui Aninoiu (actualul ambasador) şi a marinarului român descoperit cînd au fost arestaţi doi membri importanţi din „Action Directe". România oficială va reveni deci, cu crimele ei, „à la une des journaux".

Luni 2 aprilie

Reportajele asupra crimei de la Ambasadă continuă la Televiziune. Au apărut şi în *Le Figaro* şi în *Le Monde* unde e numit şi V. şi în *France Soir* de unde îmi telefonează un gazetar pentru alt articol mîine. Nu dau de Vlad G., vorbesc cu Stroescu să dea sau mai curînd să redea importanţa acordată crimei de presa franceză. În toată agitaţia de la radio, Lydia îmi dă altă scrisoare, lungă şi pe franţuzeşte, a lui George Barbu, în care istoricul se dă de gol, e în grupul manipulat (în frunte cu Manoliu) şi care neiertîndu-i lui Goma că e disidentul numărul 1, şi Europei Libere, că nu îi ia în serios, atacă „obiectivele" arătate cu degetul de Bucureşti şi în acelaşi timp cu Bucureştiul.

Marţi 3 aprilie

Dna Istrati şi Al. Talex veniţi pentru centenarul lui Panait Istrati la Valence şi Nisa şi pentru publicarea unui volum de P. I. la Gallimard, *Le Pèlerin du cœur* (alcătuit de Talex).

Vor să-l vadă şi pe Goma, căruia îi telefonez şi soseşte. A venit azi noapte de la Veneţia (Congresul european al culturii) şi dimineaţa la 6 şi jumătate l-au trezit de la France-Inter, unde a dat un interviu la jurnalul de la 8 (crima de la Ambasadă).

Le Quotidien are trei pagini P. I., dintre care una ocupată cu un interviu dna Istrati – Talex.

Joi 5 aprilie

Aflăm de la P. că Steinhardt a publicat în *Familia* un articol împotriva *Jurnalului de la Păltiniș* (probabil din pricina lui Alecu P.), acuzîndu-l de estetism, catarism și alte păcate capitale. Nu înțelegem nici V., nici eu, ce se petrece cu St. E al doilea semn al unei evoluții surprinzătoare.

Tot împotriva *Jurnalului de la Păltiniș*, dar de data asta deloc surprinzător, un articol violent în *Luceafărul*, semnat de un necunoscut (Stroe?), în care atacîndu-l ca anti-protocronist pe Liiceanu, îl somează și pe Noica să se delimiteze de el.

Luni 9 aprilie

Seara la Espace Cardin, premiera lui Gigi Căciuleanu cu Théâtre de Rennes. Primul balet — de omagiu lui Cocteau — cam disparat și oarecare. Al doilea, plin de acel umor care asigură coregrafiilor sale un loc aparte în baletul modern — foarte bun. În al treilea, un *pas de deux* cu Ruxandra Racoviță, de-a dreptul excepțional. Nu s-a mai înfățișat iubirea cu atîta puritate pe scena contemporană de cînd a fost invadată de întregul cortegiu al sexualităților agresive. În ciuda muzicii (*Trio* de Ceaikovski) poate că de multă, foarte multă vreme n-am mai văzut trecînd cu atîta putere rampa sentimentul cuplului care se face numai pentru a se lăsa desfăcut de tăcere.

Îl invit pe Gigi C., cu Ruxandra R. și Mastacan (care semnează regia) la o masă rotundă vineri. — O merită din plin.

Miercuri 11 aprilie

Virgil atacat în numărul 58 din serialul lui Artur Silvestri (*Luceafărul*) ca fost legionar care a scris poeme pentru Căpitan (!!!). Ca la Eugen Barbu: calomnie fără urma vreunei rușini.

Întîlnire într-o cafenea cu Nini Orezeanu și soția. După o oră de discuții amicale, îmi spun că României, dacă ar scăpa de comuniști, i-ar trebui probabil o generație să-și revină din spionită și *règlements de compte*. Săracii, suspectează pe toată lumea: și pe

biata Nicolette Franck — care e „într-un grup de agenţi“. Cum să fie agenţi, replic eu, dacă scrie mereu împotriva comuniştilor? Asta e acoperire! mi se răspunde doct.

Sau: în România toţi scriitorii fac realism socialist şi propagandă regimului. Ca Serdici.

Sau: cine a fost în partidul comunist, să nu vorbească la radio. „Ce facem cu Soljeniţîn — le răspund, doar a fost în tineretul comunist. Ce ne facem cu Koestler? etc. etc.“ Altfel amabili şi deloc contrarianţi.

Să te mai miri de starea actuală a exilului, atît de dezinformat şi manipulabil? Plec de-acolo cu o stăruitoare senzaţie de oboseală morală.

Joi 12 aprilie

Telefon de la Hăulică, în drum spre Canada, şi cu care cinăm. Mai pesimist ca oricînd: nebunia lui Ceauşescu care demolează Bucureştiul pentru a demola, e incomensurabilă. În plus, oamenii au ieşit foarte slăbiţi din iarnă (foc în case între 7 şi 13 grade). Detalii, scene:

— După difuzarea ciclului Vulcănescu în „Povestea vorbei“, un şofer de taxi îi spune lui H. „marii noştri învăţaţi pe care i-am asasinat: Iorga şi Vulcănescu“.

— La o coadă, soţia lui Eugen Barbu o vede pe Ioana Crăciunescu şi lansează tare (era după cronica pe care V. o consacrase poeziei I. C.) — „Cine le-o fi dus cărţile?“

Duminică 15 aprilie

Am citit săptămîna asta o carte de proporţiile unei broşuri: *Courrier Paris–Stanford*: corespondenţa dintre Alain Besançon (profesor în America) şi Jean Plumyène rămas la Paris. Nu-mi închipuiam că Besançon are atîta umor şi de asemenea calitate. În plus, e inenarabil să-i vezi pe amîndoi aceşti experţi în totalitarism transformînd cea mai mică imixtiune a socialiştilor, sau lectura ziarului *Le Monde* (detestat de amîndoi), sau deciziile guvernamentale, în tot atîtea semne precursoare de albanizare. Refugiaţii din Est sînt nişte statui de linişte şi echilibru pe lîngă ei. Cum totul e însă acoperit de o cuceritoare auto-ironie, lectura e o încîntare.

Îi telefonez lui Besançon (în sudul Franței) să i-o spun; la rîndul lui e încîntat.

Luni 16 aprilie

Primit studiul lui Tudoran despre „intelectualii români".

Primim un plic de la Botez: studiul promis de Dorin Tudoran pentru *L'Alternative*. Mihnea i-a cerut 20 de pagini maximum: el a trimis 70!

Nu încep să-l citesc decît seara tîrziu, cînd ne întoarcem de la cinematograf, unde vedem în sfîrşit *Un amour de Swann*. Execrabil. Din Proust n-a mai rămas decît anecdota: o poveste de dragoste care ar fi putut tot atît de bine să-i aparțină lui... Maupassant. În schimb, au fost pur şi simplu adăugate scene nu erotice, ci de-a dreptul pornografice. Schloendorff a vrut probabil să-l „modernizeze" pe Proust demistificîndu-l: adică dăruindu-i lui Swann porniri pederastice chiar în legăturile lui cu femeile. Iar Doamna Verdurin are vulgaritatea unei precupețe.

Filmul nu arată decît un singur lucru: cum poate fi evacuat un autor din propriul său text. Anti-Proust prin excelență.

Marți 17 aprilie

Seara telefon cu Liiceanu şi Pleşu. În plus, un nou lot de „corespondențe" pe marginea *Jurnalului de la Păltiniş*, trimis de Liiceanu. Ar putea în curînd constitui un nou volum.

Sfîrşesc de citit „studiul" lui Dorin Tudoran. Orice urmă de prudență a dispărut. Radicalizare. Tot sistemul comunist e pus în chestiune.

Mihnea mă roagă să-l ajut să-l reducă la jumătate. V. ar vrea să-l publice integral în *Ethos*. Dar cum să ştim dac-ar fi de acord? Un excelent portret (nenumit dar transparent) al lui Breban, luat drept tip de „agent de influență". Convingător, chiar dacă nu va fi adevărat. Tudoran încearcă să explice de ce intelectualii români sînt singurii care nu s-au revoltat în Est. Explicațiile sînt neîndestulătoare, deşi deseori sugestive. În orice caz, curajul e extrem: e textul cel mai radical sosit de la un scriitor din România.

Joi 19 aprilie

Ieri i-am trecut lui Goma textul lui Tudoran, care l-a încîntat.

Telefon de la Sanda Sto. A primit de la Sanda Golopenţia un fel de memoriu-protest — articol semnat şi de Matei Călinescu şi de Nemoianu întru apărarea lui Iorgu Iordan (!?) atacat de „noua dreaptă“ de la Bucureşti. Ar vrea să treacă şi în *Le Monde.* Pesemne c-au înnebunit acolo în America, uitînd că Iorgu Iordan este un stalinist nepocăit şi — chiar atacat de derbedei —, n-a fost mai puţin unul din stîlpii regimului comunist. Mă înfurii, ne înfuriem. Îi telefonez şi lui Mihnea (care e şi mai radical ca mine, găsind că Iorgu Iordan a fost atacat pe bună dreptate pentru un dicţionar cu nume de familie pe care le-a „bulgarizat“ cît a putut).

V. îmi şi îşi aminteşte cum îl ataca pe Petrovici chiar şi în recentul său volum de *Memorii.* Îl ambalez şi pe Korne ca să nu treacă o astfel de apărare a lui I. Iordan în pagina americană a *Luptei.* Dacă sîntem anti-comunişti şi nu numai anti-ceauşişti, cum şi de ce să aperi pe unul dintre primii mari colaboratori ai acestui regim, în plus — repet — nepocăit? Iată cu ce aberaţii ne putem pierde timpul şi... nervii.

Vineri 20 aprilie

La Mihnea după-masă pentru a tăia, cu Anne Planche şi el, din textul lui Dorin Tudoran (V. s-a hotărît să-l publice integral în *Ethos*; e un pasaj într-un P. S. a lui Tudoran care o îngăduie). Perplexitate pe marginea tabloului (transparent) al lui Breban pe care-l face agent de influenţă. Cel mai bine scris, dar şi cel care pentru un străin e fie prea enigmatic (nu ca noi care cunoaştem modelul), fie prea clar (acreditînd la limită teza că toţi cei care fac du-te vino, ar putea fi agenţi). Din moment ce va fi publicat integral în *Ethos*, ar putea sări în *L'Alternative.* Tot trebuie să taie mai mult de jumătate.

Sîmbătă 21 aprilie

Sîmbăta Paştelui.

Nu mergem la biserică. Nu mergem nici la Maria B. unde se reunesc toţi prietenii. V. are de lucru; eu, ca totdeauna cînd nu

sînt îmbrîncită de lucrul excesiv, aproape extenuant, cînd mă găsesc disponibilă (de fapt ar trebui să fac corecturile la Jurnalul tatei) cad în *cafard* (azi s-ar spune *depresie*). Mai ales de Paşti: copilăria, govia la Cruşeţ, tot ce se întîmpla în România şi în copilărie. O altă viaţă. De care nu mă vindec.

Luni 23 aprilie

Seara la Laura şi Mihai Korne.

La Korne multă lume, Cinăm în grădină pe un timp de vară exagerat care ţine de vreo săptămînă şi tot nu mă obişnuiesc cu el. Îl cunosc acolo şi pe Dan Grigorescu (cel care face reportaje pentru FE). Îl cheamă Negroponte şi-mi spune că nu ne-am mai văzut de 50 de ani (!!)

Marţi 24 aprilie

O bună parte din zi ocupată cu... pompierii. Descopăr în glastrele de flori de pe fereastra lui V. (fără flori, ci doar cu pămînt) că viespile şi-au făcut acolo gropi şi labirinturi. Marie-France telefonează exact în momentul în care vreau să le omor cu apă fierbinte (ideea femeii de menaj). Îmi spune să chem pompierii. Ceea ce, după ezitări fac, şi chiar vin şi le omoară (nu erau viespi ci... albine) cu nu ştiu ce produs. Un stup ratat.

Miercuri 25 aprilie

Aflăm de moartea mamei lui V. Şi o aflăm la modul cel mai atroce. Ultimul mandat pe care i-l trimisesem — înainte de plecarea la Megève — s-a întors înapoi cu menţiunea: decedată. V. primeşte vestea azi la poştă. Restul nu ştim nimic: nici cînd exact, nici cum. Dar o vom şti vreodată? Acesta e fără îndoială preţul cel mai cumplit pe care l-am avut de plătit, deoarece l-am plătit prin ceilalţi care au suferit pentru noi, în absenţa noastră.

Singurele momente în care m-am întrebat dacă aveam dreptate — şi dreptul — să ne angajăm într-o astfel de luptă. Nu m-am îndoit nici cînd am fost agresată eu, nici cînd au trimis un ucigaş pentru V., ci la moartea mamei la aceea a tatălui lui V. Acum a

mamei sale. Nu e de altminteri îndoială, ci un fel de vertij. Restul *e, evident, tăcere.*

Vineri 27 aprilie

Telefon de la Hăulică revenit din Canada. Luăm întîlnire pe săptămîna viitoare.

De la Pintilie via Marie-France: la Bucureşti a fost un miting de 1 000 de evrei împotriva *Saturnaliilor* lui Corneliu Vadim Tudor. Tribunalul Militar a respins acţiunea pe care încercaseră s-o intenteze. Prin P. scriitorii ne cer să exploatăm „afacerea" pentru a-l pune „rău" pe Ceauşescu cu americanii.

Dar pe de o parte, FE a exploatat-o îndeajuns.

Pe de alta, evreii din America vorbind de panică de pogrom printre evreii din România, au ajuns la delir. Iar unii din Israel, ca un Goldenberg în *Viaţa noastră*, au scris un articol în care Eminescu (numit Eminovici) era pus pe acelaşi plan cu Zelenski (Codreanu) — şi pretinde că pe cînd românii erau încă la „coada vacii", doar evreii le asigurau limba, literatura şi avangarda. Dezgustător!

În sfîrşit, poemul incriminat al antisemitului de serviciu (C. Vadim Tudor e autorul şi al editorialului antisemit din *Săptămîna* de acum cîţiva ani, tot nepedepsit) îl atacă în primul rînd pe Rosen (care protestase împotriva publicării articolelor politice ale lui Eminescu).

Or, în orice caz, nu eu îl voi apăra pe acest Rabin care a făcut propagandă lui Ceauşescu peste tot — şi mai ales în America — şi n-a găsit că drepturile omului sînt încălcate în România decît atunci cînd ai lui au fost puşi în cauză.

Alte ştiri: au dispărut de la radio toate rubricile scriitorilor, în afară de două: ale lui E. Barbu şi... tocmai ale lui C. V. Tudor. Vor urma alte ştiri prin Mircea Iorgulescu care a venit (cu Ţoiu şi Balaci) la comemorarea lui P. Istrati la Nisa.

Sîmbătă 29 aprilie

Liiceanu la telefon: Noica în plin optimism, îi aşteaptă să scoată împreună *Caietele de la Păltiniş* (patru numere pe an!). Cioran ar spune că optimismul lui N. e semn prost. Cînd a declarat (N.) că legionarii sînt la putere pe 2 000 de ani, au căzut a doua zi,

iar cînd Cioran a primit, în cursul Insurecției maghiare, o scrisoare de la N. că „Apusul biruie peste tot", a fost sigur că sovieticii vor interveni. Şi tot a doua zi au intrat tancurile ruseşti la Budapesta. Liiceanu încîntat: Alecu P. i-a scris o scrisoare de douăzeci de pagini. S-au împăcat.

Luni 30 aprilie

La dejun la Marie-France: Mircea Iorgulescu cu care vom petrece apoi, V. şi cu mine, toată după-amiaza de marți. Notez deci pentru cele două zile. Venit cu delegația română la Nisa, e obligat să stea la Ambasadă. Ne aduce cîteva cărți și nenumărate mesaje.

De-a valma și nu în ordinea importanței:

— Eram aşteptați cu teroare la Nisa. „Vor fi în sală!" le tot spuneau îngroziți „băieții".

— Şi cei mai slugarnici par a se deştepta. D. R. Popescu a refuzat să țină ultimul Consiliu fără admitere de noi membri, Bălăiță mai ține piept cenzurii, Țoiu cînd aşa, cînd aşa.

— De fapt, toată lumea exasperată de ordinele Ei, care a luat cultura în mîini pentru a o distruge. Ştefănescu de pildă, odios activist, a restabilit în planurile editoriale, punîndu-le alte titluri, pe Blaga (pe cînd Ea îl găsea că „n-a făcut nimic pentru popor"), pe Sadoveanu („era francmason"), pe Arghezi etc.

— Nedelcovici gata să-şi asume consecințele publicării aici.

— Ultimul roman al lui Buzura refuzat (o parte se petrece la mineri, cu un personaj evocînd pe Dobre — o alta în azile psihiatrice).

— Refuzat şi ultimul roman al lui Sălcudeanu, cu rezistenții în munți (deşi cu o teorie aberantă, după care rezistența în munți ar fi fost susținută de NKVD!!)

— Refuzat din tagma cealaltă şi un roman al lui Lăncrănjan prea anti-maghiar.

— Retipărit *Cel mai iubit* al lui Preda în 100 000 de ex., epuizate imediat.

— Umor: bătut la cap să dea ceva de ziua şefului la *Scînteia*, Radu Tudoran a trimis doar aceste rînduri: „Îi urez ce-i urează tot poporul român." Evident, n-au trecut...

— Artur Silvestri al nostru e ginerele unui fost general de Secu, transferat după trădarea Pacepa la Automobil Club. Explicația materialelor ce i-au fost puse la dispoziție de Secu.

— În povestea cu antisemitismul, Ceauşescu a refuzat să-l primească pe Rabin. Zvon sau banc: că Crohmălniceanu va fi noul rabin...

— Râpeanu fericit cînd a fost menţionat bine de V.

— Zigu Ornea şi Crohmălniceanu s-au luptat — şi ei — pentru publicarea textului lui Vulcănescu în *Caiete critice*. S-a putut publica deoarece Ghişe a scris şi el un text pe care V. a făcut foarte bine — *pour une fois* — că nu l-a criticat. Simion şi cu Hăulică şi făcuseră pariuri că V. îl va critica...

— Scenă irezumabilă dar plină de umor: după seria de emisiuni a lui V. cu plagiatul lui E. B., reuniune a Biroului pentru un comunicat. M. I. ieşit din spital, face pe neştiutorul. „Ce e?“ „A intervenit EL în chestiunea plagiatului lui Barbu. Trebuie să protestăm.“ „De ce, a încercat să-l apere?“ Stupoare. M. I. completează: „Păi din moment ce Consiliul a dezavuat EL, trebuie să protestăm doar dacă EL îl aprobă!“

Ar mai fi multe şi interminabile. Vorba lui Eugen Simion: M. I. se află totdeauna acolo unde se petrece ceva. Şi cum se petrec atîtea nevrute... Singura mică, infimă şansă de supravieţuire culturală: haosul şi faptul că toţi îi urăsc pe Cei Doi. Pînă şi securiştii fac cu ochiul...

Marţi 1 mai

Dorin Tudoran i-a scris lui Ilie Constantin că a depus pe 7–8 aprilie cerere de emigrare pentru Statele Unite.

Miercuri 2 mai

Telefon Ţoiu. Nu spune un cuvînt despre recentele noastre atacuri, dimpotrivă, ne mulţumeşte pentru ecourile la moartea lui Karin şi încearcă să ne explice polemica lui cu E. Simion. Ar vrea să ne vedem. Nu mai avem cînd.

Sîmbătă 5 mai

Inaugurarea expoziţiei organizate de Casa Română la Primăria arondismentului al XIX-lea, alături de noi. Expoziţia de pictură e de un atare nivel încît bietele dansuri naţionale executate de un

ansamblu... francez (e drept, condus de un român) distonează, paranteză subdezvoltată folcloric într-un ansamblu demn într-adevăr de orice bună galerie pariziană.

Scene evident şi discuţii între unii şi alţii (cine lipseşte, cine e în plus etc.). Cea mai furioasă e Ioana Celibidache, care ţipă că are un tablou prost plasat.

Cu Marie-France apoi la cafenea şi Cella Minart, care în principiu va conduce din toamnă o secţie română — rediviva — la France-International.

Duminică 6 mai

Telefon cu Sandra, care a fost la Bucureşti Şi Măriuca şi mama ei (87 de ani) încîntate de emisiunile Vulcănescu, pentru care n-au fost deloc „vizitate". Ce fac „băieţii"? Nu se mai interesează cum ajung astfel de texte incendiare pînă la noi? Şi-a pierdut pînă şi Securitatea reflexele? Din fericire, de data asta, da.

Marţi 8 mai

După-amiaza: dna Istrati cu Talex. Bineînţeles, numai şi numai despre Panait Istrati. Talex e extraordinar: peste cincizeci de ani de devoţiune totală, transformîndu-şi viaţa în prelungirea celei a lui Istrati. Şi ajungînd chiar şi în condiţiile din România să-i răzbune memoria. Această superbă monotonie a fidelităţii dă desigur sens unei existenţe, dar mai e ea oare trăită cu adevărat? Ar rămîne de ştiut ce înseamnă să trăieşti „cu adevărat". Există oare un singur om care la ceasul bilanţului să poată spune aşa ceva? În afară de mistici?

Miercuri 9 mai

V. G. îi telefonează lui Ilie Constantin să-l îndemne pe D. T. să înveţe englezeşte!

Telefon Vlad Georgescu: îmi promite că vor interveni la americani pentru viza de emigrare a lui Dorin Tudoran şi că-l va lua mai întîi colaborator, apoi sub contract la New York şi-l va aduce poate chiar la München. Dar cîte se mai pot schimba pînă atunci. În orice caz, promisiune de reţinut şi la nevoie reamintit. Se întoarce de la Colocviul Românilor de la Boston (cu o bună im-

presie umană despre Korne şi intelectuală despre Sanda Sto). Şi ne anunţă că ne-a trimis de la New York cartea sa, apărută acum, o *Istorie a românilor* în limba română! Mă roagă să nu-i consacrăm o masă rotundă (prea mare publicitate) ci să-i facem, V. sau eu (nu Cazacu, specifică el) o cronică — scurtă — la „Actualitatea“ de vinerea.

Balotă îmi povesteşte cum o înjură Fănuş Neagu la Uniune (la restaurant) pe „nebuna“ (Elena Ceauşescu). Şi cînd îi atrage atenţia că una scrie şi alta îi e vorba, Fănuş mărturiseşte slav şi beat: „Da, sîntem nişte păcătoşi: ca slugile, nu ne criticăm stăpînii decît în absenţa lor, de faţă facem mai departe sluj!“

Şi cu asta şi-a liniştit conştiinţa sau ce-i ţine loc de aşa ceva...

Vineri 11 mai

A apărut în *Le Monde* articolul lui Goma despre Yalta. Îi promiseseră o pagină, dar A. Fontaine a refuzat articolul lui Fejto lăsîndu-l pe Goma să i-o anunţe!

Sîmbătă 12 mai

Telefon Liiceanu. L-a convins telefonic Imre Toth să fie vesel! Şi face eforturi. Vin în trei la sfîrşitul săptămînii la Paris: cu soţia şi cu Pleşu. Ultima întîlnire înainte de plecarea lor în ţară. Ne vor lipsi. Mai ales el ne va lipsi.

Scriu două cronici fără stil, nici inspiraţie, dar pe care le sper utile: din nou despre „cazul Tudoran“ (izolarea de către scriitori) şi starea culturii (Uniune, edituri, demolări etc.) de cînd a pus Ea mîna pe toate.

Duminică 13 mai

Telefon de la Mihai Sturdza care ar vrea să vorbească 45 de minute despre „descoperirile“ sale privind „Yalta şi românii“. (Am proiectat o masă rotundă pe această temă.) Îl îndrept spre Vlad G. care-i este prieten (s-au văzut la Boston).

Luni 14 mai

Săptămîna sub semnul lui Saharov, care a declarat la Gorki greva foamei pentru ca Elena Bonner să poată veni să se îngrijească în Occident.

Colocviul Yalta organizat de Goma la Senat în cadrul Internaţionalei Rezistenţei. V. pleacă în zori de zi, eu nu ajung decît după-amiaza (l-am ratat pe Jean Laloy, acelaşi Laloy care la Quai d'Orsay îmi promisese că va şantaja guvernul român pînă ce o va elibera pe mama din închisoare, punîndu-i această condiţie pentru a acorda viza unui şofer pentru Ambasada română de la Paris, şoferii fiind în general securiştii cei mai înalţi în grad în ambasade. Sînt peste 20 de ani de atunci şi Laloy — care are acum în jur de 80 — şi pe care-l zăresc, nu s-a schimbat aproape deloc).

Sosesc doar la şedinţa de după-amiază, prezidată de Alain Besançon. Totul şi toţi — la nivelul aşteptat. Besançon încîntat de cîte ori îi spunem că toate analizele sale sînt originale. Şi cum sînt mereu...

Marţi 15 mai

Pe la 12 sosesc şi eu la Senat, unde V. plecase tot din zori de zi. Şedinţa prezidată de Revel. L-am ratat — şi-mi pare rău — pe Robert Conquest, autorul *Marii Terori*. A stat de vorbă cu V. Iarăşi perfect (Jean-Marie Benoist — care se plînge lui Goma că nu-l mai iau la micro — Hassner, Heller, Branko Lazitch, fostul ambasador la Moscova: Jean-Marie Souton neaşteptat de bine şi cald, Hélène Carrère d'Encausse). Nivelul se menţine, de-abia atenuat în final de cîţiva exilaţi cărora li se dă cuvîntul. O reală reuşită.

Miercuri 16 mai

Surpriză, telefonică: Vlad G. n-a intervenit pentru Dorin Tudoran: aşteaptă — ceea ce nu era convenit — să ştie unde a depus cererea de emigrare şi vede un obstacol major în faptul c-a fost membru de partid. (Americanii ar fi redevenit dogmatici în această privinţă.) Replic, argumentez, îl reconving, dar am impresia că pînă mîine iar va uita sau îşi va schimba părerea. În plus, îl critică din nou pe Cazacu care — ca şi Mihnea — face istorie „faptică", n-are viziune generală etc. Poate că are dreptate Mihai Sturdza şi că, în afară de el însuşi, îi găseşte pe toţi proşti.

Joi 17 mai

Telefon de la Liiceanu: vor veni duminică–luni la Paris.

Vineri 18 mai

Telefon de la Cioran: găseşte bună traducerea lui Modest Morariu din *Luceafărul*, dar e anxios c-a fost publicată de „extrema-dreaptă“ din ţară.

Duminică 20 mai

Comitetul Saharov nu organizează manifestaţia decît pe 21 cînd Saharov şi soţia lui sînt în a nu ştiu cîta zi de grevă a foamei şi pot muri de pe o zi pe alta.

Mai rapid se dovedeşte Mitterrand şi ceilalţi şefi de stat occidentali. Protestul începe în sfîrşit să ia proporţii.

Foarte agitat, Dupoy de la *Quotidien* ne telefonează întrebîndu-se cum ar putea obţine un text al lui Soljeniţîn. E drept că tăcerea lui e destul de uimitoare. El, care scrisese despre S. că este „uriaşul drepturilor omului“.

Chiar dacă Mitterrand pune în joc călătoria la Moscova, cum vor reacţiona sovieticii, mai în îngheţ ca oricînd, şi care boicotează şi Jocurile Olimpice din Statele Unite? Există o şansă oricît de minimă să cedeze?

Luni 21 mai

Cum şchioapăt mereu, nici gînd să mă pot duce la manifestaţia Saharov.

Seara cină în Cartierul Latin şi apoi acasă cu Liiceanu, soţia lui şi Pleşu. Mă întreb dacă Liiceanu în primul rînd, dar şi Pleşu, nu sînt cei cu care ne simţim cel mai bine, cu care am sta mereu. De fapt nici nu mă întreb. Mi se pare neverosimil că se vor întoarce în ţară în august, că nu ne vom mai vorbi la telefon, că nu ne vom mai vedea. Nu spun „niciodată“ dar mă tem.

Marţi 22 mai

Toată după-amiaza, cam moţăind, deoarece L. şi P. au plecat la 4 dimineaţa şi ne-am culcat pe la 5 şi ceva, citim V. şi cu mine „jurnalul“ *Jurnalului de la Păltiniş*, adică „dosarul“ pe care ni l-au adus, cu toată corespondenţa şi reacţiile la *Jurnal*. Din care ar putea ieşi oricînd o nouă carte. Aş spune impublicabilă în ţară dacă n-aş fi fost dezisă — din fericire — în certitudinea mea că şi *Jur-*

nalul nu va putea fi publicat. Haosul generează şi surprize plăcute. Majoritatea scrisorilor ni le trimisese deja Liiceanu *au fur et à mesure.*

Surpriză: scrisoarea de împăcare a lui Alecu care, în trecere, îl atacă pe V. pentru cronicele despre *Jurnal* în care nu-i luase apărarea. Şi articolul lui Steinhardt — apărut în *Familia*, pe care-l mai citisem dar care-mi confirmă că „sfîntul" trece printr-o fază de mai laice porniri revendicative.

Noica scrie scrisori dumnezeieşti de simple, Liiceanu de profunde, Pleşu de inspirate. În această vreme a telefonului, un astfel de roman epistolar e un admirabil arhaism.

Miercuri 23 mai

Masă rotundă „Yalta şi România", cu Mihnea, Cazacu, Mihai Sturdza şi Goma. Dacă Sturdza aduce cele mai multe amănunte pentru majoritatea necunoscute (cum tratau sovieticii la Mexico cu regele Carol şi dna Lupescu să-l readucă pe tron după război, de pildă), Mihnea şi Cazacu îmi reamintesc pînă şi mie (care am studiat aceste lucruri cînd scriam cartea pentru Stephen Lighton Lupascu *L'Amérique n'a pas encore parlé* şi credeam că nu uitasem) că dacă „vînzarea" nu s-a făcut la Yalta e pentru că se săvîrşise de fapt la conferinţele anterioare (Teheran mai ales). Mihnea reia declaraţii publice, cinice şi dezolante, ale unor Eden şi Churchill, care mă indignaseră atît de mult cînd le citisem prima oară (prin anii '50) că probabil m-am străduit să le mai uit, pentru a putea exista. Cinismul Angliei combinat cu naivitatea iresponsabilă a americanilor a făcut din a doua jumătate a acestui secol un nonsens tragic şi-a sfîrtecat Europa. Ruşinea „zidului Berlinului" de ei e contrasemnată.

De la ruşi nu ne puteam aştepta la altceva. Ei confundau imperiul cu un Gulag şi lucrul era clar pentru cine ştia să vadă. Ceilalţi se mai credeau sau voiau (să se creadă?) morali.

Timpul care a trecut nu mi-a stins nici un dezgust, nu mi-a măcinat nici o furie. Îi detest.

Vineri 25 mai

Toate ziarele de stînga pentru Saharov, în timp ce Chirac declară la televiziune că în URSS sînt mii de Saharovi şi că drepturile omu-

lui n-au nimic de a face cu relaţiile între puteri. Să te vezi obligat să-l preferi pe... Mitterrand!!

Alaltăieri, miercuri seara, după masa rotundă, cu V. la o cafenea lîngă Châtelet pentru a o întîlni pe fiica lui Avramescu, dna Macri. Încercăm s-o convingem că nu este urmărită aici şi că nimeni nu poate şti că ne-a văzut. Nimic de făcut: Nu poate să mintă nimănui, nici Securităţii!

Mai tîrziu, ajungem la Liiceanu şi Pleşu (stau la Oprescu acasă) pentru o cină care nu ştiam că e de aniversare (L. împlineşte 42 de ani). Pleşu ne citeşte — cu indescriptibilul său umor — din volumul de „aforisme" al unui „profesor" de la Academia Ştefan Gheorghiu, pe care nu l-ar fi putut inventa nici Caragiale. Îl cheamă Marin Voiculescu şi enormitatea prostiei lui agramate la modul socialist e atît de mare încît ţine de capodoperă. „Amorul e un fel de antecameră a iubirii" nu e decît o palidă mostră a acestui adevărat Dicţionar al Prostiei.

Sîmbătă 26 mai

Cenaclu Mămăligă: Kiropol declamă ridicol poeme în franceză şi cînd V., o dată mai mult, face teoria imposibilităţii pentru un poet de a se muta în altă limbă, se supără, şi ne dă, tot ridicol, întîlnire peste cinci–zece ani să-i vedem gloria (franceză).

Duminică 27 mai

La Biserică, parastas pentru mama lui V. Punem în pomelnic, în afara părinţilor noştri şi în locul interminabilei liste de rude, doar pe Christiane. Pentru noi, care nu credem, pe ea, care nu credea, ca un fel de semn inutil. Cum să converteşti neantul în veşnicie? Dar în vremelnicia memoriei noastre, locul Christianei era lîngă ai noştri.

Luni 28 mai

Cină cu cei doi: Liiceanu şi Pleşu.

La Radio, telefon cu Gelu: cîteva ştiri şi mesaje:

— Grigurcu pentru V.: calde mulţumiri, mari elogii; îl consideră cel mai bun critic român de poezie;

— Săndulescu ţipă peste tot că nimeni nu-l mai publică şi că va face — sau a şi făcut — cerere de emigrare;

— D. R. P. ar fi prins curaj şi ar fi protestat împotriva poveştii antisemite a lui C. Vadim Tudor. Protest — sau intervenţie — foarte prost văzută Sus, unde C. V. T. e considerat „erou naţional";

— Cenzura creşte şi redevine directă — manuscrisele nu mai sînt citite în editură, ci trimise la Consiliu (editorul care s-ar zbate cel mai mult: Râpeanu, care a prins aripi de cînd a fost lăudat de V.).

Liiceanu şi cu Pleşu, care ne aşteptau seara acasă, sînt înmărmuriţi cum a avut Tudoran curajul să facă aşa ceva prin telefon. (A dat un interviu la Radio Suisse Romande împotriva redeschiderii Canalului.) Şi cum nu au tăiat comunicaţia? Şi cum nu-l suprimă pe D. T.?

Marţi 29 mai

Ştiri despre Radu Filipescu, un inginer de 27 de ani condamnat la zece ani închisoare pentru a fi răspîndit (şi tipografiat) manifeste împotriva lui Ceauşescu. E la Aiud. Trimit textul la München.

Miercuri 30 mai

Azi, miercuri, pe la 5, Liiceanu şi Pleşu, în sfîrşit singuri. Imaginăm mai multe scenarii pentru întoarcerea lor. Pînă la sfîrşit, ca totdeauna, se va petrece cu totul altfel decît tot ce prevăzusem. Fără chef cu toţii: e despărţirea? Pleşu, care ar fi putut introduce un oarecare umor — fie el cît de negru — în situaţie, începe o gripă şi nu e în formă. De la noi pleacă amîndoi la Goma. În România îi aşteaptă Noica reîntinerit (*Jurnalul* e pentru el încununarea unei vocaţii) şi plin de proiecte primejdios de optimiste (apariţia unor *Caiete de la Păltiniş*)!

Joi 31 mai

Tot începutul după-amiezei pierdut cu o gazetară de la France-Culture (Paula Jacques) care vine să ne intervieveze, pe Goma şi pe mine (V. refuză şi pleacă de acasă), fără să ştie nimic, nici despre România, nici despre contextul politic. Ne întreabă de pildă dacă

nu sîntem paranoici crezîndu-ne agresaţi! În plus, e şi stîngistă. Ne mărturiseşte în final că a fost comunistă şi nici pînă acum nu înţelege cum se poate renunţa la marxism ca singura speranţă etc. etc. Nu ştim ce va ieşi din emisiunea ei (îl va intervieva separat şi pe Tănase), dar nu mai suport să-mi pierd nervii cu ignoranţii agresivi. În plus, nu ştiu de ce (din vocea ei poate) prevăzusem cacofonia întîlnirii încă de la telefon.

Ca să mă liniştesc, seara văd cu V., la Cristovici, o casetă cu *Fanny et Alexandre* de Bergman, pe care-l ratasem stupid (cum se ratează altfel decît stupid?) cînd trecuse pe ecrane în 1983. De mult n-am mai văzut un film care să mă facă atît de fericită. Nu numai pe plan estetic (albul la el, tot atît de cehovian ca la Strehler). Parcă-mi dăruieşte o a doua copilărie, un al doilea trecut. O densitate de existenţă rar întîlnită. Şi nu ştiu de ce un acord mai perfect decît pentru toate filmele lui precedente. Poate pentru că moartea, mai intolerabilă în celelalte filme ale lui, deşi, relativizînd, şi aici, tot ce nu e ea, trece totuşi pe un plan secund, pierdută o dată cu copilul prin cotloanele acelor saloane stil 1900 încărcate de obiecte *kitsch* care pun ca un paravan între ea şi copil, ea şi spectator. Sau că spectatorul identificîndu-se cu Alexandre îşi simte — chiar atunci cînd moartea irupe — viaţa (interminabilă) în faţa sa? Oricum, e unul din rarele filme pe care aş vrea să-l răsfoiesc, din cînd în cînd, ca pe o carte.

Dacă nu ne-ar răpi din timpul lecturii, am cumpăra un magnetoscop. E curios, prima oară cînd am poftă s-o fac. Dar numai o clipă. Şi aşa sîntem prea asaltaţi de imagine.

Duminică 3 iunie

Christinel şi Mircea au sosit la Paris. Ne telefonăm la prînz.

Ieri, de la Goma, caseta cu emisiunea făcută de Suisse Romande pentru inaugurarea Canalului Dunăre – Marea Neagră. Titlul excelent, începînd cu reportajul şi comentariile gazetarului, William Heinzer, pînă la interviul luat lui Goma, care spune tot ce trebuie şi nimic mai mult decît trebuie, cu formule de impact gen „Canalul e pentru români ce a fost Auschwitz-ul pentru evrei sau Vorkuta pentru ruşi“. „Bomba“ — ca să zicem aşa — emisiunii:

interviul luat la Bucureşti unui Dorin Tudoran care pune în chestiune nu numai pe Ceauşescu, ci întregul sistem.

Telefonez azi dimineaţă lui Vlad G.: primise deja transcrierea de la Krasnoselski. Fac o copie pentru Mihnea care vrea s-o dea la *Libération*.

Luni 4 iunie

La Radio, Mathias, polonezul, în mare agitaţie: pe lista lui Le Pen se află Pordea (prieten cu Drăgan) şi care face jocul lui Ceauşescu. Îmi dă o broşură a lui Pordea, să alertez etc. Broşura (o conferinţă despre România la Maison de l'Europe) subtil perversă: trebuie ca opozanţii să dialogheze cu opresorul (aşa e îndemnul Papei şi al lui Walesa), emigrarea să încurajeze şi dirijeze chiar „independenţa" românească pentru a evita erorile regimului: şopîrle ceauşiste introduse într-un text aparent anti-comunist. Pordea a dat o recepţie la care au participat Raţiu (venit special de la Londra), Serdici (cel care găseşte că eu fac propagandă comunistă deoarece laud pe scriitorii români)!

Marţi 5 iunie

După-amiază, cu V. şi Goma la un colocviu organizat pe tema Europei de Jean-Marie Benoist (care se tot plînge că nu-l mai invităm la microfon). În încheiere, Chirac: platitudine frumos spusă. Vizibil încîntat de el. V. şi cu mine îl luăm în antrepriză pe Vlad Stolojan: ce face cu Pordea? I-a trecut toate datele lui Korne: Pordea a fost numit la Haga sub Ana Pauker, protejat fiind de Groza (legături de rudenie).

De-acolo cinăm, cu Christinel şi Mircea, care şi-a lăsat barbă. „Seamănă cu Freud" — zice V. „Mai curînd cu Steinhardt", găsesc eu. E enervat că în *România liberă* nu este pomenit cînd se vorbeşte de literatura fantastică. I-a trimis un text inedit dnei Buşulenga pentru revista ei. L-a văzut şi pe Maliţa (noul ambasador la Washington). Noroc că nu i-a plăcut. L-a întrebat totuşi de Calciu. „Cum să-i dăm drumul dacă nu vrea să semneze (recunoaşterea greşelilor)?" — a replicat Maliţa.

Altfel, ca totdeauna, o anumită bucurie a revederii.

Miercuri 6 iunie

Seara: interminabile telefoane în problema Pordea. Mihnea năpădit de gazetari pentru interviul Tudoran, nu vrea să se mai ocupe şi de Pordea. Mă pune în legătură telefonică cu prietena lui Bernard Poulet, Agathe Logeart de la *Le Matin*, imediat foarte interesată.

Joi 7 iunie

Agathe Logeart vine cu noaptea-n cap (la 12) să ia broşura lui Pordea. Contact imediat şi excelent — nu ca acela cu stupida de gazetară de la France-Culture a cărei emisiune de marţi — n-am ascultat-o — se pare c-a fost un fel de varză. Agathe locuieşte cu Poulet (care acum face un stagiu la televiziune) pe lîngă noi. Evident, tot ce poate sluji împotriva lui Le Pen îi excită la un ziar de stînga precum *Le Matin*. De data aceasta, *tant mieux pour nous*.

Vorbesc şi cu Korne — ca totdeauna bine orientat şi de la care aflu că Pordea colaborează şi la *Vestitorul* (ziarul Patriarhiei de la Bucureşti).

Pintilie, în trecere spre Statele Unite, e mai dărîmat ca oricînd. Elena Ceauşescu i-a văzut filmul şi n-a spus nimic: într-atît de îngrozită a fost.

Daneliuc — alt interzis — vine şi el la Paris pe la 15 ale lunii.

Un nou mesaj de la Grigurcu pentru V. (admiraţie şi mulţumiri) transmis deja prin Gelu. Grigurcu nu mai are buletin de Bucureşti, stă la Tîrgu-Jiu, unde e persecutat (i-au omorît cîinele, i-au provocat un accident tatălui etc.).

Sîmbătă 9 iunie

Vine Nego (sosit la Paris să ia contact cu soţia sa, trimisă special să-l potolească, sau să-l aducă înapoi).

Seara cu Nego la Eliazi. Cinăm la ei. Mircea mai viu ca oricînd şi plin de vervă şi umor ori de cîte ori se întoarce spre trecut. Pentru prezent, aceleaşi obsesii: de ce nu se scrie despre el în *România literară*? Fac voit o gafă: se scrie din nou, dar alături de Uscătescu, ca de doi mari scriitori care nu sînt împotriva Patriei!

Cronică pentru FE contra scriitorilor care laudă mai direct, mai indirect... Canalul. Căderi neaşteptate: Bogza, Sorin Titel, Sălcudeanu...

Luni 11 iunie

Seara Hăulică. Mă avertizase şi Nicodim: văzînd că nu mai e rentabil compromisul (şeful nu mai cumpăra tablourile despre El sau Ea), pictorii şi sculptorii au început să facă obiecte de artizanat ca să trăiască — dar de pictat sau sculptat fac ce le place: tot nu vor expune sau vinde. Hăulică — neobosit organizator — vine cu catalogul unei expoziţii colective „Vatra" la Muzeul Satului. Printre alţi cîţiva pe care-i cunosc mai puţin — sau doar din auzite, evident, Sorin Dumitrescu.

Marţi 12 iunie

Zi de Radio fără Alain (deci fără emisiuni mari), dar nu mai puţin plină, dimpotrivă: Poghirc vine pentru un dialog asupra unei descoperiri filologice făcută de el şi dovedind „continuitatea" românilor pe acelaşi teritoriu, apoi Nego, pentru masa rotundă (în trei, cu V.) despre exilul intern şi extern în literatura română, şi în sfîrşit şi Cazacu printre picături pentru a înregistra cronica despre cartea lui Claire Sterling: *Le temps des assassins, l'anatomie d'un complot.* Am fost şi eu înmărmurită citind ancheta acestei cu adevărat curajoase gazetare americane despre atentatul împotriva Papei. Nu pentru că stabileşte legăturile lui Agça cu mafia turcească şi a mafiei cu securitatea bulgară (pentru cineva din Est era evident şi fără anchetă că uciderea Papei fusese decisă la Kremlin), ci pentru că arată la toate nivelurile (de la CIA la Casa Albă şi de la poliţia germană la guvernul german — cu excepţia onorabilă a Franţei) complicitatea în dezinformarea lansată de Moscova pentru a-l transforma pe Agça într-un fanatic religios dezaxat. Andropov sosise la putere şi nu trebuia pus în chestiune pentru a nu stingheri o destindere care de fapt nu mai exista de mult. E cartea cea mai neagră pe care am citit-o de la *1984* a lui Orwell încoace.

Miercuri 13 iunie

Seara la Eliazi. Stăm pînă pe la 2 noaptea. Mircea mai viu ca oricînd.

Joi 14 iunie

Telefon ieri de la Marie-France. A primit printr-un englez care a fost la Mînăstirea Rohia ştiri de la Nicu St.: i-au re-confiscat manuscrisul cu amintirile din închisoare. Noroc că le avem — în dublu: un volum pe care i-l confiscaseră şi i l-au redat, un altul pe care l-a rescris crezînd că nu i-l vor mai înapoia niciodată pe cel dintîi. Manuscrisele sînt deci salvate, dar ce va fi în sufletul lui! Iar percheziţii, iar plictiseli. Aproape că-mi vine să uit scrisoarea aceea care mă uimise şi-mi pătase imaginea lui.

Vineri 15 iunie

Seara la televiziune, *Senso* de Visconti, pe care nu-l văzusem. Şi e poate filmul lui care mă satisface cel mai mult. Mai tîrziu, reconstituirea istorică avea să devină maniacă: aici coboară de pe scena operei pentru a continua artificiul ei în film. Iar scena finală a execuţiei confirmă impresia: cîmpul vizual (o imensă piaţă) se goleşte de toţi actorii: e o scenă de teatru goală înainte de coborîrea cortinei.

Tot trişez de cîteva zile şi amîn lucrul: am intrat pentru prima oară în *Şalamov* (vol. III din Kolîma) pe care nu-l citisem pînă acum din saturaţie de literatură concentraţionară. Evitasem astfel nu numai pe cel mai mare scriitor al ororii Gulagului — alb ca gerul Siberiei — dar şi pe cel mai neînduplecat. Pe lîngă el, Soljeniţîn e speranţa însăşi. Aici sîntem pe tărîmul în care totul e foame şi frig. A rămîne om devine aproape o excentricitate. Tot restul e cu adevărat... literatură.

Sîmbătă 16 iunie

Apare articolul lui Agathe Logeart în *Le Matin* despre Pordea. Excelent. Aflu de la Catherine că l-a „curăţat" cu Mihnea. Îi telefonez şi Agathei, dar nu răspunde nimeni. A plecat probabil în vacanţă cu B. Poulet.

A fost publicată la Plon şi cartea lui... Haiduc despre „afacerea Goma – Tănase".

Lucrez prost şi neinspirat. E drept c-a venit vara.

Duminică 17 iunie

De la 10 seara încolo la televiziune pentru rezultatul alegerilor europene (în cursul după-amiezei am votat amîndoi, evident, pentru lista Simone Weil).

Eşecul stîngii răsunător, nu numai comuniştii care cad la 11 la sută (n-au mai avut un asemenea scor jos de prin 1928!), dar şi socialiştii, care n-au decît vreo 20 la sută. Opoziţia învingătoare cu vreo 42 la sută pe lista Weil, dar ar fi fost şi mai învingătoare dacă succesul lui Le Pen n-ar fi depăşit toate aşteptările — în afară probabil de-ale lui — şi... neliniştile. La nivelul de 11 la sută, doar cîteva puncte îl despart de partidul comunist.

Luni 18 iunie

Colocviul lui Goma (*Pacifiştii*) la Senat, în cadrul Internaţionalei Rezistenţei: cea mai mare parte dintre cei invitaţi nu vin din pricina alegerilor (şoc în presă şi în lumea politică). Eu nu sosesc decît pe la ora prînzului, şi am timp să fiu neliniştită de întîrzierea lui Jean-Marie Benoist care trebuie să prezideze dezbaterea de după-amiază la care nu vine nici unul dintre participanţii prevăzuţi. Pe la 3 şi jumătate soseşte şi J.-M. B. şi respirăm uşuraţi: poate înlocui pe toţi ceilalţi. Şi într-adevăr, vorbeşte ca un robinet filosofico-politic, un ceas şi jumătate. Apoi Brodţki. Ne întoarcem acasă cu Gomii (el suspină de uşurare, i-a fost frică de ratarea completă), printr-un Paris scăldat în vară.

Marţi 19 iunie

A doua zi a colocviului. Sosesc din nou pe la 12 şi jumătate, la timp ca să-l mai prind pe Glucksmann (ca totdeauna cînd vorbeşte dînd impresia, asemenea lui Jeanne Hersch, unei gîndiri în mers ne-ispitită de nici un automatism de limbaj — contrariul lui J. M. Benoist), răspunzînd confuziei sentimentalo-mentale a unui pacifist german, scriitor, Jurgen Fuchs care, închis în Germania de răsărit ca pacifist — n-a înţeles nimic, şi, o dată în Apus, tot pacifist a rămas. Alt confuz — dar cu mai puţine scuze — Thibaud, directorul revistei *Esprit*, care îmi aminteşte oarecum de stilul intelectualului francez dinainte de marea demistificare a anilor '70.

Miercuri 20 iunie

La Radio, unde înregistrez de-abia azi cu decalaj (din pricina colocviului).

Joi 21 iunie

Goma îmi aduce casetele Colocviului şi încep o muncă de ascultare şi transcriere care îmi va lua cîteva zile.

Vineri 22 iunie

Printre picături diverse telefoane:

— De la Mihnea. I-a telefonat Marino, şi văzînd că nu vrea să-l vadă, i-a depus în cutia cu scrisori o piesă de teatru (dactilografiată) a lui Viorel Cacoveanu, autorul unei cărţi curajoase dar cam ne-literare, *Invitaţie la tango*, ce fusese retrasă de pe piaţă şi a revenit din pricina — cred — unei cronici de-a mele. De ce a trimis piesa lui Mihnea? Nu pricepem nici el, nici eu.

— De la Gelu:

— Doinaş soseşte luni la München. Îi telefonez Annettei să-i trimită bursa la Heidelberg.

— Săndulescu şi-a depus carnetul de partid şi nu mai e publicat;

— La Olga Caba s-a făcut percheziţie pentru... arme şi i-au dispărut manuscrise. Ne roagă deocamdată să nu mai vorbim despre ea.

— Buzura ne roagă şi el să nu pomenim nimic despre Valea Jiului — şi minerii — cînd vom scrie despre romanul lui — care în sfîrşit a ieşit. Ca şi cum ar fi uşor cînd o parte din carte se învîrte tocmai în jurul mişcării de pe Valea Jiului...

Într-una din aceste seri — nici nu mai ştiu care — surpriză incredibilă: corespondenţă de la Moscova la televiziune: Mitterrand în cursul convorbirilor cu Cernenko a vorbit şi despre Saharov, şi despre Afganistan, şi despre necesitatea Pershingurilor. În dările de seamă (radio, televiziune, agenţia Tass, *Pravda*) sovieticii îl cenzurează. Nu va fi fost el prea ofensiv, nu va fi insistat, nu va fi revenit asupra acestor subiecte tabu, e, totuşi, *primul* şef de stat occidental care o face! E drept că după aceea se duce la Stalingrad să se închine în faţa monumentului eroului necunoscut, dar Giscard nu depusese trandafiri pe sicriul lui Lenin?

Duminică 24 iunie

Telefon de la Breban: vrea să-mi dea romanul lui pe care l-a adus proaspăt din Bucureşti — împreună cu cel al lui Buzura.

La Bucureşti e mare bucurie că au fost invitaţi treizeci de scriitori la Liège (nu ştiu ce colocviu). Presupun că e lista dată de noi lui Annette pentru Knokke...

Manolescu nu primise — pînă vineri — viza. Vor sosi toţi în acelaşi timp şi adio... emisiuni. Săptămîna asta, din pricina colocviului „pacifiştilor" n-am avut cînd să-mi fac cronica de vineri!

Marţi 26 iunie

De-abia azi dimineaţă aflu c-a murit — ieri — Michel Foucault.

La cafenea cu Breban. Mi-aduce cartea lui *Drumul la zid* şi a lui Buzura, *Refugii*. Acelaşi discurs paranoiac, dar sincer. Nu cred că este „agent de influenţă", cum a scris Dorin Tudoran. Se şi miră ce are Tudoran cu el de n-a mai vrut să-l vadă. Cum a spus probabil la toată lumea ce mi-a spus şi mie o spunea şi despre Goma: că Tudoran nu e suficient de „reprezentativ" ca să antreneze scriitorii (subînţeles: eu în schimb aş fi), de ce s-o fi mirînd de supărarea lui Tudoran? Nu mai e bine cu el nici Săndulescu (fostul lui discipol) care şi-a dat înapoi carnetul de partid din pricina... cozilor (lucru pe care Breban îl găseşte aberant). Dacă scriitorii au ratat în ultima vreme, e că nu i-a cerut Manolescu să-l „îndrume" la ultima conferinţă. Vechiul refren. Şi tot atît de vechea discuţie în care nimeni nu convinge pe nimeni. Dar prietenos. Că Securităţii îi va fi convenind ca Breban să deprecieze pe orice scriitor ce încearcă să facă ceva, spunînd că nu aşa trebuie etc. e evident. Dar că o face din altceva decît din imensa sa vanitate, nu-mi vine să cred.

Marţi seara telefon cu Liiceanu. Doinaş urmează să sosească la Heidelberg.

Joi 28 iunie

Am citit cu un dublu dezgust cartea lui Haiducu *J'ai refusé de tuer* (Plon).

— Primul dezgust: se laudă cu familia lui de comunişti fanatici şi mari securişti (taică-său — Hirsch — adjunct al ministrului de Interne pe vremea marii Terori) şi găseşte că totul mergea strună pînă la Ceauşescu.

— Găseşte că a fi făcut spionaj în Franţa era o dovadă de patriotism.

Şi totuşi n-a ucis. Nu pentru el scriu de fapt cronica (tot cu dezgust) ci ca să se mai vorbească o dată de „afacerea Tănase – Goma" în care — din pricina unor articole din presa franceză — au ajuns unii să nu mai creadă chiar şi la Bucureşti.

Sîmbătă 30 iunie

Dejun cu Vlad Georgescu şi Orăscu (veniţi la o „consfătuire" Korne cu ai lui). Extrem de dezamăgiţi. Cînd mă gîndesc că n-a venit la colocviul despre Yalta! Altfel agreabil. V.G. discută mult cu V. despre *Istoria* lui. Nici el, nici americanii nu sînt convinşi de Claire Sterling şi filiera bulgară. E neserioasă! Cînd judecătorul italian îi confirmă în fapt toată ancheta implicînd Bulgaria în atentatul împotriva Papei! Naivitatea americanilor — sau dezinformarea — e fără limite.

Duminică 1 iulie

Ieri, cînd ne-am întors de la dejunul cu V. G. şi Orăscu (care a ţinut pînă la 5 şi jumătate), lung telefon cu Manolescu care a ajuns la „fete".

Luni 2 iulie

Întîlnire cu Manolescu după emisiune. Apoi cu V. să luăm cărţile de la Marie-France, cinăm la Montparnasse, stăm pînă noaptea tîrziu şi Manolescu doarme la noi. Probabil cel mai degajat de orice frică şi reticenţă dintre toţi. Aşa a fost de cînd îl ştim. Dar acum şi mai schimbat în bine: întinerit şi maturizat în acelaşi timp. O libertate reală, dar nu imprudenţe inutile: E singurul care păstrează legătura mereu cu Dorin Tudoran (după interviul lui la Suisse Romande nici n-au îndrăznit să vină de la Secu să-l vadă). Tudoran a primit viza americană.

Ştie să vadă, să asculte, să sintetizeze, să reţină esenţialul, să redea. De pildă, frica Partidului de anumite cuvinte: nu se mai

spune „grevă" ci „muncitori grupați". Și sînt mereu „grupați" într-o uzină sau alta.

Peste șase ore de convorbire irezumabilă.

Marți 3 iulie

Goma cu Ana la cafea să-l vadă pe Manolescu (revenit la dejun după ce de dimineață fusese la Annette). Telefonează și Hăulică și i-l trec la telefon.

Ne spunem cu V. că dacă Manolescu n-ar fi indispensabil acolo, ar fi fost cel mai bun director al Europei Libere.

Miercuri 4 iulie

Citesc — cu uimire — noul roman al lui Buzura, *Refugii*, și nu mă mir că a avut peste un an de hărțuieli cu cenzura, ci că a apărut (chiar și cu nu știu cîte rînduri sau pagini în minus). Redă nu numai ce se întîmplă (inginerul de la mine — de fapt Dobre, hăituit, bătut, murind sau dispărut), nu numai cadrul acțiunii: un spital psihiatric, dar totul, absolut totul: sat, oraș, ștabi etc. în toată autenticitatea lor, adică coșmar, putreziciune, lipsa oricărui orizont. Sînt subjugată și — în același timp — speriată la gîndul că voi avea de scris despre carte. Buzura ne-a transmis să nu ne slujim de termenul „miner". Dar dac-ar fi numai atît. De fapt, nimic din acest roman n-ar trebui numit, spus, identificat, într-atîta ficțiunea e ruptă din cea mai implacabilă dintre realități.

Joi 5 iulie

Manolescu din nou spre seară la noi. Doarme aici. De pe la 7 seara pînă la 3 dimineața aceeași analiză (una dintre cele mai stringente, acute, lucide) a situației — și nu numai culturale. În „cultură" e o plăcere să nu fii de acord cu el: discută cu un remarcabil *fair-play*. Telefonează din nou lui Gelu: va veni la Paris cu Vlad G. pentru o seară, săptămîna viitoare, să-l vadă.

Vineri 6 iulie

Doinaș (între altele, articolul despre *Jurnalul de la Păltiniș* care urma să-i apară în *România literară* a fost amînat deoarece în ajun a fost cronica lui V.).

Ziua începe cu un telefon de la Doinaş de abia sosit la Paris. Vine la noi pe la 2 după-amiază. Bolnav de Bucureşti, cu aceeaşi lehamite, enervare şi atitudine ca M., dar dominînd mai puţin situaţia şi încurcat în propriul său umor negru.

Fixez pentru Doinaş şi Manolescu un *rendez-vous* la Eliade pe luni.

Seara tocmai cu Mircea, Christinel şi cei doi Culieni la Puşa la cină. Mircea nu mai suportă veştile proaste din România.

Duminică 8 iulie

Ieri spre seară Barbă vine să ne ia la Apostu, unde împreună cu Eliazii, Culienii şi Poghirc, îi vedem atelierul. Vizavi de atelierul propriu-zis, într-o curticică cu bălării, şi-a depozitat o mare parte din sculpturi: ca o pădure disperată de semne. Nou în atelier, în afara ciclurilor cunoscute (*Tatăl şi fiul*), mai mulţi Isuşi răstigniţi. Pe cel mai frumos i-l oferă Eliazilor.

Luni 9 iulie

La Radio vine Culianu să înregistreze cronica despre Mircea. Telefon cu München-ul, încerc să-l conving pe Vlad G. — dar insist şi pe lîngă Gelu — să treacă integral articolele pe care cu atîta trudă le obţinem aici: de data asta un reportaj din *Le Nouvel Obs.* despre Canal, de un gazetar îndelung lucrat şi prelucrat de Mihnea.

Seara, pe o căldură cumplită, cină cu V. şi Doinaş în Cartierul Latin. Complet deschis de data asta — simplu şi în final chiar patetic. E probabil un emotiv care se interzice; trebuie văzut de mai multe ori, numai a doua oară se restabileşte legătura.

Ne povesteşte — cu umor — felul în care a „prelucrat" Ştefănescu delegaţia venită în Franţa pentru Centenarul Panait Istrati: Mai întîi să fie atenţi: placa turnantă a EL (şi factorul de decizie) se află la Paris, nu la München. Deci să bage de seamă la următoarele întrebări care li se vor pune la colocviu (subînţeles de către V. şi cu mine):

— Cele privind *Spovedania unui învins* (P. I. avea oarecare dreptate în imediat, dar n-a prevăzut dezvoltarea de apoi a URSS,

apoi era anarhist și în plus mai mult povestitor decît om politic. Se poate publica și la noi — fragmentar);

— Nu există nici un fel de antisemitism în România. Pentru „gafa" Vadim Tudor au fost pedepsiți redactorul de carte și editorul. Dar antisemitism nu există. (Deci e o problemă care-i... doare.);

— Crima de la Ambasadă: deocamdată versiunea: poliția franceză a pus cadavrul acolo ca să creeze plictiseli românilor. Dar (delegația) să întrebe la Ambasada de la Paris dacă au sosit noi ordine (adică altă versiune). De fapt a și sosit dar, cred, după plecarea lor: „victima" ar fi fost traumatizată de cutremurul din '77! Și s-a sinucis... cu întîrziere!

Vorbim și despre Buzura, care la un moment dat l-a întrebat pe Doinaş dacă vrea să-și dea foc, că el și Zaciu au hotărît s-o facă. Numele acestuia din urmă a mai scăzut ispitele de autodafeu ale lui Doinaş.

Ne despărțim în *place de l'Odéon*, amintindu-ne de versurile lui de adolescență: „cînd marile focuri se sting la Apus/ pe praguri de ape sonore". Trec anii, trece și viața și marile focuri nu s-au stins și nu se vor stinge, sau noi nu vom mai asista la... stingere.

Vineri 13 iulie

La cafea, Goma. L-a văzut pe Manolescu căruia i-a „comandat" pentru colecția lui o *Istorie a literaturii române*. Manolescu gata să ia toate riscurile. Îl cred pripit pe Goma: ce editură va fi ispitită de o astfel de carte privind doar România și încă din punct de vedere pur estetic? În orice caz, degajarea și curajul lui Manolescu se confirmă din nou.

Ieri am făcut a patra și ultima cronică din serialul „23 August: Uniunea cu problemele ei și neconvocarea Consiliului". Or, dimineața, la trezire, V. vine de la poștă cu *România literară*: Consiliul s-a ținut la 6 iulie. Am lucrat o zi întreagă degeaba.

Ca să mă consolez, renunț să fac seara o cronică despre Buzura (un *vrai casse-tête*, deoarece trebuie să evit să spun în clar ceea ce conține... în clar) și mă consolez mergînd cu V. să vedem un film de Hitchcock: *Frenzy*.

Sîmbătă 14 iulie

Cel mai ploios 14 Iulie. Păcat de balurile la care visa Manolescu.

Manolescu toată după-amiaza la noi. Ne povesteşte întrevederea cu Vlad G. şi Gelu, de aseară (amîndoi au plecat azi-dimineaţă spre München). Le-a spus atît de fin lucrurile, că nu s-au supărat, dar nici nu ştiu dacă au înţeles prea bine. Vlad (foarte absent cînd se vorbea de cultură) a reacţionat doar atunci cînd Manolescu a spus că postul e mai puţin violent ca înainte. S-a apărat amintind, pe drept cuvînt, că a dat drumul să fie atacat Ceauşescu. E adevărat. Şi nu cenzurează pe nimeni. Ceea ce nu-şi dă seama (şi cine să-i spună?) e că tonul lui e moale, neconvingător (chiar atunci cînd atacă).

Pentru programele culturale, M. cam aşa le-a spus: să ne lase nouă politica culturală, că sîntem credibili şi de treizeci de ani nu ne-am înşelat niciodată şi să nu ne amestece cu ceilalţi colaboratori literari.

Duminică 15 iulie

Seara telefon de la Ita Cârlan: Ella Munteanu a avut un atac de hemiplegie, în Corsica (la Bastia). Meţianu va telefona mîine acolo unde era, în familia unor prieteni. Acum e în spital şi nu va fi probabil transportabilă la Paris înainte de vreo săptămînă. Înmărmuriţi.

Luni 16 iulie

Ella a început să-şi mişte piciorul stîng şi să rostească unele cuvinte; înainte de zece zile nu se poate însă şti nimic sigur: Meţianu se ţine în contact cu spitalul de la Bastia.

Cină — scurtă, dar din ce în ce mai destinsă — cu Doinaş.

Marţi 17 iulie

Din nou telefoane pentru Ella. Staţionar. Cît e acolo, în reanimare, nu se poate face nimic. Plec în vacanţă extrem de îngrijorată.

Miercuri 18 iulie

Valize toată ziua. Am moştenit-o pe mama, care cu toate că era pe drumuri trei săptămîni pe lună, era panicată înainte de orice ple-

care şi-i trebuia o zi să-şi facă valizele. Veneau chiar de la *Wagons-Lits* s-o ia de-acasă. Altă ţară şi mai ales alte timpuri.

Mergem cu Marie-France şi Maria B. (o săptămînă) — şi noi două la Cassis, unde trecusem anul trecut şi ni se păruse frumos.

Joi 19 iulie

Cassis. Hotel de la Rade (cu pretenţii, piscină, zgomot), dar altfel foarte bine. Au venit două zile şi Stolojanii, încîntaţi.

Cu V. în fiecare zi la telefon. El m-a avertizat de întoarcerea Ellei la un spital parizian, tot el de starea de spirit a lui Liiceanu. Îi telefonez la Heidelberg. Alt rămas-bun, alt optimism jucat din parte-mi.

Citesc, tot evitîndu-l pe Breban, prea compact, *Cina cea de taină* a lui Sălcudeanu, extravagant de curajoasă în formă (torturile la Securitate), dar falsă, abracadabrantă, ca teorie. (Ruşii ar fi paraşutat pe rezistenţi în munţi ca să „radicalizeze" probabil Secu) şi cu metehne realist-socialiste. O carte de nuvele a unei debutante — sau cvasi — Adriana Bittel —, şi o revelaţie pentru mine: Gabriela Adameşteanu: *Dimineaţa pierdută.*

Mediterana destul de rece. Altfel, micul port încîntător.

Sîmbătă 4 august

Întoarcere seara la Paris. Vine Maria B. să ne ia de la gară.

Pe V. îl găsesc bătîndu-şi la maşină „Povestea..." cu Cesianu. Ca la orice întoarcere, mă reorientez greu: e un timp ceţos şi friguros de toamnă — schimb deci deodată (n-am făcut decît cinci ore cu TGV-ul...) anotimpul şi mă pierd prin casă şi în corespondenţă. Noroc că V. m-a ţinut la curent cu tot în telefoanele noastre zilnice, altfel trecerea ar fi şi mai grea. Şi aşa stăm de vorbă pînă seara tîrziu.

Duminică 5 august

Toată după-amiaza aici Mircea Iorgulescu cu soţia şi fetiţa de cincisprezece ani Ioana.

Cum Iorgulescu l-a mai văzut pe V. în absenţa mea, nu spune mare lucru de la Consiliul Uniunii Scriitorilor, unde n-au fost

admişi toţi membrii noi care aşteptau (vreun sfert doar) şi unde lui i se pare a înregistra acum o oarecare apatie: cei care iau mereu cuvîntul să critice: Paler, el etc.... fac oarecum figură de excitaţi: tot nu se poate face nimic.

Săndulescu nu numai că şi-a dat înapoi carnetul de partid, dar a făcut şi o cerere de emigrare. Daneliuc şi-a menţinut şi el demisia din Partid, rezistînd insistenţelor „amabile" ale lui I. Traian Ştefănescu să-şi cenzureze singur *Glissando*. Sorin Titel s-a supărat că l-am criticat pentru articolul său elogios despre Canal. Nu ca Buzura care văzîndu-se la „Antologia ruşinii" (mai demult, cu un articol al lui despre Ceauşescu) a recunoscut că avem dreptate. Alte detalii: cînd a fost criticat de noi, Bălăiţă n-a mai fost salutat nici măcar de portar (dixit Mircea I.).

Mai important: prin Ioana Berindei, de la Marcel Petrişor: Calciu s-ar afla la infirmeria Securităţii, să se mai vorbească de el, numai aşa va mai fi ţinut în viaţă. În aceeaşi ordine de idei: Mircescu i-a telefonat lui V. de la Mangalia: că-l „bat" mereu: să facem scandal la radio.

Duminica seara la Mihnea ca să-i vedem mama care pleacă în ţară. Nu m-am obişnuit încă să identific în această doamnă bătrînă — care are probabil vîrsta mea — pe Ioana Hudiţă pe care o întîlneam alături de logodnicul ei — Dan Berindei — la cursurile lui Hudiţă. E înfiorată de demolările din Bucureşti. Ni le arată pe o hartă pe care nu mai recunosc nimic: Bucureştiul meu a devenit mitologic.

Aflu de la ea cum se spune fileului de provizii, în ţară: PPC („poate pică ceva"...). Face cît o întreagă analiză economică.

Luni 6 august

După emisiune mă duc s-o văd pe Ella la clinica unde lucrează Lucia şi unde i-a găsit o cameră. A recuperat destul de mult, dar e obosită şi mai are greutăţi de vorbire. Altfel, cu un umor aproape nealterat. Ies de acolo totuşi cam răvăşită şi mă duc să mă întîlnesc cu V. la Eliazi.

Joi 9 august

Dimineaţa telefon la FE să-i cer lui N. C. Munteanu să reactiveze cazul Mircescu. Dau de Carp, care mă asigură c-o va face el la

„Drepturile omului" chiar săptămîna asta. Apoi lui Gelu să-mi trimită ziarul în care Sorescu a semnat un elogiu demențial lui Ceaușescu. Ceva cu „globul" ce s-a refugiat în cabinetul lui de lucru...

Întîlnire cu Valeriu Cristea și soția sa. Sînt într-adevăr extraordinar de timizi (nu exagerase Kiropol cînd, trecîndu-mi-l la telefon, îmi spusese că tremură). E în ei o afolare față de viață (vor pleca mai devreme înapoi, deoarece nu suportă șocul primei întîlniri cu Parisul) și o timiditate care mă cîștigă imediat. Încurajat de degajarea mea și a lui V. — ca și de cină — V. C. devine spre final intransigent față de ceea ce el numește falsa opoziție ce face concesii tactice: Paler în discursuri, Manolescu scriind despre Dumitru Popescu, Iorgulescu care a făcut și a dres, Hăulică etc.... V. C. e pentru cei care-și scriu, fără nici o concesie, cărțile (presupus el, Raicu etc.). V. îi dă lesne, și foarte bine replica: pentru ca acești scriitori să-și poată publica opera, alții sînt nevoiți să se mai murdărească pe mîini.

Care nu ne este uimirea văzînd o dată întorși acasă că în cartea lui pe care ne-a adus-o, *Modestie și orgoliu*, V. C. vorbește într-o frază de „munca multilaterală" pentru făurirea socialismului, în alta de felul în care același socialism prețuiește cultura. Cum mai rămîne cu lipsa de concesii, cu citarea insistentă din Soljenițîn pentru înfierarea minciunii?

Duminică 12 august

Vineri seara am vorbit cu Pleșu, să-i anunț trecerea lui Marie-France și a Mariei B. prin Heidelberg. Aflu că Liiceanu a plecat bolnav spre București. Pleșu n-a mai primit nici o veste de-atunci. Nu spre București se îndrepta Liiceanu mai întîi, ci probabil spre Păltiniș, să-l vadă pe Noica.

După ce joi s-a dus V. s-o vadă, azi, duminică, vorbesc mai lung cu Ella la telefon: e foarte îngrijorată că nu face progrese destul de rapide și nu se poate concentra să citească. În schimb, vorbirea a redevenit aproape curentă.

Luni 13 august

Telefoane cu München-ul: scurt cu Vlad G. (care a trecut totuși interviul cu Pordea! și de-abia acum zice că a înțeles!)

Seara la noi Mircea Dinescu cu soţia (din mamă rusoaică şi tată ungur are alură), cu Ioana Crăciunescu (fericită de cronica lui V. despre ea) şi Marie-France. Tineri, fără reticenţe, deschişi, neatinşi de compromis (Dinescu ne povesteşte avansurile lui I. Traian Şt. pentru a obţine de la el un poem de omagiu lui Ceauşescu). Ne spun atîtea de efectele emisiunilor noastre (cum se ruşinează cei atacaţi, cum sînt luaţi în seamă chiar şi de „foruri" cei lăudaţi), încît dacă n-ar fi prea tîrziu cînd pleacă, am face un duş rece să ne trezim din... mit. Numai că *volens-nolens*, mitul există şi noi sîntem actorii lui.

Vineri 17 august

De două zile, „afacerea Trifa" pe la televiziune şi în ziare. L-au expulzat din Statele Unite. E în Portugalia, unde nu se ştie dacă-l vor ţine. Una din cele mai mari victorii ale Bucureştiului. Fără nici o dovadă, numai prin faptul c-a fost o căpetenie a tineretului legionar i se pun în cîrcă pur şi simplu „crime împotriva umanităţii". Mai precis pogromuri la care n-a participat.

Sîmbătă 18 august

Dezgustător reportaj din România (nu sînt cozi, magazinele pline etc.) şi interviu al lui Ceauşescu în *Le Figaro.* Cu Hamelet-ul de serviciu şi Jean Miot. Nici *L'Humanité* n-ar fi publicat aşa ceva.

Duminică 19 august

Parastas pentru mama lui V. (de trei luni — deşi nu ştim data precisă).

Spre seară, Goma, venit să ia romanul Gabrielei Adameşteanu despre care am scris entuziast.

Luni 20 august

Seara la restaurant cu trio-ul în pline efuziuni: Maşa şi Mircea Dinescu — Ioana Crăciunescu. Noi detalii amuzante privind „succesul" nostru: pe la radio şi televiziune unii au început să ne imite tonul. (Nu ştiu cine pretinsese că Ion Dodu Bălan se străduieşte să vorbească cu intonaţiile lui V.)

Marţi 21 august

În *România literară* articol necrolog al lui Paleologu pentru Virgil Mazilescu. Telefonez lui Gelu să-l treacă. Telefonez Gomilor — sideraţi. N-avea decît patruzeci şi doi de ani! Alcoolul.

Miercuri 22 august

De la vreo 3 şi jumătate la 11 şi jumătate — cu o pauză pentru restaurant — Dan Culcer cu soţia lui, Maria Mailat (autoarea unor interesante interviuri în *Vatra*). Culcer a venit pînă la Paris în autostop (era invitat la Cerisy la decada Utopia — Orwell) dar n-avea bani de drum. Nici ei nu i-au ajuns. Nişte controlori nemaipomeniţi au plătit ei diferenţa de 200 de franci, să poată ajunge la Cerisy. Le umplem rucsacul (şi aşa plin) cu cărţi şi publicaţii (el vrea să scrie o istorie a literaturii „din afara graniţelor"). De data asta le vor lăsa la Budapesta (de unde le vor fi trimise rînd pe rînd). Anii trecuţi, cînd Culcer s-a întors de la Paris, i le-au confiscat la vamă pe toate (inclusiv cartea mea) şi în ciuda memoriilor şi chiar intervenţiei sale la Conferinţa Scriitorilor, cînd a protestat vehement, n-a mai primit înapoi decît un Cioran.

De la *Vatra*, după moartea lui Guga, veşti nu prea bune. Mihai Sin ar vrea locul lui Moraru.

Joi 23 august

Scrisoare de la Pleşu pentru noi doi: cît să-ţi justifice o întreagă existenţă. Parcă pentru cîteva clipe toate au un rost. Îl căutăm de mai multe ori la telefon, fără să-l găsim.

Între timp Oprescu a telefonat că Liiceanu a ajuns cu bine.

Marie-France şi ea telefon de la Bayreuth: întîlnirea cu Pleşu i s-a părut extraordinară.

Vineri 24 august

Lucru cu întrerupere cînd aduce V. scrisorile de la poştă.

Telefon lui Mihnea, de la care aflu că:

— La *Figaro*, gazetarii sînt dezgustaţi de articolele cu Ceauşescu. Parc-am fi la *Scînteia* — spun ei.

—*Libération* va publica ceva contra.

Sîmbătă 25 august

Mircea Fotino la cafea, cu fetița, Domnica — vorbește perfect românește. Mișcată: vin doar pentru un sfert de oră, înainte să-și ia avionul.

Duminică 26 august

Telefon de la Florența Albu — și ea în drum spre Festivalul de la Liège, unde, prin Annette, am invitat peste treizeci de poeți români. Fixăm o întîlnire, deși se declară dinainte foarte intimidată.

Uitasem: bunicul Mariei Mailat era jandarmul care l-a arestat pe Ceaușescu tînăr, cînd furase pui sau rațe... Drept pedeapsă bunicul ei a făcut nu știu cîți ani la Canal.

Ieri, în *Le Monde*, o pagină întreagă cu 23 August. Deși desființează versiunea Bucureștiului și e net anticomunist, autorul care semnează cu un pseudonim, Spiridon Manoliu, fabulează în tot restul. Regele ar fi făcut 23 August-ul și guvernul cu comuniștii și social-democrații (unde sînt țărăniștii, unde liberalii?), iar legionarii nu numai că s-au ținut doar de pogromuri, dar au ucis pe șefii partidelor politice (pe care-i arestase și Antonescu!), pe intelectuali, pe toată lumea. Cînd ești o țară mică, oricine își poate bate joc de istoria ta. Îi telefonez lui Mihnea. Indignat și el. Va vorbi luni cu Claire Tréhan. Dar de cînd Estul Europei a trecut în mîna lui Krausé, *Le Monde* ne scapă din mîini. Cine se va fi ascunzînd sub pseudonimul Spiridon Manoliu?

Luni 27 august

Libération: „Ceaucescu, le bulldozer de București“ (Mihnea a lucrat bine.)

Iar agitație gazetărească în jurul României. Tocmai cînd mă plîngeam că marile ziare își fac de cap, fără să se indigneze nimeni, s-a indignat Mihnea.

Marți 28 august

Articol Claire Tréhan în *Le Monde*: „Deux intellectuels protestent contre les atteintes à la liberté de création“.

M-a căutat — se pare, toată ziua, Rosenthal, care a dat de la Viena o depeşă cu intelectualii noştri protestatari: Tudoran, M. Săndulescu şi Daneliuc — şi-au dat înapoi carnetele de partid. Steinhardt percheziţionat de Secu la Rohia. În jurul lui, Rosenthal fabulează amarnic (ar fi fost percheziţionat din pricina articolului său împotriva *Jurnalului de la Păltiniş*). Încerc să-i explic lui Mihnea că e o aberaţie.

Miercuri 29 august

Şi la München a trebuit să telefonez ieri şi alaltăieri pentru a restabili adevărul cu privire la Steinhardt. Iată-l confirmat azi de Florenţa Albu.

Cornel Popescu (de la Cartea Românească) a fost în vizită la Rohia, cu fostul securist al Uniunii — azi la pensie, şi autor de romane populare: Bujor Pădureanu; în chilia lui Steinhardt vede cărţile noastre cu dedicaţie şi manuscrisul lui despre închisori, care-i mai fusese confiscat acum mai mulţi ani de Secu şi dat înapoi. A doua zi dimineaţa, Securitatea din Maramureş: percheziţie. Îi iau din nou manuscrisul — şi cărţile (?).

Florenţa Albu cu Rodica. Pînă la sfîrşit vine şi Goma. Întîlnire patetică dar şi conflictuală cu Fl. Albu.

După plecarea lor, telefonăm lui Pleşu, de rămas-bun de data asta. Numai ştiri proaste: Liiceanu primit dezagreabil la Institut şi obligat să facă şi norma din timpul acestor doi ani, cînd n-a mai fost plătit. Pentru Pleşu, nici unul din cele două posturi promise nu pare sigur. Se întreabă — pentru prima oară cam cutremurat — de ce se întoarce.

Seara, la Eliazi (reveniţi de la Culianu). Seară cu har. Parc-am fi cu zece–douăzeci de ani în urmă: aşa de exact ne înţelegem.

Joi 30 august

Telefoane Mihnea – Goma: ar fi fost eliberat Calciu. Telefonez la München — Stroescu cu verbele la condiţional: totul vine de la deputatul liberal britanic David Alton care a fost de 23 August în România, somînd guvernul în numele acordului de la Helsinki.

Marţi noaptea i s-ar fi confirmat de la Bucureşti (un anume Nicu Bujor de la Externe) că va fi eliberat Calciu.

Le Monde şi *Le Quotidien* reiau ştirea, dar nu la condiţional. E drept că americanii au pus această eliberare drept condiţie la reînnoirea clauzei, dar pînă n-avem confirmarea ne e aproape frică să sperăm.

Tot joi, Goma cu ştirea, groaznic de proastă dacă se adevereşte, că se dezbară ruşii de el la Internaţională. Va vedea luni pe Maximov, care s-a eschivat. Îngrijoraţi.

Vineri 31 august

Le Monde.

Le Quotidien — eliberarea lui Calciu.

Goma: va fi „lichidat" de la Internaţionala Rezistenţei?

Luni 3 septembrie

Trimit la Secţia germană pentru drepturile omului un dosar Mircescu (cerut de ei).

Telefon cu Stroescu: Calciu a dat un interviu la Associated Press: mulţumeşte organizaţiilor internaţionale care s-au luptat pentru el. Condiţiile de detenţie au fost „foarte dificile" (a făcut greva foamei cel puţin de cinci ori). În ultimii doi ani mai uşor. A cerut Patriarhiei să-i dea înapoi Biserica Radu-Vodă (cea în care-şi ţinea celebrele predici pentru tinerii seminarişti). Şi ne mai plîngem că n-avem eroi. Chiar şi martiri. Pînă şi în arvunita noastră biserică ortodoxă.

Marţi 4 septembrie

Telefon de la Mircea Iorgulescu, din Germania: nu mai e sigur că poate trece prin Paris înainte de a se întoarce în România.

Miercuri 5 septembrie

Mihnea îmi dă piesa (în franţuzeşte) pe care Viorel Cacoveanu i-a trimis-o prin Marino. Inexistentă literar şi cu un final conformist: un fost deţinut, în ciuda persecuţiilor, refuză să meargă în America, unde-l aşteaptă o moştenire: rămîne în ţara lui!

Ziua începe cu o veste aproape incredibilă: la *Figaro*, gazetara prietenă cu Mihnea a reuşit să publice un articol anti-Ceauşescu (cu prilejul demolărilor) de o vehemenţă rară. Cade ultima citadelă (prin Hamelet şi Miot) a lui Ceauşescu la Paris.

Telefonez lui Gelu — şi de aici începe enervarea: nu ştiu dacă îl vor da, că au fost cam multe cu demolările! Mă enervez serios şi încep prin a-i spune că parcă a venit din România de un secol, a uitat ce poate însemna acolo un astfel de articol tocmai la *Figaro*. Ce furie pe Ceauşescu, ce bucurie pentru ceilalţi!

Apoi îi fac un zadarnic curs de gazetărie aplicată: un articol înseamnă o informaţie, altele în alte ziare (chiar dacă asemănătoare) creează evenimentul. Noi (şi mai ales Mihnea) ne zbatem aici pentru a obţine astfel de texte în ziarele cele mai importante, şi ei, acolo, nici nu le difuzează. Nu l-au trecut nici pe cel din *Le Monde* cu intelectualii.

De la Mihnea iau ultimul număr din *L'Alternative* în care a apărut prima parte din textul lui Tudoran. (Nu mă mai las pe alţii şi-l anunţ în „Teze", altfel îl lichidează ca şi interviul lui D. T. pe Suisse Romande, în două–trei rînduri. Şi V. îl va transmite integral în „Povestea Vorbei".)

Sîmbătă 8 septembrie

„Fetele", care o aşteaptă pe Florenţa Albu de la Liège, unde n-au fost decît patru poeţi din cei treizeci invitaţi: Dinescu, Ioana Crăciunescu, Mihăieş şi ea. Telefonez Annettei Laborey să-i mai dea nişte bani. Annette se întoarce entuziasmată de Maramureş, înfiorată de sărăcia din ţară, încîntată de drăgălăşenia lui Hăulică: a urmărit-o cu telefoanele prin toată ţara şi i-a asigurat şi o noapte la Tescani, cu toată familia ei numeroasă. La Liège, Dineştii au încurajat-o şi ajutat-o. După impresia extraordinară pe care i-a făcut-o Pleşu, tot atîtea confirmări: şi-a mai schimbat părerea despre români.

— Dan Petraşincu şi Roberta Stein. A scris o carte despre Mexic (pe care ne-a trimis-o). A devenit specialist în America (după India). Are 74 de ani şi călătoreşte ca unul de 30! A avut însă un accident la inimă şi Mia, o boală a sîngelui. Vrea să vină la Paris pe o lună.

— Scriu, evident cu dificultate, lui Tanţi Coste: a murit Brutus Coste şi Christinel a insistat s-o fac. Regret evident mult moartea lui, dar cum să scap de frazele convenţionale cînd e vorba de condoleanţe şi nu i-am văzut decît o dată la New York?

Marţi 11 septembrie

Toată după-amiaza, Radu Stan cu soţia şi cei doi socri ai săi. El, Grecu, a fost la *Timpul* în acelaşi timp cu V. (deşi mai în vîrstă). După cîteva amintiri de la *Timpul* şi pomelnicul morţilor (se lungeşte în ultima vreme), trecem la subiect — adică Grecu trece. Acelaşi: ce le aducem... numai noi doi de la Paris, ce s-ar face fără noi etc. etc. La plecare, ca de fiecare dată după o astfel de şedinţă, mă întreb cum de nu ni se urcă la cap.

Radu Stan ne spune că e şi Stroe la Paris.

Miercuri 12 septembrie

Ieri (V. răspunde) telefon cel puţin neaşteptat de la Ion Coja, protocronistul, intrat în tabăra de la *Luceafărul*, pe care mulţi îl consideră suspect şi au ajuns să creadă că discursul său curajos de la Cluj (înainte de actuala metamorfoză) fusese de fapt o provocare. V. îl amînă pe săptămîna viitoare.

Azi telefoane interminabile cu München-ul. Stroescu pentru Mihnea care vrea depeşele privindu-l pe Calciu pentru *L'Alternative*, apoi Gelu, căruia îi soseşte mama vineri şi care mă întreabă dacă am fost mulţumită că a trecut articolul din *Le Figaro*. N-a fost uşor — adaugă. Lipsa de nerv sau de simţ jurnalistic (probabil de amîndouă) care domneşte la München e uluitoare. Cam avea dreptate Bernard: postul FE e atît de ascultat nu neapărat pentru că e bun, ci pentru că radio Bucureşti e atît de prost...

Joi 13 septembrie

Telefon de la Nina Cassian (i-a murit soţul). Iar e avalanşă. Rămîne să ne telefonăm săptămîna viitoare, cînd mai avem însă de văzut şi pe Balotă (reîntors din România cu probleme la vamă) şi pe... Coja.

Vineri 14 septembrie

Myriam Marbé o parte din după-amiază. Vine din Olanda unde a aranjat un *mariage blanc* (altul!) pentru Nausica, în aşa fel încît să poată rămîne acolo şi ei să vină s-o viziteze. Myriam mai obosită ca de obicei, poate mai speriată (vede securişti în mai toţi compozitorii), desigur mai uzată. Fizic sînt cu toţii uzaţi de iarna care a trecut, fără încălzire şi aproape fără mîncare. Moral, de lipsa oricărei perspective în afara înrăutăţirii bolii şefului şi o dată cu ea, a situaţiei generale. Şi se despart de copiii lor la bătrîneţe, ştiind că va fi pe totdeauna.

Sîmbătă 15 septembrie

Pentru a scrie despre numărul din *Secolul 20* dedicat Bibliotecii, citesc glossele lui Umberto Eco pe marginea romanului său *Numele Trandafirului*. O baie de inteligenţă strict aplicată la obiect şi fără „semiotisme". De fapt, cu acest roman Eco se plasează în postmodernitate, pe care o defineşte prin recuperarea — ironică — a trecutului şi prin pulverizarea obstacolului dintre artă şi plăcere. Delectarea e din nou permisă. Test plin de cele mai semnificative *mots d'auteur*. Întrebat care sînt personajele cu care se identifică mai mult, răspunde: cu adverbele.

Duminică 16 septembrie

Telefon: Ella s-a întors acasă.

Telefon cu Nina Cassian: i-a murit nu numai soţul, dar spre începutul lunii, a murit părintele Avramescu. Vladimir Colin a avut un atac cerebral, iar soţia lui, Marcela Cordescu, îngrijindu-l, a murit şi ea de un infarct. În serie!

Seara, Aurel Stroe cu fiica, Raluca Brumaru, care are 22 de ani acum şi un copil de cîteva luni rămas cu soţul în România. Vrea să rămînă şi vrea să-l antreneze şi pe tatăl ei, dar el ar prefera (ca de obicei) s-o amîne pe data viitoare. (Aşa tot face din '79.) Ca să n-o lase singură şi fără bani pe Vicki şi să-şi vadă apărut albumul cu *Agamemnon*.

E ca totdeauna păgubos şi extraordinar. Extraordinar de autentic, de frămîntat, dramatizînd lucid pe fondul unor drame reale. Întoarcem situaţia pe toate feţele.

Analiză foarte matură a Ralucăi despre psihologia tineretului în România. E disperată dar decisă să-l oblige de data asta pe tatăl ei să facă saltul.

Ne aduc veşti de la Calciu. L-a văzut Marcel Petrişor: nu e prea rău fizic, şi are moralul ferm. După plecarea celor doi, telefonez veştile despre Calciu lui Mihnea.

România devine o ţară în care — vorba lui Noica, poporul se transformă în... populaţie.

Marţi 18 septembrie

Ieri la emisiune, Alain vine cu fotografia tînărului Radu Filipescu care a fost condamnat la zece ani închisoare pentru că punea în cutiile poştale, imobil cu imobil şi cartier după cartier, manifeste împotriva regimului Ceauşescu, îndemnînd oamenii să iasă în stradă duminica şi să protesteze. Manifestele semnate *Strada* sînt sobre. Fotografia extraordinară. Toată încrederea lumii e pe faţa şi în privirea frumoasă a acestui adolescent. Ce va rămîne din ea dacă-l vom scoate şi cînd îl vom scoate din închisoare?

Miercuri 19 septembrie

Iar telefoane cu Stroe. De-abia mă înţelesesem cu Christinel să intervină pentru el la fostul preşedinte al OFRA-ei, Fieschi, acum numit consul la Milano (şi pe care Eliazii îl cunosc foarte bine deoarece a fost Consul şi la Chicago), că Stroe, în plină panică, nu mai ştie ce să facă. Raluca a vorbit la telefon cu soţul ei în clar (poate pentru a crea iremediabilul), Vicki a făcut extra-sistole, încurcătura e maximă.

Joi 20 septembrie

Iar telefon de la Stroe. Din nou vrea să rămînă. Dar să aibă timp, dacă nu pentru co-producţia pe care Opera din Viena vrea s-o facă cu *Agamemnon* (în regia lui Pintilie), cel puţin pentru a scoate (prin ginerele lui) partiturile de la Uniunea compozitorilor din Bucureşti, şi a o avertiza pe Vicki printr-o persoană care se întoarce. Îi amîn deci din nou pe Eliazi. Christinel foarte prost im-

presionată că Raluca își lasă pruncul de vreo cinci luni, dar, bineînțeles, dispusă mai departe să intervină.

Vineri 21 septembrie

V. l-a văzut pe Ion Coja care l-a rugat să trimită la FE (lui Vlad Georgescu) un răspuns la o cronică împotrivă-i, a lui Gelu. Coja e naționalist, protocronist și antisemit. Ce caută deci la noi?

Stroe: Raluca are un chist la sîn (a întrerupt prea devreme alăptatul) și trebuie să i se facă o incizie. Caută un chirurg. Nu cunoaștem. Pînă miercuri, cînd îi va vorbi cineva lui Vicki, ne cere, pe de altă parte, să amînăm. Renunț deci deocamdată la Eliade și-i telefonez în acest sens lui Christinel. Întîmplîndu-i-se lui Stroe, povestea riscă să se complice la infinit. Sper cel puțin de data asta să nu fie păgubos pînă la capăt.

Sîmbătă 22 septembrie

Ieri B.-H. Lévy la „Apostrophes" pentru romanul lui *Le diable en tête*, lansat cu surle și trîmbițe. L-am citit și nu mi-a plăcut, nici măcar scriitura nu mai are freamătul din eseuri. Bine construit, rece, la suprafața lucrurilor, sentimentelor și într-un fel chiar a ideilor. Numai orientarea lui politică bună nu ajunge însă pentru a face literatură. Pe undeva stăruie, în intenția construirii eroului său, Benjamin B., umbrele unor Malraux sau chiar Drieu, dar influența lor e doar conceptuală. Aproape de acord cu singurul articol defavorabil apărut pînă acum într-o presă în delir: al lui Angelo Rinaldi în *L'Express*, prea pornit însă pentru a putea restabili balanța. Am avut de fapt noroc că „noii filosofi" au avut ca purtător de cuvînt pe acest maestru în ale publicității care este B.-H. L., fără „evenimentul" pe care a izbutit să-l creeze nu se demarxizau intelectualii francezi atît de repede.

Luni 24 septembrie

După emisiune, mai întîi la Ella acasă, bine reinstalată la ea, cu o fată ce pare drăguță, care doarme noaptea în camera alăturată. N-o mai întrebăm ce e cu scrisul și cititul ca să n-o amărîm.

Apoi la cină la Balotă, care ne povesteşte îndelung cum l-au dat jos din tren la Curtici (la plecarea din România) şi l-au ţinut vreo 24 de ore pentru că, găsind asupra lui actele familiei, au dedus că vrea să... fugă.

Marţi 25 septembrie

Seara, Nina Cassian. Nu ştiu de ce mă simt aşa de bine cu ea, pe care-am atacat-o de-a lungul stalinismului şi chiar acum mai bîiguie ceva cu idealul comunist. Ne dă dreptate cînd o repezim. Ne aduce de ascultat pe casetă două compoziţii (prima plină de graţie şi bine construită) şi două volume, versuri şi proză, pe care, după o şovăială (prudenţă totuşi), ni le şi dedică. Are o bursă în America, dar nu vrea să se ducă imediat. Ne spune — discret şi în trecere — că ar cam vrea să şi moară (după moartea lui Ali).

Miercuri 26 septembrie

De la Cerna-Rădulescu, veşti despre moartea mamei lui V.: a murit de o pneumonie, fiindcă nu putea încălzi decît o singură cameră din casă. Nepoata care stătea în aceaşi curte cu ea (şi pe care noi i-o credeam ostilă) îi sărea în ajutor oricînd venea cineva s-o vadă, de cînd fusese la ea abjectul Săraru cu interviul său.

Vineri 28 septembrie

Ieri seară, Marius Robescu. Modest de parcă n-ar fi scriitor român. A uitat să ne aducă, dar are pentru noi romanul Gabrielei Adameşteanu despre care îi vorbesc cu entuziasm, neştiind (Goma mi-o va spune azi) că au de gînd să se căsătorească.

Agathe Logeart (de la *Le Matin*) a telefonat cam panicată. În absenţa ei de două săptămîni (i-a murit tatăl), Pordea i-a intentat un proces de defăimare pentru articolul ei (foarte prudent şi bazat pe textele lui Pordea). Vrea să fim martori la proces. Îl alertez pe Korne, iar Mihnea care (cu o infecţie dentară şi cu teza de doctorat de trecut în decembrie hotărîse să nu se mai ocupe cîteva luni de problemele româneşti), reintră masiv în acţiune; eu îl avertizez pe Goma. Mihnea vine cu o ştire neprevăzută (chiar aşa pe faţă!). Pordea a fost la o recepţie a Ambasadei! Şi Le Pen, după articolul din *Le Monde* nu-l mai vrea nici el.

Duminică 30 septembrie

Mihnea din nou cu ştiri de la Rosenthal din România: în cinci oraşe din România s-ar fi împărţit manifeste de 23 August. Iar la Sfîntu-Gheorghe a fost chiar pusă o bombă la monumentul lui Mihai Viteazul. Un copil care s-a jucat cu ea a murit în explozie. Nu ştiu de ce sînt sceptică. În schimb, cred fără dificultate în cealaltă veste: Ceauşescu prevede alte demolări!

A telefonat şi Stroe: iarăşi nu mai rămîne: o va face cînd se va crea în Franţa *Agamemnon*. Nu e capricios ci doar zbuciumat. Numai că din amînare în amînare, trece viaţa.

Marţi 2 octombrie

Seara Agathe Logeart fără Bernard Poulet (care e acum la serviciul de presă al lui Fabius) să punem la punct apărarea împotriva lui Pordea.

Telefonăm de la noi lui Goma: bineînţeles acceptă să fie martor la proces: vrea neapărat să lege cazul Pordea de atacurile împotriva noastră în presa de extremă dreaptă, dovedind complicitatea ambasadei cu extrema dreaptă franceză.

Miercuri 3 octombrie

Ieri am primit un nou atac de la „exilaţi“ ai extremei drepte (ceauşiste) împotriva noastră scris de „exilaţi“, de fapt agenţi KGB. E al nu ştiu cîtelea. Mă enervez şi nu mai ajung să gust veştile bune: *Glissando* a ieşit pe ecranele româneşti!

Joi 4 octombrie

Seara toată „familia“ Stoichiţă. Victor venit de la München să-şi regăsească sora — Catrinel — rămasă aici şi fratele — Alexandru Papilian, venit de la Bucureşti. Stăm mai întîi de vorbă îndelung despre felul cum mi-a trimis cele două „versiuni“ din *Micelii* — dintre care una cu două pagini despre greva de pe Jiu, scoase de cenzură, ne vorbeşte şi de romanul refuzat acum şi apoi brusc ne spune că s-a şi dus la comisariat pentru a cere azilul politic!

Ne lasă manuscrisul romanului refuzat în România şi ne dăm seama că speră să-şi continue aici cariera literară. E deschis, dîrz, extrem de simpatic. V. care-l cunoscuse cînd avea un an! (acum

are 37), îl mustrase prin radio acum mai mult timp pentru nişte articole concesive. De atunci n-a mai produs! Toţi trei tineri, plini de încredere şi ultimii doi siguri că-şi vor aduce familia: soţie, soţ, copiii şi mama. Sper că nu vor fi dezamăgiţi — merită să nu fie.

Sîmbătă 6 octombrie

Caricaturistul Stănescu la cafea: rezervat ca de obicei — dar deschis în acelaşi timp, nefricos şi fără prudenţe! Ca şi cum n-ar fi român — constată V. Apoi la Mămăligă, deschiderea lui *Hyperion* cu o conferinţă a lui Ion Vianu, înţelept, relativizat, modest, de bună calitate. A evoluat foarte bine. Îmi spune că se „analizează" (la un psihanalist parizian). „De ce? îl întreb. Ca să poţi analiza la rîndul d-tale?" Îmi răspunde simplu şi deloc în glumă: „Nu, pentru că sînt bolnav." În orice caz, îi stă mai bine aşa decît plin de certitudini cum părea cînd a sosit din România.

Şoc văzîndu-l sosind pe Mircea E. (cu Christinel). Parcă a îmbătrînit brusc cu zece ani. Pare un moş! Sper să nu fie decît oboseala călătoriei în insula Elba, unde a luat un premiu. Mă doare.

Vineri 12 octombrie

Telefonul a zbîrnîit neîntrerupt vineri seara şi sîmbătă din pricina „cuvîntării" lui V. despre Mircea Vulcănescu. Centrul român de cercetări îşi deschidea cursul universitar la Sorbona sub semnul lui Vulcănescu. În afară de V. mai vorbeau Bărbulescu şi Poghirc. Eu n-am putut să merg din cauza unui puternic vertij.

Telefoanele unanime: V. extraordinar. Primul: Balotă. V. i se pare o revelaţie. Apoi ceilalţi: Christinel şi Eliade entuziasmat. Eugen la fel. Sandra V. — bineînţeles — Goma, Antonia, „fetele". Alain, Barbă, Mihnea, mai ştiu eu cine, că sunau mereu.

Sîmbătă 13 octombrie

Vertigii tot la orizontală.

Luni 15 octombrie

Iarăşi doctorul cu *arrêt de travail*. Telefonez lui Vlad Georgescu să repete emisiunea — masa rotundă asupra demolărilor care a

făcut mare impresie la Bucureşti. Mama lui Mihnea i-a scris chiar prin poştă spunînd că a ascultat „Teze şi Antiteze“ (sic) şi că toată lumea e zguduită şi mai ales arhitecţii mai bătrîni.

Am citit totuşi: am terminat manuscrisul lui Papilian şi sînt pe cale să termin şi un roman al lui Virgil Duda, *Hărţuiala*. Primul: inimaginabil de curajos pe plan politic pentru un manuscris prezentat acolo — şi bineînţeles refuzat, al doilea bine scris dar cu mărunţişuri ale obsedantului deceniu.

Joi 18 octombrie

Continui redresarea pe un fond de incertitudine. (Vertijul e ca o panică a corpului nesigur pe el.) Ieri am început să lucrez la „Teze“, cu pauze la orizontală şi lecturi. De cînd sînt atît de „vertiginoasă“ (bancul e al lui Cristovici), am citit manuscrisul lui Papilian, începutul lui Zinoviev, *Le héros de notre jeunesse* (obositor de repetitiv şi în răspăr: stalinismul ar fi opera a milioane de sovietici de acord cu Stalin...), dar mai ales, cu o încîntare pe care n-am mai întîlnit-o de mult, *L'Amant* de Marguerite Duras, diamant, epură, lecţie constantă de stil redus la cea mai pură expresie. Nimic nu mă interesează din ce e spus în afara felului în care e spus.

Vineri 19 octombrie

Telefon fericit de la Goma: Vlad îi plăteşte cronicele 15 dolari minutul, a făcut contract cu Albin Michel pentru un roman pe care încă nu l-a terminat; iar dna Deniau va alcătui o secţie franceză la Internaţionala Rezistenţei!

Lucrez la două cronici (tot cu impresia că de-abia mă ţin pe picioare) despre mini-campania bucureşteană împotriva noii drepte franceze şi occidentale: un talmeş-balmeş neînchipuit de minciuni şi contradicţii (B.-H. Lévy fascist, Marcuse la extrema dreaptă etc. etc.). De fapt profit mai ales pentru a-l pune la punct pe Artur Silvestri pe care V. mă sfătuieşte să nu-l numesc, serialul lui din *Luceafărul* fiind al Securităţii. Şi tot V. îmi sugerează cum să-i spun: Interpusul. Care în confuzia sa mentală fără precedent a găsit o nouă trăsătură a fascismului: cartezianismul. O enormitate pe care o exploatez cu bucurie.

Telefoane din toate părţile.

Duminică 21 octombrie

A murit François Truffaut.

Luni 22 octombrie

Prima ieşire (tot cu urme de ameţeli).

Moartea lui Michaux — în noaptea de joi spre vineri — anunţată doar azi. El însuşi ceruse să nu se spună nimic înainte de incinerare. Aceeaşi discreţie. Criză cardiacă. Avea 85 de ani. Poetul care-mi era cel mai aproape.

Cu un taxi şi cu V. de braţ (sau mai precis agăţată de braţul lui), la Radio, încă nesigură şi cu impresia că ameţelile pot reîncepe dintr-un moment într-altul.

De acolo tot cu taxiul să vedem filmul maghiar care a primit premiul special al juriului la Cannes, *Journal intime* de Marta Meszaroş. O copilărie în mediul comuniştilor reveniţi din URSS în anii stalinismului. V. şi cu mine puţin dezamăgiţi şi pe plan politic, şi pe plan estetic, unde, bineînţeles, cineasta maghiară n-are *la griffe* a lui Wajda. Nu e mai puţin adevărat că tot filmul e menţinut într-un cenuşiu constant, înecat în stalinism ca într-o imobilitate greoaie — iar detaliile sînt de o exactitate halucinantă (petrecerea de copii în casa unui ştab, filmele epocii, instalarea comuniştilor în casele şi argintăria „foştilor" etc. etc.). Evident, un astfel de film de negîndit în România.

Ieşim de acolo şi, mergînd puţin pe jos, poposim o clipă în *place* Furstemberg ca într-un instantaneu al trecutului. Cinăm apoi într-o *pizzeria* şi — cu alt taxi — acasă, încheind prima mea zi de „aer liber" şi activitate în exterior de vreo zece zile încoace. Încă nesigură pe mine.

Miercuri 24 octombrie

Aseară Al. Niculescu, fost lector la Sorbona — oficial, căruia i-a „rămas" băiatul şi ar vrea să ceară şi el azil politic (dar atunci riscă să nu-l mai ţină la Sorbona, unde e pe post de profesor asociat). Are 57 de ani, îi scade auzul, i se desprinde retina, soţia îi e în ţară... Situaţie dramatic încîlcită, în care nu mai ştii ce sfat se poate da. Impresia unui om total cinstit.

Joi 25 octombrie

Aseară cină la Mihnea cu Eliazii și Marie-France. Mihnea vorbește pentru prima oară de teza lui: va răsturna complet ce se știe despre Ioan Vodă cel Cumplit, cu documente din arhivele turcești. Mereu frică de vertigii...

V. venit de la o întîlnire cu Myriam Marbé în oraș să mă ducă la cină la Mihnea (sînt mereu Virgilo-dependentă), aduce vestea morții lui Marcel Brion. Serie neagră ce nu se mai termină.

Citesc, citesc, citesc pentru emisiunea Michaux, înciudată pe obligația de a lichida în două zile — și într-o emisiune — ceea ce mi-ar cere timp și disponibilitate interioară. Aș vrea atît să recitesc pe Michaux, dacă nu integral, pînă cînd aș regăsi prospețimea șocului inițial. Ultimul mare poet? — e drept — în afară de René Char, dar de Michaux eram cel mai aproape. Cu fiecare rînd al lui îmi retrăiesc tinerețea pariziană. Încă aici — pe o bancă din *place* Furstemberg, într-o carte a lui Michaux — și, în același timp, atît de departe. Mama spunea că toate vîrstele unei vieți nu sînt de fapt parcurse de aceeași ființă, că, reprivind trecutul, i se pare a vedea mai multe eu-uri străine. Așa e desigur: „te parcurgi", cum ar fi spus Michaux, dar nu e sigur că revenind asupra propriilor tăi pași, mai regăsești pe cel ce începuse drumul. Banalități. Dar moartea lui Michaux m-a readus spre *l'espace du dedans* pe care l-am părăsit complet de atîția ani, atît de complet încît nu mai știu să vorbesc despre el. Michaux prizonier al năpăstuitelor și miraculoaselor sale „proprietăți", a știut s-o facă pînă la capăt. Dar el își făcuse din anorexia inițială metodă de cunoaștere, respingere și creație. „Aventura de a fi în viață" — ce se „parcurge". — Dar se poate trăi și altfel. Prost, dar altfel.

Sîmbătă 27 octombrie

Ieri, lung telefon de la Pintilie, cu detalii asupra întîlnirilor cu diverși „șefi" pe care i-a insultat copios și sistematic. Nici unul nu i-a pomenit nimic de interviul său. Cînd Suzana Gâdea și-a îngăduit să-l tutuiască, i-a făcut scandal: „Voi sînteți niște funcționari provizorii, eu reprezint eternitatea artei." „Provizorii" — termenul era premonitoriu: la proxima întîlnire nu mai era de față Ion Traian Ștefănescu, scos din cultură și „mazilit" la Zalău ca prim

secretar — Hegeduş — şi el scos (din ce?). Ca rezultat personal crede că va obţine copia standard (pe care o voia) din *Mitică* şi să i se citească cele zece scenarii... O dată mai mult şi-a dat seama că dacă le vorbeşte obraznic şi tare, de jos în sus, sînt complet dezorientaţi şi cedează. Daneliuc nu s-a declarat mulţumit cu ieşirea lui *Glissando*. Le cere să facă alte filme. Altul care-a înţeles.

Duminică 28 octombrie

Ieri, conferinţa pe care i-o promisesem lui Poghirc pentru Centrul Român de Cercetări (asupra situaţiei actuale a literaturii române). Cum sînt încă nesigură pe verticalitatea mea, V. vine să mă ia de la *coiffeur*. Aşteptăm inutil şi mult un taxi la Concorde, numai după aceea ne decidem să luăm metroul şi — foarte jenant — sosim la Casa Română cu un sfert de oră întîrziere. Noroc că Christinel telefonase că mai întîrzie cu Mircea (îi filma Barbă...). Citesc şi mai improvizez cîteva paranteze timp de peste o oră, textul pe care-l pregătisem pentru o ediţie americană a patruzeci de ani de comunism — o carte comandată prin FE — şi care a fost găsit prea „polemic".

Mie nu mi se părea prea interesant (atît m-au repetat pe acest subiect), sala supra plină pare a vibra parcă ar auzi cine ştie ce noutăţi. Cînd şirul de oameni vine la „felicitări", îmi dau seama că nu pot sta în picioare şi mă aşez din nou. Printre prea entuziasmaţi şi Al. Niculescu care vrea să inaugureze anul universitar la Sorbona III cu acest text. *Tu parles*! Doar Mioara Cremene vine ca o furie, de ce am spus că nu existau scriitori şi intelectuali comunişti de-a lungul realismului socialist? Dar Sadoveanu? — zice ea căzînd tocmai pe exemplul oportunismului de care vorbisem. Cînd se termină „felicitările", plecăm de-acolo cu Poghirc şi soţia — eu mai clătinîndu-mă — la Eliazi, care ne aşteaptă să cinăm la restaurant în ajunul întoarcerii lor la Chicago.

Marţi 30 octombrie

Pe la 6 după-amiază mi se face iar rău. Mă întind puţin înainte de a mă duce (iarăşi cu V.) la vernisajul expoziţiei de desene ale lui Eugen. Am puţină ameţeală şi în taxi, iar la Galeria la Hune cînd intru, sînt cam albă la faţă. Mi se spune că arăt rău. Expoziţia sur-

prinzătoare nu numai prin inventivitatea în umor, dar şi prin bucuria neaşteptată a culorii. Îi propun lui Eugen să înregistrăm o discuţie săptămîna viitoare asupra desenelor şi pare încîntat. Pe jos apoi, din nou agăţată de braţul lui V. pînă în place St. André des Arts (să luăm o pizză) şi pe la 9 la café de Cluny unde ne aşteaptă Marin Sorescu. Misterul „casetei“ din *România liberă* în care spunea că sîntem cunoscuţi pe glob graţie lui Ceauşescu — se lămureşte: e aceeaşi intervenţie orală (mai aranjată, mai nu) din care şi acum patru ani şi acum i se scot şi publică crîmpeie. Poate să protesteze? Acelaşi procedeu ca pentru Hăulică, dar mai grav deoarece ştiind că vorba piere, Marin Sorescu îşi cam dase probabil drumul. Sorescu, fericit că noi nu l-am atacat şi furios că Goma şi-a bătut joc de el la radio. Îi luăm bineînţeles apărarea lui Goma: nimeni nu e obligat să cunoască dedesubturile şi culisele, chiar dacă n-a scris, ci a „spus“, trebuie să se aştepte la consecinţe. Dar convorbire — ca totdeauna cu el — agreabilă. Ne aduce o ediţie cu teatrul lui comentat. Şi-a mai tuns din mustaţă şi V. constată dezolat — în faţa lui — că nu mai seamănă cu Rilke...

Vineri 2 noiembrie

După ieşirea de marţi, alte două zile proaste acasă.

Ieri — sau alaltăieri, lung, foarte lung telefon cu Pintilie: pune totul în chestiune. Stă singur în casă şi nu vrea să vadă pe nimeni. Filme în România nu prea vede cum ar mai face. În străinătate nu l-ar interesa decît un film despre... Piteşti. Cine să i-l finanţeze? Românii din exil? — întreabă el sarcastic. Dac-ar fi scriitor — suspină — sau compozitor: să stea acasă, în România, şi să-şi scrie opera. Aşa, dacă se întoarce, nu-i mai rămîne ca soluţie decît să-l ucidă pe Ceauşescu. Ca totdeauna sfîşiat între egoismul operei şi ispita disidenţei radicale. Dur, amar, zbuciumat. Îl atacă şi pe Stroe care — am mai spus-o? — în ultima versiune vrea să dea un interviu cu scandal şi apoi să se întoarcă în ţară. Ah, dac-ar fi el Stroe — să n-aibă nevoie decît de hîrtie şi creion!

Sîmbătă 3 noiembrie

A murit şi Boris Souvarine.
Îi telefonez lui Rainer să-i facă un medalion.

Luni 5 noiembrie

Încă nu deplin asigurată pe verticalitatea mea, e prima zi cînd fac un scurt drum fără V. E drept, cu Sanda Sto lîngă mine, care mă duce de la emisiune pînă la Ella (cu autobuzul). Acolo îl regăsesc pe V. Ella mult mai bine, dar cît îi înţeleg acum şi mai participativ enervarea de a nu putea relua ritmul dinainte, de a se simţi dependentă pentru orice proiect care depăşeşte cumpărăturile prin magazinele din jurul casei. Ea care era mereu în maşină şi în străinătate.

Cu V. în Cartierul Latin, unde vedem (el re-vede) un Hitchcock pe care-l credeam foarte bun şi care nu e (mai există deci şi aşa ceva): *La Corde.*

Joi 8 noiembrie

Reîncep să fiu adultă. Merg singură în oraş.

Eugen nu mai vrea să aştepte pînă săptămîna viitoare pentru interviul pe care l-am proiectat împreună la vernisajul expoziţiei lui şi mă duc mîine la ei.

Fac un program deci funebru (şi complicat) cu morţii mai de seamă ai toamnei: Truffaut, Marcel Brion — 89 de ani —, Souvarine la fel. Rainer mi-a trimis trei pagini despre el, pe care le completez cu amintirea vizitei pe care i-am făcut-o, Rainer şi cu mine. O întrevedere cu un Souvarine aproape orb şi a cărui memorie intactă era o adevărată arhivă. Azi pierdută.

Vineri 9 noiembrie

Descoperirea unei reţele teroriste româneşti în Germania şi proiectul de atentat la FE.

Interviul cu Eugen Ionescu.

Mai întîi Radina (care a auzit la radio), apoi Curtiss Cate care a citit în *Die Welt* — cu vestea pe care o confirmă apoi telefoanele pe care le dau lui Vlad G. şi lui Gelu.

Deci: în urma trecerii la occidentali a şefului cifrului de la Ambasada română din Bonn, poliţia germană a descoperit că cinci ofiţeri de Secu (aşa-zişi „diplomaţi“, de la Consilierul de ambasa-

dă pînă la primul secretar de Ambasadă, doi avînd rangul imediat inferior — al doilea Secretar Ambasadă şi al treilea) pregătiseră o operaţie purtînd numele de cod: Rita Corbu, cu următoarele ţeluri:

— o bombă la FE (DST-ul îi va confirma lui Goma că bomba a şi fost pusă şi dezamorsată de poliţia germană;

— otrăvirea (nu s-a spus a cui exact) cu aceeaşi otravă, fără urme, trimisă pentru Goma;

— răpirea unei rude a unei personalităţi politice de prim-plan de la Bucureşti, rudă ce ceruse azil în Germania şi asta absolut înainte de Congresul de la Bucureşti;

— agresiunea (care a şi avut loc) împotriva unei doamne care se ocupa de emigranţi (şi era considerată suspectă de exilaţii români), Maricica Rusu, de la Köln. (Ar fi imobilizat-o cu gaze paralizante, ar cam fi bătut-o şi i-ar fi furat carnetul de adrese.)

Ceauşescu e nebun absolut clinic. O astfel de operaţie de terorism de stat, înainte sau în timpul vizitei sale la Bonn!!

Mihnea şi Goma alertează presa. Goma şi pe cea americană. Dacă diplomaţia americană n-ar fi atît de laşă, un simplu şantaj cu clauza ar fi de ajuns.

Tot vineri, interviul cu Eugen într-o formă absolut excepţională. Parcă ar fi cel de acum douăzeci–treizeci de ani.

Luni 12 noiembrie

Seara, după emisiune, Dan Laurenţiu. Cinăm cu el la restaurant şi apoi din nou acasă. Bea numai apă, nu fumează, are un umor cam preţios şi numai după plecarea lui, citindu-i din volumele de versuri pe care ni le-a adus descopăr — ceea ce V. ştia mai demult: referinţele lui intelectuale de prim ordin — de tip Blanchot — şi calitatea, autenticitatea, trecută prin şi peste modernism a poeziei sale. O surpriză plăcută. Ne aduce şi cărţile — două — ale Irinei Mavrodin, dintre care una despre *Poetică şi Poietică*. V. promite că-l va convinge pe Passeron s-o invite la seminarii. Cu toate că V. nu i-a consacrat pînă acum nici o cronică, Dan Laurenţiu „patetizează“ despre emisiunile noastre. Cunoaşte pe toată lumea. Îi telefonăm împreună la Groningen lui Culianu, mîine merge la Barbă, într-o zi la Goma etc.

Marţi 13 noiembrie

Vizita de ieri a lui Ştefan Andrei la Cheysson comentată cum trebuie în presă (încălcarea drepturilor omului, regimul cel mai dur din Est) şi pusă în legătură şi cu recenta afacere de terorism de la Bonn. Cel mai virulent, Dupoy de la *Quotidien* care combate — alt articol — cu „le tyranneau Ceauşescu, le Carpathe de la pensée" etc. etc.... Au fost — mi-a telefonat Curtiss Cate — articole (cu Bonn) şi în presa americană, *New York Times* (mai curînd o notă) şi *International Herald Tribune* prin Goma). Articol şi în *Le Matin*, mai măsurat, dar bun.

Miercuri 14 noiembrie

Mihnea jubilează: articol şi în *Le Figaro*, tot gazetara pe care a convins-o el şi care — probabil — va sfîrşi prin a fi dată afară de echipa Hamelet...

Mini *coup de théâtre*: îmi telefonează Goma: Dan Laurenţiu a fost arestat de DST din pricina numelui său adevărat — îl cheamă Ciobanu — ca pe Consulul şef de reţea securistă la Bonn. Deşteptii şi-au închipuit că e acelaşi! Rolul cel mai urît (o dată mai mult) îl joacă în acest episod Virgil Tănase. Prieten bun al lui D. L. din ţară, îl primise călduros, îl condusese şi pînă la hotel şi-i dăduse una din cărţile lui. Găsind-o la percheziţie la hotel (deoarece au făcut şi aşa ceva) cei de la DST i-au telefonat lui Tănase să-i ceară referinţe despre D. L. Iar Tănase le-a spus că „nu se ştie niciodată"!! (Una din bucuriile mele cele mai mari din ultimul an e că nu-l mai vedem pe Tănase.) Poliţiştii de la DST i-au telefonat atunci lui Goma, care i-a pus şi la curent, şi la punct, şi i-au dat imediat drumul bietului nenorocit, care s-a dus glonţ de acolo direct la Goma acasă. Dar spre a reveni la Tănase, poliţiştii i s-au plîns lui Goma că s-a isterizat complet: vrea „protection rapprochée" şi e mereu convins că ucigaşii lui C. sînt pe urmele lui.

Vineri 16 noiembrie

Seara la Odéon, la redeschiderea stagiunii Teatrului Europei cu l'*Illusion* (fosta „*Comique*") de Corneille în regia lui Strehler. În ciuda unor momente de graţie, minunea mereu aşteptată (şi mereu

prezentă de pildă în *Furtuna*, anul trecut) nu se produce. Să fie de vină alexandrinii cornelieni sau actorii francezi (cei mai buni ai tinerei generații, dar pe care nici Strehler nu-i poate împiedica să țipe ca la Comedia Franceză). (Din acest punct de vedere, influența lui Grotowski în teatrul francez n-a fost benefică, actorii și-au închipuit că preiau țipătul lui Grotowski cînd în fond retorizau mai departe în vechiul lor stil.)

Finalul însă foarte frumos — ca totdeauna — la Strehler (el izbutește mai mult finalurile decît începuturile: admirabilul final din *Furtuna* cu prăbușirea avanscenei și iluziei teatrale sau din *Les géants de la Montagne* de Pirandello, cînd o căruță cu accesorii a actorilor era ruptă în două de cortina de fier a teatrului căzînd brusc).

Despre toate discutăm îndelung cu George Banu și soția lui, Monique, cu care cinăm după spectacol.

Duminică 18 noiembrie

După aproape o săptămînă de completă remisiune, noi amenințări de amețeală. Probabil oboseala. M-am chinuit cu noua mașină de scris aseară pînă la 4 dim. Și n-am adormit decît la 5.

Alt telefon entuziast al lui Mihnea: în *Le Nouvel Observateur* două pagini cu *Terorismul de stat românesc*. De fapt avanpremiera unei emisiuni pe A 2 (joia viitoare) în care Haiducu va identifica drept securiști notorii pe Aninoiu și pe Badea de la Ambasadă. Preludiu la rechemarea lor? În orice caz, devine din ce în ce mai puțin probabil ca Mitterrand să se ducă în luna ianuarie în România, după cum începea să fie convenit (de unde și vizita lui Ștefan Andrei...). E greu de crezut că această relansare Haiducu după afacerea de la Bonn se face la A 2 și *Le Nouvel Observateur* fără nici o aprobare elyséeană.

Luni 19 noiembrie

La Radio au venit Greg și Odile (!) cu daruri, Greg neputîndu-se consola că de la moartea Christianei nu mai sărbătorim aniversarea mea împreună.

Marţi 20 noiembrie

Pe Christiane am visat-o nopţile acestea. Murea şi eram deznădăjduită. Nimic anormal: sînt şi acum.

Miercuri 21 noiembrie

După-amiază la Radio reuniune, vine marele „boss" de la München, Buchley — sau aşa ceva — şi ne reunim cu toţii în biroul lui Sioma. Nu prea înţeleg ce spune — englezeasca mea! — dar e destins şi are darul acela preţios al americanilor — presupun, cînd sînt de calitate — de a-ţi da impresia (de-ai fi măturător, tehnician sau orice în întreprinderea lui) că îi eşti egal. Îl întreb doar, prin engleza „interpusă", ce crede de bomba proiectată pentru München. Şi aici reprezentativ al spiritului american: crede că *Die Welt* a cam exagerat. Au fost rechemaţi cei cinci diplomaţi, toate probele există, dar... s-a cam exagerat. Nevindecabili!

Azi în *Libération*, articol despre Tudoran. Articole de altminteri peste tot (Mihnea se agită) şi în jurul emisiunii de mîine care se anunţă cu scandal. Mihnea tot vrea să-mi vorbească la telefon, dar nu mai prididesc: între vizita lui Buchley şi un final de săptămînă încărcat, trebuie să-mi fac una din emisiunile cele mai grele — „Premiile literare" — să citesc cartea despre Renaştere a lui Culianu, să scriu împotriva lui D. R. Popescu (discursul la Congres), şi să merg şi la Cenaclul lui Mămăligă.

Joi 22 noiembrie

Emisiunea pe A 2, „Carte de presse", exact ce trebuia, deşi mulţi români sînt dezamăgiţi că n-au văzut un James Bond. Dar execrabilul şi atît de utilul Haiducu i-a desemnat pe ambasador şi pe Badea ca spioni (Ambasada RSR a protestat pe lîngă Înalta Autoritate) pe cei de la Serviciul Comercial român din Viena, şi s-a insistat asupra faptului că toate serviciile din Est lucrează pentru *KGB*. Deci: esenţialul. Dacă după asta Mitterrand se mai duce la Bucureşti, sau Aninoiu rămîne la Paris — mare mirare. Deşi totul e posibil.

Tot, printre picături, emisiunea despre premii, îngreunată de faptul că trebuie să vorbesc eu de *L'Amant* — Duras, care mi-a

plăcut atît de mult, şi despre *Le Diable en tête* BHL, care nu mi-a plăcut deloc.

Vineri 23 noiembrie

Seara la Sorbona: conferinţa lui Culianu. Cu atît mai oarecare cu cît face tot felul de bancuri cu spionajul plecînd de la... magia Renaşterii.

După conferinţă, cu V. fugind amîndoi, vedem filmul *1984*, foarte bine făcut, dar care mă lasă tot timpul rece. Mai multe explicaţii posibile: fie, regizorul ar fi trebuit să fie genial — şi nu e decît corect — fie prea ştim *1984* pe dinafară, fie problema s-a deplasat azi în ţările comuniste, nu ţi se mai cere să crezi în comunism, ci doar să te prefaci. Cinăm apoi în acelaşi loc, încîntaţi de a fi împreună doar noi doi.

Sîmbătă 24 noiembrie

Lung telefon de la Pintilie: Geta chemată, şase ore interogatoriu, la Secu: dacă m-a cunoscut. Neagă, dar a fost denunţată de o rudă a lui Dimisianu. Acesta din urmă îşi dă demisia de la *România literară*: îi este acceptată?

Reacţii la:

— serialul lui Tudoran: l-au ameninţat (cine?) prin telefon;

— reacţii la interviul lui Pintilie (printre intelectuali gen Raicu, Valeriu Cristea): nu trebuie tulburate apele prin gesturi excesive „îi convine lui Tudoran: pleacă, lui Pintilie, are paşaport cu veniri şi ieşiri, noi ne luptăm pentru supravieţuirea culturii etc.";

— după cronica mea despre Săraru: mergea peste tot să explice că nu e aşa;

— Pintilie controlat pînă la piele la vamă. Nu voiau să-l lase să plece cu casetele din *Rigoletto*. A spus că fără ele nu pleacă. A aşteptat avionul. Pînă la urmă i-au dat drumul. Le-a vorbit dur şi obraznic. Alte detalii cînd se întoarce de la Londra. Ne vedem miercuri.

Duminică 25 noiembrie

Iar, după o săptămînă de totală remisiune, o nouă ameninţare de ameţeală — mai serioasă. Devine un obicei?

Tot ieri, sîmbătă: la Mămăligă. Ugică: „Heraldică şi etimologie în basmul *Harap Alb*"— Creangă. Mai interesantă, o excelentă evocare a părintelui Avramescu, pe care ne-o citeşte sus la Cenaclu. Pandrea despre cartea de descîntece culese în Basarabia de soţia lui Golopenţia şi scoase acum de Sanda G. De reţinut: la lumbago se spune „tătarcă", la cefalee: „soarele în cap".

Luni 26 noiembrie

Masă rotundă Culianu (mai ales *Eros şi Magie în Renaştere*) pentru care sînt finalmente mai pregătită decît toţi care, pasămite, au petrecut duminica la Barbă, discutînd spre a se pregăti.

Acasă, Cristovici ca fulgerul, un mesaj de la Tudoran, venit, via Polonia, de la Bujor Nedelcovici, care a fost acolo. Confirmă ce ne spusese deja Pintilie: Tudoran primeşte telefoane de ameninţare cu moartea („de Crăciun se taie porcul") şi vrea s-o spunem la FE.

Marţi 27 noiembrie

Telefonez lui Gelu să anunţe ameninţările cu moartea primite de Tudoran. O va face vineri în *chapeau* la articolul consacrat lui din *Libé*.

Eu trimit express o cronică împotriva lui D. R. Popescu care s-a prostituat masiv la Congresul Partidului cu o „Cuvîntare" plină de cele mai groaznice poncife.

Miercuri 28 noiembrie

Seara Lucian Pintilie. Lungă convorbire pînă pe la 2 dimineaţa. Văd că nu mai suport fumul (al celorlalţi) — începe o stare de pre-ameţeală.

Ce e nou faţă de convorbirea telefonică?

— printre ameninţările telefonice împotriva lui Tudoran: „avem şi noi lacuri de acumulare";

— a murit Laurenţiu Fulga (cancer al plămînilor). Cum era în timpul Congresului, nu s-a anunţat nicăieri. Congresul... dansa şi nu trebuia deranjat.

Mihai Stănescu al cărui curaj nebunesc pune pe mulţi pe gînduri: nu se poate să nu fie provocator, îşi spun ei. De pildă, i-a descris lui Săraru casa noastră. Cine şi-ar mai fi permis aşa ceva? Mihnea — căruia îi voi telefona după aceea, pune mîna-n foc pentru el. Şi eu, dar numai cîteva degete: văd prea mulţi oameni ca să fiu cu totul şi cu totul la adăpostul contagiunii de „spionită“.

Sîmbătă 1 decembrie

Ieri, articol în *Le Monde*: Aninoiu, ambasadorul pus în cauză în emisiunea „Carte de presse“ de Haiducu va fi rechemat la Bucureşti (fără ca francezii să fi avut a o cere). S-ar fi dus la Ministerul de Externe francez să-şi ia... rămas-bun. Unu şi cu cei cinci de la Bonn, fac şase. Vor fi curînd înlocuiţi. O „pauză“ în ameninţări e însă totdeauna binevenită.

Duminică 2 decembrie

Parastas la Biserică pentru mama lui V. Preotul Dumitriu le încurcă pe toate şi spune că parastasul e pentru mama mea. N-are importanţă: toate numele erau pe listă, Christiane şi, de data asta, chiar Alla. Dacă e vorba de familie, de ce să nu i se adauge şi cea a prietenilor?

V. pleacă de acolo să dejuneze cu Petra — pe cinci zile la Paris.

La Biserică, un cuplu (probabil de nou-veniţi) s-a aruncat literalmente asupra noastră, spunîndu-ne ce reprezentăm pentru... România... şi mulţumindu-ne patetic.

Marţi 4 decembrie

Lung telefon de la dna Samson François (rediviva!) care a dat un premiu unui tînăr pianist român. Inenarabilă, inteligentă, guralivă cînd eram la ORTF împreună mă bătea amabil şi periodic la cap. Pe atunci eram cronicara muzicală a undelor scurte! Ne întinereşte cu cincisprezece ani.

Vineri 7 decembrie

Azi spre seară, Cazacu îmi aduce reportajul de la Conferinţa asupra Dezinformării organizată, fără Goma, de Internaţionala Rezis-

tenţei. Cu Conquest, Claire Sterling şi alte celebrităţi, sub preşedinţia fostului director al DST-ului, Wibot. În presă, mai nimic. Doar în *Quotidien* o notă...

Sîmbătă 8 decembrie

Dintr-un editorial al lui Vlad Georgescu aflăm ceea ce uitase să ne spună în numeroasele noastre convorbiri telefonice: Mihai Botez a fost agresat pe stradă şi lovit în inimă cu un fel de mănuşă de fier. Din Polonia şi pînă la noi se transmit noile metode KGB Mihnea furios că nu ne-a avertizat Vlad şi pe noi, să alertăm ziariştii. În schimb, în loc să-i trimită — cum rămăsese convenit — lui Mihnea textele lui Tudoran, le-a trimis lui Rosenthal (*France-Presse*, Viena) şi lui Krausé (*Le Monde*) care tot lui Mihnea i-au telefonat să aibă lămuriri.

Duminică 9 decembrie

Ieri, telefon de la Al. Niculescu. S-a dus la Ambasadă: a ţipat la ei să-i aducă soţia. Aninoiu se plîngea de ce i-au făcut francezii ăştia: e rechemat (confirmare). Badea a şi plecat. Pentru a-l înlocui la o expoziţie a „Uniunii Latine“ — era însă prezent... Cândea.

Am lucrat toată săptămîna la două „Teze“ — al doilea? de Crăciun cu evocarea Crăciunului în închisoare de către Goma (bineînţeles), dar şi Ioana Orlea! Şi azi, neprevăzut de repede, scriu şi bilanţul anului literar.

Luni 10 decembrie

Seara soseşte Stroe. Cu un mesaj de la Pintilie: să-l chem de urgenţă. Nici n-am timpul s-o fac: sună el. Înţeleg imediat de ce atîta grabă: Geta a fost dată afară de la Cartea Românească şi mutată la o editură pentru copii: Ion Creangă. Şedinţa de „lichidare“ în biroul lui Bălăiţă, care şi-a dat arama pe faţă. Scriitorii editaţi de ea — a căror redactoare de carte fusese — au semnat un protest — sau aşa ceva: pînă şi Sălcudeanu. Ştirea de la Hăulică în trecere spre... Cuba (!) şi care, probabil, nu ne-a găsit la telefon.

Stroe revine cu speranţa de a se reîntoarce cu Vicky în primăvară. Nici gînd de interviu în ultima versiune. Numai să-i reuşească. E din fire păgubos.

Marţi 11 decembrie

Iarăşi stare pre-vertijinoasă. Nu se mai termină. Ţine de două luni! Zi cu zi!

Din nou telefon de la Pintilie. Nu i s-a dat viza pe paşaportul său privilegiat. Dacă nu se întoarce în ianuarie, să ştiu că nu va cere paşaport, ci va reclama de lucru în România. Punem la punct un cod dacă Geta vrea să se facă scandal.

Ne despărţim la telefon ca înainte de o bătălie. Şi dacă ar fi aşa?

V. se întoarce de la poştă: Memoriul lui D. Tudoran către Ceauşescu: excelent — şi un volum de poeme. Un fragment dintr-o scrisoare a lui Mihai Botez: important. Memoriul lui D. T. şi fragmentul lui Botez au trecut la FE.

V. se teme că se va porni marele asalt împotriva intelectualilor.

Vineri 14 decembrie

Miercuri seara din nou la restaurantul de lîngă Odéon cu Vlad Georgescu, pe două–trei zile la Paris. După ce ne-am temut de venirea lui la FE, acum, cînd ne anunţă că mai mult de vreo trei ani nu mai stă acolo, ne pare rău.

În sfîrşit, deocamdată e aici şi ne înţelegem destul de bine cu el, deşi contactul e limitat de lipsa lui permanentă de entuziasm. Orice replică loveşte ca într-un zid de cauciuc, nu numai că se amortizează şocul, dar se înfundă şi pumnul. Altfel, occidental şi agreabil.

Sîmbătă 15 decembrie

Pentru a ne pune un gard nou, instalatorul a smuls nu numai pe cel vechi de lemn — pe care-l regret deşi era putred — dar şi o ramură de copac ce ne acoperea toată faţada. Pe albul ei se văd ca tot atîtea urme murdare mîngîierea apăsată a frunzişului. Acum e nu numai murdar, dar şi gol, fără sens. Regret, cît de mult regret

creanga smulsă care, e drept, ne îndoia gardul, dar părea a da un sens casei. Niciodată nu va mai creşte alta în loc.

Duminică 16 decembrie

Sîmbătă seara, Bărgăuanu la noi, cu Florin Niculiu, pe care doar acum, graţie albumului oferit, îl descopăr ca pictor — aparte. Din pricina lui am scris, probabil, şi despre creanga dispărută, din pricina arborilor lui ţîşnind, în înserare, sau retezaţi de fulger, în peisajele sale suprarealizante.

Altfel, înfiorat că vine la noi, se crede urmărit şi chinuit de ideea de a face ceva să se termine nebunia din România. Cu mesaje de la dna Pompiliu Constantinescu — voia să ne scrie. Şi ea se crede mereu urmărită şi persecutată. Delaţiunea — piatră de temelie a sistemului comunist — născătoare de nevroze. Vine şi din partea lui Biberi, căruia la 80 de ani i-a murit soţia, şi plînge mereu ca un copil.

Atelierul lui e ameninţat de demolările lui Ceauşescu. De dezgust nici nu-i poate rosti numele.

Luni 17 decembrie

La Radio, lung telefon de la Gelu, să-mi anunţe (aflate de la Heidelberg) demiterea Getei şi demisia lui Dimisianu. Îl conving uşor să nu spunem nimic la Radio pînă n-avem *feu vert* de la Geta (fie prin telefonul proiectat cu Pintilie, fie la sosirea acestuia).

Miercuri 19 decembrie

Pentru Geta, după Gelu, ar fi semnat un protest cincizeci de scriitori, cu toţii editaţi de ea.

Nu vom putea totuşi la nesfîrşit ignora acest mini-scandal bucureştean. Mai ales că Dimisianu nu mai e prezent în caseta redacţională de la *România literară.*

Joi 20 decembrie

Hărţuită între sărbătorile care se apropie (chiar eliminînd pe cele mai multe, tot sînt invitaţii pe care nu le putem refuza), cumpărare de cadouri, lucrările în casă, şi, totuşi, totuşi, emisiunile de făcut. N-avem încă *feu vert* pentru singura care ar interesa — şi

m-ar interesa — cazul, cu adevărat simbolic, al celor doi Dimisianu, așa încît scriu totuși despre ultima carte a lui Costache Olăreanu care a sfîrșit prin a mă enerva: la el nu sînt șase personaje în căutare de autor, ci toată cartea e construită pe o astfel de virtuozitate în definitiv gratuită: nimic din ce e descris cu atîta migală mozaicală nu ajunge la sens. Evident, cînd scriu sînt mai puțin severă.

Vineri 21 decembrie

Seara în Cartierul Latin cu V. și N. C. Munteanu. Cinăm tot la Odéon și ne evocă atmosfera de la München: moliciunea unora, obiectivitatea altora, iar la mai toți lipsa de spirit gazetăresc. Cu toții (în afară de Gelu bineînțeles), împotriva excesului de emisiuni culturale. Incapabili deci să deducă cel puțin din serialul *Luceafărului* ajuns la al sutelea număr cred în *Pseudo-cultura pe unde scurte* — cît îi jenează la București tocmai emisiunile culturale. Dar N. C. Munteanu povestește cu umor toate aceste „păcate capitale“ (Vlad nici n-a avertizat pe americani de aceste atacuri, ah, ce-ar fi făcut Bernard dintr-o astfel de ocazie!) și seara e mai mult amuzantă decît tristă.

Duminică 23 decembrie

Telefon de la Hăulică, între două aeroporturi — vine din Cuba, pleacă spre București Se întoarce la 15 ianuarie.

Seara, Bujor Nedelcovici cu prietena lui. Venit probabil cu gînduri de rămînere (trebuie să-i apară romanul la Albin Michel); nu discutăm deocamdată decît veștile din România.

Rectificări: Gabriel Dimisianu nu și-a dat demisia ci a fost înlocuit cu Horea în numele rotației cadrelor. După întrevederea de la Secu a Getei. Pentru Geta au semnat 57 de scriitori (Simion a refuzat), Manolescu iar a fost rechemat la ordine (e cadru didactic!). În loc de ed. Ion Creangă a fost mutată la ed. Enciclopedică în urma telegramei lui Eugen Ionescu anunțîndu-i invitația la Paris.

Dorin Tudoran și Botez vor să se vorbească mai mult de ei. (Primul n-are dreptate, se vorbește mult, al doilea, da: Vlad, care se ocupă personal de cazul lui, e prea apatic.)

Securiştii de la Uniune: Hobana, Chiriță, Traian Iancu, Theodor Balş, Bălăiță, Mihăilescu (de la Xerox), Haralamb Zincă, nu direct securist (dar omul lor).

Printre cineaştii demni, alături de Daneliuc: Nicolae Mărgineanu şi Stere Gulea care au refuzat să facă filme cu 23 Aug. Ultimului i s-a aprobat un film cu *Moromeții*.

Seara de Crăciun la Ioneşti. Ca totdeauna regia de sărbătoare a lui Marie-France impecabilă şi rafinată. Numai noi şi Maria B. Le-am dus o copie după emisiunea în care Eugen a vorbit de pictura lui. Începem prin a o asculta. Eugen pare — pe bună dreptate încîntat — îi plac şi muzicile alese („mi-a pus şi lăutari" — spune el cu tot umorul regăsit). Apoi cina, pomul de Crăciun, darurile, tot dichisul. Sau mai precis ritualul.

Miercuri 26 decembrie

Dejun cu Ella la restaurantul de la Odéon. E o minune la care nu mai speram. Mîncăm stridii şi bîrfim ca-n vremuri bune. Evident, îşi mai caută cuvintele, evident, oboseşte repede. Dar miracol tot e. După prînz o urcăm într-un autobuz şi mergem la cinema, dînd din întîmplare peste *Il était une fois en Amérique* de Sergio Leone care nu mai credeam că rulează. *Plus vrai que nature*. Ca o antologie a tuturor calităților, dar şi exacerbărilor (*outrances* — ar fi mai exact) lui Leone.

Vineri 28 decembrie

În *L'Express*, într-un număr aproape integral consacrat Europei Centrale, excelent reportajul despre România al lui Sylviane Stein, pe care ne-o trimisese Mihnea.

Sîmbătă 29 decembrie

Ieri, V. vine cu corespondența de la poştă. Masiv. Printre altele, scrisori de la Iorgulescu şi Talex din Grecia, unde a fost o manifestație Panait Istrati.

Indice

A

B

G

L

R

MONICA LOVINESC

Jurnal
1981–1984

Fresca unei jumătăți de secol de exil politico-literar românesc, prin cel mai autorizat cronicar al său, continuă sub altă formă. După ce a optat, pentru anii 1947–1980, pentru ceea ce comentatorii au numit „jurnal comentat", oferind publicului cele două extraordinare volume intitulate *La apa Vavilonului*, Monica Lovinescu ne încredințează acum masivul jurnal ținut cu regularitate între anii 1981–2000.

Fără ca autocenzura și deplinul control asupra indiscrețiilor de ordin personal și afectiv să slăbească vreo clipă, Jurnalul ca atare suprimă distanța dintre momentul trăirii și cel al consemnării. Lumea literară românească a ultimului deceniu de comunism și lumea românească, pur și simplu, din agitatul și contradictoriul deceniu care a urmat, sînt văzute acum de foarte aproape, cu tot vacarmul de proiecte, ambiții, derute, compromisuri, eșecuri.

Mai mult decît în precedentele volume, în vocea care consemnează toate acestea, transpare acum speranța, deziluzia, oboseala, uneori dezgustul cuiva care a debutat în exilul militant ca într-o paranteză, pentru a și-l asuma apoi ca pe un destin.

În aceeași serie

MIRCEA CĂRTĂRESCU Jurnal
EMIL CIORAN Caiete I și II
ALEKSANDR SOLJENIȚÎN Vițelul și stejarul (1 și 2)

Următoarele apariții

ALEKSANDR SOLJENIȚÎN Un grăunte între pietrele de moară
MONICA LOVINESCU Jurnal 1985–1988

Pe copertă: Locuința din *rue* François Pinton a familiei Ierunca

ISBN 973-50-0264-7